ORTAÖĞRETİM

MÜZİK DERSİ

11

Öğretmen Kılavuz Kitabı

Yazarlar

Burcu ERSÖZ
Kadriye GÜMÜŞ
Ulaş ALPASLAN

DEVLET KİTAPLARI
BİRİNCİ BASKI
……., 2019

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI .....: 6611
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ.....: 939

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

HAZIRLAYANLAR

Editör
Prof. Dr. Efe AKBULUT

Dil Uzmanı
Şükran SELÇUK

Program Geliştirme Uzmanı
Prof. Dr. Efe AKBULUT

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Yrd. Doç. Dr. Metin YAŞAR

Rehberlik Uzmanı
Serpil BAKACAK

Görsel ve Grafik Tasarım Uzmanı
Halil Özgür AYHAN

ISBN 978-975-11-4751-6

Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.06.2018 gün ve 12254648 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş, Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ..... gün ve ..... sayılı yazısı ile birinci defa ..... adet basılmıştır.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

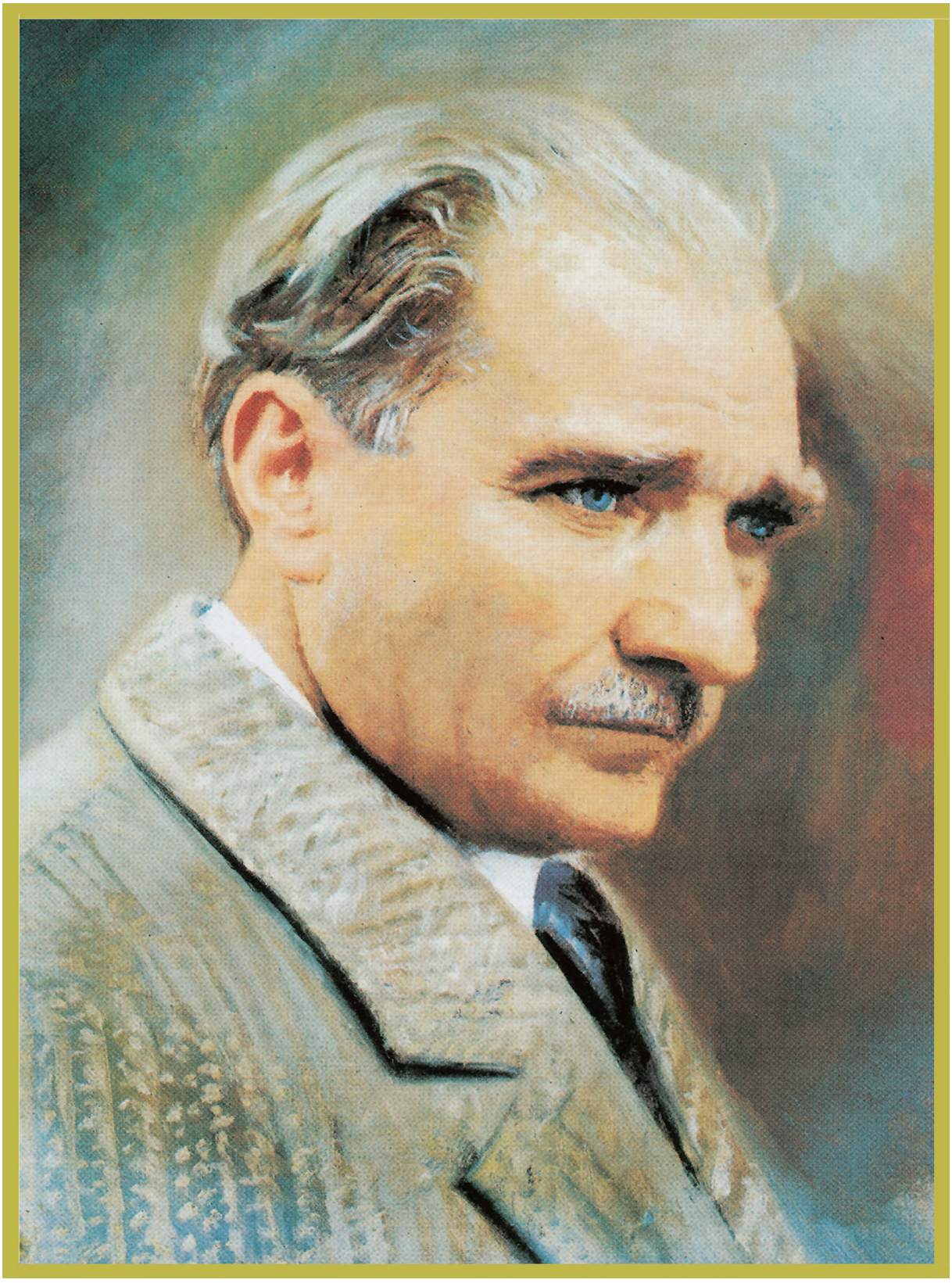

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İSTİKLAL MARŞI(*)

Söz : Mehmet Âkif ERSOY
Müzik : Osman Zeki ÜNGÖR

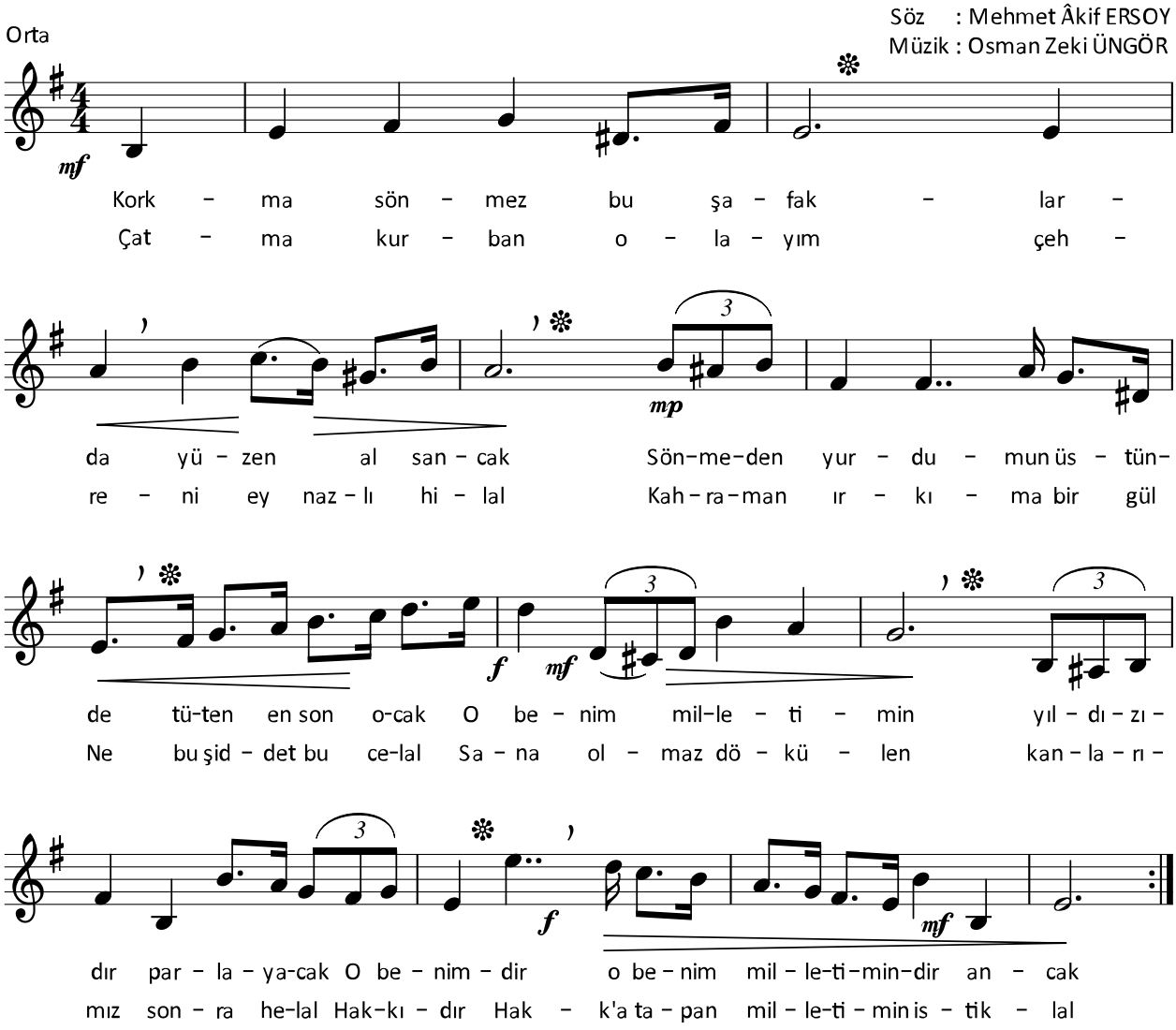

(*)İstiklal Marşı'nın birinci sözlerini söylerken virgül (,), ikinci sözlerini söylerken ise yıldız (*) işaretinin bulunduğu yerlerde nefes alınız.

İÇİNDEKİLER

KİTAPTA YER ALAN ESERLER 10
KİTABIN TANITIMI 12
1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMI 13
2. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI 18
3. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI 20
ÖLÇME DEĞERLENDİRME FORMLARI 26

1. ÜNİTE: SES VE MÜZİK
1.1. İSTİKLAL MARŞI..... 28
1.2. MARŞLAR VE KAHRAMANLIK TÜRKÜLERİ..... 32
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 36

2. ÜNİTE: ATATÜRK VE MÜZİK
2.1. ATATÜRK VE MÜZİK 38
2.2. ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ ŞARKI VE TÜRKÜLER..... 44
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 48

3. ÜNİTE: TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ
3.1. AKSAK ÖLÇÜLER 50
3.2. ARALIKLAR 55
3.3. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ BİÇİMLERİ 60
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 64

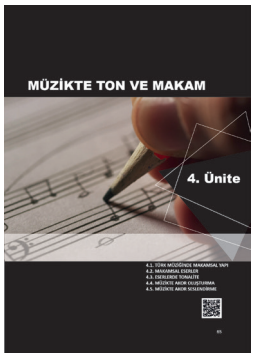

4. ÜNİTE: MÜZİKTE TON VE MAKAM

4.1. TÜRK MÜZİĞİNDE MAKAMSAL YAPI 66
4.2. MAKAMSAL ESERLER 71
4.3. ESERLERDE TONALİTE 76
4.4. MÜZİKTE AKOR OLUŞTURMA 82
4.5. MÜZİKTE AKOR SESLENDİRME 86
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 89

5. ÜNİTE: MÜZİK TARİHİ

5.1. TÜRK MÜZİĞİ TARİHİ 92
5.2. BATI MÜZİĞİNDE ROMANTİK DÖNEM 96
5.3. 20. YÜZYIL BATI MÜZİĞİ TARİHİ 100
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 105

6. ÜNİTE: MÜZİK KÜLTÜRÜ

6.1. OZANLAR VE ÂŞIKLAR 108
6.2. OZANLAR VE ÂŞIKLARIN ESERLERİ 111
6.3. DÜNYA MÜZİĞİ 115
6.4. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI 121
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 126

7. ÜNİTE: MÜZİKSEL YARATICILIK

7.1. RİTİM EŞLİĞİ OLUŞTURMA 128
7.2. EZGİ OLUŞTURMA 132
7.3. MÜZİK VE TEKNOLOJİ 134
7.4. MÜZİK ETKİNLİKLERİ 138
7.5. MÜZİK ETKİNLİKLERİ VE YÖNETME 141
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ..... 144

DAĞARCIK 145
CEVAP ANAHTARI 160
TERİMLER SÖZLÜĞÜ 161
KAYNAKÇA 162

KİTAPTA YER ALAN ESERLER

1 100. Yıl Atatürk Marşı 102

2 Acem Kızı 112

3 Atatürk Gençliği 148

4 Bahçada Yeşil Çınar 154

5 Ben Yürürüm Yane Yane 109

6 Bir Yolcuya 33

7 Bizim Eller 129

8 Bülbülüm Altın Kafeste 45

9 Cennettir Kıbrıs'ım 150

10 Cielito Lindo 115

11 Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı 41

12 Cumhuriyet'in 75. Yıl Marşı 149

13 Değdi Saçlarıma Bahar Gülleri 155

14 Devlerin Aşkı 134

15 Gençlik Marşı 32

16 Gezdiğim Dikenli Aşk Yollarında 73

17 Gide Gide Yarelerim Dirildi 52

18 Göçmen Kızı 130

19 Gurur Türküsü 80

20 Gündüzüm Seninle Gecem Seninle 118

21 Issız Gece 87

22 İndim Havuz Başına 69

23 İstiklal Marşı 28

24 İstiklal Marşı (Piyano eşlikli) 146

25 Karyolamın Demiri 153

26 Kayboldum Kaybolan Yıllar İçinde 157

27 Köprüler Yaptırdım Gelip Geçmeye 72

28 Kuşlar (Kanon) 159

29 Memleketim 142

30 Menevşe Koymuşlar Gülün Adını 74
31 Ninni 98
32 Olmaz İlaç Sine-i Sad-Pâreme 94
33 Pencere Açıldı Bilal Oğlan 46
34 Pınar Baştan Bulanır 71
35 Que Sera-Sera 116
36 Perhaps, Perhaps, Perhaps 151
37 Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar 53
38 Sarı Zeybek 152
39 Şu Dalma'dan Geçtin mi 34
40 Şu Karşıki Dağda Kar Var 117
41 Toprağın Altına (İki sesli) 158
42 Ulu Atatürk 42
43 Yalnız Kalan Ruhumun Acısı Çok Derindir 156

KİTABIN TANITIMI

Kazanımı kapsayan konuyu gösterir.
Kazanımın ait olduğu öğrenme alanını gösterir.
Öğrenme süreci sonunda öğrencide görülmesi beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerleri gösterir.
Kazanımın gerçekleşmesi için gerekli olan ortalama süreyi gösterir.
Dersin işlenişinde kullanılacak genel müzik öğretim yöntemlerini gösterir.
Dersin işlenişinde kullanılacak araç, gereç ve ders materyallerini gösterir.
Öğrencilerin dersten önce araştırmaları gereken konuları gösterir.
Kazanımın gerçekleşmesi için yapılması gereken açıklama ve uygulamaları gösterir.
Konu anlatımlarında öğretmenin dikkat edeceği noktaları gösterir.
Konu anlatımlarında dinletilecek örnek eserleri gösterir.

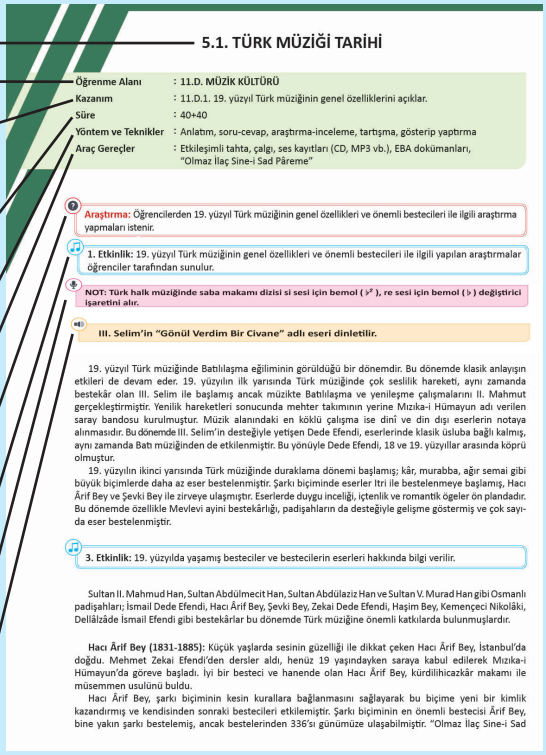

5.1. TÜRK MÜZİĞİ TARİHİ

Öğrenme Alanı	: 11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ
Kazanım	: 11.D.1. 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özelliklerini açıklar.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, araştırma-inceleme, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Olmaz Ilaç Sine-i Sad Pâreme"

Araştırma: Öğrencilerden 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri ile ilgili araştırma yapmaları istenir.

1. Etkinlik: 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri ile ilgili yapılan araştırmalar öğrenciler tarafından sunulur.

NOT: Türk halk müziğinde saba makamı dizisi si sesi için bemol (♭), re sesi için bemol (♭) değiştirici işaretini alır.

III. Selim'in "Gönül Verdim Bir Civane" adlı eseri dinletilir.

19. yüzyıl Türk müziğinde Batılılaşma eğiliminin görüldüğü bir dönemdir. Bu dönemde klasik anlayışın etkileri de devam eder. 19. yüzyılın ilk yarısında Türk müziğinde çok seslilik hareketi, aynı zamanda bestekâr olan III. Selim ile başlamış ancak müzikte Batılılaşma ve yenileşme çalışmalarını II. Mahmut gerçekleştirmiştir. Yenilik hareketleri sonucunda mehter takımının yerine Mızıka-i Hümayun adı verilen saray bandosu kurulmuştur. Müzik alanındaki en köklü çalışma ise dinî ve din dışı eserlerin notaya alınmasıdır. Bu dönemde III. Selim'in desteğiyle yetişen Dede Efendi, eserlerinde klasik üsluba bağlı kalmış, aynı zamanda Batı müziğinden de etkilenmiştir. Bu yönüyle Dede Efendi, 18 ve 19. yüzyıllar arasında köprü olmuştur.

19. yüzyılın ikinci yarısında Türk müziğinde duraklama dönemi başlamış; kâr, murabba, ağır semai gibi büyük biçimlerde daha az eser bestelenmiştir. Şarkı biçiminde eserler Itri ile bestelenmeye başlamış, Hacı Ârif Bey ve Şevki Bey ile zirveye ulaşmıştır. Eserlerde duygu inceliği, içtenlik ve romantik ögeler ön plandadır. Bu dönemde özellikle Mevlevi ayini bestekârlığı, padişahların da desteğiyle gelişme göstermiş ve çok sayıda eser bestelenmiştir.

3. Etkinlik: 19. yüzyılda yaşamış besteciler ve bestecilerin eserleri hakkında bilgi verilir.

Sultan II. Mahmud Han, Sultan Abdülmecit Han, Sultan Abdülaziz Han ve Sultan V. Murad Han gibi Osmanlı padişahları; İsmail Dede Efendi, Hacı Ârif Bey, Şevki Bey, Zekai Dede Efendi, Haşim Bey, Kemençeci Nikoláki, Dellâlzâde İsmail Efendi gibi bestekârlar bu dönemde Türk müziğine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Hacı Ârif Bey (1831-1885): Küçük yaşlarda sesinin güzelliği ile dikkat çeken Hacı Ârif Bey, İstanbul'da doğdu. Mehmet Zekai Efendi'den dersler aldı, henüz 19 yaşındayken saraya kabul edilerek Mızıka-i Hümayun'da göreve başladı. İyi bir besteci ve hanende olan Hacı Ârif Bey, kürdilihicazkâr makamı ile müsemmen usulünü buldu.

Hacı Ârif Bey, şarkı biçiminin kesin kurallara bağlanmasını sağlayarak bu biçime yeni bir kimlik kazandırmış ve kendisinden sonraki bestecileri etkilemiştir. Şarkı biçiminin en önemli bestecisi Ârif Bey, bine yakın şarkı bestelemiş, ancak bestelerinden 336'sı günümüze ulaşabilmiştir. "Olmaz Ilaç Sine-i Sad

Kazanımın gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirlenmesi için ayrılan bölümü gösterir.
Değerlendirme sonucunda öğretmenin kazanım ve dersin işlenişiyle ilgili önemli bilgileri ya da eksik kalan uygulamaları açıklaması için ayrılan bölümü gösterir.

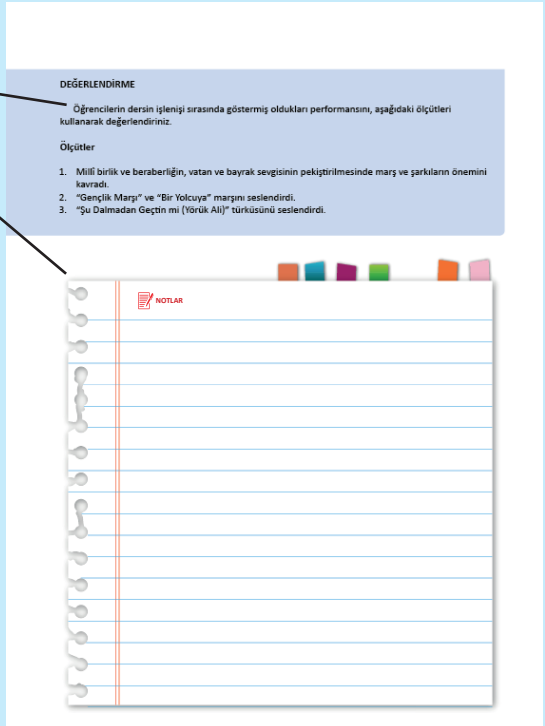

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performansını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Millî birlik ve beraberliğin, vatan ve bayrak sevgisinin pekiştirilmesinde marş ve şarkıların önemini kavradı.
2. "Gençlik Marşı" ve "Bir Yolcuya" marşını seslendirdi.
3. "Şu Dalmadan Geçtin mi (Yörük Ali)" türküsünü seslendirdi.

NOTLAR

Karekod okuyucu ile taratarak nota, resim, video, animasyon, soru ve çözümleri vb. ilave kaynaklara ulaşabileceğiniz barkodu gösterir.
Detaylı bilgi için http://kitap.eba.gov.tr/karekod

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

1.1. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları" ile "Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri" esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okulöncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek.
2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik uyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak.
3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak.
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi"nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

1.2. ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlarımıza aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arızîdir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir

1.2.1. Değerlerimiz

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: *adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

1.2.2. Yetkinlikler

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1. *Anadilde İletişim:* Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.
2. *Yabancı Dillerde İletişim:* Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.
3. *Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/Teknolojide Temel Yetkinlikler:* Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir. Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.
4. *Dijital Yetkinlik:* İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca Genel Ağ aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.
5. *Öğrenmeyi Öğrenme:* Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.
6. *Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler:* Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.
7. *İnisiyatif Alma ve Girişimcilik:* Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için

aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.

8. *Kültürel Farkındalık ve İfade:* Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

1.3. ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının bire bir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin "herkese uygun", "herkes için geçerli ve standart olması" insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece "bilme (düşünce)" için değil, "hissetme (duygu)" ve "yapma (eylem)" için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

1.4. BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat

boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardıllığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtımsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönlenme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireyler arası ve bireyin kendi içindeki farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

1.5. SONUÇ

Elimizdeki programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçtiğimiz üzerine bilgi vermek de yerinde olacaktır. Bu bağlamda:

- Farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş,
- Yurt içinde ve yurt dışında eğitim öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- Başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükûmet programları, şûra kararları, siyasi partilerin programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış,
- İllerden gelen her bir branşla ilgili zümre raporları incelenmiş,
- Branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş,
- Eğitim fakültelerimizin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiştir.

Bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir.

Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir. Programların uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla topyekûn geçilecek ve sonrasında yapılacak izleme değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemeler yapılacaktır. Böylelikle programlarımızın gelişmelerle ve bilimsel, sosyal, teknolojik vb. ihtiyaçlarla koşutluğunun sürekliliği sağlanmış olacaktır.

2. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

2.1. MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Sanat; kişilerin bireysel gelişimlerine, kendilerini ifade edebilmelerine, yardımlaşma ve birlikte çalışma becerilerinin gelişmesine, üretici bireyler olarak yetişmesine katkı sağlamaktadır. Bu özellikleriyle eğitimin her kademesinde yapılan sanat eğitimi ile yeni eserler üreten, yaratıcı ve kendilerini özgürce ifade edebilen bireylere ulaşmak hedeflenmelidir.

Sanat dallarından biri olan müzik, hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. İnsan hayatının her döneminde onun bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişimine büyük katkı sağlayan önemli bir olgudur. Müziğin bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik işlevlerinin insan hayatındaki yeri ve öneminin yanı sıra hem bir eğitim aracı hem bir eğitim yöntemi hem de bir eğitim alanı hâline geldiği vurgulanmaktadır. Çağdaş bir eğitimin gerçekleşebilmesi için bilim, sanat ve tekniğin bir bütün olarak düşünülmesi gerekir. Bu bağlamda, müzik eğitimi alanı "sessel ve işitsel" niteliğiyle sanat eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturur.

Öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenme yoluyla müziği sevmesi, müzikten haz almalarının sağlanması, müzik eğitimi yoluyla kendilerini ve çevrelerini tanımaları ve estetik bakış açılarının oluşturulmasında Müzik Dersi Öğretim Programı önemli bir yer tutmaktadır. Müzik Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin millî ve manevi değerlerini benimsemiş, evrensel değerlere saygılı, kendi müzik kültürünü ve dünya müzik kültürlerini tanıyan, müzik teknolojisini kullanabilen, estetik bakış açısına sahip, öz güven sahibi bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır. Dolayısıyla Müzik Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hem müzik yoluyla estetik duyarlılıklarının geliştirilmesi (dinleme, konuşma vb. etkinlikler) açısından hem de müzik yapma yoluyla (söyleme, doğaçlama, besteleme vb. etkinlikler) yani edimsel olarak müzik eğitimi açısından ele alınmış ve her iki yaklaşım da dengeli bir şekilde programa yansıtılmıştır. Programın yapılandırılması, özellikle nörobilim ve müzik psikolojisi bilim dallarında yapılan güncel çalışmalara dayanarak müzikle ilgili olan müzik teorisi, besteleme, performans, sosyal davranışlar gibi alanlarda bilişim teknolojisi desteği ile gerçekleştirilmiştir.

Müzik Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilerin;

1. İstiklâl Marşı'mızla beraber millî birlik ve bütünlüğümüzü pekiştiren diğer marşlarımızı doğru ve etkili seslendirmeleri,
2. Müzik alanında yapılan çalışmaları ve gelişmeleri takip etmeleri,
3. Müziğe yönelik olumlu tutum sergileyerek öz güvenini ve yaratıcılığını geliştirmeleri,
4. İlgi ve yeteneği doğrultusunda müzik etkinliklerine (şarkı söyleme, yaratıcı çalışmalar, araştırma) yönelmeleri,
5. Müziksel bilgi, görgü, ilgi, istek ve yeteneklerini geliştirmeleri,

6. Müzik terminolojisini ve dilini doğru kullanmaları,
7. Müziksel algı ve bilgilenme ile müziksel temel okuma ve yazma becerisine sahip olmaları,
8. Müziğin diğer sanat dallarıyla ilişkisini kurarak estetik duygularını geliştirmeleri,
9. Bilinçli bir müzik dinleyicisi olmaları,
10. Müzik dağarcığı oluşturmaları,
11. Ülkemizdeki müzik türlerini ve önemli sanatçıları tanımaları,
12. Evrensel bir müzik kültürüne sahip olmaları

amaçlanmaktadır.

2.2. MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA ALANA ÖZGÜ BECERİLER

Müzik Dersi Öğretim Program'ı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen alana özgü beceriler aşağıda sunulmuştur:

1. Deşifre becerisi
2. Eleştirel düşünme
3. Estetik algı
4. İcra ve yorumlama
5. Müziği iletişim dili olarak kullanma
6. Katılımcı müziksel çalışma (Koro vb.)
7. Makamsal ve tonal ayırt edicilik
8. Müzik terminolojisini doğru ve yerinde kullanma
9. Sahne ve performans becerisi
10. Müzik teknolojilerini kullanma

2.3. MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Programın uygulanmasında kazanımlar ve bunlara ilişkin açıklamalar bir bütün olarak ele alınmalıdır. Kazanımların açıklamalarında sınırlamalara ve uygulamaya dönük ipuçlarına yer verilmiştir. Açıklamalardaki uygulamaya dönük ipuçlarının ve örneklerin geliştirilerek kullanılması önerilmektedir.
2. Programın uygulanması esnasında işlenecek konuların derinliği ve işlenişinde öğrencilerin müziksel anlamda bireysel ve kültürel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
3. Müzik manevi, kültürel ve evrensel değerlerin sanat yoluyla aktarılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan öğrenme sürecinde programda yer alan öğrenme alanları ve kazanımlarla ilişkilendirilen değerlere yönelik çalışma ve etkinliklere yer verilmesi önemlidir.
4. Öğrencilerin hazır bulunuşluk ve ön bilgilerini tespit etmek amacıyla "İlköğretim Müzik (1-8. Sınıflar) Dersi Öğretim Programı" incelenerek derse hazırlayıcı ve motive edici uygulamalara yer verilmelidir.
5. Öğrencilerin etkinlikler çerçevesinde proje, poster ve afiş hazırlayarak, şarkı sözü yazarak, beste yaparak oluşturdukları ürünleri uygun ortamlarda, aileleri ve çevreleriyle paylaşmaları mutlaka desteklenmelidir.
6. Öğretmen derse ilişkin konuları sevdirmeli; öğrencilerin besteci ve yorumcuların biyografilerini incelemelerini, konser etkinliklerine katılımlarını ve görev almalarını teşvik etmelidir.
7. Ders yılı sonunda öğrencilerin öğrendiklerini sergilemek, paylaşmak ve öğrenmeyi zevkli kılmak amacıyla yıl sonu etkinlikleri (dinleti, konser vb.) düzenlenmelidir.
8. Öğretmenler, sadece ders kitaplarına bağlı kalmamalıdırlar. Sınıf düzeyi, öğrencilerin ilgi, hazır

9. bulunuşluk düzeyleri, öğrenme stilleri gibi unsurları göz önünde bulundurarak kazanımlarla tutarlı olacak şekilde öğretim materyalleri (müzik notaları, müzik yazılımları, bilişim teknolojisi araçları, görsel ve işitsel materyaller, dinleti, sunum, etkinlik, çalışma kâğıtları, proje vb.) yapılandırmalı ve kullanmalıdırlar. Öğretim materyalleri hazırlanırken zümre öğretmenleri ve diğer disiplinlerin öğretmenleriyle iş birliği yapılmalıdır. Ayrıca EBA gibi kaynaklar takip edilerek alana ilişkin materyaller ve önerilen müzik yazılımları eğitim öğretim sürecine dâhil edilmelidir.
10. Öğrencilerden her sınıf düzeyinde türkü, şarkı vb. söyleme etkinliklerinden dengeli olarak sekiz eser seslendirmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca EBA gibi kaynaklar takip edilerek ilgili müzik dağarcığı eğitim öğretim sürecine dâhil edilmelidir.
11. Nörobilim ve müzik psikolojisi bilim dallarında yapılan güncel çalışmalar çalgı eğitiminin beynin farklı işlev gören bölgelerini geliştirdiğini ortaya çıkarmıştır. Çalgı eğitimi ile ilgili kurs, egzersiz vb. çalışmalara yönelik düzenlemeler müzik dersi zümre toplantılarında alınan kararlar ile belirlenmelidir. Dolayısıyla ders kitaplarında çalgı eğitimi ile ilgili içerik beklenmemekle birlikte çalgı eğitimi her sınıf düzeyinde öğrencilerin talep ve yetenekleri doğrultusunda dikkate alınmalı ve öğrencilere bu yönde uygun rehberlik yapılmalıdır.
12. Sıralı kazanımlardan anlaşılması gereken kazanımların takip eden haftalarda işlenmesi zorunluluğu değil sadece etkili müzik eğitimi için kendi içlerinde belirtilen öncelik sonralık sırasına uyulmasına dikkate edilerek işlenmesidir. Ayrıca kazanımlar, başka ders işleniş süreçlerinde farklı kazanımlarla ders ilişkilendirme yapılarak tekrar verilebilir.
13. Öğrenme alanları içerikleri bakımından birbirleriyle tamamen kenetli olup sadece gerekli hallerde ayrılabilir. Konuların işlenişinde birbiri ile ilişkili olan farklı öğrenme alanları ve kazanımları öğrencilerin gelişim düzeyleri ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurularak bir arada işlenmelidir. Dolayısıyla bir konu işlenişinde aynı sınıf seviyesindeki tüm öğrenme alanlarından kazanımlar bir arada kullanılabilir. Kazanımlar yeri geldikçe farklı kazanımlarla ilişkilendirme yapılarak tekrar verilebilir. Ayrıca aynı sınıf seviyesindeki diğer derslerle de uygun kazanımlarda disiplinler arası ilişkilendirmeler yapılmalıdır.

3. ÖĞRETİM PROGRAMININ YAPISI

3.1. KAZANIMLARIN YAPISI

Müzik Dersi Öğretim Programı'nda öğrenme alanı temelli yaklaşım esas alınmıştır. Programda her sınıf düzeyinde aşağıdaki dört öğrenme alanı yer almaktadır.

- Dinleme-Söyleme
- Müziksel Algı ve Bilgilenme
- Müziksel Yaratıcılık
- Müzik Kültürü

Müzik Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar öğrenme alanlarına göre numaralandırılmıştır. Kazanımlar; sınıf düzeyi, öğrenme alanı ve kazanım numarası olarak ifade edilmiş ve aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

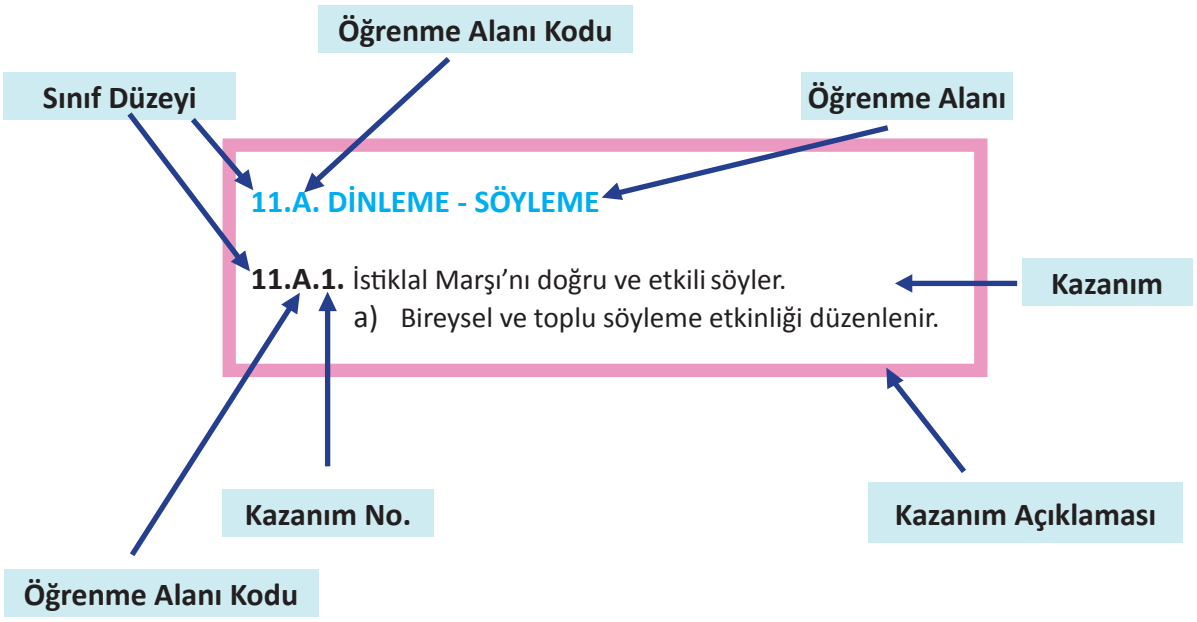

3.2. KAZANIM SAYISI VE SÜRE TABLOSU

Öğrenme Alanları	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran(%)
Dinleme – Söyleme	7	35	49
Müziksel Algı ve Bilgilenme	5	9	13
Müziksel Yaratıcılık	4	8	11
Müzik Kültürü	8	20	28
Toplam	**24**	**72**	**100**

3.3. SINIF DÜZEYLERİNE GÖRE ÖĞRENME ALANI, KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

11.A. DİNLEME – SÖYLEME

11.A.1. İstiklâl Marşı'nı doğru ve etkili söyler.

a) Bireysel ve toplu söyleme etkinliği düzenlenir.

b) İstiklâl Marşı'nın beste yarışmasına giren diğer bestelerini dinleme etkinliği yapılır.

11.A.2. Temel durumdaki majör-minör akorları seslendirir.

a) Akorların yapısı açıklanarak özellikleri tanıtılır.

b) Öğrenilen tonalitelerdeki akorlar ile ilgili işitme ve seslendirme çalışmaları yapılır.

c) Akorlar ile ilgili etkinlikler sadece öğrencilerin işitme duyularını güçlendirmeye (potansiyeline ulaştırmaya) ve sesleri ayırt etme yetilerini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanmalı ve oyunlaştırılarak verilmelidir. Öğrenciler akorlarla ilgili kuramsal olarak sorumlu tutulmamalıdır.

11.A.3. Marş ve şarkı dağarcığını geliştirir.

Öğrencilerin vatan sevgisi, kahramanlık ve gençlik konulu marş ve şarkıları dağarcıklarına eklemeler sağlanır.

11.A.4. Dinlediği Türk halk müziği ozanlarının ve âşıklarının eserlerini tanır.

a) Türk halk müziği ozanlarının ve âşıklarının eserleri dinletilir. Bu eserlerin özellikleri (yöresi, usulü, makamı, hikâyesi) vurgulanır.

b) Ozanların eserlerinde işlenen sevgi ve saygı kavramları vurgulanır.

11.A.5. Türk müziğine ait makamsal eserleri seslendirir.

a) Segâh ve hüzzam makamlarında kuramsal ayrıntıya girilmeden makamlarla ilgili dinleme, söyleme ve makamsal etkiyi hissetme çalışmaları yapılır.

b) Segâh ve hüzzam makamlarında bestelenmiş seçkin eserler dinletilir ve eserlerin seslendirilmesine yönelik çalışmalar yapılması sağlanır.

c) Farklı bölgelere ait eserlere (türkü, şarkı) yer verilir.

ç) İlgili her makam Türk halk müziği ve Türk sanat müziği eserlerinden örneklendirilir.

11.A.6. Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türkülerden örnek eserler seslendirir.

11.A.7. Müzik çalışmalarını sergiler.

Öğrencilere konser esnasında (eserlerini yönetirken, çalgılarını ve seslerini kullanırken) beden dilini doğru kullanmanın, öz güven ve liderlik özelliklerine sahip olmanın gerekliliği vurgulanır.

11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME

11.B.1. Aksak ölçüleri tanır.

a) 5/8'lik ve 7/8'lik aksak ölçülerin ritmik yapıları açıklanır ve bu ölçülerin vuruşları ve usul darpları gösterilir.

b) 5/8'lik ve 7/8'lik eserleri dinlerken veya seslendirirken vuruşların yapılması sağlanır.

11.B.2. Türk müziğinin makamsal yapısını tanır.

a) Türk müziği ses sistemi ve notasyonuna yönelik aşağıda istenilen tüm çalışmalar hem Türk halk müziğini hem de Türk sanat müziğini kapsamalıdır.

b) Segâh ve hüzzam makamlarında kullanılan ses değiştirici işaretleri tanımaya yönelik çalışmalar yapılır.

c) Segâh ve hüzzam makamlarını dizi, durak, güçlü, seyir, donanım vb. özellikler bakımından tanır.

11.B.3. Yatay ve dikey artık dörtlü-eksik beşli, altılı, yedili aralıkları tanır.

a) Aralıkların özellikleri (büyük aralık, küçük aralık, artık aralık, eksik aralık) tanıtılır.

b) Aralıklar ile ilgili işitme ve seslendirme çalışmaları yapılır.

c) Aralıklar ile ilgili etkinlikler sadece öğrencilerin işitme duyularını güçlendirmeye (potansiyeline ulaştırmaya) ve sesleri ayırt etme yetilerini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanmalı ve oyunlaştırılarak verilmelidir. Öğrenciler aralıklarla ilgili kuramsal olarak sorumlu tutulmamalıdır

11.B.4. Temel durumdaki majör-minör akorları oluşturur.

Akorların oluşturulmasında kullanılan diziler öğrenilen tonaliteler ile sınırlıdır.

11.B.5. Diyez ve bemol sırasına göre şarkının tonunu belirler.

a) Diyez ve bemol sırasına göre tonların nasıl bulunacağı gösterilir.

b) Seçilen şarkılar iki diyezli ve iki bemollü majör-minör tonaliteler ile sınırlandırılır.

11.C. MÜZİKSEL YARATICILIK

11.C.1. Var olan ezgiye uygun ritim eşliği düzenler. Öğrenciden ritim cümlesi oluşturması istenir.

Öğrenciden ritim cümlesi oluşturması istenir.

11.C.2. Kendi ezgisini oluşturur.

Öğrenciden ezgi cümlesi oluşturması istenir.

11.C.3. Müzikle ilgili araştırma ve çalışmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır.

a) Öğrencilerin kendi müzik çalışmalarını (beste, düzenleme vb.), bilgisayarlı müzik kayıt teknolojilerini kullanarak kayıt altına almaları sağlanır. Örneğin öğrenciler bireysel olarak veya grup oluşturarak eser ve çalışmalarını, nota yazım programları ile notaya alma; müzik ve ses düzenleme programları ile de kaydetme ve düzenleme etkinlikleri yaparlar.

b) Öğrenciler müzikle ilgili yapacakları araştırma ve çalışmalarda millî birlik ve beraberlik temalarından yararlanmaları hususunda yönlendirilir.

c) İnternet ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kurallara dikkat edilmesi gerekliliği hatırlatılır.

11.C.4. Müziği diğer sanat dalları içinde kullanır.

Öğrencilerden sanat etkinliklerinde (resim sergisi, şiir dinletisi, tiyatro ve dans gösterisi vb.) kullanılmak üzere uygun müzik örnekleri hazırlamaları istenir.

11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ

11.D.1. 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özelliklerini açıklar.

a) 19. yüzyıl Türk müziğine ilişkin araştırma yapılarak elde edilen bilgilerin sınıfta paylaşılması sağlanır.

b) Sultan II. Mahmud Han, Sultan Abdülmecit Han, Sultan Abdülaziz Han ve Sultan V. Murad Han gibi 19. yüzyılın musikişinas Osmanlı padişahlarını müzikle ilgili olarak eserleri, yorumculukları ve fikirleri açısından tanır.

c) 19. yüzyılın önemli bestecilerinden İsmail Dede Efendi, Hacı Arif Bey, Şevki Bey, Zekai Dede Efendi, Haşim Bey, Kemençeci Nikolâki, Dellâlzâde İsmail Efendi ve dönemin musikişinaslarının Türk müzik tarihindeki yeri ve önemi vurgulanır.

ç) 19. yüzyıl bestecilerinin eserlerinden örnekler tanır.

d) 19. yüzyıl Türk müziği sesli ve görüntülü kayıtlardan (fotoğraf, resim, video, ses kaydı vb.) yararlanılarak tanıtılır.

11.D.2. Ozanların ve âşıkların Türk Halk müziğine katkılarını açıklar.

a) Ozanlık, âşıklık geleneğinin kültürümüzde ve sanatımızdaki yeri ve önemi üzerinde durulur.

b) Oğuzlar döneminden, Dede Korkut; 16. yüzyılda Âşık Kerem, Köroğlu; 17. yüzyılda Karacaoğlan, Gevheri, Âşık Ömer; 19. yüzyılda Âşık Dertli, Erzurumlu Emrah, Seyrani, Âşık Zülali, Dadaloğlu, Sümmani; yakın tarihimiz ve günümüzde Âşık Veysel, Âşık Reyhani, Âşık Çobanoğlu, Abdurrahim Karakoç, Daimi, Dursun Cevlani, Âşık Şeref Taşlıova, Çukurovalı Âşık Kara Mehmet; saz (bağlama) şairi olmadığı hâlde şiirleri halk müziğine konu olan Yunus Emre, Pir Sultan Abdal ve eserleri hakkında kısa bilgi verilir.

11.D.3. Romantik Dönem müziğinin genel özelliklerini açıklar.

a) Romantik Dönem müziğinin genel özellikleri ve bestecileri ile ilgili araştırma yapılması ve bu bestecilerin eserlerinden oluşan dinleti düzenlenmesi sağlanır.

b) Romantik Dönem bestecilerinin (Niccolo Paganini, Franz Schubert, Franz Liszt, Frederic Chopin, Pyotr llyich Tchaikovsky vb.) eserlerinden örnekler dinletilerek Romantik Dönem müziğinin özellikleri tanıtılır.

11.D.4. 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin gelişimini ve genel özelliklerini açıklar.

a) 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin genel özellikleri ve bestecileri ile ilgili araştırma yapılması ve bu bestecilerin eserlerinden oluşan dinleti düzenlenmesi sağlanır.

b) 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziği bestecilerinin (Claude Debussy, Maurice Ravel, Arnold Schönberg, Igor Stravinsky, Erik Satie, Carl Orff, Paul Hindemith, George Gershwin, Leonard Bernstein gibi) eserlerinden örnekler dinletilerek bu dönem müziğinin özellikleri tanıtılır.

11.D.5. Dinlediği değişik türdeki müziklerden hem bireysel hem de ortak sınıf arşivini geliştirir.

a) Öğrencilerin müzik alanı ile ilgili edindikleri veya ürettikleri her türlü çalışmayı (eser ses kayıtları, nota yazıları vb.) sınıflandırıp çeşitli bilişim teknolojisi gereçlerinin (bilgisayar, çeşitli bellek birimleri vb.) desteğiyle gerek yazılı gerek sayısal (dijital) veri olarak bir müzik arşivi oluşturmaları sağlanır.

b) Öğrencilerin dünyanın farklı bölgelerine ait müzik türlerini araştırmaları, buldukları örneklerden oluşan bir dinleti düzenlemeleri sağlanır.

c) Türk halk müziği ve Türk sanat müziği eserlerinden dağarcık oluşturmaları sağlanır.

ç) Farklı kültürlere saygı duymanın gerekliliği vurgulanır.

d) İnternet ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kurallara dikkat edilmesi gerekliliği hatırlatılır.

11.D.6. Müzik biçimlerini (formlarını) ayırt eder.

a) Türk müziği biçimlerini (kâr, kâr-ı natık, beste, ağır semai, yürük semai, peşrev, saz semaisi, longa, köçekçe, sirto, mandıra, oyun havası, zeybek, çiftetelli vb.) sınıflandırarak bu biçimlere ait örnek dinletilerle Türk müziği biçimlerinin ayırt edilmesi sağlanır.

b) Batı müziği biçimlerini (süit, opera, sonat, rondo, konçerto, senfoni vb.) sınıflandırılarak bu biçimlere ait örnek dinletilerle Batı müziği biçimlerinin ayırt edilmesi sağlanır.

11.D.7. Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçıları ve onların eserlerini tanır.

a) A. Adnan Saygun, C. Reşit Rey, U. Cemal Erkin, H. Ferit Alnar, N. Kazım Akses ve eserleri hakkında bilgi verilir.

b) Sanatçıların eserlerinden oluşan dinleti etkinliklerinin düzenlenmesi sağlanır.

11.D.8. Çalgı türlerini tanır.

a) Türk müziği çalgıları üflemeli, telli, yaylı ve vurmalı çalgılar şeklinde sınıflandırılır.

b) Batı müziği çalgıları üflemeli, telli, yaylı, vurmalı ve klavyeli çalgılar şeklinde sınıflandırılır.

ÖLÇME DEĞERLENDİRME FORMLARI

Müzik dersi ders içi performans değerlendirme formu her kazanım sonunda uygulanmalıdır. Formda yer alan genel değerlendirme ölçütleri her kazanım için ortak ölçütlerdir. Kazanım değerlendirme ölçütleri ise her kazanım için öğretmen tarafından yazılmalıdır.

FORM 1: MÜZİK DERSİ DERS İÇİ PERFORMANS DEĞERLENDİRME FORMU ÖRNEĞİ

			GENEL DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ						**KAZANIM DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ**				
DERS İÇİ PERFORMANS DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ **Sınıf:**			Ders araç gereçlerini düzenli getirir.	Sınıf içi etkinliklere katılır.	Derse hazırlıklı gelir.	Öğrenmeye isteklidir.	Müziksel etkinliklere katılmaya isteklidir.	Öğretmenine ve arkadaşlarına saygılıdır.	*İstiklal Marşı'nda çoğaltma noktası ve üçlemeyi kavradı.*	*Prozodiyi öğrendi.*	*İstiklal Marşı'nın ses kayıtlarını dinledi.*	*İstiklal Marşı'nı seslendirdi.*	**TOPLAM PUAN**
Sıra No.	**Okul No.**	**Adı Soyadı**	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*10*	*100*
1													
2													
3													

Aşağıda verilen form; şarkı, türkü ve marşların seslendirilmesinin değerlendirilmesinde kullanılır. Ayrıca ölçütler öğretmen tarafından uyarlanarak psikomotor ve duyuşsal becerilerin değerlendirilmesinde de kullanılabilir.

FORM 2: …. /…. EĞİTİM ÖĞRETİM YILI ……LİSESİ MÜZİK DERSİ …. DÖNEM ŞARKI SÖYLEME BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI ÖRNEĞİ

5 = Çok yeterli (20p.) 4 = Yeterli (15p.) 3 = Orta (10p.) 2 = Az yeterli (5p.) 1 = Yetersiz/Katılmadı (0p.)			Sesi doğru ve etkili kullanma	Notaları doğru seslendirme	Sözleri doğru ve anlaşılır söyleme	Notaları süre değerlerine uygun seslendirme	Notaları hız ve gürlük terimlerine uygun seslendirme	**TOPLAM PUAN**
Sıra No	**Okul No**	**Adı Soyadı**						
1								
2								
3								

SES VE MÜZİK

1. Ünite

1.1. İSTİKLAL MARŞI
1.2. MARŞLAR VE KAHRAMANLIK TÜRKÜLERİ

1.1. İSTİKLAL MARŞI

Öğrenme Alanı	: **11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	: 11.A.1. İstiklal Marşı'nı doğru ve etkili söyler.
Süre	: 40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), görseller, EBA dokümanları, "İstiklal Marşı"

İSTİKLAL MARŞI(*)

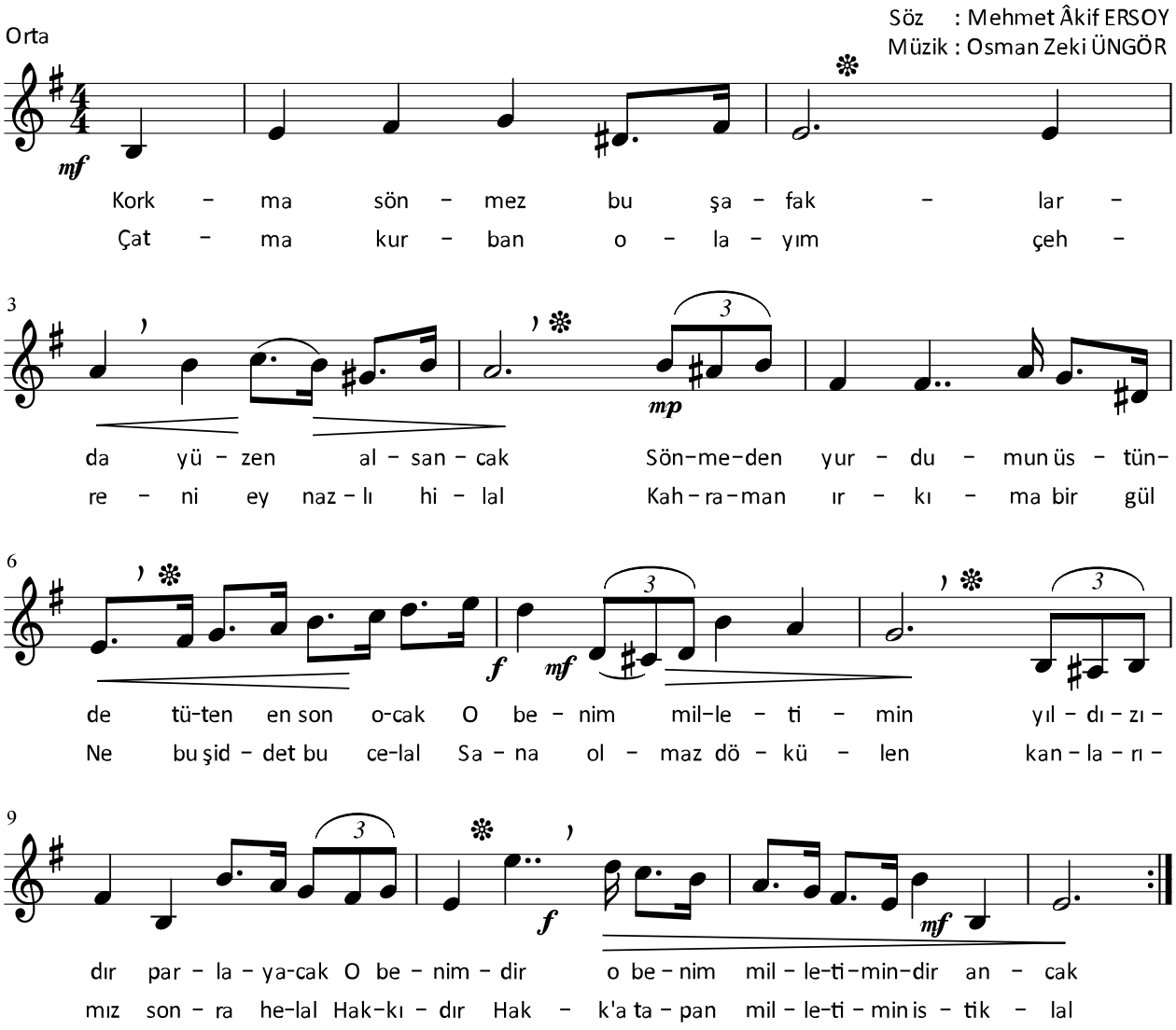

(*)İstiklal Marşı'nın birinci sözlerini söylerken virgül (,), ikinci sözlerini söylerken ise yıldız (❊) işaretinin bulunduğu yerlerde nefes alınız.

Millî marşlar, ulusun birlik ve bütünlüğünü sağlamada, millî değerleri yeni kuşaklara aktarmada önemli bir yer tutar. Kurtuluş Savaşı yıllarında işgal altındaki Anadolu halkının toparlanması, cesaretlenmesi ve ulus bilincinin oluşması için millî marş bestelenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle TBMM'nin kararıyla bir güfte (şiir) yarışması düzenlenmiş ve yarışmaya 724 şiir katılmıştır. En iyi yedi şiir seçilerek 12 Mart 1921'deki TBMM oturumunda dönemin Maarif Vekili Hamdullah Suphi Tanrıöver tarafından Meclis kürsüsünden okunmuştur. Bu şiirler içinden Mehmet Âkif Ersoy'un yazdığı İstiklal Marşı şiiri, meclis üyeleri tarafından "millî marş" olarak kabul edilmiştir.

Seçilen İstiklal Marşı şiirinin bestesi için 1924 yılında yarışma düzenlenmiş ve bu yarışmaya 24 beste katılmıştır. Kesin olarak katılan besteciler; Ahmet Cemalettin Çınkılıç, Ahmet Yekta Madran, Ali Rıfat Çağatay, Griftzen Asım Bey, Bedri Zabaç, Hasan Basri Çantay, Hüseyin Sadettin Arel, İsmail Hakkı Bey, İsmail Zühtü, Kazım Uz, Lemi Atlı, Mehmet Baha Pars, Mustafa Sunar, Rauf Yekta, Sadettin Kaynak, Zati Arca ve Osman Zeki Üngör'dür. Anadolu'da devam eden savaş nedeniyle beste yarışması sonuçlanamamış, ancak besteciler kendi bestelerini yurt çapında duyurmaya ve yaymaya başlamışlardır. Edirne ve bölgesinde Ahmet Yekta Madran'ın, İstanbul'da M. Zati Arca ve Ali Rıfat Çağatay'ın, İzmir ve çevresinde İsmail Zühtü'nün, Ankara ve çevresinde ise Osman Zeki Üngör'ün bestesi millî marş olarak seslendirilmiştir. Bu karışıklığı gidermek için 1924 yılında Maarif Vekâletinde toplanan kurul, Ali Rıfat Çağatay'ın bestesini resmî marş olarak bütün okullara bildirmiştir. 1924-1930 yılları arasında marş, Ali Rıfat Çağatay'ın bestesiyle söylenmiş ve 1930 yılından itibaren Osman Zeki Üngör'ün bestesi "millî marş" olarak kabul edilmiştir.

Osman Zeki Üngör, kendi bestesinin kabul edilme sürecini şu şekilde ifade etmiştir: "*… Ben bu marşı büyük zaferi müteakip İstanbul'da yazmıştım. O sırada henüz İstanbul'da Mızıka-i Hümayun muallimi idim. Bir akşam ziyaretime gelen Talim ve Terbiye Heyeti âzasından Haydar Bey ile oturuyorduk. İlkokul öğretmenlerinden İhsan da gelmişti. Bana süvarilerimizin İzmir'e nasıl girdiklerini anlatırken kendimi tutamadım, hemen piyanonun başına geçerek marşa başladım. Hiçbir hazırlığım yoktu. O anda duyduğum heyecanla parmaklarım klavyenin üzerinde kayıyordu. Birkaç figür daha yaptım. 'Aman pek güzel. Bunu marş yapalım…' dediler. Hiçbir kararım yoktu, 'bakalım filan' dedim. Ertesi sabah kalktım, baktım bu melodi hiçbir şeye benzemiyor. Bunun üstünde ehemmiyet vermeden adeta laf olsun diye birkaç gün daha çalıştım. Mızıka-i Hümayundaki arkadaşlara gönderdim. Güzel buldular… Viyana Konservatuvarı direktörlüğüne gönderdim, onlar da beğenmişler… O sırada Gazi, beni Ankara'ya çağırmıştı. Gittim, görüştük… 150 kişilik heyeti bütün levazımıyla dört vagona yükleyerek Ankara'ya naklettik… İşte o esnada Ankara'da galiba ilk balo veriliyordu. Gazi gelirken orkestraya bu marşı çaldırdım ve gittim, kendisine 'Paşam, marşımız budur.' dedim. Verdikleri cevap aynen şu olmuştu: Allah razı olsun Zeki Bey, çok beğendim, aferin!*"

(http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/28808/001515788006.pdf?sequence=1)

1. Etkinlik: Öğrencilere, İstiklal Marşı'nın beste yarışmasına katılan diğer besteler dinletilir.

2. Etkinlik: İstiklal Marşı'nın doğru ve etkili söylenebilmesi için gerekli uyarılar yapılır.

- Marş seslendirilirken uygun marş temposuna dikkat edilmeli.
- Konson ve vokallerin telaffuzu anlaşılır olmalı.
- Marş; coşkulu, görkemli ve anlamına uygun söylenmeli, millî bilinç ve duygunun oluşmasına özen gösterilmeli.
- Marş; nefes yerlerine, nota süre değerlerine ve nüans terimlerine dikkat edilerek seslendirilmeli.

3. Etkinlik: İstiklal Marşı, seçilen birkaç öğrenci tarafından önce bireysel olarak seslendirilir. Daha sonra sınıf gruplara ayrılarak belirlenen gruplar tarafından ayrı ayrı, ardından tüm sınıfın katılımıyla İstiklal Marşı'nın doğru ve etkin seslendirilmesi sağlanır.

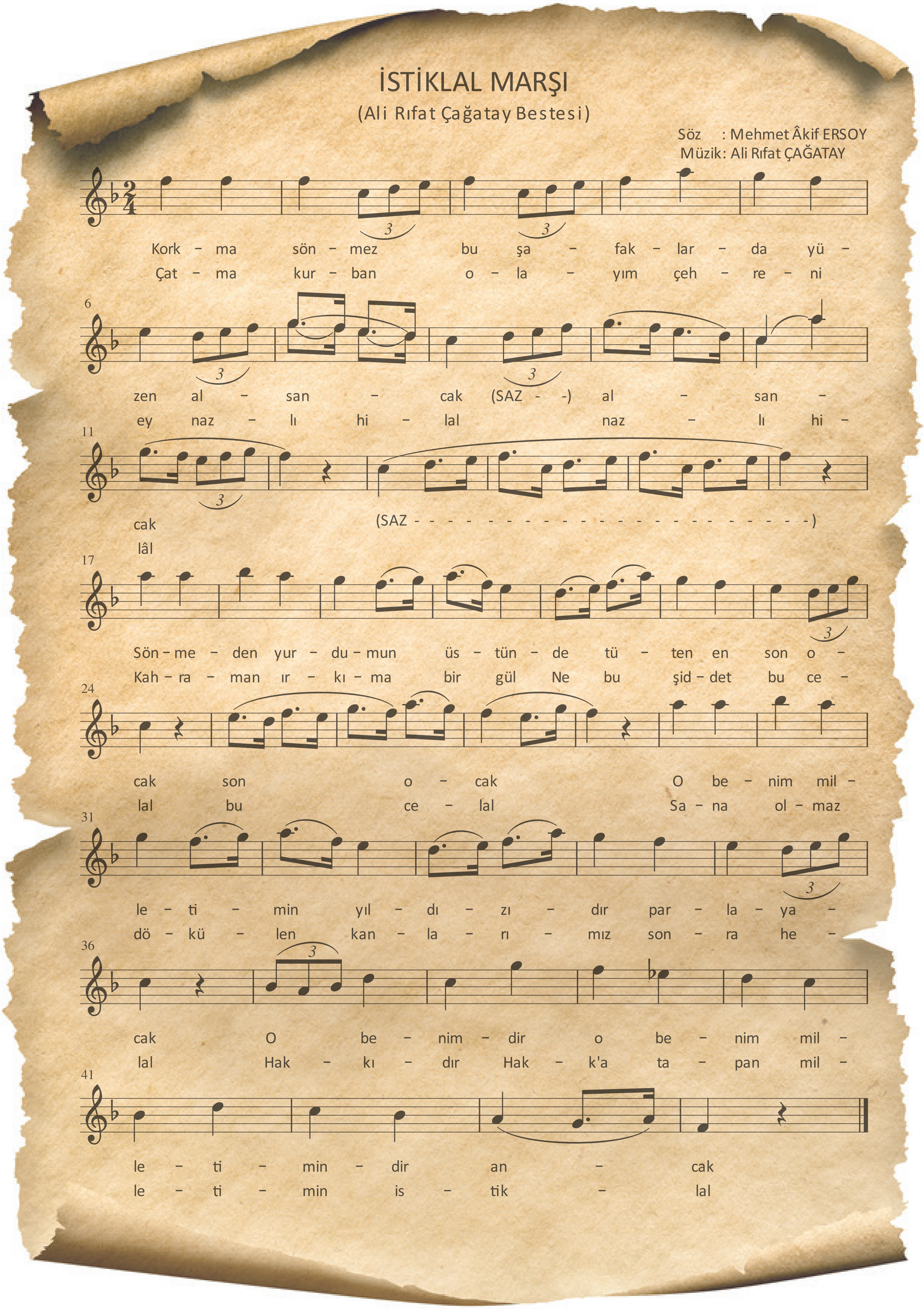

Görsel 1.1: İstiklal Marşı'nın ilk bestesi

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. İstiklal Marşı'nın farklı bestelerinden örnekler dinledi.
2. İstiklal Marşı'nı bireysel ve toplu olarak doğru ve etkili seslendirdi.

NOTLAR

1.2. MARŞLAR VE KAHRAMANLIK TÜRKÜLERİ

Öğrenme Alanı	:	**11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	:	11.A.3. Marş ve şarkı dağarcığını geliştirir.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, gösterip-yaptırma, tartışma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Gençlik Marşı", "Bir Yolcuya", "Şu Dalmadan Geçtin mi (Yörük Ali)"

1. Etkinlik: Millî birlik ve beraberliğin, vatan ve bayrak sevgisinin pekiştirilmesinde marş ve şarkıların önemi üzerinde durulur.

Marşlar; yürüyüşlerde çalınmak ve söylenmek için bestelenen, yürüyüş temposuna uygun eserlerdir. Millî marşlar; ulusların özgürlük düşüncesini, vatan ve bayrak sevgisini, millî değerleri yansıtır. Marşlar ve kahramanlık şarkıları birlik ve beraberliğin oluşturulmasında, ortak duyguların yansıtılması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında etkilidir.

2. Etkinlik: "Gençlik Marşı" ve "Bir Yolcuya" marşı; millî mücadele, vatan ve bayrak sevgisi, millî birlik ve beraberlik ile ilgili görseller eşliğinde seslendirilir.

GENÇLİK MARŞI

Uyarlama : Ali Ulvi ELÖVE
Müzik : Felix KÖRLİNG

Çabuk

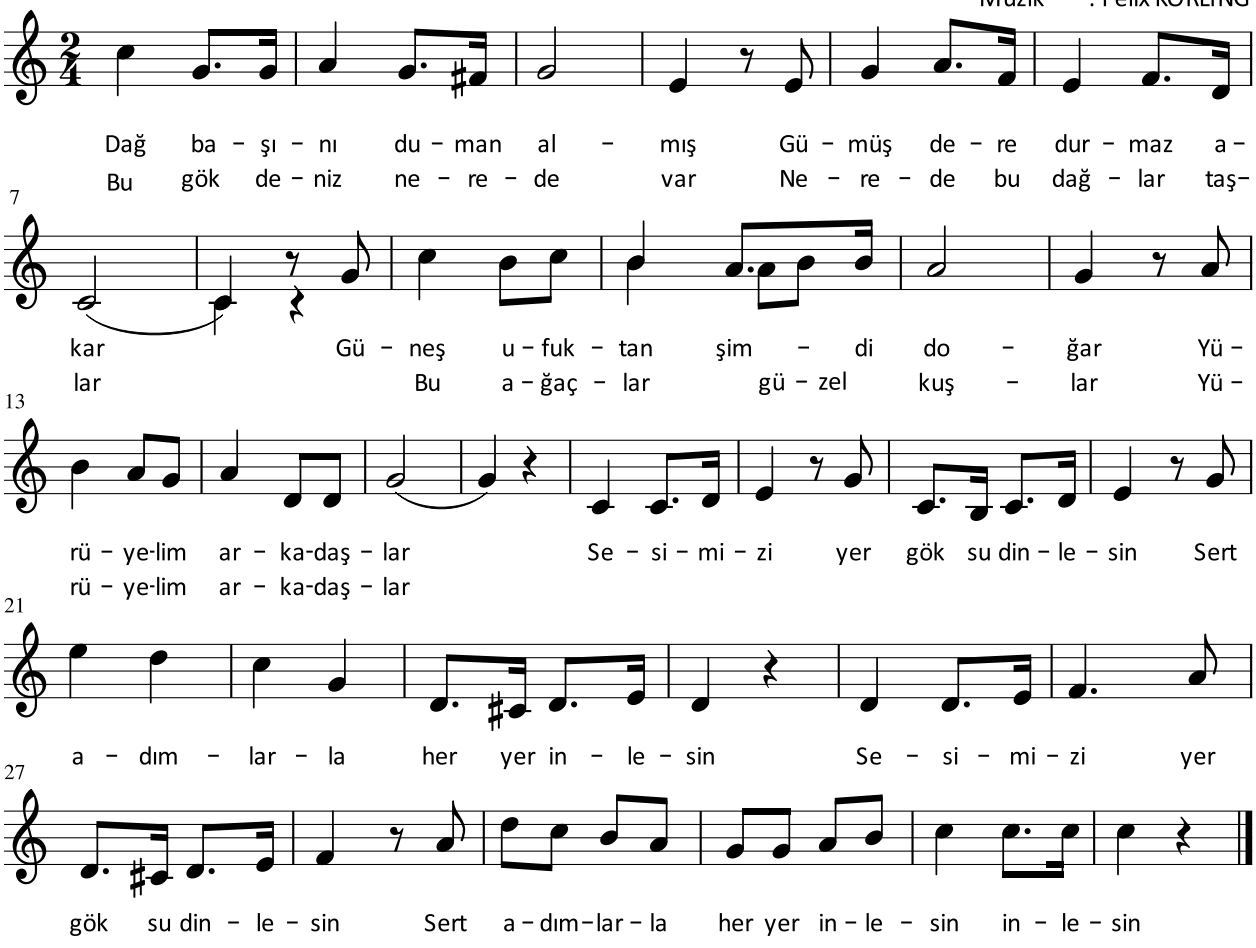

BİR YOLCUYA

Söz : Necmettin Halil ONAN
Müzik: Mustafa POLAT

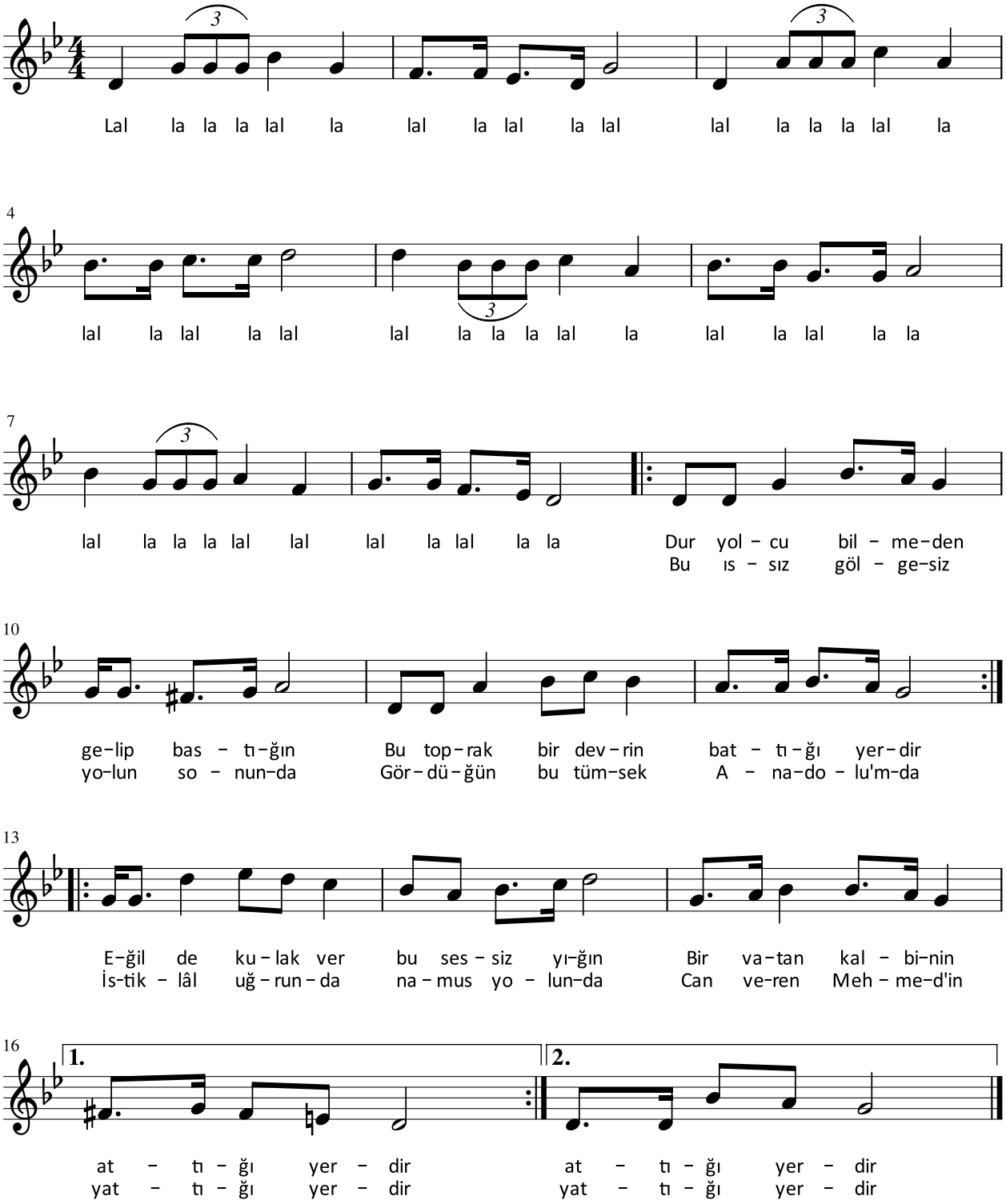

3. Etkinlik: Millî mücadele ve ulusun kahramanlığını anlatan "Şu Dalma'dan Geçtin mi (Yörük Ali)" türküsü seslendirilir.

ŞU DALMA'DAN GEÇTİN Mİ(*)

(Yörük Ali)

Yöresi: Nazilli

Derleyen ve Notaya Alan
Muzaffer SARISÖZEN

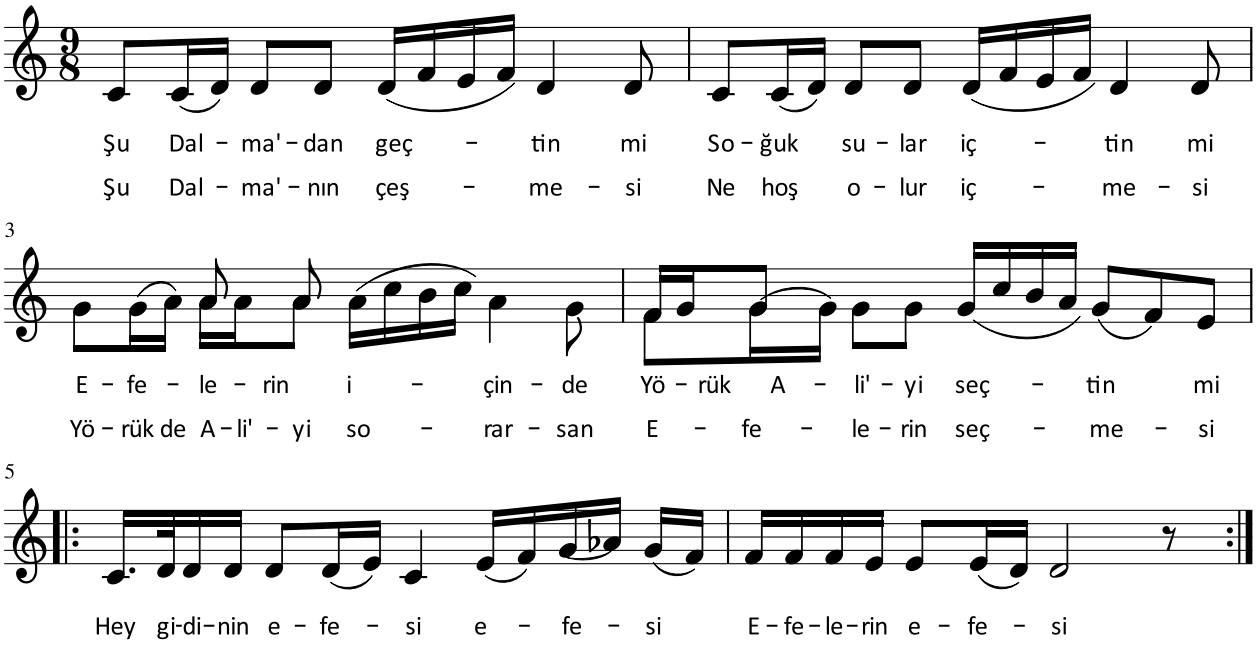

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

OKUMA PARÇASI

YÖRÜK ALİ

Yörük Ali (Görsel 1.2), Millî Mücadele yıllarında Demirci Mehmet Efe'yle birlikte Batı Anadolu Bölgesi'nin düşman işgaline karşı savunulmasında Kuvayımilliye gücünde öne çıkan kişilerden biridir. 1895 yılında Aydın ili Sultanhisar ilçesi Kavaklı köyünde doğmuştur.

İzmir ve Aydın'ın Yunanlar tarafından işgal edilmesi üzerine Menderes Nehri'ni sal ile geçerek Yunan karakolunu basmış ve Yunanların silahlarını almıştır. Bu olay, Aydın ve çevresinde millî mücadelenin başlangıcı olmuş, halkı cesaretlendirmiştir. Düzenli ordu kurulana kadar düşman kuvvetlerinin Anadolu'ya ilerlemesini engellemiştir. Düzenli ordunun kurulmasıyla 57. Tümen'e katılarak Millî Aydın Cephesi komutanı olmuştur.

Ali Efe, Cumhuriyet Dönemi'nde Yörük soyadını almıştır. Kurtuluş Savaşı'nın ardından bir süre İzmir'de yaşamış, geçirdiği tramvay kazasından sonra Yenipazar'a yerleşmiştir. 1953 yılında tedavi için gittiği Bursa'da hayatını kaybetmiştir.

(Yazarlar tarafından düzenlenmiştir.)

Görsel 1.2: Yörük Ali

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Millî birlik ve beraberliğin, vatan ve bayrak sevgisinin pekiştirilmesinde marş ve şarkıların önemini kavradı.
2. "Gençlik Marşı" ve "Bir Yolcuya" marşını seslendirdi.
3. "Şu Dalma'dan Geçtin mi (Yörük Ali)" türküsünü seslendirdi.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. Aşağıdaki bestecilerden hangisi İstiklal Marşı beste yarışmasına katılan isimlerden biri <u>değildir</u>?

A) Ahmet Yekta Madran B) Ali Rıfat Çağatay C) Hamdullah Suphi Tanrıöver
D) Osman Zeki Üngör E) Mehmet Zati Arca

2. "Yürüyüş temposuna uygun, yürüyüşlerde çalınmak ve söylenmek için bestelenen eserlere ..... denir." **cümlesindeki boşluğu uygun ifadeyle tamamlayınız.**

ATATÜRK VE MÜZİK

2. Ünite

2.1. ATATÜRK VE MÜZİK
2.2. ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ ŞARKI VE TÜRKÜLER

2.1. ATATÜRK VE MÜZİK

Öğrenme Alanı	:	**11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	:	11.D.7. Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçıları ve onların eserlerini tanır.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, tartışma, gösterip yaptırma, araştırma-inceleme
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı", "Ulu Atatürk"

Araştırma: Öğrencilerden Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçıların eserlerinden örneklerle dinleti hazırlamaları istenir.

1. Etkinlik: Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçılar ve onların eserleri hakkında bilgi verilir.

Mustafa Kemal ATATÜRK, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren müziğin çağdaşlaşmasına ve ilerlemesine büyük önem vermiş, kültürümüzü yansıtan ezgilerin Türk ve Batı müziği armonisiyle çok sesli hâle getirilerek evrensel müzikte hak ettiği yeri almasını istemiştir. Bu doğrultuda Atatürk'ün önderliğinde müzik alanında önemli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan biri de yetenekli gençlerin müzik eğitimi almaları için yurt dışına gönderilmesidir. Cemal Reşit Rey, Hasan Ferit Alnar, Ulvi Cemal Erkin, Ahmet Adnan Saygun ve Necil Kâzım Akses bu amaçla yurt dışına gönderilen ilk kişilerdir. Bu kişilere Halil Bedii Yönetken tarafından "Türk Beşleri" adı verilmiştir.

Türk Beşleri, yurda döndükten sonra yaptıkları çalışmalarla kendinden sonraki kuşakları etkilemiş ve yeni bestecilerin yetişmesinde öncü olmuşlardır. Ekrem Zeki Ün, Faik Canselen, Bülent Tarcan, Mithat Fenmen, Nedim Otyam, Kemal İlerici, Nevid Kodallı, Ferit Tüzün, Yalçın Tura, Muammer Sun, İlhan Usmanbaş, İlhan Mimaroğlu, Necati Gedikli, İlhan Baran ve Fazıl Say etkiledikleri sanatçılardan bazılarıdır.

Cemal Reşit REY (1904-1985)

Görsel 2.1: Cemal Reşit Rey

Babasının görev yaptığı Kudüs'te doğan Cemal Reşit Rey (Görsel 2.1), müziğe annesinden aldığı piyano dersleriyle başladı. Küçük yaşlarda yeteneği fark edilen Rey, yedi yaşında bir vals besteledi. 1913 yılında Paris'e yerleşerek Marguerite Long'dan (Margırid Long) piyano dersleri almaya başladı. 1. Dünya Savaşı başlayınca İsviçre'ye gitti, Cenevre Konservatuvarında piyano ve teori eğitimi aldı. 1920'de Paris'e dönerek Marguerite Long'dan piyano, Paul Laparra'dan (Paal Laparra) bestecilik, Gabriel Faure'den (Gebrıil Forrey) müzik estetiği, Henri Defosse'den (Hanri Defasi) orkestra şefliği dersleri aldı. 1923'te Türkiye'ye dönen Rey, İstanbul Filarmoni Derneğini, İstanbul Belediye Konservatuvarı Yaylı Çalgılar Orkestrası'nı ve İstanbul Şehir Orkestrası'nı kurdu. Şefliğini yaptığı İstanbul Şehir Orkestrası'yla çok sayıda konser verdi. İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası ile İstanbul Devlet Opera ve Bale Orkestrası, bu orkestradan kurulmuştur. Besteci, piyanist, eşlikçi, orkestra şefi ve öğretmen olarak görev yapan Cemal Reşit Rey, 1982 yılında devlet sanatçısı unvanı aldı. 1985 yılında İstanbul'da hayatını kaybetti.

"Cem Sultan", "Zeybek", "Çelebi" operaları; "Lüküs Hayat", "Deli Dolu", "Bir İstanbul Masalı" operetleri; "Bebek Efsanesi", "Karagöz", "Fatih" senfonik şiirleri; "Bir İstanbul Türküsü Üzerine Çeşitlemeler/Kâtibim", gitar konçertosu (Kâtibim Çeşitlemeleri); "Onuncu Yıl Marşı"; "Kral Lear" ve "Hamlet" sahne ve film müzikleri bilinen eserlerindendir.

Cemal Reşit Rey'in Lüküs Hayat opereti ve gitar konçertosu (Kâtibim Çeşitlemeleri) dinletilir.

Hasan Ferit ALNAR (1906-1978)

Görsel 2.2: Hasan Ferit ALNAR

İstanbul'da dünyaya gelen Hasan Ferit Alnar (Görsel 2.2); annesinin kanun ve ut, babasının ut çalmasından etkilenerek küçük yaşlarda kanun çalmaya başladı. Kısa zamanda başarı göstererek on dört yaşında kanunda virtüözlük seviyesine ulaştı. Hüseyin Sadettin Arel'den armoni, Edgar Manas'tan kontrpuan ve füg dersleri alarak çok sesli müzikle tanıştı. 1927'de devlet sınavını kazanarak Viyana Devlet Müzik Akademisine girdi. Joseph Marx'tan (Cozıf Marks) kompozisyon, Oswald Kabasta'dan (Azvoald Kıbasta) orkestra şefliği dersleri aldı. Alnar 1932'de yurda dönerek İstanbul Şehir Tiyatrosunda orkestra şefliği, Belediye Konservatuvarında müzik tarihi öğretmenliği yaptı. 1936'da Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası şef yardımcılığı, 1946 yılından 1952 yılına kadar da orkestra şefliği görevini üstlenerek operaların hazırlanması ve sahnelenmesine öncülük etti. 1937-1946 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuvarında kompozisyon öğretmenliği yaptı. 26 Temmuz 1978'de Ankara'da hayatını kaybetti.

Hasan Ferit Alnar'ın eserlerinde Türk ve Batı müziği eğitimi almasının etkileri görülür. Hem Türk müziği hem de Batı müziği formlarında eserler üretmiştir. Türk sanat müziği formlarında saz semaileri, peşrevler, saz eserleri bestelemiştir. Bestelediği kanun konçertosu ile ilk kez bir Türk müziği çalgısını orkestrada solo çalgı olarak kullanmıştır.

"Viyolonsel Konçertosu"; orkestra için "Prelüd ve İki Dans", "İstanbul Süiti"; "Trio Fantezi", "Yaylı Dörtlü" oda müziği eserleri; soprano ve orkestra için bestelediği "Üç Türkü" bilinen eserlerindendir.

Hasan Ferit Alnar'ın "Kanun Konçertosu" ile orkestra için bestelediği "Prelüd ve İki Dans" eserleri dinletilir.

Ulvi Cemal ERKİN (1906-1972)

Görsel 2.3: Ulvi Cemal Erkin

İlk piyano derslerini annesinden alan Ulvi Cemal Erkin (Görsel 2.3) İstanbul'da doğdu. İtalyan müzisyen Adinolfi'den (Adinolfi) piyano dersleri aldı. Başarısıyla dikkat çeken Erkin, Galatasaray Lisesine devam ederken müzik çalışmalarını da sürdürdü. 1925 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen sınavı kazandı ve Paris Konservatuvarına kabul edildi. Jean Batalla'dan (Jon Bedala) piyano; Beduin'den (Bedvuin) piyano ve armoni; Noel Gallon'dan (Novel Gelın) kontrpuan dersleri aldı.

Paris Konservatuvarı ve Ecole Normale de Musique'teki (İkoöl Normâl dö Müzik) beş yıllık öğrenimini tamamladıktan sonra, 1930 yılında Ankara'ya döndü, Musiki Muallim Mektebine piyano ve armoni öğretmeni olarak atandı. 1949-1951 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuvarı müdürlüğü yapan Erkin, Konservatuvar Orkestrası'nı ve Ankara Operası Orkestrası'nı yönetti.

Aksak ritmi sıkça kullanan Ulvi Cemal Erkin'in eserlerinde, akılda kalıcı ve etkileyici geleneksel ezgiler dikkat çeker. 1943 yılında hicaz ve karcığar makamlarında bestelediği "Köçekçe" süiti bu özellikleri taşıyan önemli eserlerinden biridir.

Fransa hükümeti tarafından Legion d'honneur (Lejyon dönoo) nişanı ile onurlandırılan besteci, 1971 yılında Türkiye'de devlet sanatçısı unvanı aldı. 15 Eylül 1972'de Ankara'da hayatını kaybetti.

Orkestra için "İki Dans", "Bayram", "Köçekçeler"; piyano için "Beş Damla", "Duyuşlar"; keman ve piyano için "Ninni", "Emprovizasyon ve Zeybek Türküsü"; şan ve piyano için "Yedi Halk Şarkısı"; sahne eserlerinden "Karagöz ve Keloğlan"; "Karcığar Köçekçe" bilinen eserlerindendir.

Ulvi Cemal Erkin'in "Köçekçeler" süiti ve "Zeybek Türküsü" dinletilir.

Ahmet Adnan SAYGUN (1907-1991)

Görsel 2.4: Ahmet Adnan Saygun

1907 yılında İzmir'de doğdu. İlk müzik eğitimini İzmir İttihat ve Terakki Numune Mektebinde İsmail Zühtü'den aldı. Kendi kendine armoni ve kontrpuan çalışmaları yapan Saygun (Görsel 2.4), Macar Tevfik Bey'den piyano dersleri aldı. 1928 yılında devlet sınavını kazanarak Paris'teki Ecole Normale de Musique'te eğitim gördü. Buradaki eğitimini yarıda bırakarak dönemin iyi okullarından Schola Cantorum'da (Sıkolâ Kantoğum) eğitimine devam etti. Paris'te Eugène Borrel'den (Üjen Boğel) armoni, Vincent d'Indy'den (Vaason Dandi) kompozisyon dersleri aldı. Paris'te düzenlenen beste yarışmasında "Divertimento" adlı orkestra eseriyle ödül kazandı. 1931 yılında yurda dönerek Musiki Muallim Mektebinde öğretmenliğe başladı, 1934'te Riyaseticumhur Filarmoni Orkestrası'nı yönetti. Atatürk'ün isteği üzerine ilk Türk operası olan " Özsoy Operası"nı, ardından "Taşbebek Operası"nı aynı yıl besteledi. 1936'da Macar besteci Béla Bartók'la derleme gezilerine çıkarak çok sayıda türkü derleyip notaya aldı. 1946 yılında bestelediği "Yunus Emre Oratoryosu" önemli eserlerindendir; bu eser ilk olarak Ankara'da, ardından Paris ve New York'ta seslendirildi.

1971 yılında yürürlüğe giren Devlet Sanatçılığı Kanunu ile devlet sanatçılığı unvanı ilk kez Ahmet Adnan Saygun'a verildi. 6 Ocak 1991'de İstanbul'da hayatını kaybetti.

"Kerem", "Köroğlu", "Gılgamış" operaları; "İnci'nin Kitabı", "Sihir Raksı", "Çeşitlemeler" orkestra eserleri; "Piyano Konçertosu", "Viyolonsel Konçertosu"; "Sezişler", "Vurma Sazlı Dörtlü" oda müziği yapıtları; "Eski Üslupta Kantat", "Atatürk'e Anadolu'ya Destan" şan ve orkestra yapıtları; "Üç Ballade", "Dört Ezgi" şan ve piyano yapıtları bilinen eserlerindendir.

Ahmet Adnan Saygun'un "Yunus Emre Oratoryosu" ve "İnci'nin Kitabı" orkestra eserleri dinletilir.

Necil Kâzım AKSES (1908-1999)

Görsel 2.5: Necil Kâzım AKSES

Türk Beşleri'nin en genci olan Necil Kâzım Akses (Görsel 2.5) İstanbul'da doğdu. Küçük yaşlardan itibaren keman ve piyano çalan Akses; besteci Mesut Cemil'den viyolonsel, Cemal Reşit Rey'den armoni dersleri aldı. Bestecilik eğitimi için gittiği Viyana'da Viyana Devlet Müzik ve Temsil Akademisinin sınavını kazandı ve Joseph Marx'tan kompozisyon dersleri aldı. Ardından Çekoslovakya'ya giderek Prag Devlet Konservatuvarında öğrenimini sürdürdü.

1934 yılında yurda dönen Akses, Musiki Muallim Mektebinde öğretmenlik yaptı. 1936'da Ankara Devlet Konservatuvarının kuruluş çalışmalarına katıldı. Ankara Devlet Konservatuvarı Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Bern (Been) ve Bonn (Ban) Kültür Ateşeliği, Ankara Devlet Opera Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Bülent Arel, Nevid Kodallı, Ferit Tüzün gibi önemli sanatçıların yetişmesine katkı sağladı.

"Mete", "Bayönder" operaları; koro için "Ellinci Yıl Marşı", "On Türkü"; şan ve orkestra için "Senfonik Destan", "Bir Divandan Gazele"; orkestra için "Çiftetelli", "Ankara Kalesi", "Sesleniş", "Barış ve Savaş"; "Keman Konçertosu", "Viyola Konçertosu"; solo çalgı için "Minyatürler" bilinen eserlerindendir.

Necil Kâzım Akses'in koro için "Dağlar" ve orkestra için "Sesleniş" eserleri dinletilir.

2. Etkinlik: Necil Kâzım Akses'in "Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı" dinletirlir ve seslendirilir.

CUMHURİYET'İMİZİN 50. YIL MARŞI

Söz : Bekir Sıtkı ERDOĞAN
Müzik: Necil Kâzım AKSES

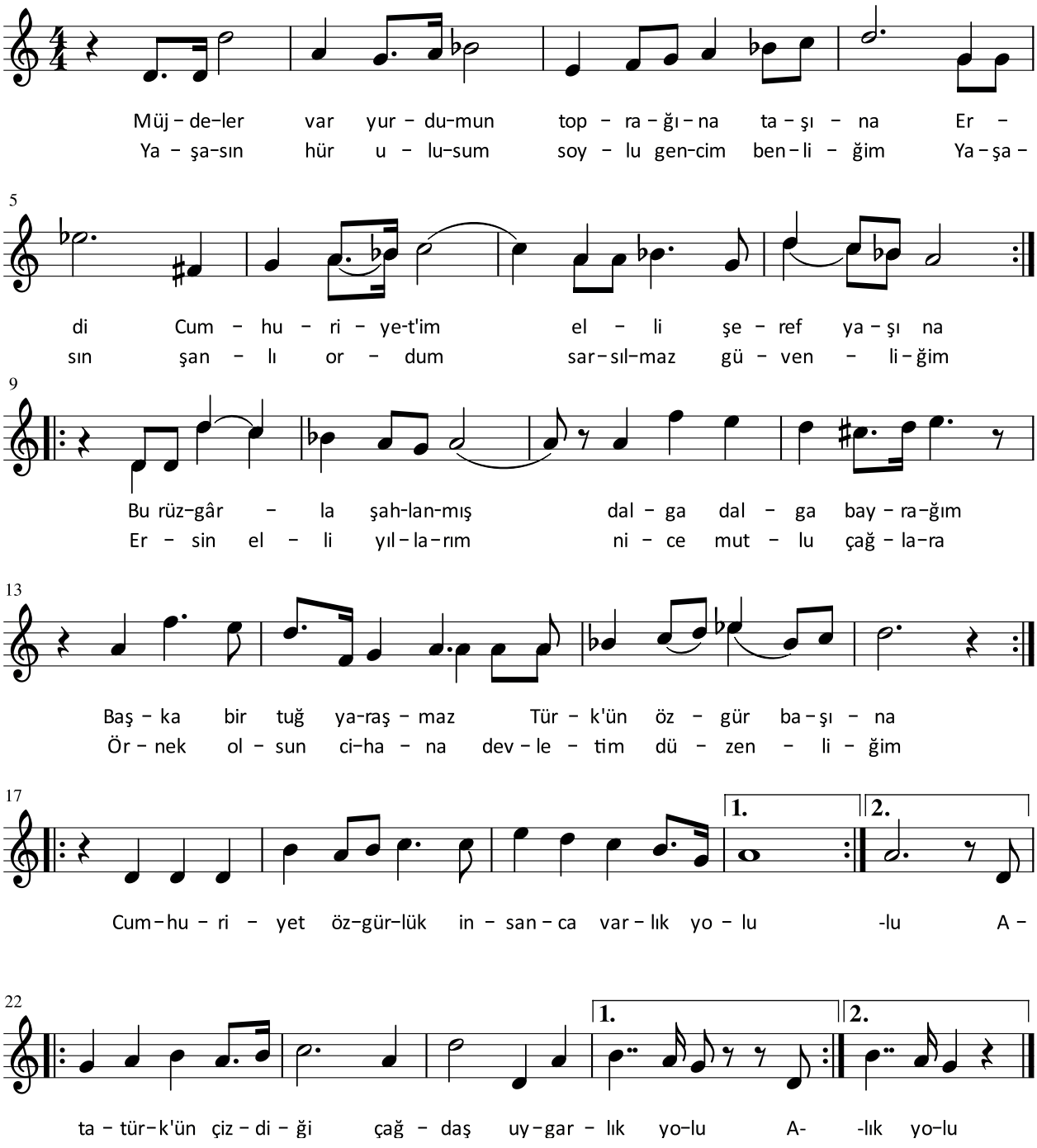

3. Etkinlik: "Ulu Atatürk" adlı eser dinletilir ve seslendirilir.

ULU ATATÜRK

Moderato

Söz ve Müzik: Süleyman TARMAN

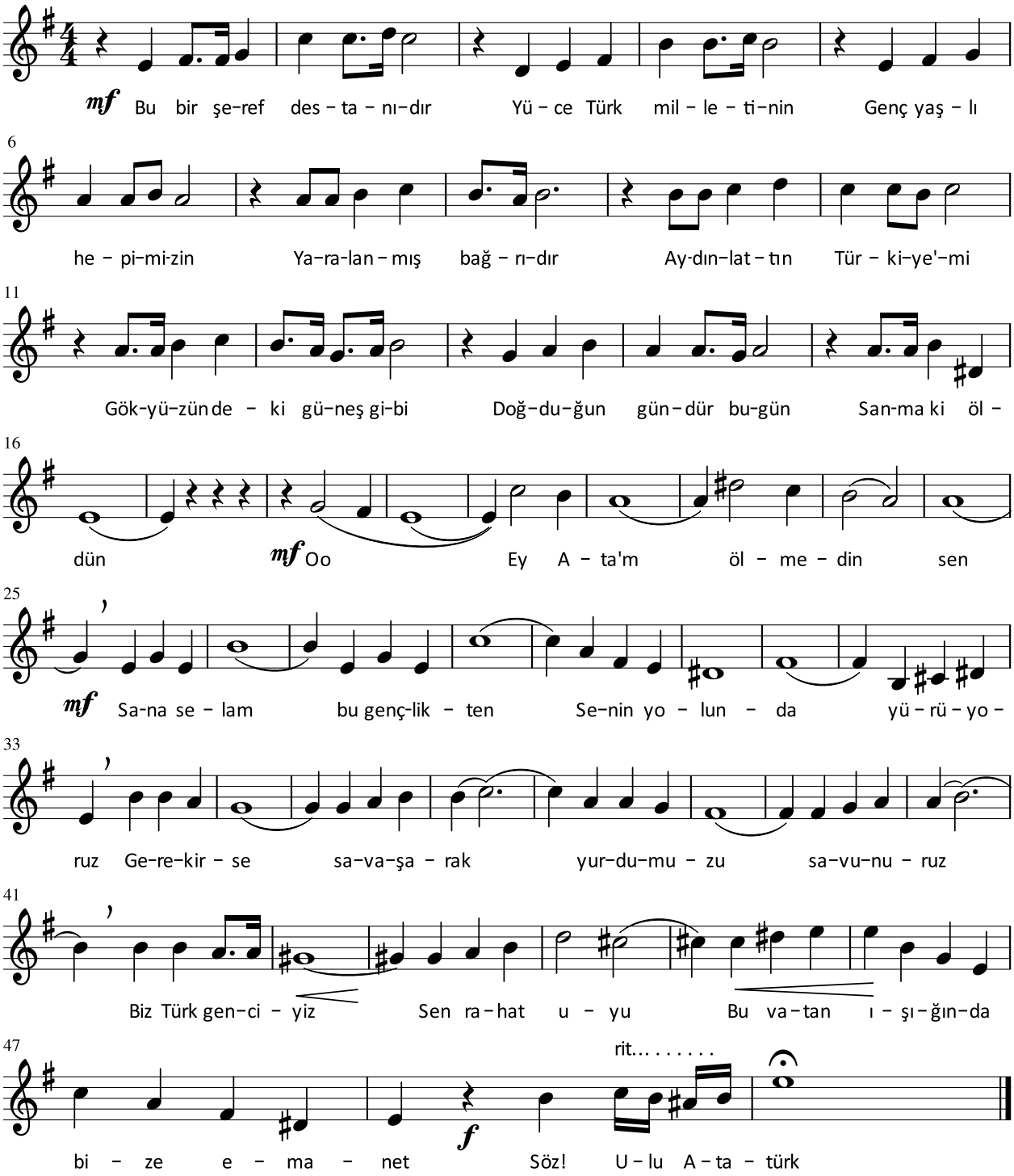

4. Etkinlik: Öğrencilerden, Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçıların eserlerinden örneklerle oluşturdukları dinletiyi sunmaları istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Atatürk'ün müzik eğitimi için yurt dışına gönderdiği sanatçıları ve onların eserlerini tanıdı.
2. "Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı" ve "Ulu Atatürk" adlı eserleri seslendirdi.

NOTLAR

2.2. ATATÜRK'ÜN SEVDİĞİ ŞARKI VE TÜRKÜLER

Öğrenme Alanı	:	**11.A. DİNLEME SÖYLEME**
Kazanım	:	11.A.6. Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türkülerden örnek eserler seslendirir.
Süre	:	40+40+40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, gösterip-yaptırma, tartışma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, EBA dokümanları, "Bülbülüm Altın Kafeste", "Pencere Açıldı Bilal Oğlan"

1. Etkinlik: Öğrencilere Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türkülerin neler olduğu sorularak Atatürk'ün müziğe verdiği önem üzerinde durulur.

Atatürk, şarkı ve türküleri dinlemekten büyük keyif almış, zaman zaman okunan şarkılara eşlik etmiş ve eserlerin doğru seslendirilmesine özen göstermiştir. Bülbülüm Altın Kafeste, Pencere Açıldı Bilal Oğlan, Manastır'ın Ortasında gibi bazı Rumeli türkülerinin derlenerek Türk müziği repertuvarına alınmasına öncü olmuştur. Aliş'imin Kaşları Kare, Kimseye Etmem Şikâyet, Köşküm Var Deryaya Karşı, Vardar Ovası, Fikrimin İnce Gülü, Kırmızı Gülün Ali Var, Çalın Davulları, Havada Bulut Yok, Bir Fırtına Tuttu Bizi Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türkülerdendir.

Atatürk, müziğin yanı sıra halk oyunlarına da önem vermiş, çeşitli ülkelerin halk oyunları gösterilerinin sunulduğu Balkan Festivali'nin İstanbul'da düzenlenmesini desteklemiştir. Zeybek başta olmak üzere kendisi de çeşitli yörelerin oyunlarını oynamıştır (Görsel 2.6, Görsel 2.7, Görsel 2.8). Atatürk'ün Artvin barını oynamasından sonra Artvinliler bu oyunun adını "Atabarı" olarak değiştirmişlerdir.

Görsel 2.6: Atatürk Balkan Festivali'nde halay çekerken

Görsel 2.7: Atatürk Balkan Festivali'ni izlerken

Görsel 2.8: Atatürk dans ederken

2. Etkinlik: Atatürk'ün sevdiği "Bülbülüm Altın Kafeste" türküsü ve "Pencere Açıldı Bilal Oğlan" şarkısı seslendirilir.

BÜLBÜLÜM ALTIN KAFESTE(*)

Yöresi: Rumeli

Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN
Kimden Alındığı: A.Şevket ÖNDESEV

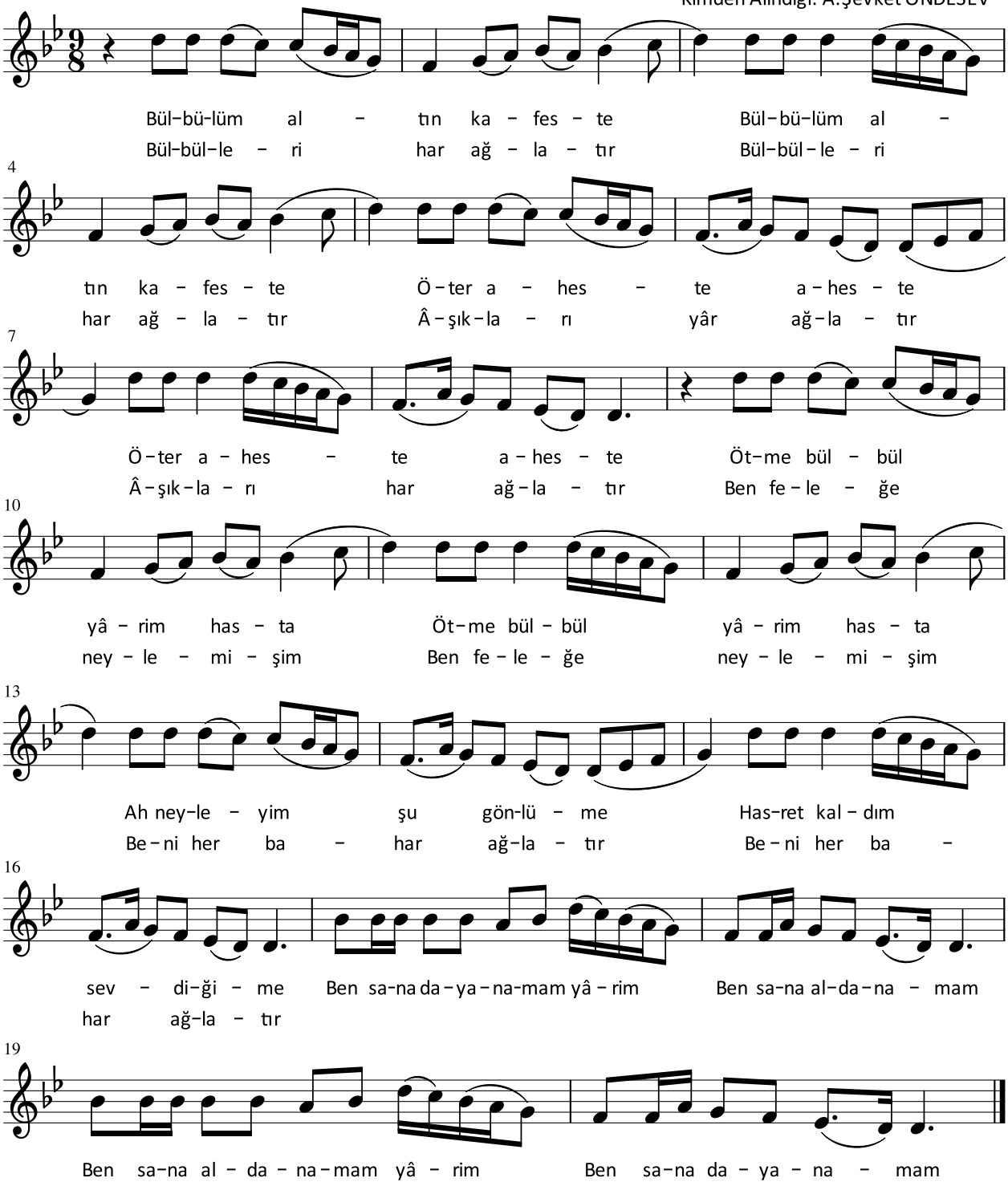

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

PENCERE AÇILDI BİLAL OĞLAN(*)

Yöresi: Rumeli

Derleyen: TRT Müzik Dairesi Başkanlığı

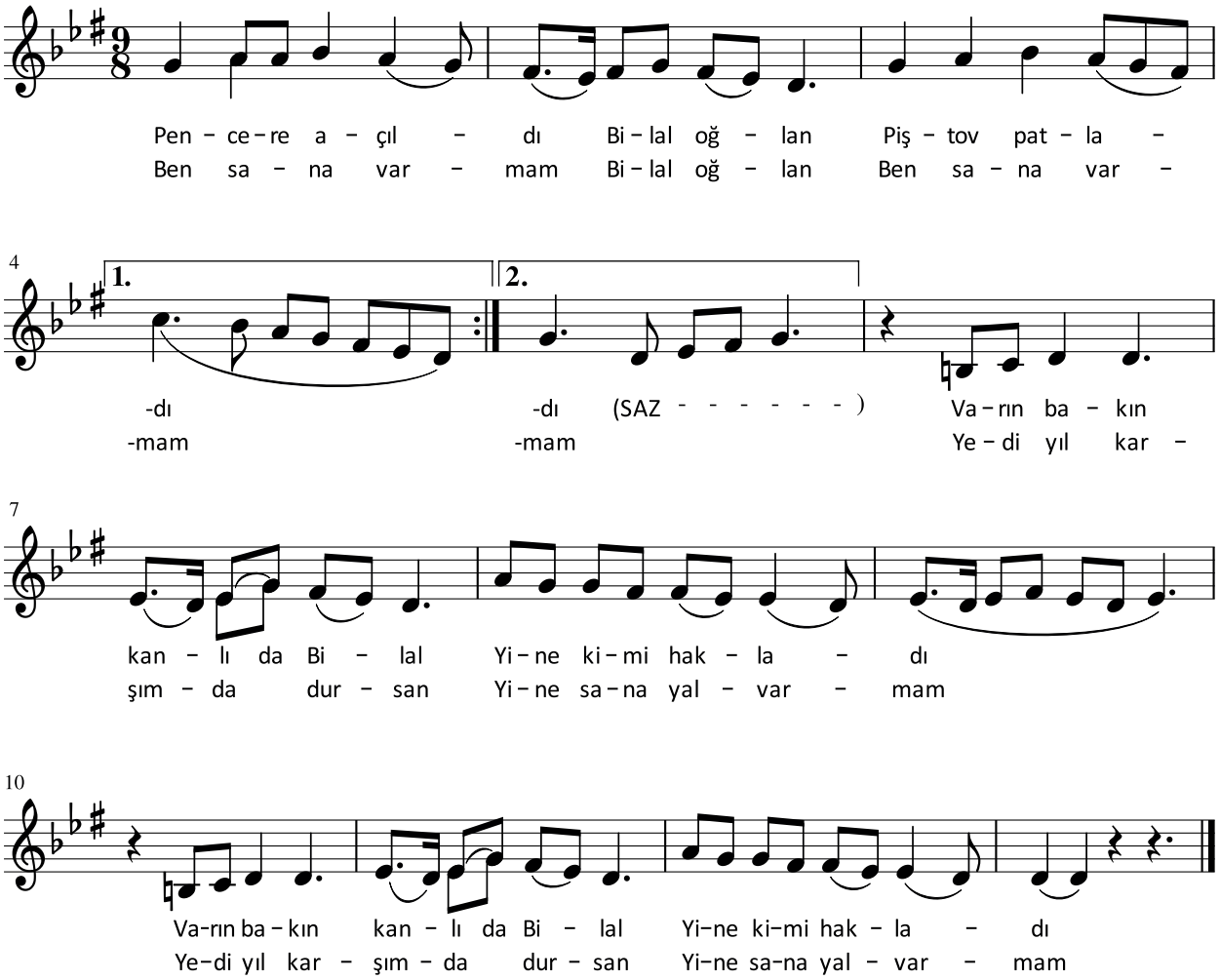

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Atatürk'ün sevdiği şarkılar ve türküler hakkında bilgi sahibi oldu.
2. "Bülbülüm Altın Kafeste" türküsünü ve "Pencere Açıldı Bilal Oğlan" şarkısını seslendirdi.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk Beşleri'nden biri değildir?

A) U. Cemal Erkin B) A. Adnan Saygun C) C. Reşit Rey

D) Nevid Kodallı E) N. Kâzım Akses

2. Devlet sanatçılığı unvanı alan ilk sanatçımız aşağıdakilerden hangisidir?

A) C. Reşit Rey B) A. Adnan Saygun C) H. Ferit Alnar

D) U. Cemal Erkin E) N. Kâzım Akses

3. Atatürk'ün sevdiği şarkı ve türkülerden üç tanesini yazınız.

TEMEL MÜZİK BİLGİLERİ

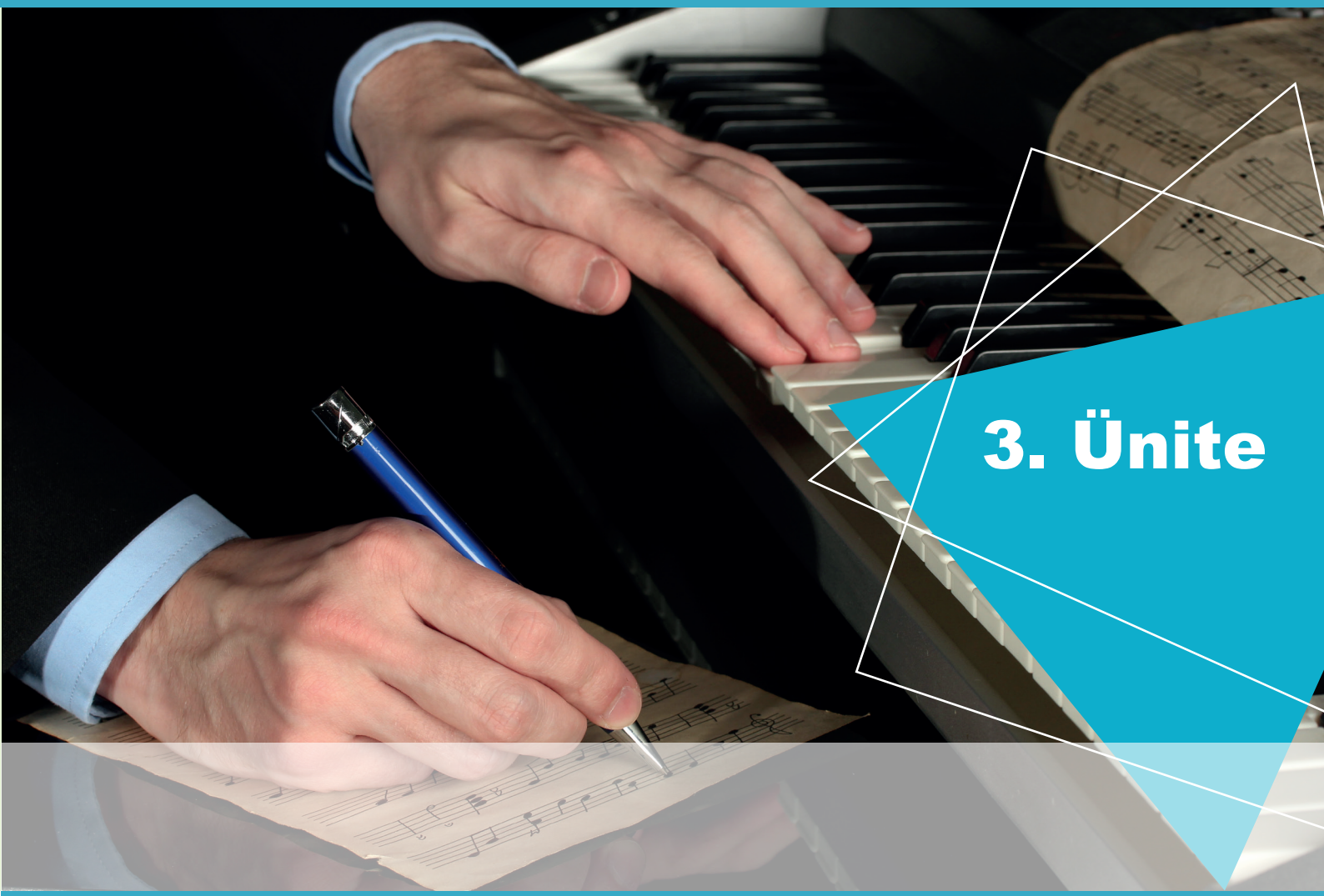

3. Ünite

3.1. AKSAK ÖLÇÜLER
3.2. ARALIKLAR
3.3. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ BİÇİMLERİ

3.1. AKSAK ÖLÇÜLER

Öğrenme Alanı	: **11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME**
Kazanım	: 11.B.1. Aksak ölçüleri tanır.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Gide Gide Yarelerim Dirildi", "Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar"

1. Etkinlik: Türk sanat müziğindeki 5/8'lik ve 7/8'lik aksak usuller tanıtılır.

Türk sanat müziğinde kullanılan usullerin genellikle mertebeleri vardır. Usullerin ölçü göstergesinde zaman (üstteki rakam) değişmeden birim değerin (alttaki rakam) farklılık göstermesine "mertebe" denir. Birim değer küçüldükçe usul hızlanır, büyüdükçe ağırlaşır. Örneğin 5/8'lik aksak usul, 5/4'lüğe göre daha hızlıdır.

2. Etkinlik: Beş zamanlı "Türk aksağı" ve yedi zamanlı "devrihindi", "devriturان" usulleri tanıtılır.

1. Beş Zamanlı Usuller

- **Türk Aksağı Usulü:** Beş zamanlıdır. Nim sofyan ve semai usullerinin birleşmesiyle oluşur.

Birinci Mertebe

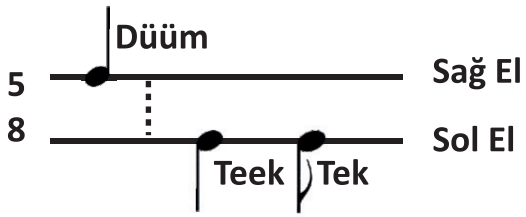

İkinci Mertebe

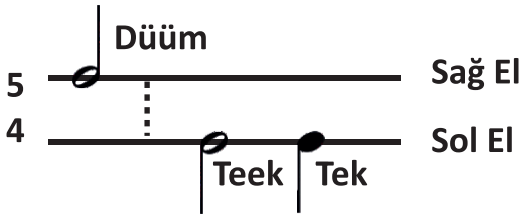

"Bir Tatlı Ürperti Bir Gizli Rüzgâr" şarkısı Türk aksağı usulü vurularak dinletilir.

2. Yedi Zamanlı Usuller

- **Devrihindi Usulü:** Yedi zamanlıdır. Semai ve sofyan usullerinin birleşmesiyle oluşur.

Birinci Mertebe

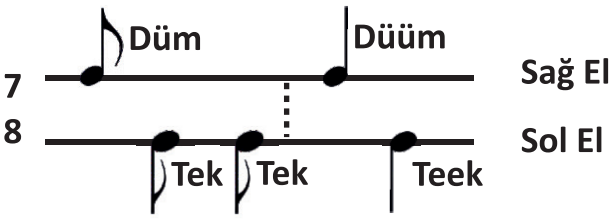

İkinci Mertebe

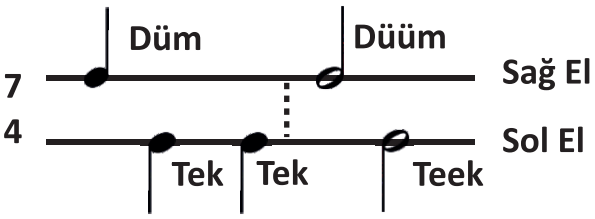

"Âşık Oldum Yavrucağım" şarkısı devrihindi usulü vurularak dinletilir.

- **Devrituran Usulü:** Yedi zamanlıdır. Sofyan ve semai usullerinin birleşmesiyle oluşur. İkinci mertebesi yoktur.

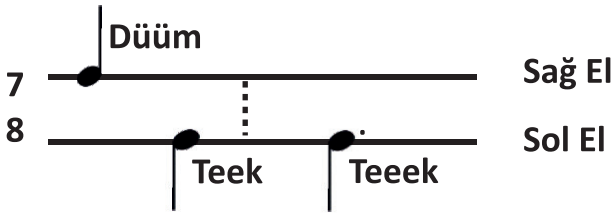

3. Etkinlik: Türk halk müziğinde kullanılan 5/8'lik ve 7/8'lik aksak usuller tanıtılır.

1. Beş Zamanlı Usuller: İki ve üç zamanlı ana usullerin birleşmesiyle oluşur. (2+3) ve (3+2) şeklinde gösterilir.

5/8'lik usulün vuruluşları aşağıdaki gibidir.

2. Yedi Zamanlı Usuller: İki ve üç zamanlı ana usullerin birleşmesiyle oluşur. (2+2+3), (2+3+2) ve (3+2+2) şeklinde gösterilir.

7/8'lik usulün vuruluşları aşağıdaki gibidir.

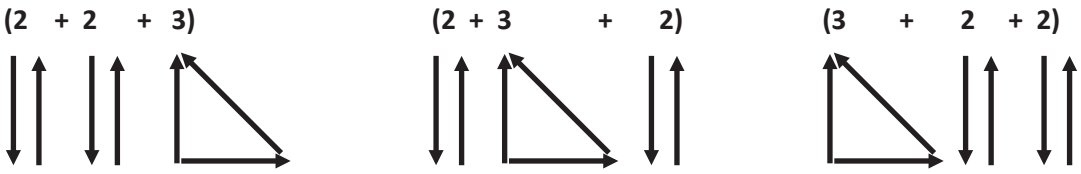

"Bir Evler Yaptırdım Ramizem" türküsü yedi zamanlı usul vurularak dinletilir.

4. Etkinlik: “Gide Gide Yarelerim Dirildi” adlı eser devrituran usulü vurularak seslendirilir.

GİDE GİDE YARELERİM DİRİLDİ(*)

Yöresi: Rumeli
Usulü : Devrituran
♩♩♩. = 96

Derleyen ve Notaya Alan
Muzaffer SARISÖZEN

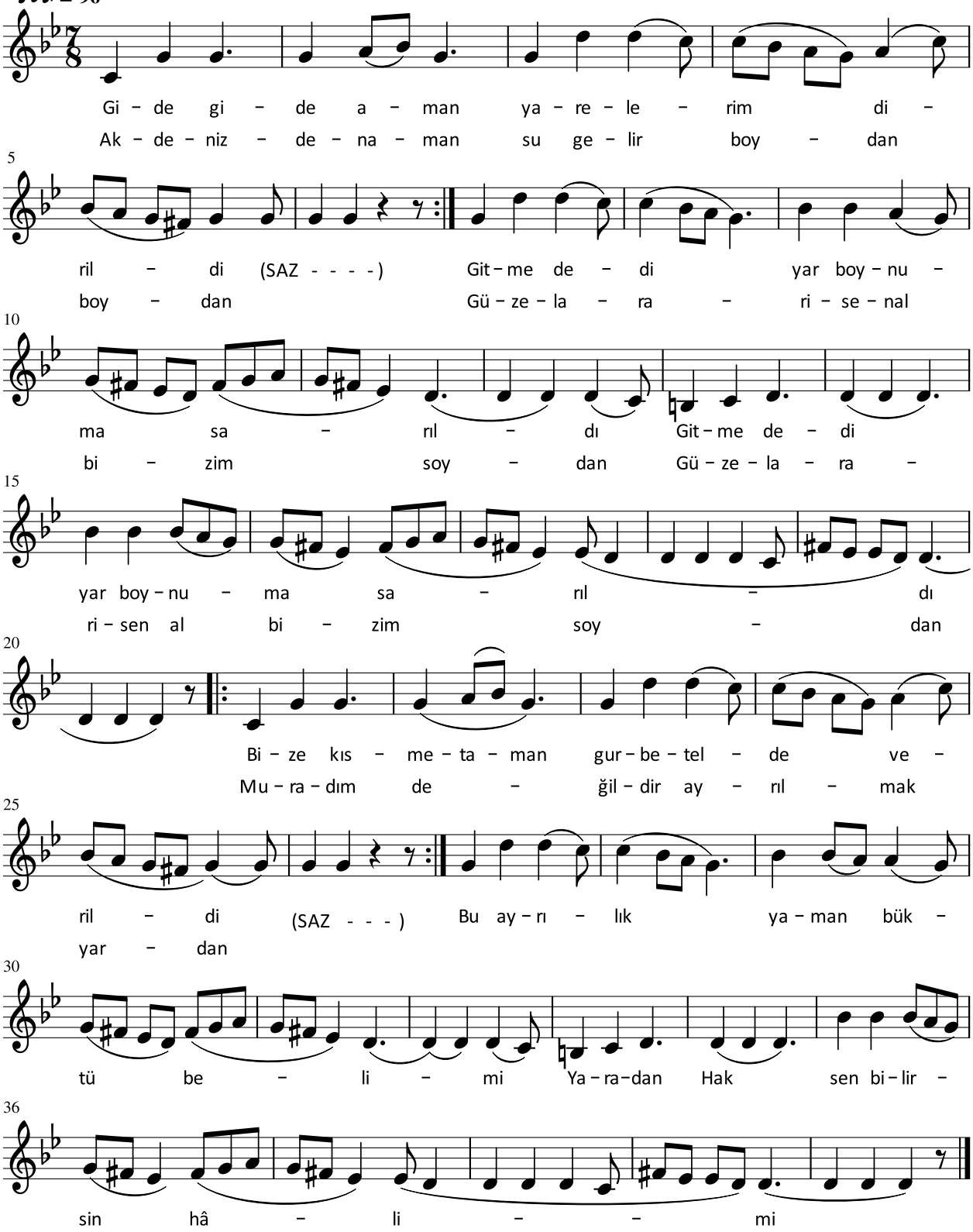

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

5. Etkinlik: "Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar" türküsü beş zamanlı usul vurularak seslendirilir.

SABAHIN SEHERİNDE ÖTÜYOR KUŞLAR(*)

Yöresi: Tokat

Derleyen ve Notaya Alan
Mehmet ERENLER

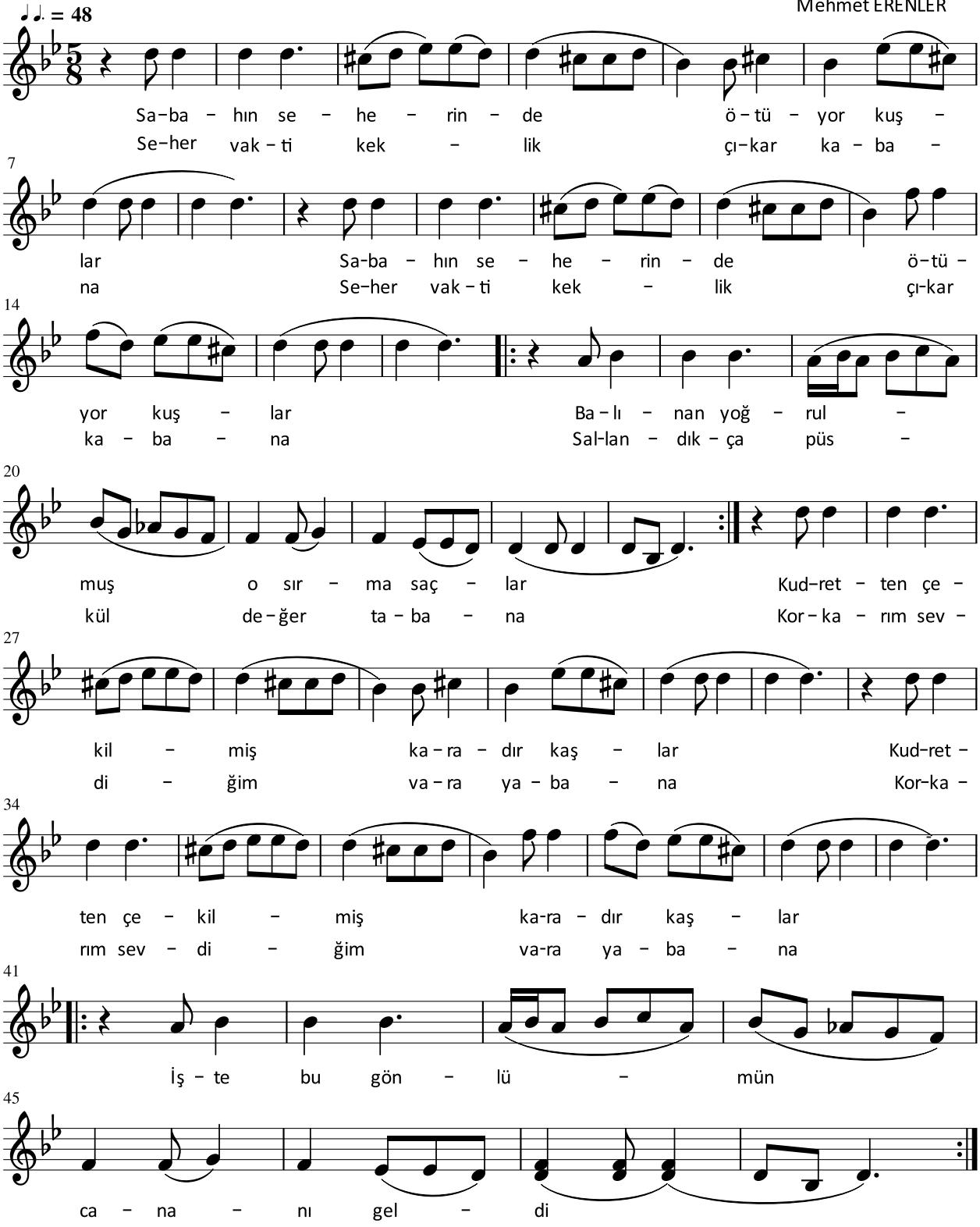

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Beş ve yedi zamanlı Türk sanat müziği usullerini tanıdı.
2. "Gide Gide Yarelerim Dirildi" şarkısını "devrituran" usulünü vurarak seslendirdi.
3. Beş ve yedi zamanlı Türk halk müziği usullerini tanıdı.
4. "Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar" türküsünü beş zamanlı usulün vuruşunu yaparak seslendirdi.

NOTLAR

3.2. ARALIKLAR

Öğrenme Alanı	: **11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME**
Kazanım	: 11.B.3. Yatay ve dikey artık dörtlü-eksik beşli, altılı, yedili aralıkları tanır.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma, soru-cevap
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, EBA dokümanları

1. Etkinlik: "Aralık" kavramı ve artık dörtlü, eksik beşli aralıklar açıklanır.

Aralık: İki ses arasındaki ölçülebilir uzaklıktır. Aralıklar, sesler arasındaki yükselik (incelik-kalınlık) farkını gösterir. Yatay ve dikey olmak üzere ikiye ayrılır.

NOT: Verilen aralıklarla ilgili aşağıdaki etkinlikler yaptırılır.

- Do dizisindeki doğal sesleri temsil etmek üzere sekiz öğrenci sıralanır.
- Örnek olarak fa-si artık dörtlü aralığını yatay olarak göstermek için önce fa, sonra si notasını temsil eden öğrenciler bir adım öne çıkar.
- Öğretmenin çalgısı eşliğinde sırasıyla fa ve si sesleri öğrenciler tarafından seslendirilir.
- Verilen aralıkları dikey olarak göstermek için öğrenciler öne çıkarlar ve belirtilen aralıkları aynı anda seslendirirler.

Artık Dörtlü Aralık: Arasında üç tam ses bulunan dörtlü aralıktır.

Artık Dörtlü Yatay Aralık Örnekleri

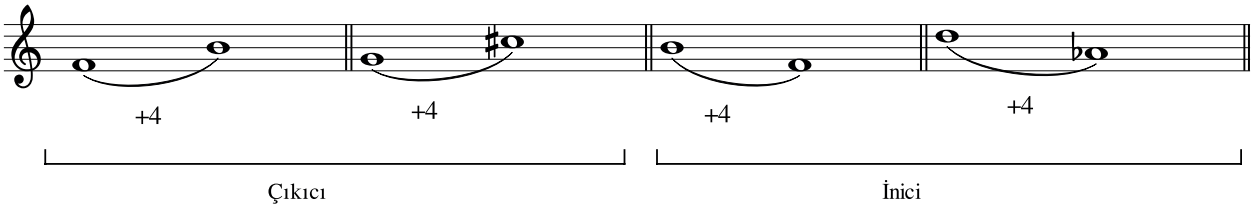

Artık Dörtlü Dikey Aralık Örnekleri

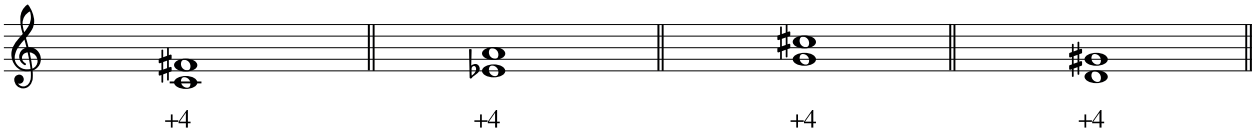

Eksik Beşli Aralık: Arasında üç tam ses bulunan beşli aralıktır.

Eksik Beşli Yatay Aralık Örnekleri

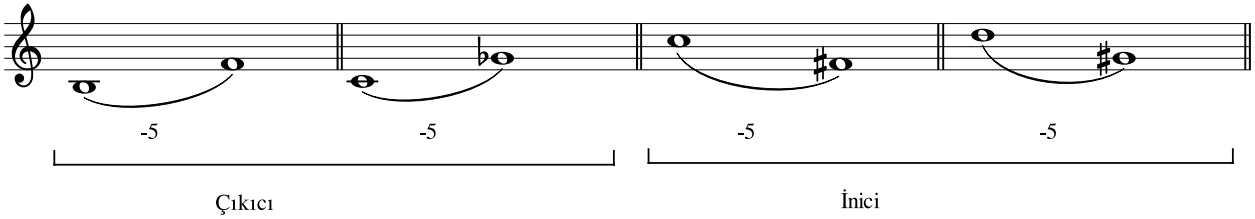

Eksik Beşli Dikey Aralık Örnekleri

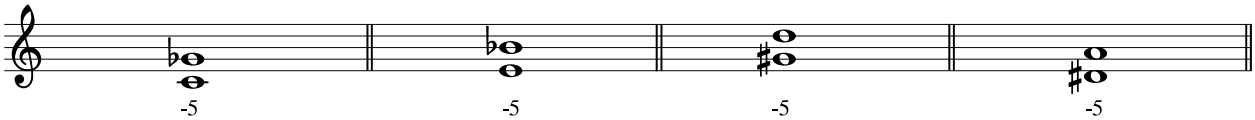

2. Etkinlik: Verilen sesler çıkıcı ve inici artık dörtlü aralık şeklinde dinletilir ve seslendirilir.

Artık Dörtlü Yatay Aralık Çalışmaları

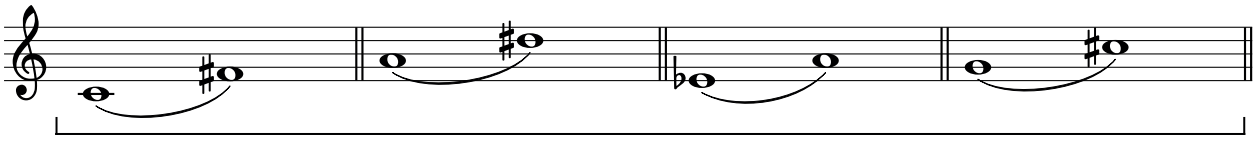

Çıkıcı

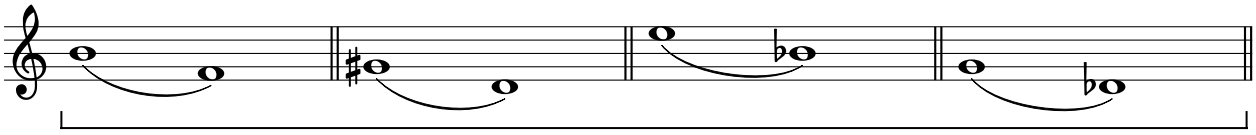

İnici

3. Etkinlik: Verilen sesler çıkıcı ve inici eksik beşli aralık şeklinde dinletilir ve seslendirilir.

Eksik Beşli Yatay Aralık Çalışmaları

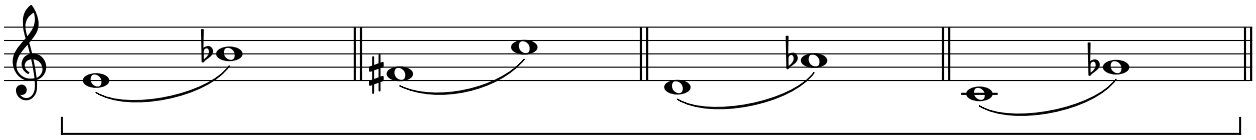

Çıkıcı

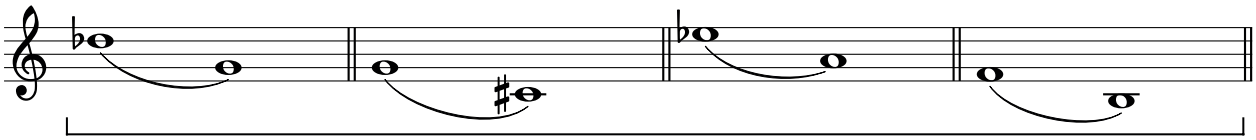

İnici

4. Etkinlik: Altılı ve yedili aralıklar açıklanır.

Küçük Altılı Aralık: Arasında dört tam ses bulunan altılı aralıktır.

Küçük Altılı Yatay Aralık Örnekleri

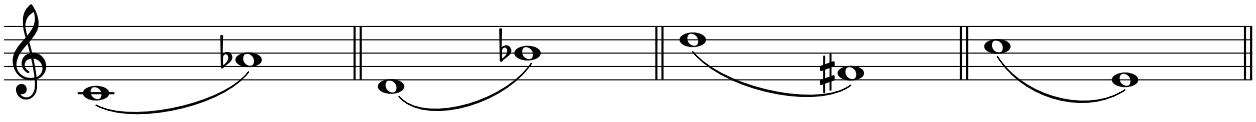

K6 K6 K6 K6

Çıkıcı İnici

Küçük Altılı Dikey Aralık Örnekleri

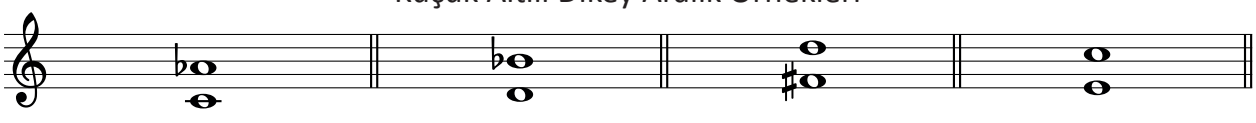

K6 K6 K6 K6

Büyük Altılı Aralık: Arasında dört tam bir yarım (dört buçuk) ses bulunan altılı aralıktır.

Büyük Altılı Yatay Aralık Örnekleri

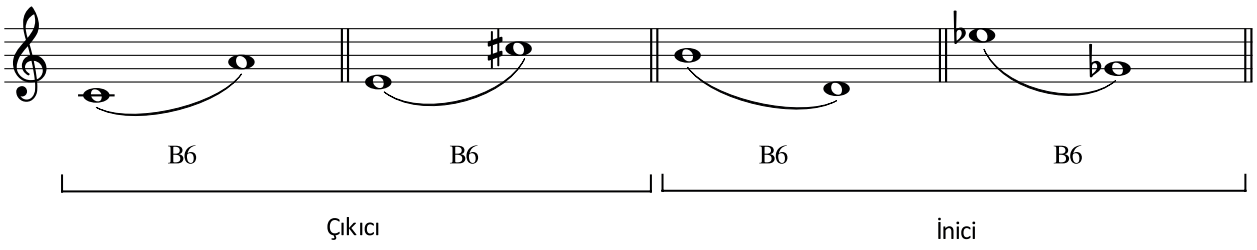

Büyük Altılı Dikey Aralık Örnekleri

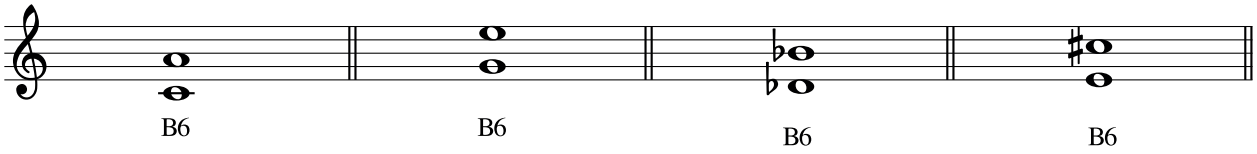

Küçük Yedili Aralık: Arasında beş tam ses bulunan yedili aralıktır.

Küçük Yedili Yatay Aralık Örnekleri

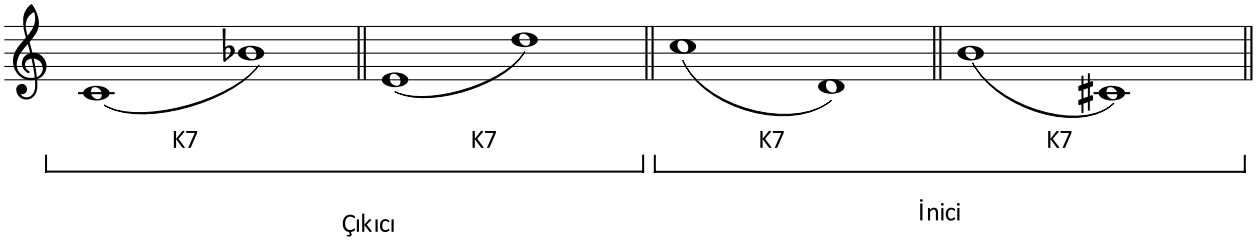

Küçük Yedili Dikey Aralık Örnekleri

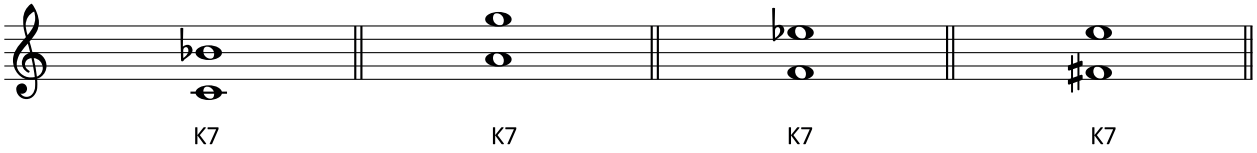

Büyük Yedili Aralık: Arasında beş tam bir yarım (beş buçuk) ses bulunan yedili aralıktır.

Büyük Yedili Yatay Aralık Örnekleri

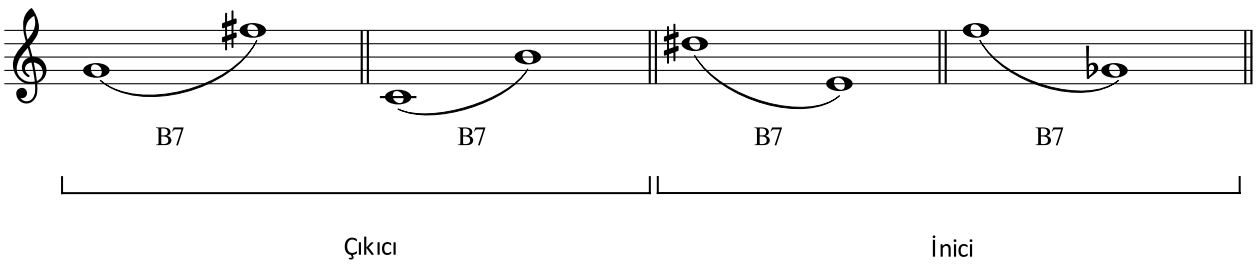

Büyük Yedili Dİkey Aralık Örnekleri

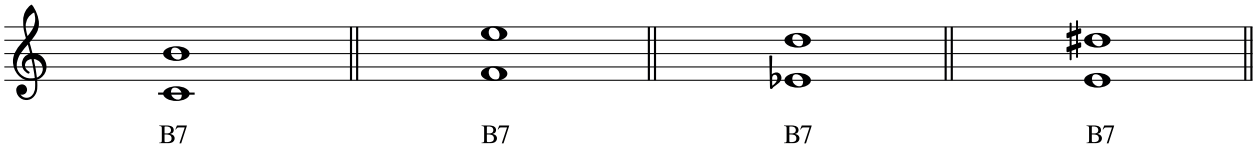

5. Etkinlik: Verilen altılı, yedili aralıklar dinletilir ve seslendirilir.

Altılı ve Yedili Yatay Aralık Çalışması

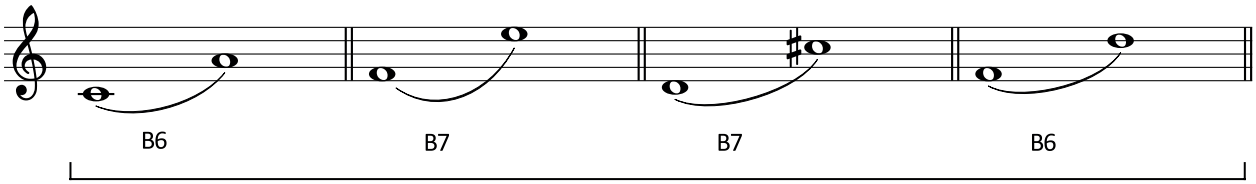

Çıkıcı

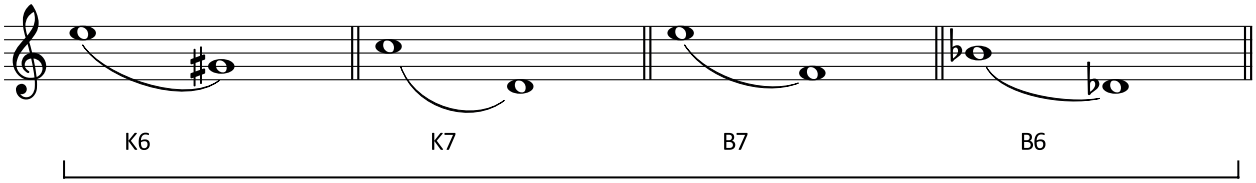

İnici

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Yatay ve dikey artık dörtlü, eksik beşli aralıkları seslendirdi.
2. Yatay ve dikey altılı, yedili aralıkları seslendirdi.

NOTLAR

3.3. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ BİÇİMLERİ

Öğrenme Alanı	: **11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	: 11.D.6. Müzik biçimlerini (formlarını) ayırt eder.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, tartışma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları

1. Etkinlik: Türk sanat müziği biçimleri (formları) hakkında bilgi verilerek örnek eserler dinletilir.

Türk sanat müziği biçimleri sözlü ve sözsüz olmak üzere ikiye ayrılır.

1. **Sözlü Biçimler:** Kâr, kâr-ı nâtık, beste, şarkı, köçekçe, ağır semai, yürük semai vb.

Kâr: Sözlü eserler içinde en büyük biçimdir. Terennümle başlayıp terennümle biten kâr, genellikle büyük usullerle yazılır ve süresi uzundur.

Buhurizade Mustafa Efendi'ye ait "Neva Kâr" dinletilir.

Kâr-ı Nâtık: Her mısra veya beyitte farklı makam ve usul kullanılan, adı geçen makam ve usullerde geçki yapılarak bestelenen biçimdir. Genellikle başladığı makamla biter ve o makamın adını alır.

Münir Nurettin Selçuk'a ait "Rast Kâr-ı Nâtık'' dinletilir.

Yürük Semai: Terennüm bölmesi içeren, iki ya da dört bölümlü biçimdir. Mutlaka altı zamanlı yürük semai ya da sengin semai usullerinden biriyle seslendirilir.

Hâfız Post'a ait "Rast Yürük Semai" dinletilir.

Şarkı: Klasik şarkı biçiminde birinci mısra zemin, ikinci mısra nakarat, üçüncü mısra meyan, dördüncü mısra nakarat şeklinde düzenlenir ve küçük usullerle bestelenir. Genellikle iki, üç, dört bölümden oluşur; beş, altı, yedi bölümlü olanları da vardır.

Yusuf Nalkesen'e ait muhayyerkürdi şarkı "Hani O Bırakıp Giderken Seni" dinletilir.

2. **Sözsüz Biçimler:** Saz semaisi, peşrev, taksim, longa, sirto, mandra, oyun havası, çiftetelli, zeybek vb.

Saz Semaisi: Aksak semai usulünün 10/8'lik şekli içinde bestelenen saz semaisi, hane-teslim bölmeli olup dördüncü hanede usul geçkisi yapılır. Geleneksel anlayış ile fasıl sonlarında seslendirilen saz semailerine fasıl saz semai, dinleti için bestelenmişlere de konser saz semai denir.

Sadi Işılay'a ait "Muhayyerkürdi Saz Semaisi'' dinletilir.

Peşrev: Faslın başında seslendirilir. Genellikle dört hanelidir ve her hanenin sonunda teslim bölümü vardır. Peşrevler birinci hanede yer alan makamın adıyla kullanılır.

Refik Fersan'a ait "Rast Peşrevi'' dinletilir.

Longa: Romanya kökenli longalar, 19. yüzyıldan itibaren Türkler tarafından da kullanılan, 2/4'lük ölçüyle yazılan bir çeşit oyun havasıdır. Hane-teslim bölmeli longalarda, hanelerin arasında taksim de yer alabilir. Bir özelliği de yürük (hızlı) seslendirilmesidir.

Santuri Ethem Efendi'ye ait "Şehnaz Longa" dinletilir.

Sirto: Yunan kökenli sirtolar, 19. yüzyıldan itibaren Türkler tarafından da kullanılan, 2/4'lük ya da 4/4'lük ölçü içinde yazılan saz eserleridir. Longadan daha serbest bir yapıya sahip olan sirtolarda, hane-teslim bölümlerinin olup olmaması önemli değildir. Sirto, longaya göre daha yürüktür.

Sadi Işılay'a ait "Sultâniyegâh Sirto" dinletilir.

2. Etkinlik: Batı müziği biçimleri hakkında bilgi verilerek örnek eserler dinletilir. Batı müziği biçimleri açıklanırken diğer milletlerin müzik biçimlerine ve değerlerine saygı göstermenin gerekliliğine dikkat çekilir.

Prelude (Pirelüd): Latince "praeludere" ön çalış anlamına gelen giriş müziğidir. Dinleyiciyi "füg" ya da "süit" benzeri eserlere hazırlamak için genellikle aynı tonda, doğaçlama biçimde çalınan ön eserlerdir. Ancak Chopin (Şopen) ve Debussy (Döbüsi) gibi bazı besteciler, "prelüde"ü giriş müziği özelliğinin yanı sıra bağımsız bir eser olarak da bestelemişlerdir.

Heitor Villo-Lobos'un (Heytor Villo-Lobos) klasik gitar için bestelediği "Prelude No: 1" dinletilir.

Uvertür: Sahne (opera, tiyatro vb.) ve konser uvertürü şeklinde iki türe ayrılan bu biçim, genellikle eserden önce çalınan hazırlayıcı nitelikteki orkestra eseridir.

Rossini'ye ait "William Tell (Vilyım Tel) Uverture (final bölümü)" dinletilir.

Menüet: Üç zamanlı orta hızda bir Fransız dansıdır. Adını küçük adımlar anlamına gelen Fransızca menü (minik, küçük) kelimesinden almıştır. Menüet, 16. yüzyılda bir süitin parçası iken 17. yüzyıldan sonra sonat ve senfonilerin bir bölümü olarak bestelenmiştir.

Johann Sebastian Bach'a (Yohan Sebastiyan Bah) ait "G Minör Menüet" dinletilir.

Rondo: Sevimli, neşeli, akıcı ve canlı tempoda çalınan bu biçimde ana tema en az üç kez duyurulur. Arada ana temanın çeşitlemeleri (varyasyonları) yer alır.

Wolfgang Amadeus Mozart'a (Volfgang Amadeus Motzart) ait "Rondo Alla Turca" dinletilir.

Süit: Aynı tonda birbiri ardına sıralanmış farklı tartım ve özelliklere sahip dans parçalarıdır. Pavane (pavan), cigue (ciig), allemande (alamand), courante (korant), sarabande (saraband) süiti oluşturan dans parçalarının en bilinenleridir.

Johann Sebastian Bach'a ait "Orchestral Suite No:2 in B Minör" dinletilir.

Konçerto: Bir veya birden fazla solo çalgı ve orkestra için bestelenmiş müzik eseridir. Konçertolar, solistin çalgıdaki ustalığını gösterebileceği pasajlar bakımından zengindir. Konçertoda solo çalgı ve orkestra arasında soru cevap niteliğinde veya birlikte çalınan diyaloglar bulunur.

Camille Saint-Saëns'a (Kemii Sen-San) ait "Cello Concerto op.33" dinletilir.

Sonat: Bir veya iki çalgı için yazılmış, anlatım gücü yüksek, çok bölümlü çalgı müziği eseridir. Dört bölümden oluşur. Birinci bölüm allegro, ikinci bölüm andante, üçüncü bölüm scherzo (canlı ve kıvrak), dördüncü ve son bölüm ise finale (oldukça hızlı) tempodadır. Sonat biçiminde en belirleyici olan allegro bölümüdür.

Wolfgang Amadeus Mozart'a ait "Piano Sonata in C Major'' dinletilir.

Senfoni: Sonat formunda yazılmış çok bölümlü orkestra eseridir. Sonatlar bir ya da iki çalgıyla seslendirilirken senfoniler orkestradaki tüm çalgılarla seslendirilir.

Ludwig van Beethoven'a (Ludvig fan Beythofın) ait "Symphony No. 5" dinletilir.

Opera: 16. yüzyılda Avrupa'da geliştirilmiş müzikli tiyatrodur. Müzik ve tiyatro temel alınarak bir libretto üzerine bestelenen operada şiir, dans, kostüm, dekor, şarkı, resim, oyunculuk sanatları bir arada görülür. Bilinen ilk opera eseri "Dafne"dir (1598).

George Bizet'e (Corc Bizet) ait "Carmen" operasından "Habanera" dinletilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Türk müziği biçimlerini kavradı.
2. Türk müziği biçimlerinin yer aldığı örnek eserleri dinledi ve ayırt etti.
3. Batı müziği biçimlerini kavradı.
4. Batı müziği biçimlerinin yer aldığı örnek eserleri dinledi ve ayırt etti.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. Aşağıdakilerden hangisi Türk sanat müziğinde kullanılan beş zamanlı usuldür?

A) Devrihindi B) Düyek C) Türk aksağı D) Yürük semai E) Devrituran

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk halk müziğinde kullanılan yedi zamanlı usullerin vuruluş şekillerinden biridir?

A) 2+3+3 B) 3+3+2 C) 2+4+2 D) 2+4+3 E) 2+2+3

3. Aşağıdakilerden hangisi Türk sanat müziği sözsüz biçimlerinden biridir?

A) Longa B) Kâr C) Şarkı D) Beste E) Ağır semai

4. Aşağıdakilerden hangisi Türk sanat müziği sözlü biçimlerinden biridir?

A) Sirto B) Saz semai C) Zeybek D) Kâr-ı nâtık E) Peşrev

5. Aşağıdakilerin hangisinde süiti oluşturan danslar doğru verilmiştir?

A) Pavane, konçerto, gigue

B) Courante, sarabande, rondo

C) Allemande, pavane, sonat

D) Sarabande, pavane, allemande

E) Senfoni, sarabande, konçerto

MÜZİKTE TON VE MAKAM

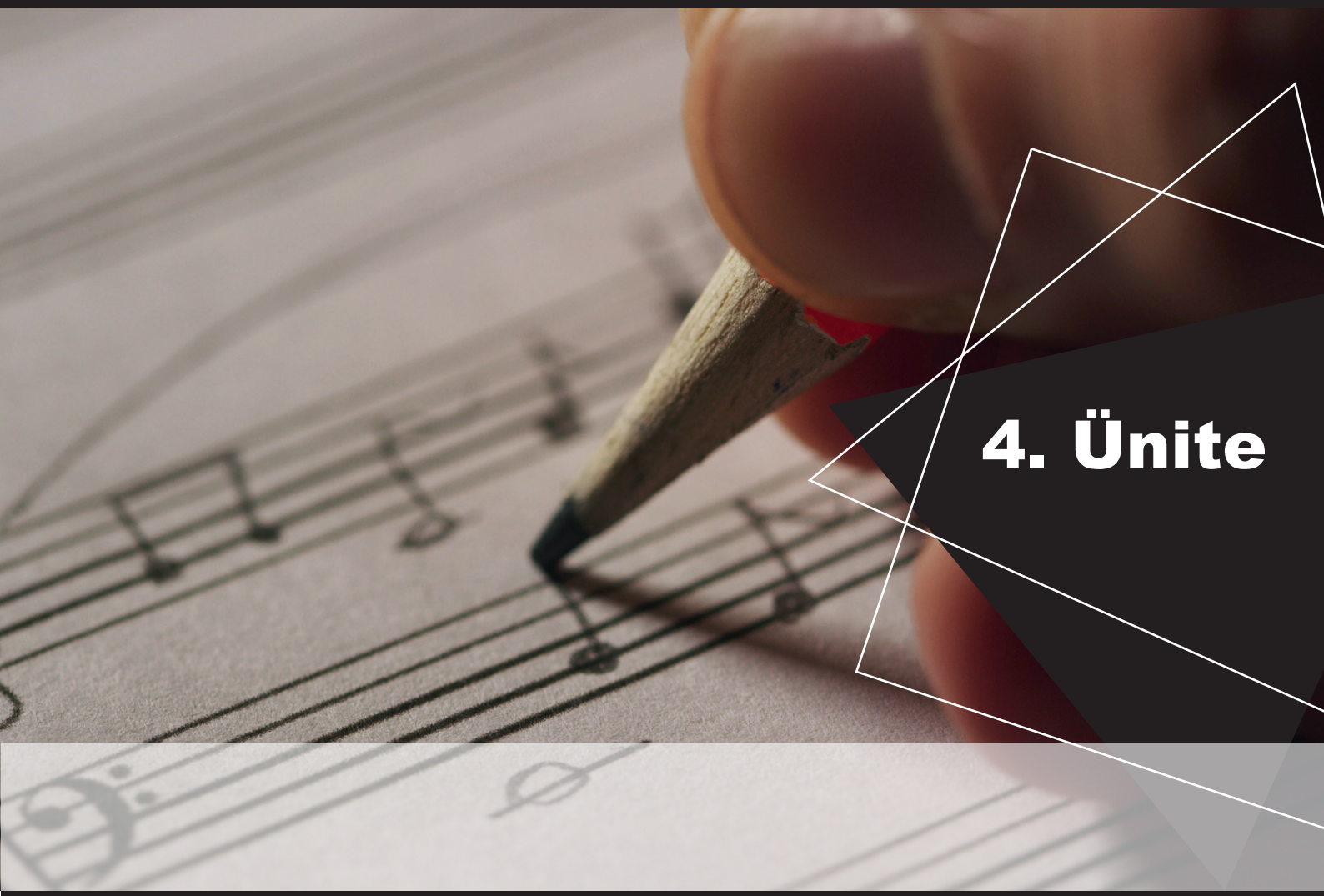

4. Ünite

4.1. TÜRK MÜZİĞİNDE MAKAMSAL YAPI
4.2. MAKAMSAL ESERLER
4.3. ESERLERDE TONALİTE
4.4. MÜZİKTE AKOR OLUŞTURMA
4.5. MÜZİKTE AKOR SESLENDİRME

4.1. TÜRK MÜZİĞİNDE MAKAMSAL YAPI

Öğrenme Alanı	: **11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME**
Kazanım	: 11.B.2. Türk müziğinin makamsal yapısını tanır.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, EBA dokümanları, "İndim Havuz Başına"

1. Etkinlik: Türk müziğinin makamsal yapısı açıklanır.

Müzikte 1 tam sesin eşit olarak dokuza bölünmesiyle oluşan parçalardan her birine "koma" denir.

Türk sanat müziği ses sisteminde 1 tam ses 9 komaya bölünür. Bunlardan 1, 4, 5, 8 ve 9. komalar kullanılır. Her birinin farklı diyez ve bemol işaretleri vardır. Türk sanat müziği ses sistemi bir oktavda birbirine eşit olmayan 24 aralık ve 25 sesten oluşur.

Türk sanat müziğinde 1 tam ses aralığı aşağıdaki gibi gösterilir.

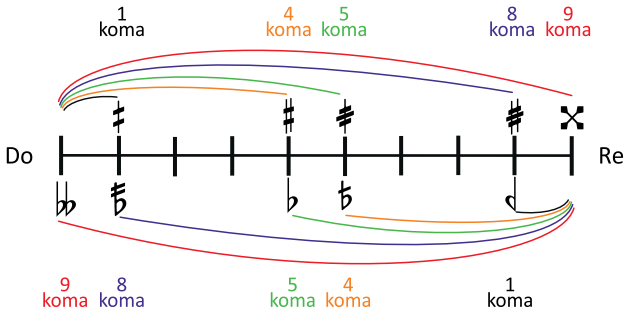

Türk sanat müziğindeki ses değiştirici işaretler Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo 4.1: Türk Sanat Müziğindeki Ses Değiştirici İşaretler

ADI	RUMUZ	KOMA DEĞERİ	DİYEZİ	BEMOLÜ
Koma	F	1	𝄰	𝄬
Bakiye	B	4	♯	♭
Küçük mücennep	S	5	𝄲	𝄭
Büyük mücennep	K	8	𝄪	𝄫
Tanini	T	9	𝄫	𝄫
Artık ikili	A	12-13	-----	-----
Eksik bakiye	E	3	-----	-----

Tabloda yer alan ses değiştirici işaretlerden sadece segâh ve hüzzam makamlarında bulunan ses değiştirici işaretler verilmelidir. Tabloda segâh ve hüzzam makamlarının aldığı koma bemolü (𝄬) mavi, segâh ve hüzzam makamlarının aldığı bakiye diyezi (♯) yeşil, hüzzam makamının aldığı bakiye bemolü (♭) sarı renkle belirtilmiştir.

Türk halk müziği ses sistemi, Türk halk müziğinin temel çalgısı bağlamadaki perde sistemine göre

düzenlenmiştir. Bağlamada bir oktav içinde eşit olmayan 17 perde vardır. Muzaffer Sarısözen tarafından "17'li perde dizgesi" (Görsel 4.1) olarak adlandırılan bu sistem yaygın olarak kullanılmaktadır.

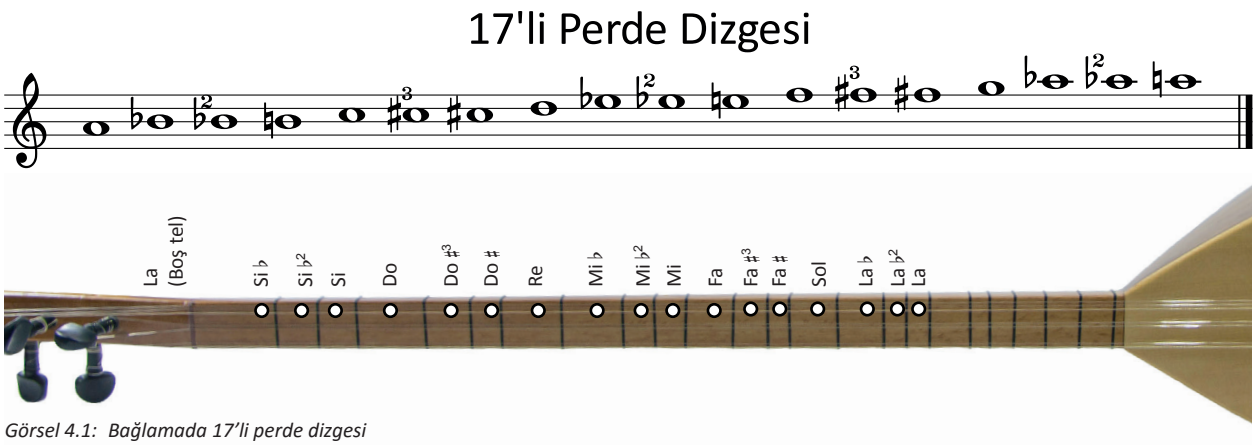

Görsel 4.1: Bağlamada 17'li perde dizgesi

2. Etkinlik: Segâh makamı açıklanır.

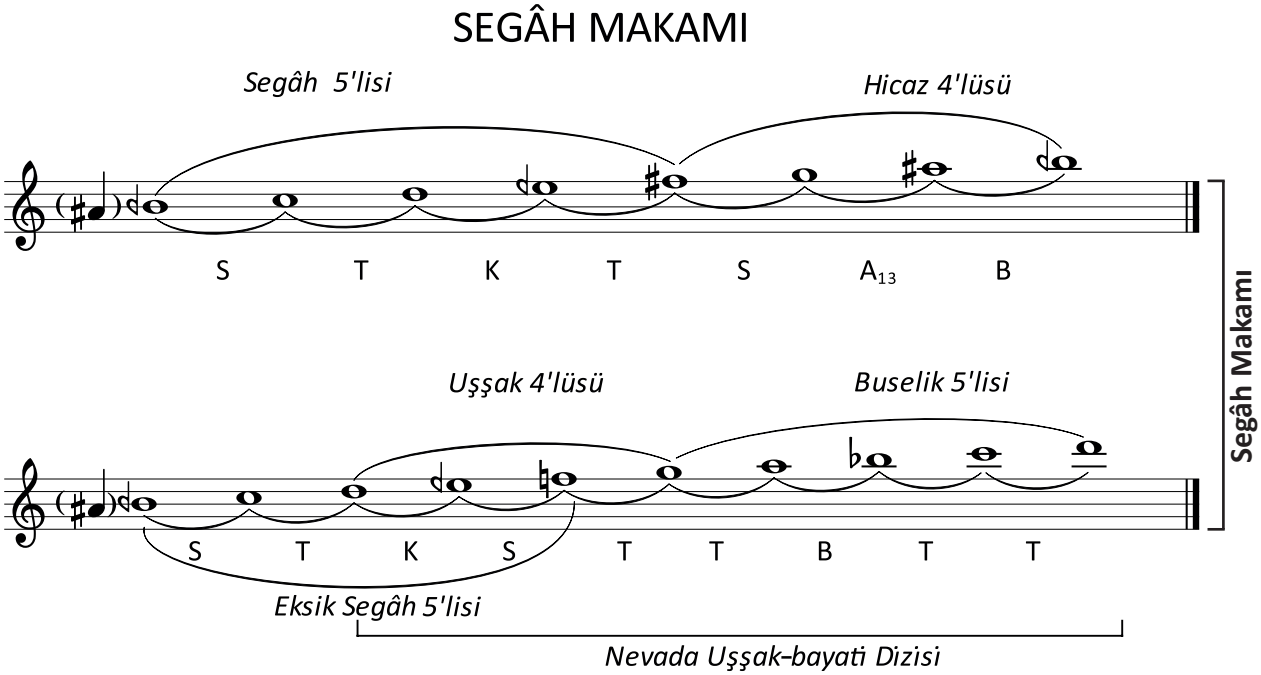

Segâh makamı, Türk sanat müziğindeki bileşik makamlardan biridir.

Dizisi : Yerinde segâh beşlisine eviç perdesi üzerindeki hicaz dörtlüsünün eklenmesi ve yerinde eksik segâh beşlisi ile neva perdesi üzerindeki uşşak-bayati dizisinin eklenmesiyle oluşur.
Seyri : Çıkıcıdır.
Durak : Segâh perdesidir.
Güçlü : Neva perdesidir.
Yeden : Kürdi (la ♯) perdesidir.
Donanım : Si ve mi sesleri için koma bemolü (𝄲), fa sesi için bakiye diyezi (♯) alır. Diğer ses değiştirici işaretler eser içinde gösterilir.

NOT: Türk halk müziğinde segâh makamı dizisi fa sesi için diyez (♯) değiştirici işaretini alır. Si karar sesi natüreldir.

3. Etkinlik: Hüzzam makamı açıklanır.

HÜZZAM MAKAMI

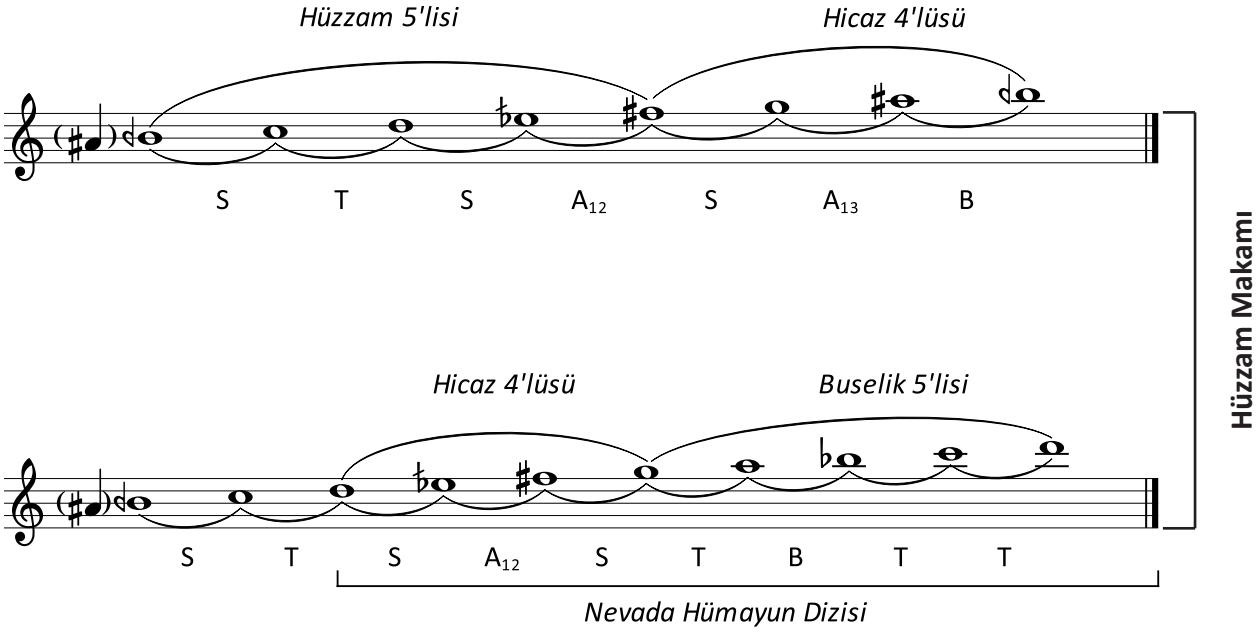

Hüzzam makamı, Türk sanat müziğindeki bileşik makamlardan biridir.

Dizisi : Yerinde hüzzam beşlisine eviç perdesi üzerindeki hicaz dörtlüsünün eklenmesi ile neva perdesi üzerindeki hümayun dizisinin birleşmesiyle oluşur.
Seyri : İnici-çıkıcıdır.
Durak : Segâh perdesidir.
Güçlü : Neva perdesidir.
Yeden : Kürdi (la ♯) perdesidir.
Donanım : Si sesi için koma bemolü (𝄬), mi sesi için bakiye bemolü (♭), fa sesi için bakiye diyezi(♯)alır. Diğer ses değiştirici işaretler eser içinde gösterilir.

NOT: Türk halk müziğinde hüzzam makamı dizisi mi sesi için bemol (♭), fa sesi için diyez (♯) değiştirici işaretini alır. Si karar sesi natüraldir.

4. Etkinlik: Hüzzam makamında yazılmış "İndim Havuz Başına" adlı eser ses değiştirici işaretlerine dikkat çekilerek seslendirilir.

İNDİM HAVUZ BAŞINA

Usulü: Sofyan

Anonim

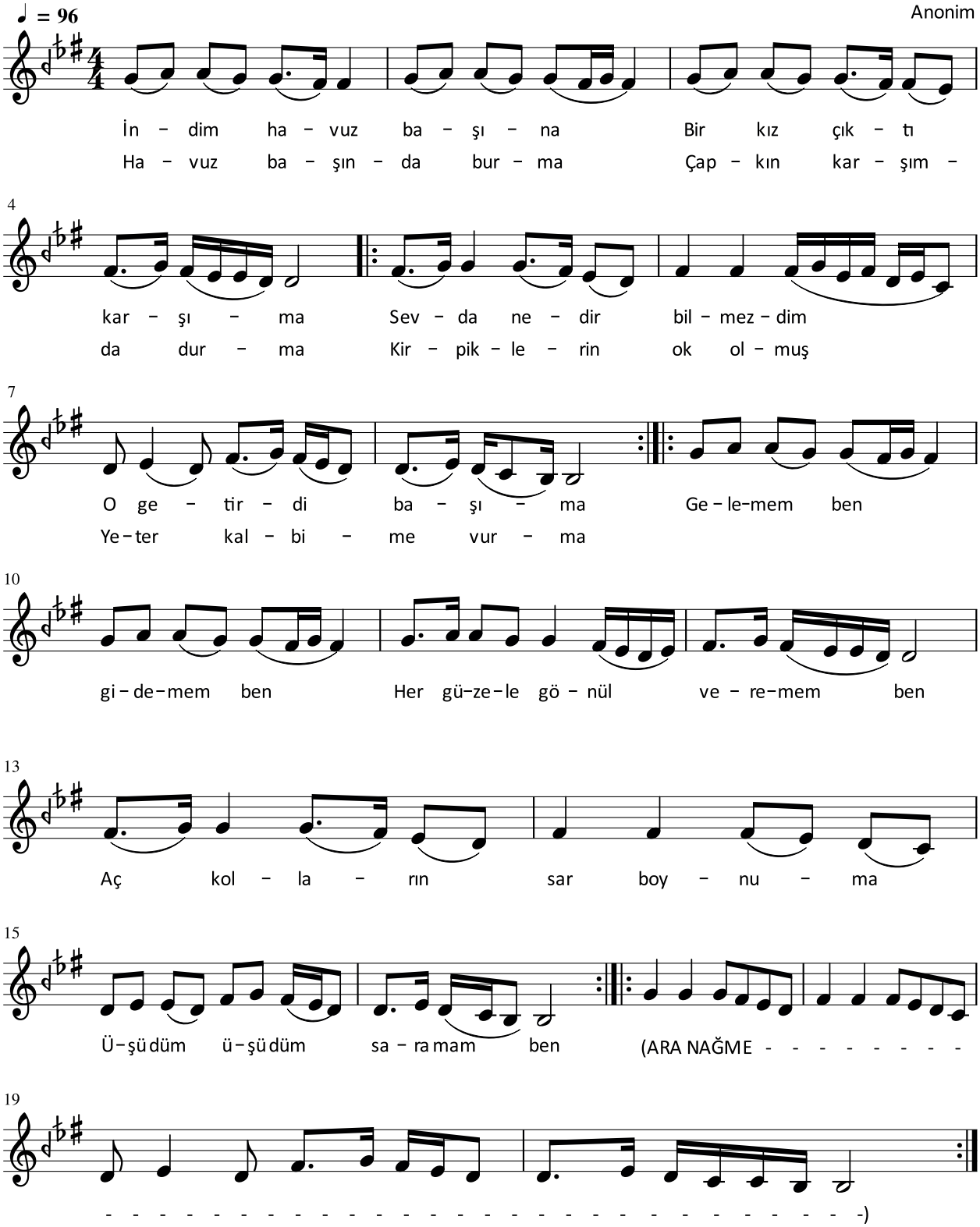

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Segâh ve hüzzam makamlarında kullanılan ses değiştirici işaretleri öğrendi.
2. Segâh ve hüzzam makamlarının genel özelliklerini kavradı.
3. "İndim Havuz Başına" adlı eserdeki ses değiştirici işaretleri tanıdı.

NOTLAR

4.2. MAKAMSAL ESERLER

Öğrenme Alanı	:	**11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	:	11.A.5. Türk müziğine ait makamsal eserleri seslendirir.
Süre	:	40+40+40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Pınar Baştan Bulanır (Rinna Yârim)", "Köprüler Yaptırdım Gelip Geçmeye", "Gezdiğim Dikenli Aşk Yollarında", "Menevşe Koymuşlar Gülün Adını"

1. Etkinlik: Segâh ve hüzzam makamlarında yazılmış aşağıdaki örnek eserler dinletilerek makamsal etkiyi hissettirme çalışmaları yapılır.

2. Etkinlik: Segâh makamında yazılmış "Pınar Baştan Bulanır (Rinna Yarim)" türküsü seslendirilir.

PINAR BAŞTAN BULANIR

(Rinna Yarim)

Yöresi: Çanakkale

Derleyen : Mehmet ÖZBEK

Notaya Alan: Nida TÜFEKÇİ

♩ = 80

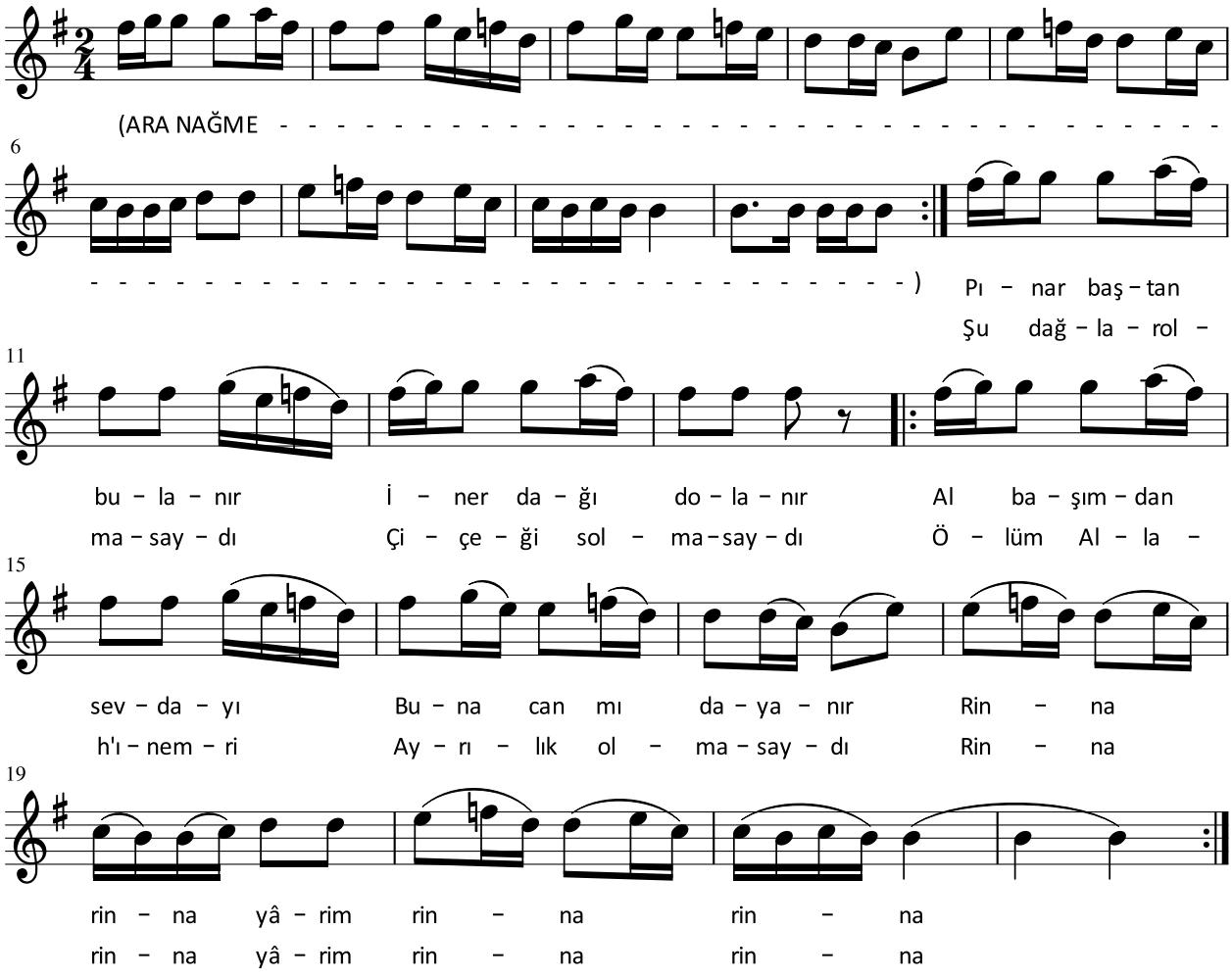

3. Etkinlik: Segâh makamında yazılmış “Köprüler Yaptırdım Gelip Geçmeye” şarkısı seslendirilir.

SEGÂH ŞARKI

(Köprüler Yaptırdım Gelip Geçmeye)

Usulü: Nim sofyan

Söz ve Müzik: Anonim

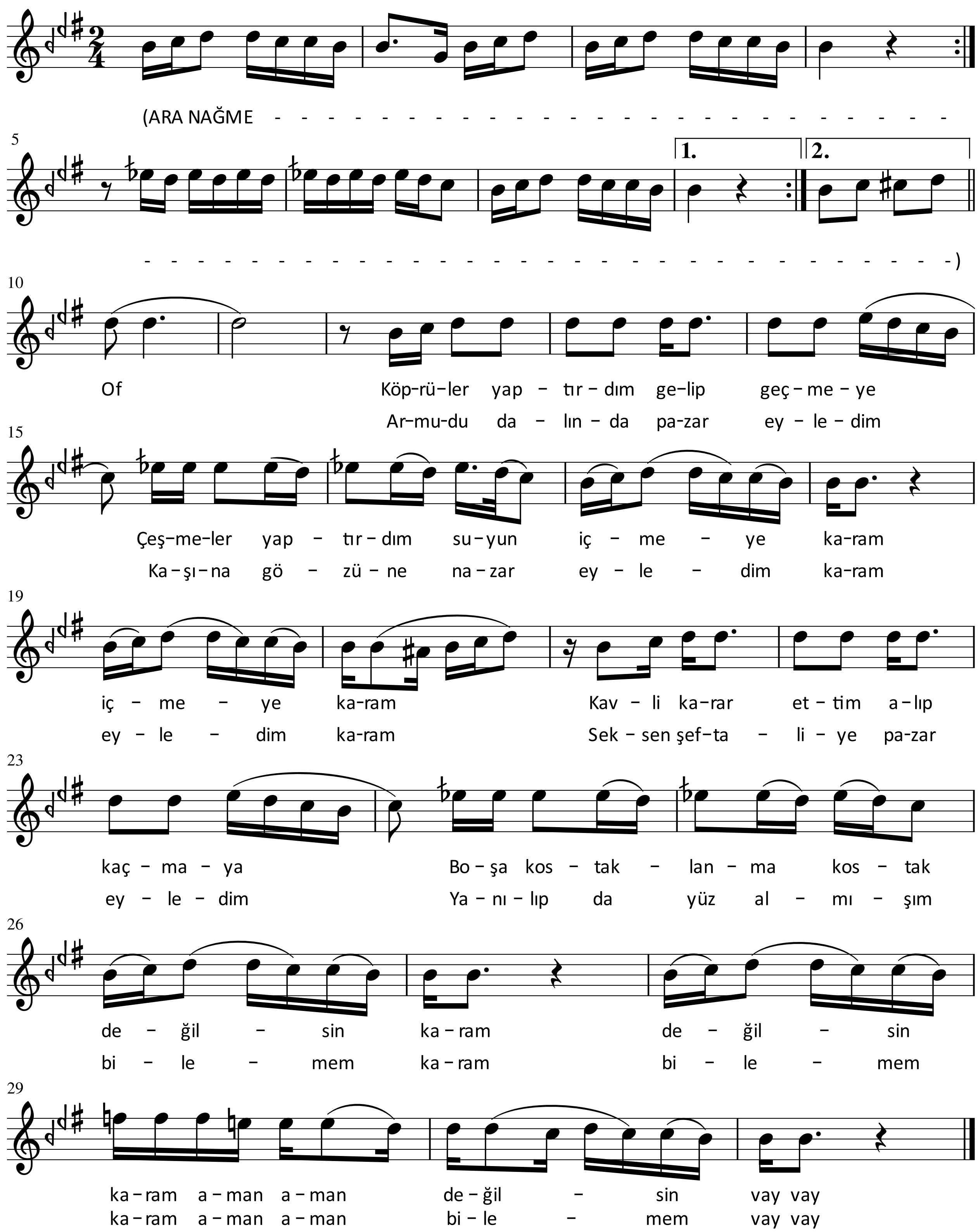

4. Etkinlik: Hüzzam makamında yazılmış “Gezdiğim Dikenli Aşk Yollarında” şarkısı seslendirilir.

HÜZZAM ŞARKI

(Gezdiğim Dikenli Aşk Yollarında)

Usulü: Nim Sofyan

Söz : Necdet ATILGAN
Müzik: Kadri ŞENÇALAR

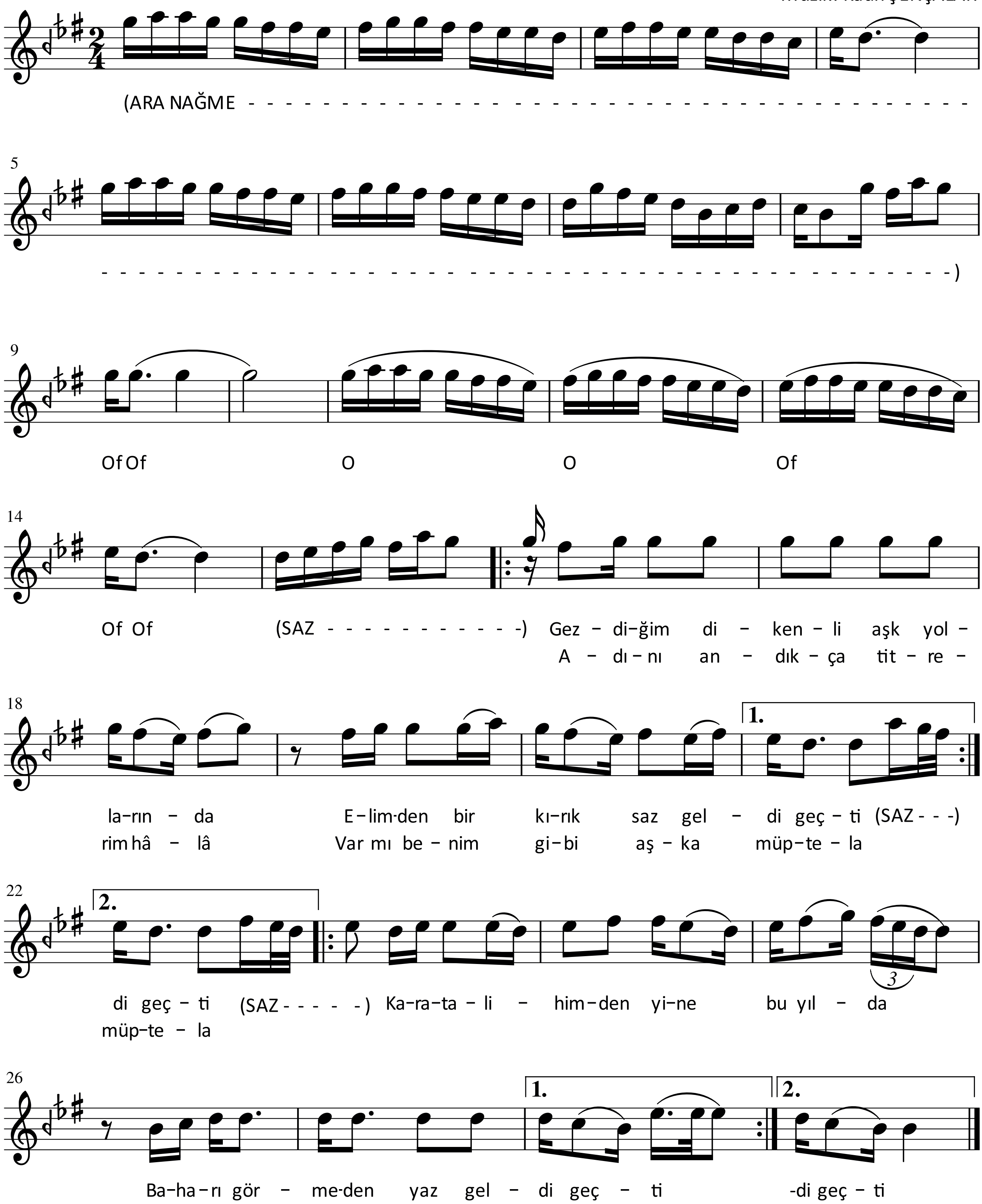

5. Etkinlik: Hüzzam makamında yazılmış “Menevşe Koymuşlar Gülün Adını” türküsü seslendirilir.

MENEVŞE KOYMUŞLAR GÜLÜN ADINI

Yöresi: Kırıkkale

Derleyen ve Notaya Alan
Muzaffer SARISÖZEN

♩ = 84

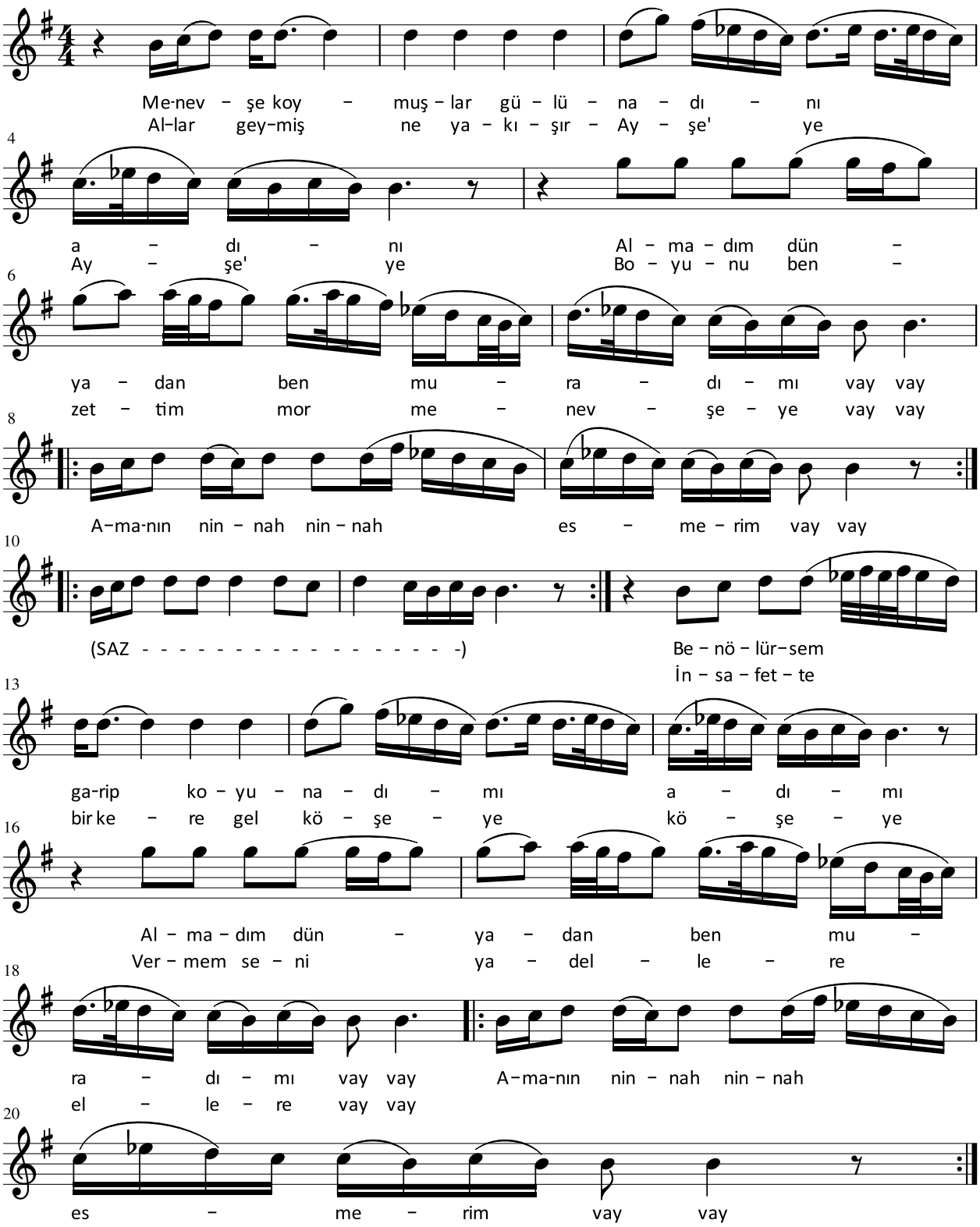

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. "Segâh" makamına ait örnek eserleri seslendirdi.
2. "Hüzzam" makamına ait örnek eserleri seslendirdi.

NOTLAR

4.3. ESERLERDE TONALİTE

Öğrenme Alanı	: **11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME**
Kazanım	: 11.B.5. Diyez ve bemol sırasına göre şarkının tonunu belirler.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, EBA dokümanları, “Gurur Türküsü”

1. Etkinlik: Tonalite kavramı hatırlatılır.

Tonalite: Bir dizi içerisindeki seslerin belli sistematik aralıklarla sıralanmasıyla oluşan müzikal yapıdır. Tonalitelerde bir dizi içerisinde yer alan değiştirici işaretler o tonalitenin donanımı olarak dizeğin başında gösterilir. Tonaliteler kuruluşları bakımından iki farklı şekilde oluşturulur.

a) Majör Tonalite: 2 tam 1 yarım, 3 tam 1 yarım aralıklarla yapılan dizilerin oluşturduğu tonalitelerdir.

Örnek: “Do majör” tonaliteyi oluşturan do dizisi.

DO MAJÖR DİZİ

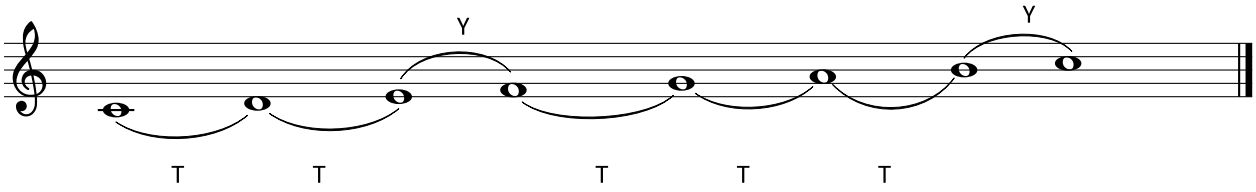

Her majör tonun ilgili bir minör tonu bulunmaktadır. Minör tonlar bulunurken ilgili majör tonun temel sesinden 1 tam 1 yarım aralık (bir buçuk ses) aşağı inilir. Örneğin “do majör” tonun ilgili minörü “la minör”dür.

b) Minör Tonalite: 1 tam 1 yarım, 2 tam 1 yarım, 2 tam aralıklarla yapılan dizilerin oluşturduğu tonalitelerdir.

Örnek: “La minör” tonaliteyi oluşturan la dizisi.

LA MİNÖR DİZİ

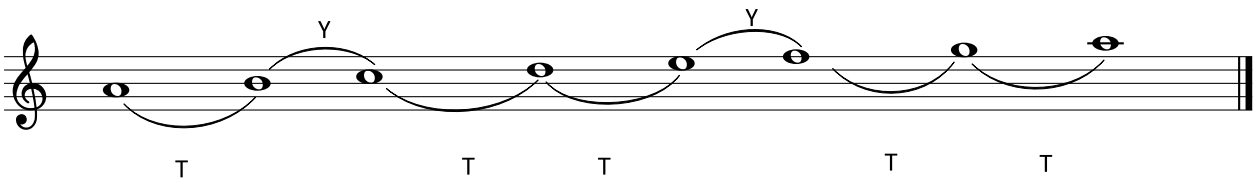

2. Etkinlik: Müzik eserlerinde "ton" kavramı açıklanır. Donanımda yer alan değiştirici işaretlere göre eserin tonunu belirleme çalışmaları yapılır.

NOT: Seçilen eserler iki diyezli ve iki bemollü majör-minör tonaliteler ile sınırlandırılır.

Eserin tonu; donanımda bulunan değiştirici işaretler, eserin başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alınarak belirlenir. Donanımında herhangi bir değiştirici işaret bulunmayan eserler "do majör" ya da "la minör" tonundadır.

Örnek

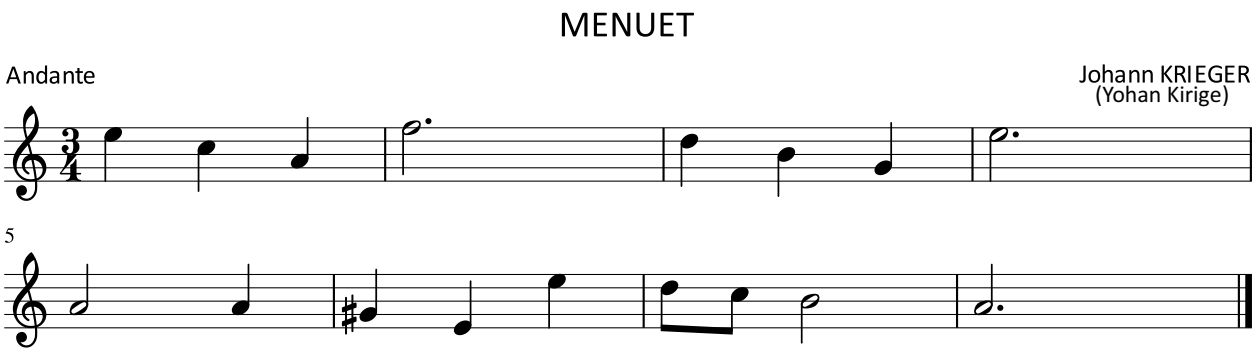

Yukarıda verilen ezgi, bitiş sesi dikkate alındığında "la minör" tonundadır.
Diyezli ve bemollü tonalitelerde ton belirleme farklılık gösterir.

a) Diyezli Majör-Minör Tonaliteler: Donanımında diyez bulunan eserlerde majör ton, en son diyez işaretinden yarım ses yukarı çıkılarak belirlenir. Donanımda bulunan en son diyez işaretinden 1 ses peste inildiğinde tonun ilgili minörü bulunur.

Diyezli majör-minör tonalitelerin donanımında bulunan diyez sırası fa♯ sesinden başlayarak tam beşli aralıklarla devam eder. Buna göre diyez sırası fa♯-do♯-sol♯-re♯-la♯-mi♯-si♯ şeklindedir.

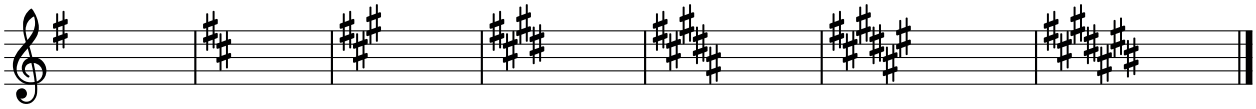

Örnek

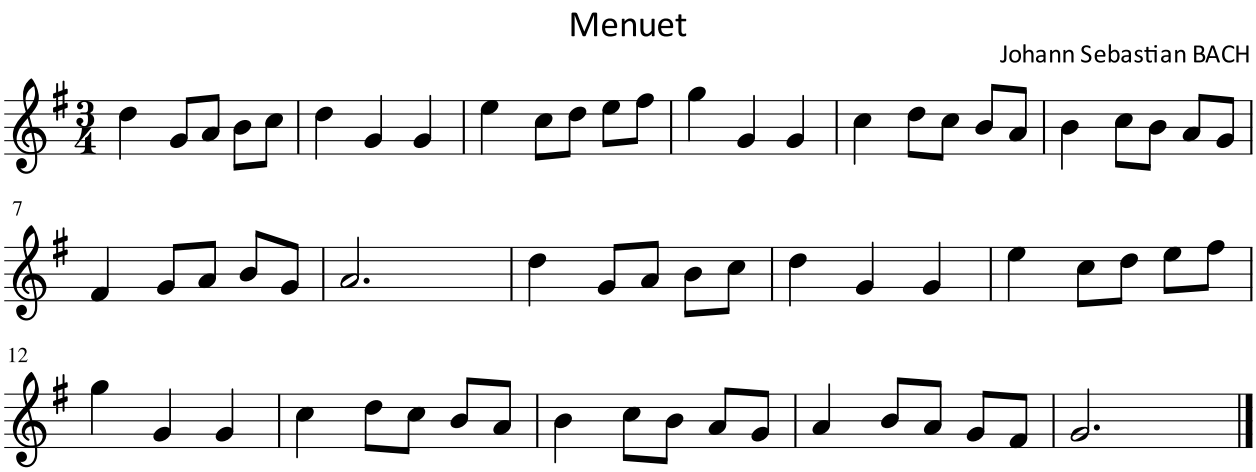

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında "sol majör" tonundadır.

Örnek

M. Blanter, Katyusha

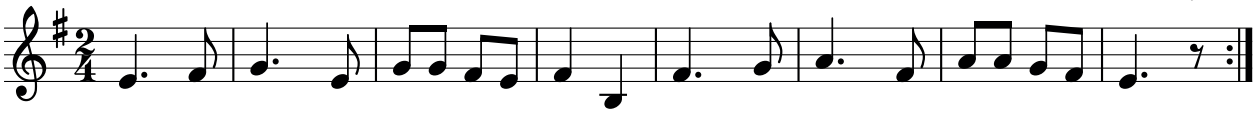

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “mi minör” tonundadır.

Örnek

A. Dvorak, Yeni Dünya Senfonisi'nden, Largo (Korangle Solo)

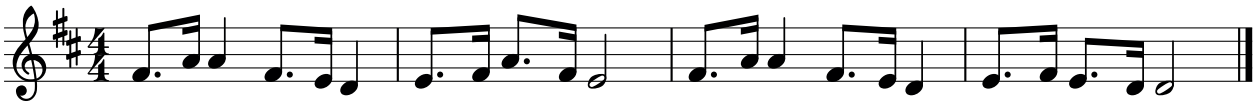

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “re majör” tonundadır.

Örnek

P.I.Tchaikovsky, Swan Lake

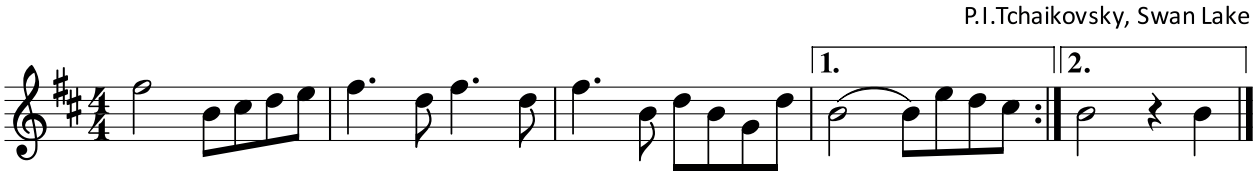

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “si minör” tonundadır.

b) Bemollü Majör-Minör Tonaliteler: Donanımında bemol bulunan eserlerde majör ton, sondan bir önceki bemol işaretine bakılarak belirlenir. Sondan bir önceki bemol işaretinden bir tam bir yarım ses peste inildiğinde tonun ilgili minörü bulunur. Ancak “fa majör” ve “re minör” tonların donanımında tek bemol (si ♭) bulunduğu için bu kurala uymaz.

Örnek

A. Vivaldi, İlk Bahar (Mevsimler'den)

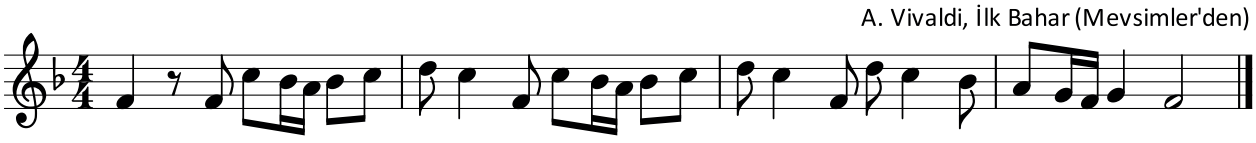

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “fa majör” tonundadır.

Örnek

John Williams, Schindler's List

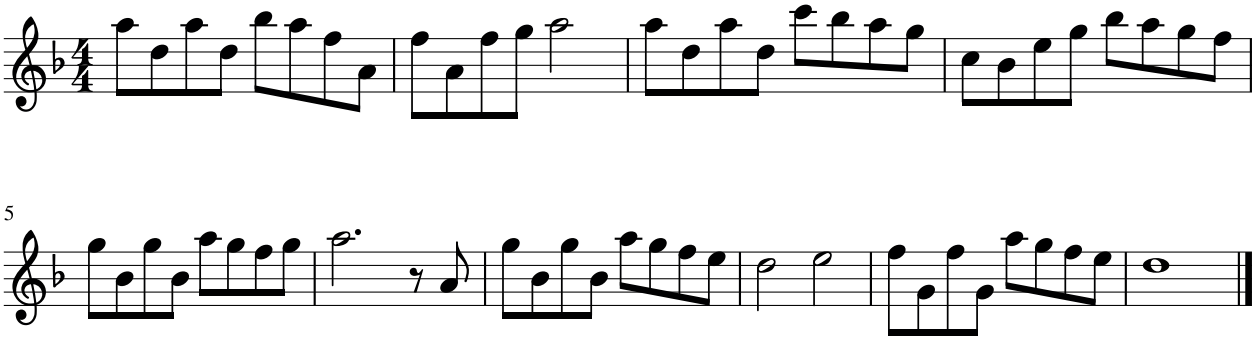

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “re minör” tonundadır.

Bemollü majör-minör tonalitelerin donanımında bulunan bemol sırası si bemol sesinden başlayarak tam dörtlü aralıklarla devam eder. Buna göre bemol sırası si ♭-mi ♭-la ♭-re ♭-sol ♭-do ♭ -fa ♭ şeklindedir. Bemol sırası diyez sırasının tersidir.

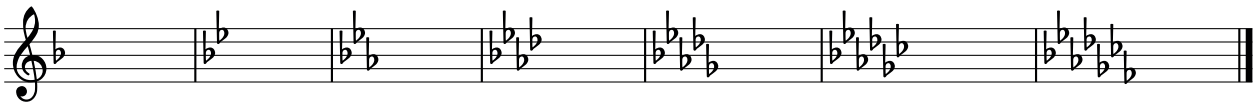

Örnek

F. Schubert, Aşk Şarkısı

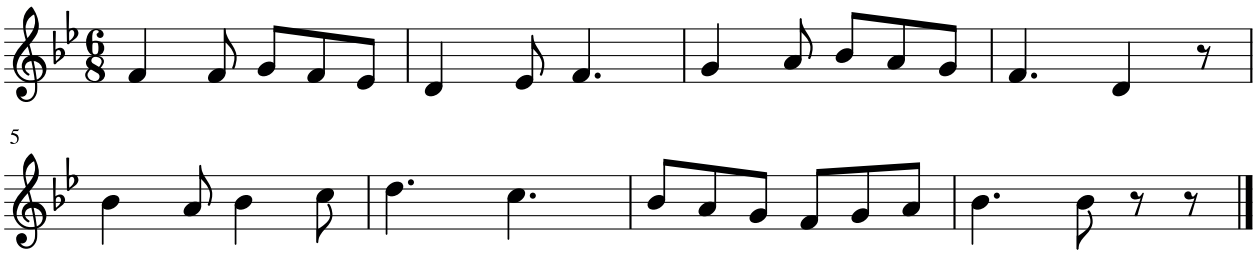

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “si bemol majör” tonundadır.

Örnek

Joseph Kosma, Autumn Leaves

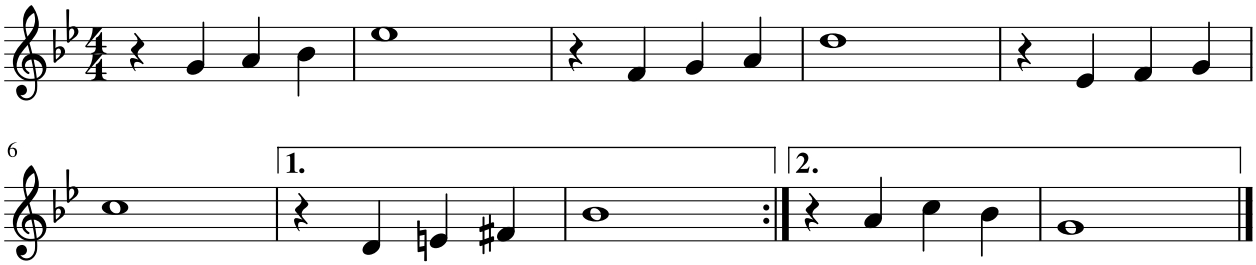

Yukarıda verilen ezgi; donanımı, başlangıç ve bitiş sesleri dikkate alındığında “sol minör” tonundadır.

3. Etkinlik: Öğrencilerden verilen örnek eserlerin tonlarını belirlemeleri istenir.

Ton Bulma Çalışmaları

G. F. Haendel, Yılbaşı Şarkısı

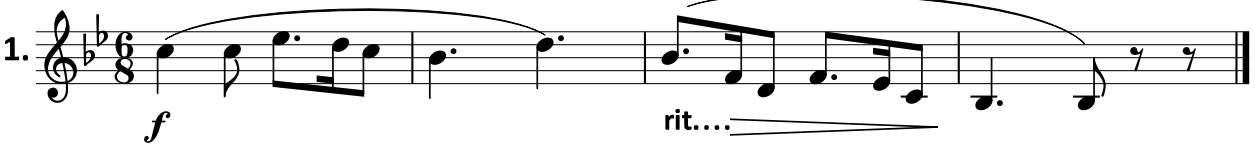

T. Albinoni, Adagio

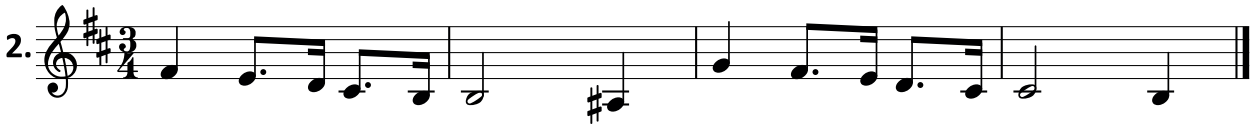

GURUR TÜRKÜSÜ

Söz : O. Onan FEYZOĞLU
Müzik: Mustafa POLAT

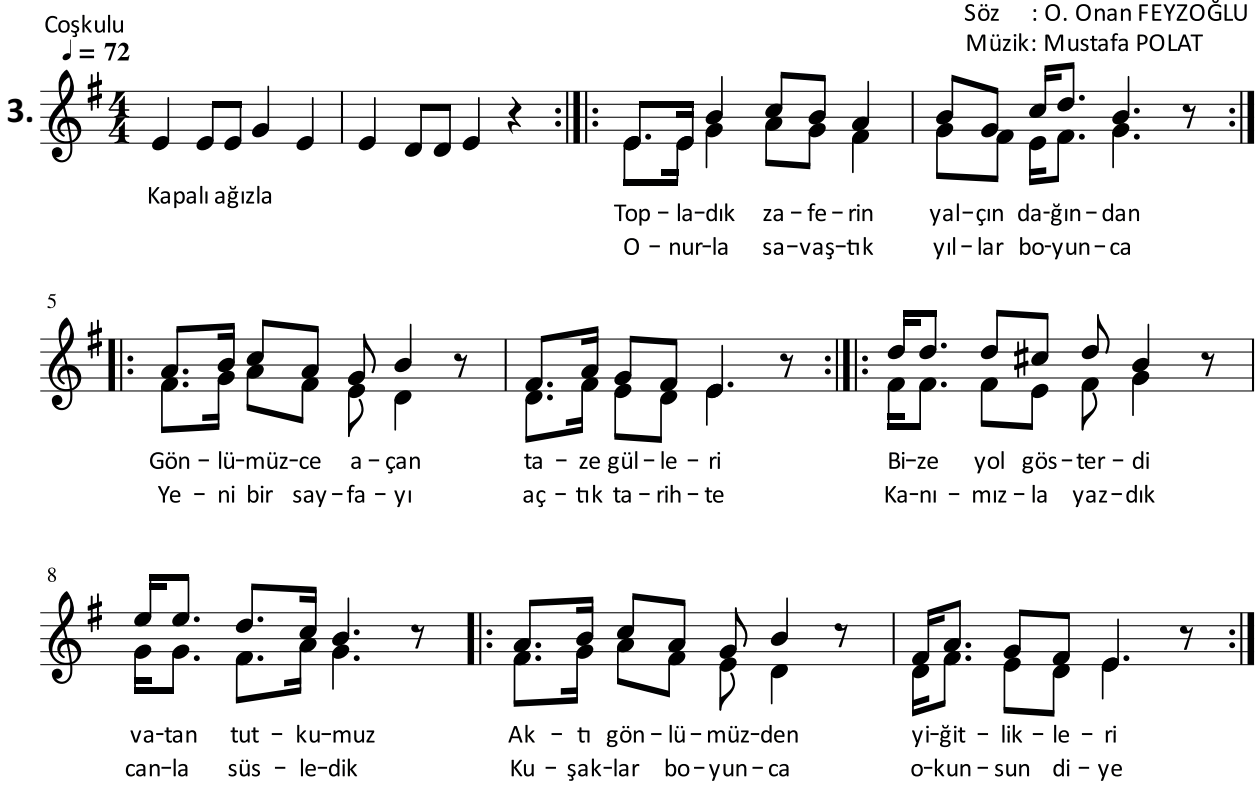

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Diyez, bemol sırasını ve ton bulmayı kavradı.
2. Verilen örneklerin tonlarını belirledi.

NOTLAR

4.4. MÜZİKTE AKOR OLUŞTURMA

Öğrenme Alanı	: **11.B. MÜZİKSEL ALGI VE BİLGİLENME**
Kazanım	: 11.B.4. Temel durumdaki majör–minör akorları oluşturur.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma, soru-cevap
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, EBA dokümanları

1. Etkinlik: "Akor"un tanımı yapılarak temel durumdaki majör-minör akorlar hakkında bilgi verilir.

Akor (Düzen, Uygu): Belli bir müzikal anlayışa göre belirlenmiş en az üç veya daha fazla sesin aynı anda tınlamasıyla oluşan ses topluluğudur. Akorlar, temel sesin üzerine iki üçlü aralığın üst üste yazılmasıyla oluşur. Başka bir ifadeyle temel sesin üzerine bir üçlü ve bir beşli aralığın yazılmasıyla oluşur. Bu yüzden bu akorlara "beşli akorlar"da denir. Akor sesleri dizek üzerine yatay olarak değil aynı anda tınlayacak şekilde üst üste yazılır.

Temel durumdaki akorlar oluşumlarına göre dört gruba ayrılır.

a) Majör Akorlar (B3+K3): Akorun temel sesi üzerine büyük üçlü ve küçük üçlü aralıkların üst üste yazılmasıyla oluşur (tam beşli aralık).

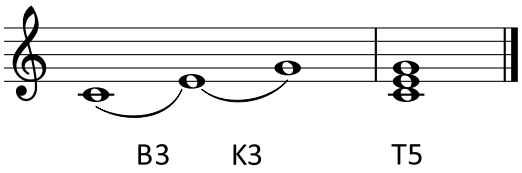

b) Minör Akorlar (K3+B3): Akorun temel sesi üzerine küçük üçlü ve büyük üçlü aralıkların üst üste yazılmasıyla oluşur (tam beşli aralık).

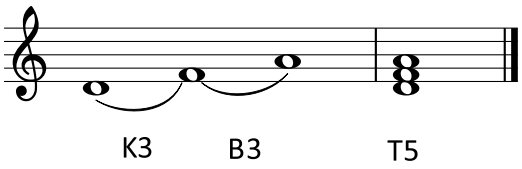

c) Eksik Beşli Akorlar (K3+K3): Akorun temel sesi üzerine iki küçük üçlü aralığın üst üste yazılmasıyla oluşur (eksik beşli aralık).

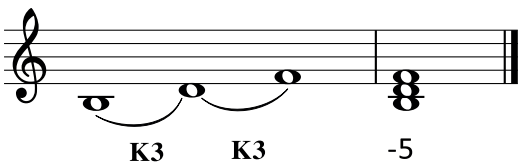

ç) Artık Beşli Akorlar (B3+B3): Akorun temel sesi üzerine iki büyük üçlü aralığın üst üste yazılmasıyla oluşur (artık beşli aralık).

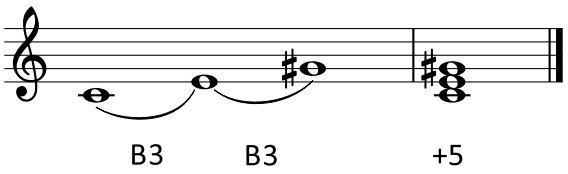

2. Etkinlik: Akorları harflerle (şifre) ve derecelerle ifade etme hakkında bilgi verilir.

Müzikte her notayı ifade eden bir harf vardır. Bu harfler akorları da ifade etmek için kullanılır. Majör akorlar büyük harflerle, minör akorlar büyük harflerin yanına küçük "m" harfi yazılarak gösterilir. Örneğin temel durumdaki do majör akoru "C", do minör akoru "Cm" şeklinde yazılır.

Notaları ifade etmek için kullanılan harfler aşağıdaki gibidir.

A = La **B** = Si **C** = Do **D** = Re **E** = Mi **F** = Fa **G** = Sol

Akorları ifade etmek için kullanılan harfler aşağıdaki gibidir.

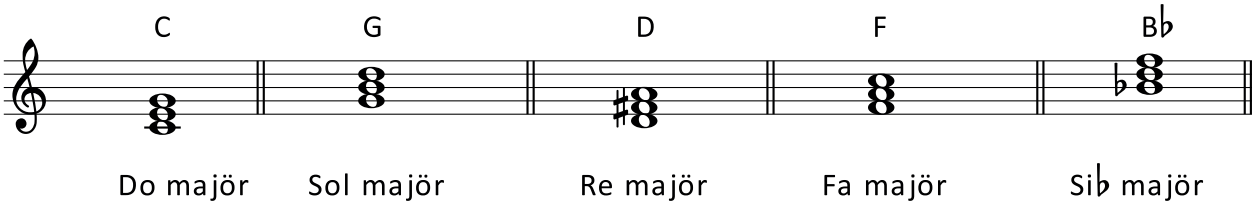

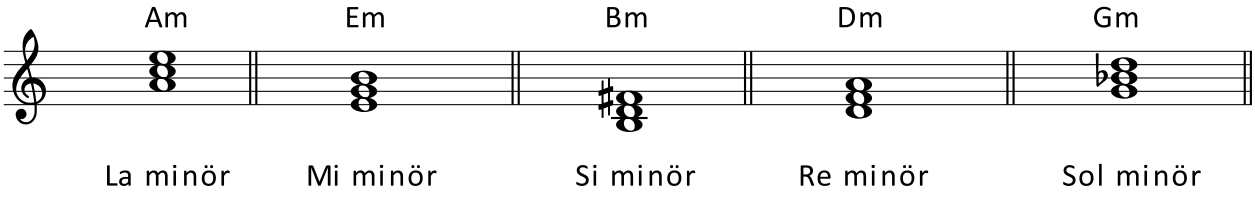

Bir dizi içindeki sesler, yine dizi içindeki bulundukları sıraya göre Romen rakamı ile derecelendirilir. Bu sesler, akorların temel sesini oluşturur. Dizinin temel sesi üzerine kurulan akora I. derece akoru, beşinci sesi üzerine kurulan akora ise V. derece akoru denir. Örneğin do majör dizinin temel sesi do üzerine kurulan do majör I. derece akoru, beşinci sesi sol üzerine kurulan sol majör ise V. derece akorudur.

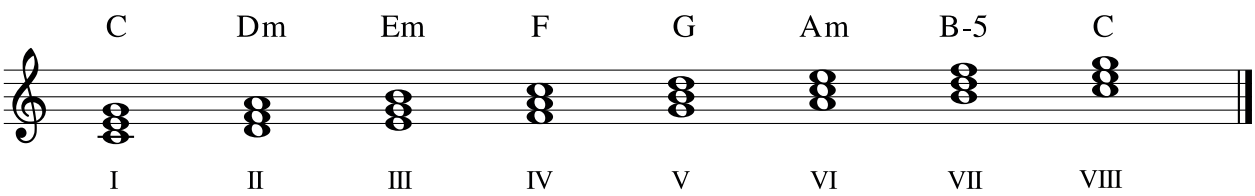

3. Etkinlik: Öğrencilerden aşağıda isimleri verilen temel durumdaki akorları seslendirmeleri istenir.

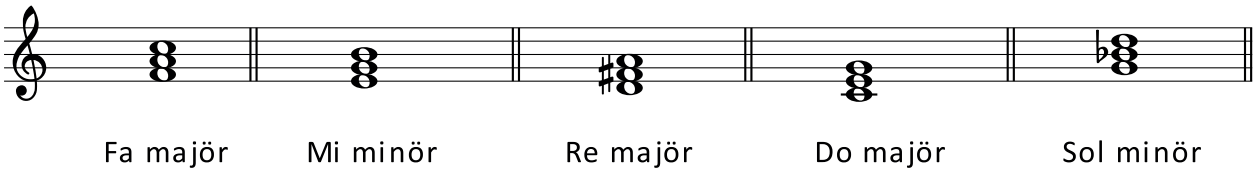

4. Etkinlik: Öğrencilerden aşağıda şifreleri verilen temel durumdaki akorları seslendirmeleri istenir.

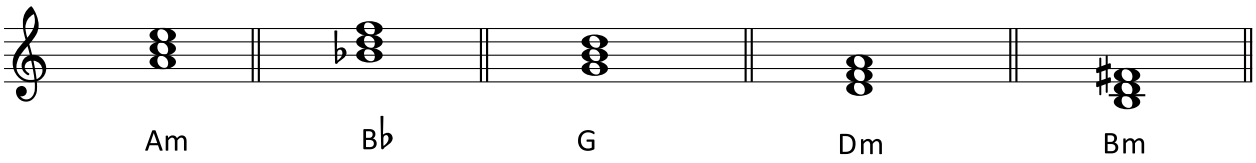

5. Etkinlik: Öğrencilerden aşağıda verilen tonalitelerin belirtilen derecelerde temel durumdaki akorları seslendirmeleri istenir.

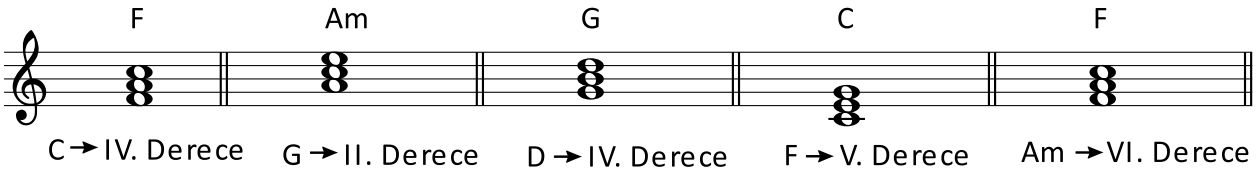

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. "Akor" ve temel durumdaki akorlar hakkında bilgi sahibi oldu.
2. Temel durumdaki majör ve minör akorların şifre ve derecelerini kavradı.
3. Temel durumdaki majör ve minör akorları öğrendiği tonalitelerde oluşturdu.

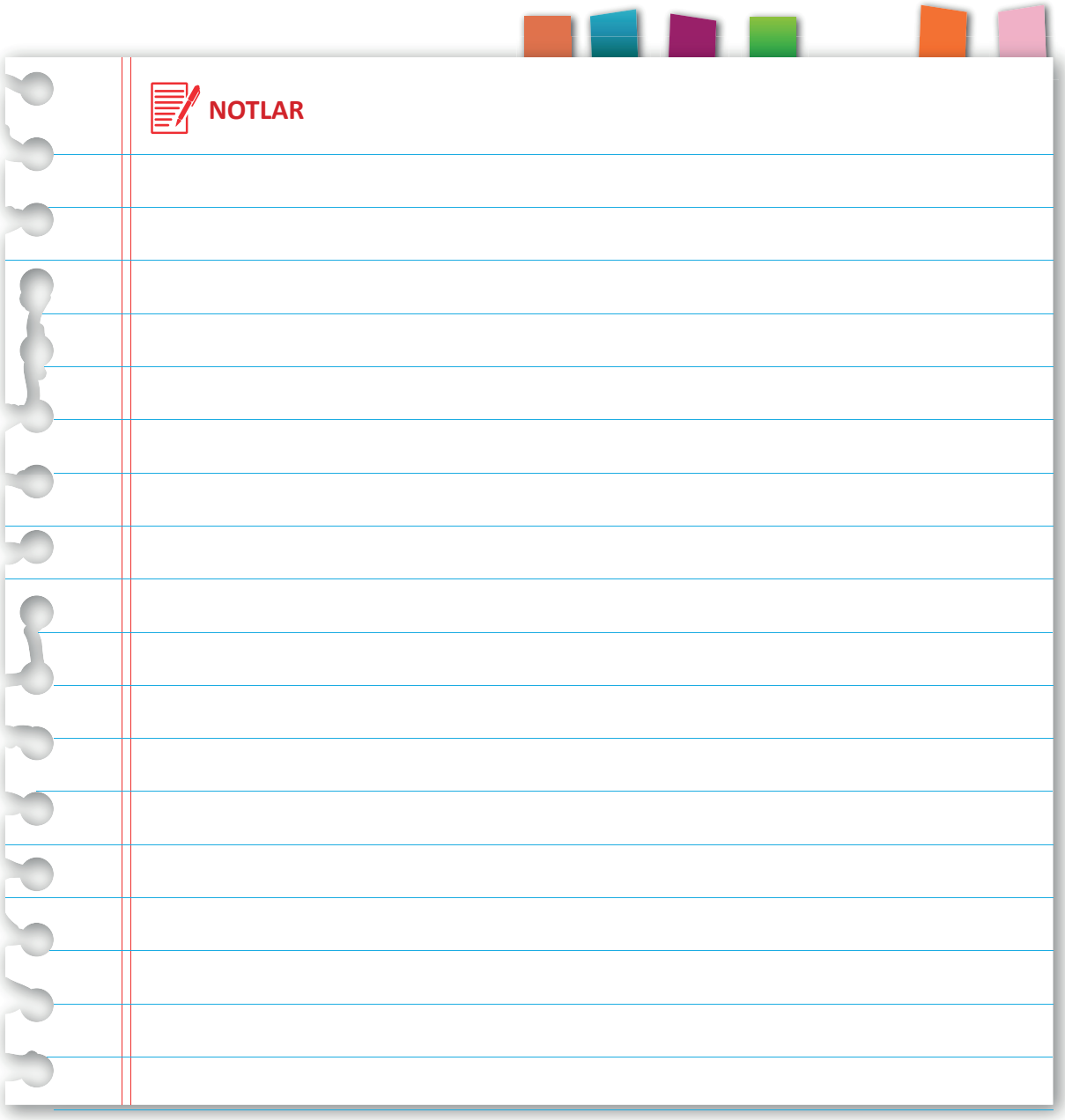

4.5. MÜZİKTE AKOR SESLENDİRME

Öğrenme Alanı	: **11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	: 11.A.2. Temel durumdaki majör-minör akorları seslendirir.
Süre	: 40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, gösterip yaptırma, soru-cevap
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, klavyeli çalgı, EBA dokümanları, "Issız Gece"

1. Etkinlik: Verilen akorlarla ilgili aşağıdaki etkinlikler yaptırılır.

- Küp şeklinde kutular hazırlanarak üzerine akor sesleri yazılır.
- Akor seslerinin aralarındaki kutuların üzeri boş bırakılır.
- Kutular üst üste konularak akor oluşturulur.
- Akorlar öğretmenin çalgısı eşliğinde öğrenciler tarafından "ya" hecesiyle seslendirilir. Sınıf üç gruba ayrılarak her grup akorun farklı seslerini önce art arda sonra aynı anda seslendirir.

Örnek

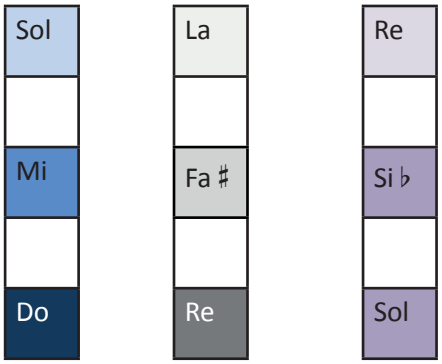

2. Etkinlik: Şifreleri verilen temel durumdaki akorlar öğrenciler tarafından seslendirilir.

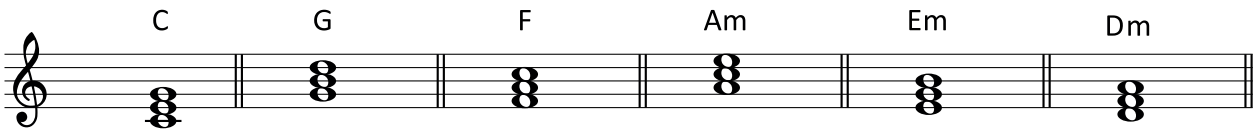

3. Etkinlik: Öğrencilerden verilen tonalitenin belirtilen derecelerde akorları "ya" hecesiyle seslendirmeleri istenir.

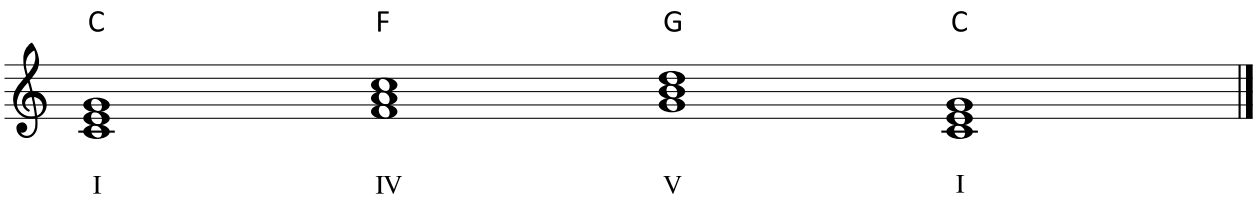

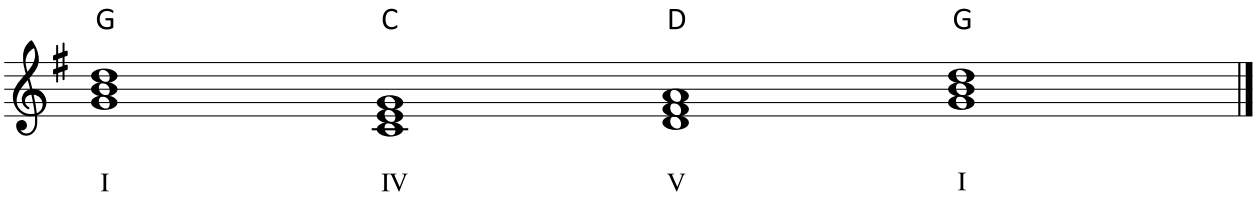

4. Etkinlik: Öğrencilerden verilen tonalitenin belirtilen derecelerde akorları "ya" hecesiyle seslendirmeleri istenir.

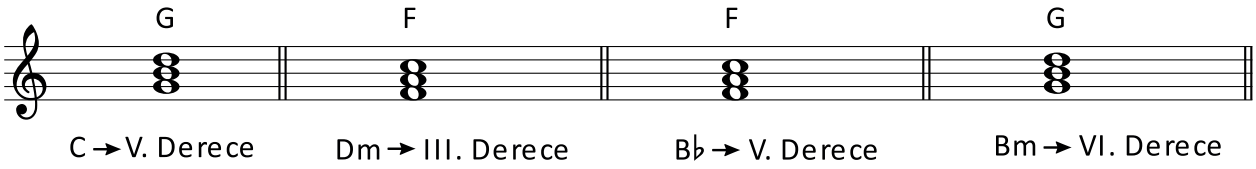

5. Etkinlik: "Issız Gece" şarkısının akorları öğretmen tarafından çalınır. Aynı anda şarkının ezgisi öğrenciler tarafından seslendirilir.

ISSIZ GECE

Söz : Salih AYDOĞAN
Müzik: Franz GRUBER
(Frants Grube)

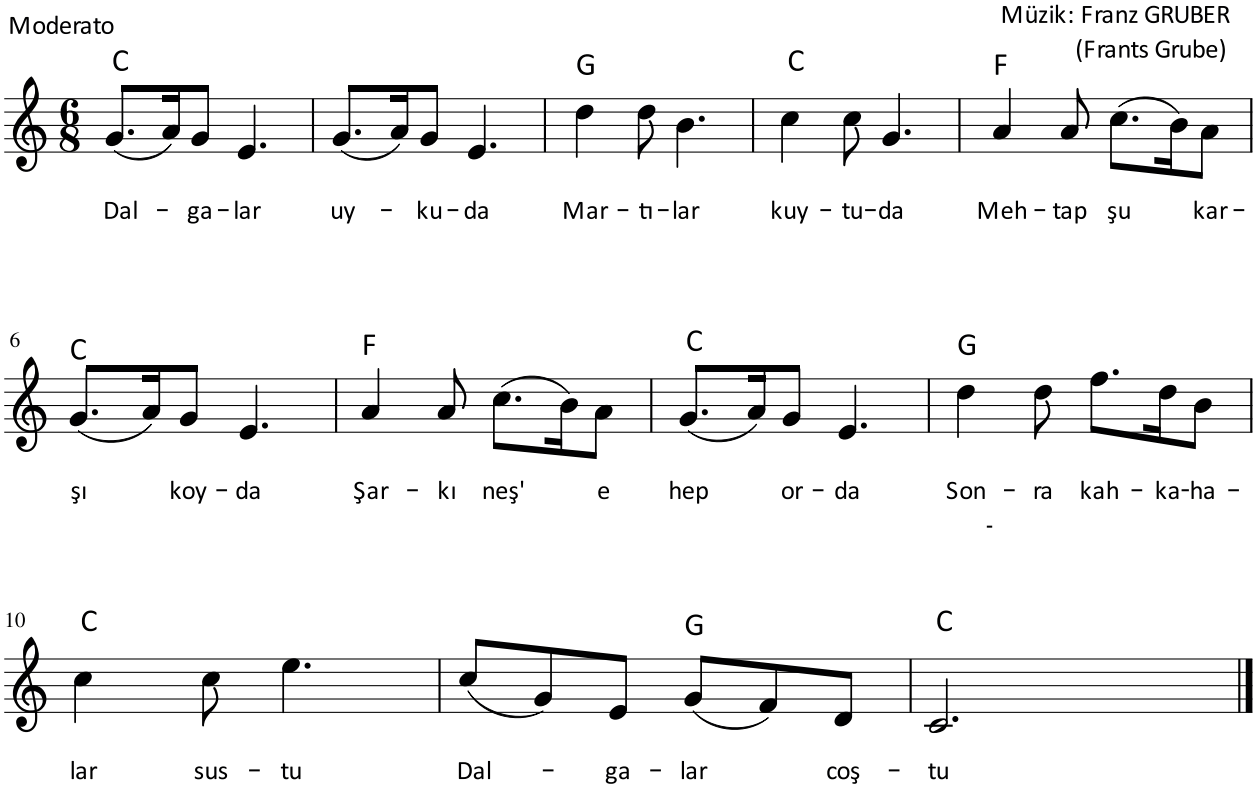

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Temel durumdaki majör ve minör akorları seslendirdi.
2. "Issız Gece" şarkısını akorlar eşliğinde seslendirdi.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. "Bir oktavda birbirine eşit olmayan ..... aralık ve ..... ses, Türk sanat müziği ses sistemini oluşturur." **cümlesindeki boşlukları uygun ifadelerle tamamlayınız.**

2. **Aşağıdakilerden hangisi Türk sanat müziğinde 1 tam ses aralığında kullanılan komalardan biri <u>değildir?</u>**

A) 5 koma B) 8 koma C) 1 koma D) 7 koma E) 4 koma

3. **Aşağıdakilerden hangisi hüzzam makamında kullanılan ses değiştirici işaretlerden biridir?**

A) 𝄫 B) 𝄪 C) ♭ D) ♮ E) 𝄬

4. "Türk sanat müziğinde segâh makamının güçlü sesi ..... dir." **cümlesindeki boşluğu uygun ifadeyle tamamlayınız.**

5. **Aşağıdaki verilen ezgilerin tonalitelerini bulunuz.**

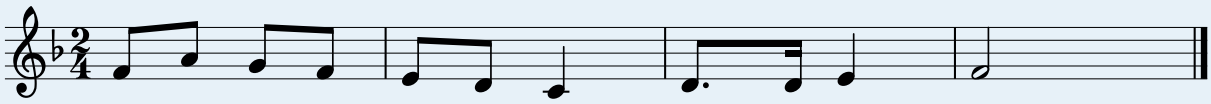

Tonalite: .....

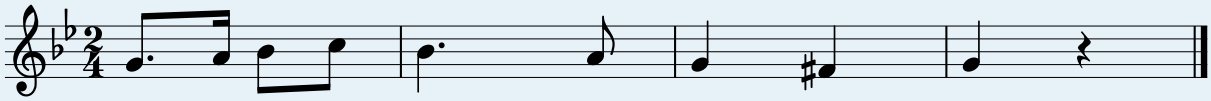

Tonalite: .....

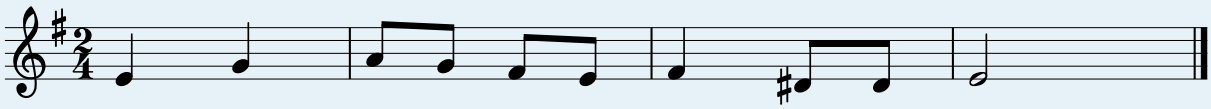

Tonalite: .....

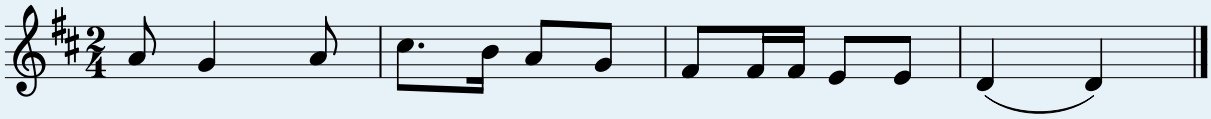

Tonalite: .....

6. Si ♭ majör tonalitenin aldığı değiştirici işaretler aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

A) 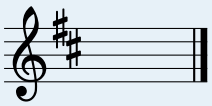

B) 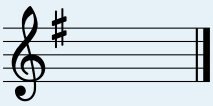

C) 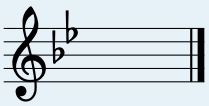

D) 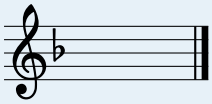

E)

MÜZİK TARİHİ

5. Ünite

5.1. TÜRK MÜZİĞİ TARİHİ
5.2. BATI MÜZİĞİNDE ROMANTİK DÖNEM
5.3. 20. YÜZYIL BATI MÜZİĞİ TARİHİ

5.1. TÜRK MÜZİĞİ TARİHİ

Öğrenme Alanı	:	**11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	:	11.D.1. 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özelliklerini açıklar.
Süre	:	40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, araştırma-inceleme, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Olmaz İlaç Sine-i Sad Pâreme"

Araştırma: Öğrencilerden 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri ile ilgili araştırma yapmaları istenir.

1. Etkinlik: 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri ile ilgili yapılan araştırmalar öğrenciler tarafından sunulur.

2. Etkinlik: 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özellikleri hakkında bilgi verilir.

19. yüzyıl, Türk müziğinde Batılılaşma eğiliminin görüldüğü bir dönemdir. Bu dönemde klasik anlayışın etkileri de devam eder. 19. yüzyılın ilk yarısında Türk müziğinde çok seslilik hareketi, aynı zamanda bestekâr olan III. Selim ile başlamış ancak müzikte Batılılaşma ve yenileşme çalışmalarını II. Mahmut gerçekleştirmiştir. Yenilik hareketleri sonucunda mehter takımının yerine Mızıka-i Hümayun adı verilen saray bandosu kurulmuştur. Müzik alanındaki en köklü çalışma ise dinî ve din dışı eserlerin notaya alınmasıdır. Bu dönemde III. Selim'in desteğiyle yetişen Dede Efendi, eserlerinde klasik üsluba bağlı kalmış, aynı zamanda Batı müziğinden de etkilenmiştir. Bu yönüyle Dede Efendi, 18 ve 19. yüzyıllar arasında köprü olmuştur.

19. yüzyılın ikinci yarısında Türk müziğinde duraklama dönemi başlamış; kâr, murabba, ağır semai gibi büyük biçimlerde daha az eser bestelenmiştir. Şarkı biçiminde eserler Itrî ile bestelenmeye başlamış, Hacı Ârif Bey ve Şevki Bey ile zirveye ulaşmıştır. Eserlerde duygu inceliği, içtenlik ve romantik ögeler ön plandadır. Bu dönemde özellikle Mevlevi ayini bestekârlığı, padişahların da desteğiyle gelişme göstermiş ve çok sayıda eser bestelenmiştir.

3. Etkinlik: 19. yüzyılda yaşamış besteciler ve bestecilerin eserleri hakkında bilgi verilir.

Sultan II. Mahmud Han, Sultan Abdülmecit Han, Sultan Abdülaziz Han ve Sultan V. Murad Han gibi Osmanlı padişahları; İsmail Dede Efendi, Hacı Ârif Bey, Şevki Bey, Zekai Dede Efendi, Haşim Bey, Kemençeci Nikolâki, Dellâlzâde İsmail Efendi gibi bestekârlar bu dönemde Türk müziğine önemli katkılarda bulunmuşlardır.

Hacı Ârif Bey (1831-1885): Küçük yaşlarda sesinin güzelliği ile dikkat çeken Hacı Ârif Bey, İstanbul'da doğdu. Mehmet Zekai Efendi'den dersler aldı, henüz 19 yaşındayken saraya kabul edilerek Mızıka-i Hümayun'da göreve başladı. İyi bir besteci ve hanende olan Hacı Ârif Bey, kürdilihicazkâr makamı ile müsemmen usulünü buldu.

Hacı Ârif Bey, şarkı biçiminin kesin kurallara bağlanmasını sağlayarak bu biçime yeni bir kimlik kazandırmış ve kendisinden sonraki bestecileri etkilemiştir. Şarkı biçiminin en önemli bestecisi Ârif Bey, bine yakın şarkı bestelemiş, ancak bestelerinden 336'sı günümüze ulaşabilmiştir. "Olmaz İlaç Sine-i Sad Pareme", "Vücûd

İkliminin Sultanı Sensin", "Ârif'em Ahkam-ı Sevdadan Şikâyet Eylemem", "Gurûb Etti Güneş", "Niçin Terk Eyleyip Gittin A Zalim", "Nihan-ı Mestine Canlar Dayanmaz" en bilinen eserleridir.

Hacı Ârif Bey'e ait "Vücûd İkliminin Sultanı Sensin" adlı eser dinletilir.

Sultan II. Mahmut Han (1784-1839): İyi bir hattat, tamburi, neyzen ve hanende olan II.Mahmut, tambur ve ney çalmayı amcası III. Selim'den öğrendi. Müzikte Batılılaşma çalışmaları saraya ilk kez II. Mahmut'la girmiştir. II. Mahmut'un isteği üzerine İstanbul'a gelen ünlü İtalyan müzisyen Donizetti, marşlar besteledi, bazı eserleri çok sesli hâle getirdi ve birçok öğrenci yetiştirdi.

II. Mahmut, Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusu için bestelediği acemaşiran makamındaki eseri ile Türk müziğinde marş besteleyen ilk bestecidir. II. Mahmut'un 25 eseri günümüze ulaşmıştır. "Söylemez miydim Sana Ey Gül-i zâr", "Ebrûlerinin Zâhmı Nihândır Ciğerimde", "Saki Getir Yine Dünki Şerabımı", "Aldı Aklım Bir Gonce Leb" bilinen eserlerindendir.

Sultan II. Mahmut'a ait "Mahur Şarkı" adlı eser dinletilir.

Şevki Bey (1860-1891): Türk müziğinin önemli şarkı bestecilerinden Şevki Bey, İstanbul'da doğdu. Yeteneği ve sesinin güzelliği fark edilerek Mızıka-i Hümayun'da görev alan besteci, sarayın fasıl topluluğunda da hanendelik yaptı. Burada Hacı Ârif Bey'den dersler aldı. Şarkı biçimini geliştirerek bestelediği 600'e yakın eseriyle Hacı Ârif Bey'in temsilcisi oldu. 1000'e yakın eserinden sadece bir beste, bir yürük semai ve 210'a yakın şarkısı günümüze ulaştı. "Mest Olan Câm-ı Ezelden Gayrı Sahbâ İstemez", "Nedir Bu Haletin Ey Meh Cemalim", "Hicran Oku Sinem Deler", "Hastasın Zannım Vefa Mahzunusun" bilinen eserlerindendir.

Şevki Bey'e ait "Hicran Oku Sinem Deler" adlı eser dinletilir.

Hammamîzade İsmail Dede Efendi (1778-1846): Küçük yaşta sesinin güzelliğiyle dikkat çeken Dede Efendi, Yenikapı Mevlevihanesinde eğitim aldı. Itrî'yle birlikte dönemin en önemli bestecilerindendir. Ney çalan Dede Efendi, uzun yıllar sarayda hanendelik yaptı ve birçok besteci yetiştirdi. Yenikapı Mevlevihanesinde 1001 günlük çile süresini tamamlayarak "Dede"[1] unvanı aldı. Eserlerinde klasik üsluba bağlı kalan besteci, aynı zamanda Batı müziğinden de etkilendi. Bu yönüyle Klasik Dönem ile Romantik Dönem arasında köprü oldu.

"Yine Bir Gülnihal Aldı Bu Gönlümü", "Baharın Zamanı Geldi", "Ben Seni Sevdim Seveli Kaynayıp Coştum", "Mah Yüzüne Âşıkım", "Ey Büt-i Nev- Edâ Olmuşam Müptelâ", "Şu Karşıki Dağda Bir Yeşil Çadır" bilinen eserlerindendir.

Hammamîzade İsmail Dede Efendi'ye ait "Şu Karşıki Dağda Bir Yeşil Çadır" adlı eser dinletilir.

4. Etkinlik: 19. yüzyıl Türk müziği, sesli ve görüntülü kayıtlardan (fotoğraf, resim, video, ses kaydı vb.) yararlanılarak tanıtılır.

[1]Mevlevîlikte ikrar verip bin bir gün hizmetini bitirdikten sonra çile çıkarmış, dervişlik payesine erişerek dergâhta hücre sahibi olmuş kişiye verilen unvan (http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=d090076).

5. Etkinlik: Hacı Ârif Bey'e ait "Olmaz İlaç Sine-i Sad Pâreme" şarkısı seslendirilir.

OLMAZ İLAÇ SİNE-İ SAD-PÂREME(*)

Söz : Namık KEMAL
Müzik: Hacı Ârif Bey

Usulü: Curcuna

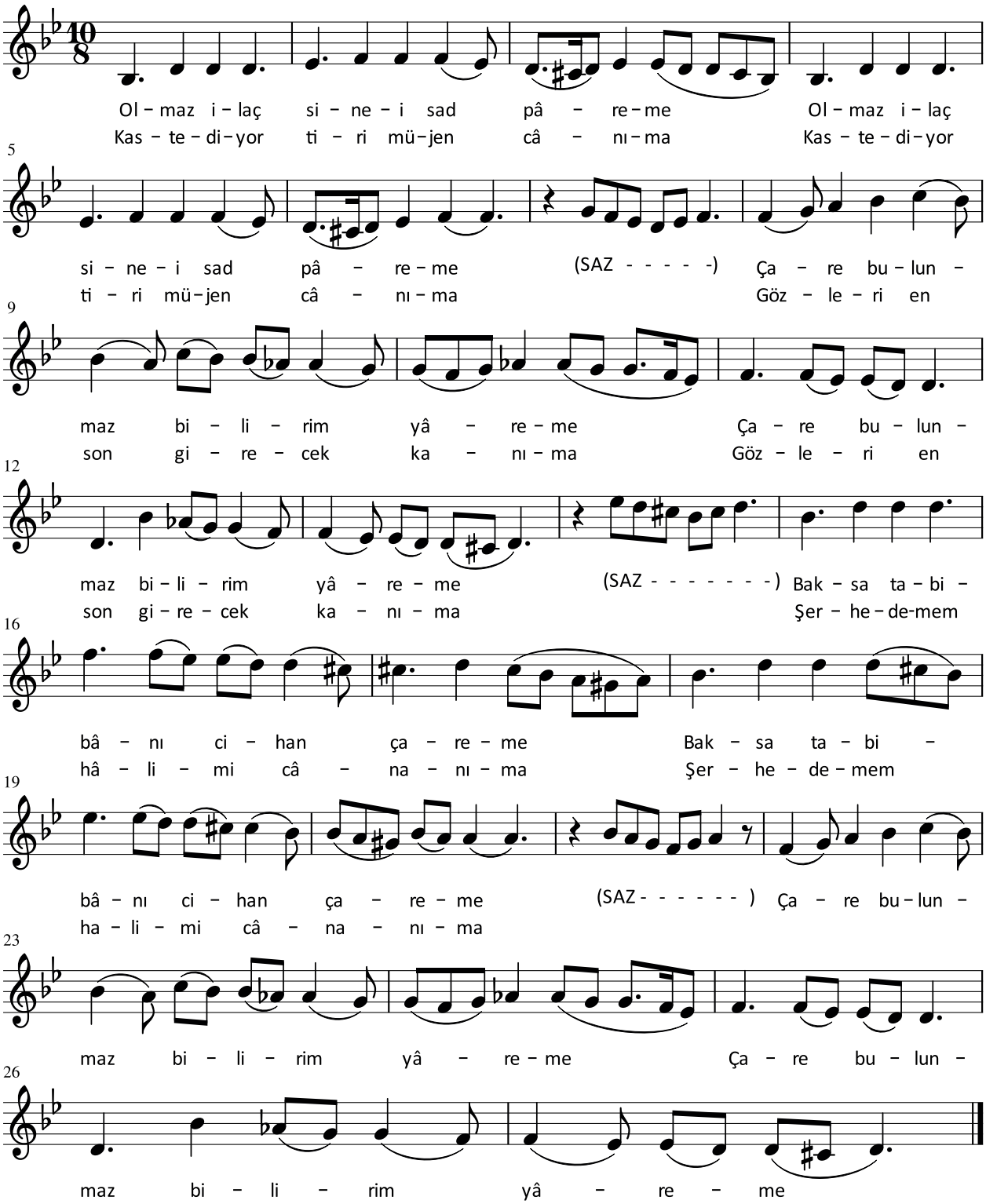

**Yukarıda verilen eser öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.*

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. 19. yüzyıl Türk müziğinin genel özelliklerini kavradı.
2. 19. yüzyılda yaşamış bestecileri ve bestecilerin eserlerini tanıdı.
3. 19. yüzyıl bestecilerinin eserlerinden örnekler dinledi.

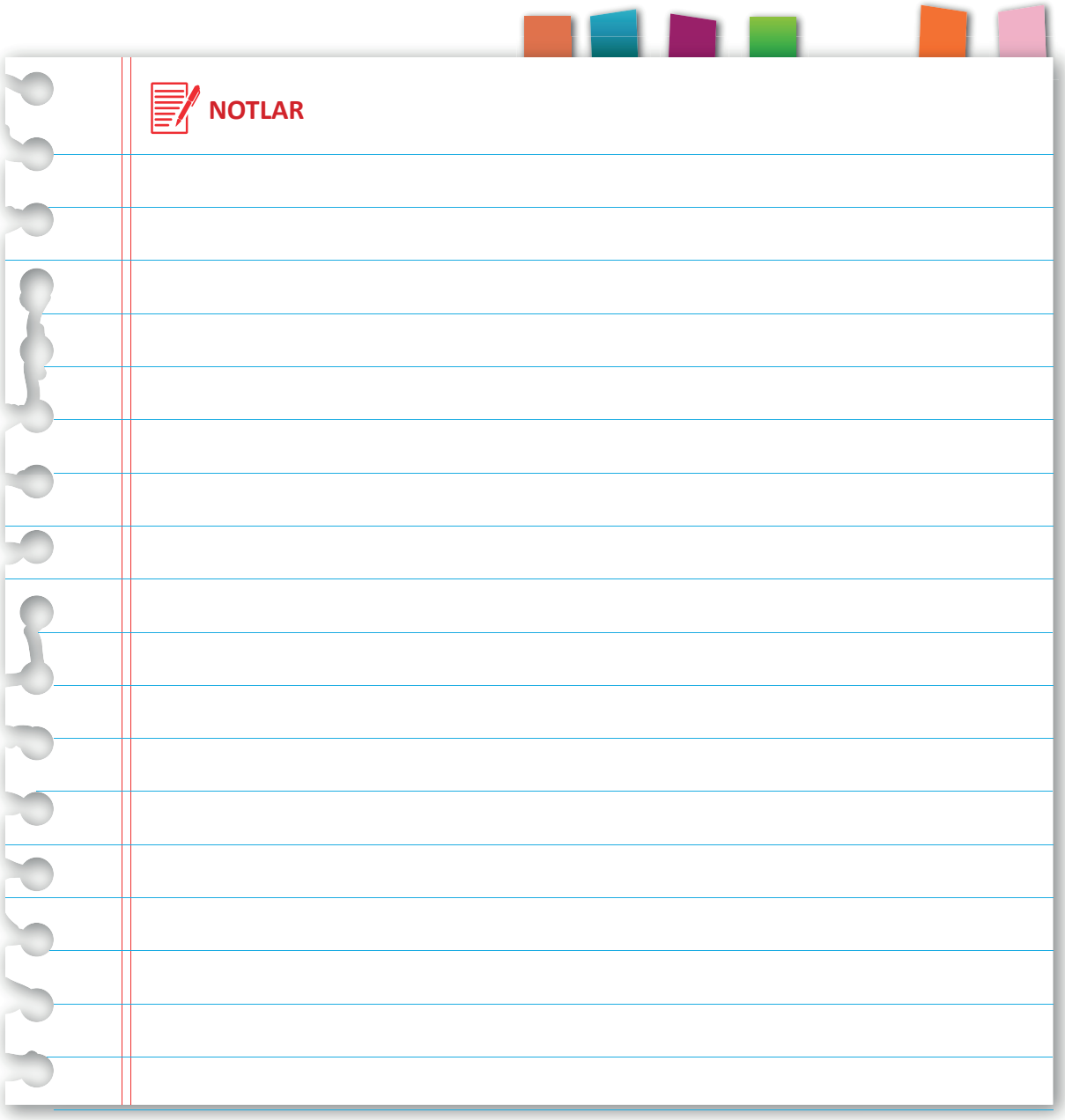

5.2. BATI MÜZİĞİNDE ROMANTİK DÖNEM

Öğrenme Alanı	: **11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	: 11.D.3. Romantik Dönem müziğinin genel özelliklerini açıklar.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, araştırma-inceleme, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Ninni"

Araştırma: Öğrencilerden Romantik Dönem müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri ile ilgili araştırma yapmaları ve bestecilerin örnek eserlerinden dinleti hazırlamaları istenir. Çalışmalarda öğrencilerin iş birliği ve yardımlaşma içinde olmaları sağlanır.

1. Etkinlik: Romantik Dönem'in genel özellikleri ve önemli bestecileri hakkında bilgi verilir.

Romantik Dönem 19. yüzyıldan 20. yüzyılın başına kadar geçen süreyi kapsar. Duygulu, düşsel anlamlarına gelen "romantizm", Fransızca "romance" sözcüğünden türemiştir. Romantizm akılcılığın yerine duygusallığın, düş gücünün, bireyselliğin ve doğanın üstünlüğünün ön planda tutulduğu bir akımdır. Romantizm akımı, başta resim ve müzik olmak üzere sanatın birçok dalını etkilemiştir. Romantik Dönem'de sanat, modern burjuva toplumu için değil orta sınıf için yapılmaya başlanmıştır. Böylece orkestralar, saraydan ve soyluların salonlarından orta sınıfın gidebildiği konser salonlarına taşınmıştır.

Romantik Dönem'in genel özellikleri şunlardır:

- Klasik Dönem'de kural ve kalıplarla bestelenen eserlerin yerini, ezginin ön plana çıktığı özgür eserler almıştır.
- Sonat yerine daha hafif ve sade olan lied (liid), vals, mazurka, fantezi, rapsodi, nocturne (noktürn), küçük piyano eserleri ve senfonik şiirler bestelenmiştir.
- Dönemin en gözde çalgısı piyanoda yeni çalma teknikleri geliştirilmiştir.
- Çalgılarda virtüözlük ön plana çıkmıştır.
- Armonide alterasyon, kromatizm ve uyumsuz aralıklar kullanılmaya başlanmıştır.
- Ritmik yapıda senkoplar kullanılmış, esneklik ve özgürlük esas alınmıştır.
- Orkestra genişletilerek senfoni, opera ve konçertolar bestelenmiştir.
- Fortissimo, allegro non troppo vb. hız ve nüans terimleri daha detaylı hâle gelmiştir.

Romantik Dönem; Erken, Yüksek ve Geç Romantik Dönem olmak üzere üçe ayrılır.

Erken Romantik Dönem (1800-1830): Klasik Dönem içinde romantik anlatımın ilk görüldüğü dönemdir. Eserlerindeki zengin duygu anlatımıyla bu dönemin öncüsü olan L. v. Beethoven, klasik ve romantik akımlar arasında köprü olmuştur. İlk büyük romantik eser olarak Carl Maria von Weber'in (Karl Mariya fon Veber) "Freischütz" (Frayşütz) operası kabul edilir. Pyotr Ilyich Tchaikovsksy (Bayodır İliiç Çaykovski), Franz Schubert (Frentz Şubert) ve Gioacchino Antonio Rossini (Coakino Antonyo Rossini) bu dönemin diğer önemli temsilcileridir.

Yüksek Romantik Dönem (1830-1850): Bu dönemde romantizmin merkezi artık Viyana değil Paris'tir. Dönemin ilk büyük eseri Hector Berlioz'un (Hiktoğ Berliyoz) "Fantastik Senfoni"sidir (1830). Niccolò Paganini [Nikolo Paganini (keman)] ve Franz Liszt [Frentz Liist (piyano)] virtüözlüğü ön plana çıkarmışlardır. Felix Mendelsohn (Feliks Mendelson), Robert Schumann (Robert Şuman) ve Fréderic Chopin (Frederik Şopen) dönemin önemli bestecileridir.

Geç Romantik Dönem (1850-1890): Franz Liszt'in "Senfonik Şiirler"i dönemin ilk büyük eseridir. Verdi ve Wagner'in operalarıyla olgunlaşan bu dönemin temsilcileri arasında Johannes Brahms (Yohannıs Brams), Anton Bruckner (Anton Burukna) ve César Franck (Sezağ Frenk) yer alır. Franz Liszt, Fréderic Chopin, Johannes Brahms Romantik Dönem'in önemli bestecileridir.

Franz LİSZT (1811-1886): Liszt (Görsel 5.1), eserleriyle Romantik Dönem'in tamamını temsil etmiş bir bestecidir. Macaristan'ın Raiding (Reding) şehrinde doğan Liszt, piyanist ve kemancı olan babasından altı yaşında piyano dersleri almaya başladı. Daha sonra müzik eğitimi için Viyana'ya gitti, ilk piyano konserini dokuz yaşında burada verdi. Viyana'da Czerny'den (Çerni) piyano, Salieri'den (Saliyeri) kompozisyon dersleri aldı.

Görsel 5.1: Franz Lizst

1823-1835 yılları arasında Paris'te yaşayan Liszt, piyano virtüözü olarak İsviçre, İngiltere ve Fransa gibi birçok Avrupa ülkesinde konser verdi. Sanat yaşamında Chopin, Berlioz ve Paganini'den etkilendi; Paganini'nin kemandaki ustalığını piyanoya uyarladı. Ayrıca Berlioz'un "Fantastik Senfonisi"nin etkisinde kalarak "Senfonik Şiir" türünü orkestra müziğine kazandırdı.

Liszt, 1848'de Weimar (Vayma) Tiyatrosu direktörlüğüne atandı. Buradaki şefliği sırasında ünlü sanatçıların eserlerini yönetti. Aynı zamanda kendisi de önemli orkestra eserleri besteledi.

19. yüzyılda romantizm akımının öncülerinden Liszt, piyano tekniğine getirdiği yeniliklerin yanında besteciliğinde de kuralların dışına çıkarak farklı piyano eserleri yazmıştır. Bestecinin dinsel nitelikli yapıtlarının yanı sıra özgün olarak bestelediği şarkıları da önemlidir. "Dante", "Faust" senfonileri; "Dağda İşitilen", "Mazeppa", "Hamlet" senfonik şiirleri; "Schubert'in Marşları", "Macar Rapsodileri", "Macar Fırtına Marşı" uyarlamaları; "Todentanz", "Macar Fantezisi" piyano ve orkestra için eserleri; "Konçerto No:1", "Konçerto No:2" piyano konçertoları bilinen eserlerindendir.

Franz Liszt'in "La Campanella" (La Kampanella) eseri dinletilir.

Fréderic CHOPİN (1810-1849): Müzik tarihinin en tanınmış bestecilerinden Chopin (Görsel 5.2), Polonya'nın Zelazowa-Wola (Jelazova-Vola) kentinde doğdu. Küçük yaşlarda annesiyle başladığı piyano eğitimine Bohemyalı piyanist Albert Zwyny (Albert Zivni) ile devam etti. Müzik eğitimi için gittiği Viyana'da ilk konserini verdi. Polonya'nın en büyük piyanisti ve bestecisi kabul edilen Chopin, 1831 yılında Paris'e yerleşti ve burada Liszt, Berlioz, Bellini gibi bestecilerin beğenisini kazandı. Chopin, birçok Avrupa ülkesinde konser verdi.

Görsel 5.2: Frédeic Chopin

Chopin, eserlerinin neredeyse tamamını piyano için yazmış, piyanoda virtüözlüğü ve pedal kullanımını geliştirmiştir. Eserlerini bestelerken özlemini duyduğu Polonya'nın halk şarkıları ve danslarından esinlenmiştir.

Besteci; konçerto, sonat, prelüde, scherzo (şikertzo), balad, noktürn, etüd, vals ve mazurkalar yazmıştır. "Mi Minör" ve "Fa Majör" piyano konçertoları, "Do Minör" ve "Si Bemol Minör" sonatları bilinen eserlerindendir.

Fréderic Chopin'in "Nocturne No:20 In C-Sharp Minor" (Noktürn No:20 in Si-Şarp Maynır) eseri dinletilir.

Johannes BRAHMS (1833-1897): Bach ve Beethoven'la birlikte Alman müziğinin en önemli bestecilerinden Brahms (Görsel 5.3), Almanya'nın Hamburg kentinde doğdu. İlk müzik derslerini kontrbasçı olan babasından aldı. Altı yaşındayken piyano, on üç yaşındayken Eduard Marxsen (Eduvard Marksen) ile kompozisyon derslerine başladı. İlk halk konserini on dört yaşında veren Brahms, ilk piyano eserini yirmi bir yaşında besteledi.

Görsel 5.3: Johannes Brahms

Beethoven'dan etkilenerek "mutlak müziği" savundu. Eserlerinde form disiplini ve gelenekselliğe bağlı kalmasına rağmen duygusallığı ve hayalci kişiliğiyle romantik dönem bestecisi kabul edilir.

Üstün yetenekli bir piyanist olan Brahms, Romantik Dönem'de oda müziği yazan sayılı bestecilerdendir. Eserlerinde kontrpuan tekniğini ustaca kullanmış, sonat biçimini ve çeşitleme tekniğini kendine özgü buluşlarla zenginleştirmiştir. Alman halk ezgilerine duyduğu ilgi nedeniyle yaşamı boyunca çok sayıda lied bestelemiştir. Orkestra için bestelediği dört konçerto ve dört senfoni müzik tarihinin temel taşlarındandır.

"Do minör" ve "Re Majör" senfonileri; "Re Minör" ve "Si Bemol Majör" piyano konçertoları;"Re Majör 1. Serenad", "La Majör 2. Serenad" orkestra yapıtları; "Do Majör", "Fa Diyez Minör" piyano sonatları; "Wiegenlied" (Vigenlid), "Feldeinsamkeit" (Feldaynsamkayt) liedleri bilinen eserlerindendir.

Johannes Brahms'ın "Macar Dansları" dinletilir.

2. Etkinlik: Öğrenciler, Romantik Dönem müziğinin genel özellikleri, önemli bestecileri ile ilgili yaptıkları araştırmaları ve bestecilerin eserlerinden örneklerle hazırladıkları dinletiyi sunarlar.

3. Etkinlik: Romantik Dönem bestecilerinden Johannes Brahms'ın "Ninni" adlı eseri seslendirilir.

NİNNİ

Söz : Muammer SUN
Müzik : Johannes BRAHMS

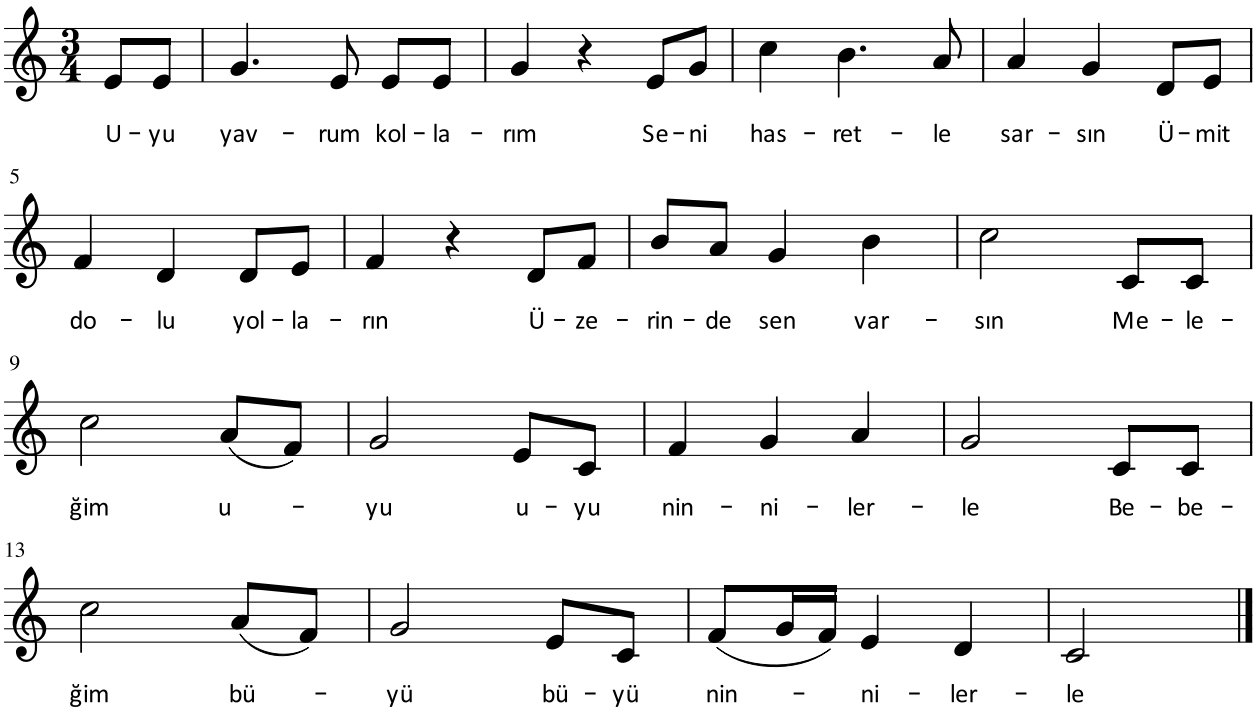

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Romantik Dönem'in genel özelliklerini kavradı.
2. Romantik Dönem bestecilerini ve bestecilerin eserlerini tanıdı.
3. Romantik Dönem bestecilerinin eserlerinden örnekler dinledi.

NOTLAR

5.3. 20. YÜZYIL BATI MÜZİĞİ TARİHİ

Öğrenme Alanı	:	**11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	:	11.D.4. 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin gelişimini ve genel özelliklerini açıklar.
Süre	:	40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, araştırma-inceleme, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "100. Yıl Atatürk Marşı"

Araştırma: Öğrencilerden 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin genel özellikleri ve dönemin önemli bestecileri ile ilgili araştırma yapmaları ve bestecilerin eserlerinden örneklerle dinleti hazırlamaları istenir.

1. Etkinlik: 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin genel özellikleri ve önemli bestecileri hakkında bilgi verilir.

20. yüzyılda teknoloji, bilim ve iletişimde büyük gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmeler sanatı da etkilemiş ve bu doğrultuda müzikte de büyük değişimler görülmüştür. "Yeni müzik" olarak ifade edilen bir müzik türü ortaya çıkmıştır. Birçok akımın etkilediği bu dönemi tanımlayan en önemli kavram "çoğulculuk"tur.

20. yüzyılın ortalarında ton dışı denemelerle birlikte Barok ve Klasik Dönem müziğinin özelliklerini temel alan "yeni klasikçilik" akımı gelişmiştir. Eski biçimleri ve özellikle kontrpuanı yeniden ele alan bu akım, tonal sistemi esas almıştır. Igor Stravinsky (İgor Stravinski), Sergei Sergeyevich Prokofiev (Sörcirey Serciyeviç Prokofif), Paul Hindemith (Pavıl Hindemit) yeni klasikçi bestecilerdendir.

1950'den sonra yeni klasikçilik akımı yerini teknolojideki gelişmeler sonucunda elektronik müziğe bırakmıştır. Dizisel müzik, rastlamsal müzik, somut müzik, computer (kompütır) müzik, elektronik müzik gibi isimlerle yeni arayışlara gidilmiş ve denemeler yapılmıştır.

20. yüzyıl müziğinin genel özellikleri şunlardır:

- Tonal müziğin kalıp ve kuralları terk edilmiş, ton dışı eserler bestelenmiştir.
- Uyumsuz sesler dönemin en önemli özelliğidir.
- Romantik Dönem'deki duygusal, düşsel müziğin yerini gerçeği akılla ifade eden müzik almıştır.
- Tonal armonideki majör ve minör diziler yerine pentatonik diziler, antik makamlar, kilise makamları kullanılmıştır. Kromatik sesler kullanılarak ton dışı ezgiler oluşturulmuştur.
- Ritimde aksak tartımlar, ostinatolar ve senkoplar kullanılmış, bazı eserlerde ölçü çizgileri kaldırılmıştır.
- Klasik biçimler geliştirilmiş, eserler bestelenirken herhangi bir müzik biçimine bağlı kalınmamıştır.
- Eserlerde yalnız çalgı sesleri değil elektronik cihazların sesleri de kullanılmıştır.

Claude Achille Debussy (Klode Aşil Döbüsi), Arnold Schoenberg (Arnold Şönberg) ve Igor Stravinsky dönemin önemli bestecilerindendir.

2. Etkinlik: 20. yüzyılda yaşamış besteciler ve bestecilerin eserleri hakkında bilgi verilir.

Claude Achille Debussy, Maurice Ravel (Moris Ravel), Arnold Schönberg, Igor Stravinsky, Erik Satie (Erik Sati), Carl Orff (Karl Orf), Paul Hindemith (Pol Hindemit), George Gershwin (Corç Görşvin), Leonard Bernstein (Leonard Bernşıtayn) 20. yüzyıl Klasik Batı müziği bestecilerindendir.

Claude Achille DEBUSSY (1862-1918): Paris'te doğan Debussy (Görsel 5.4), ilk piyano derslerini 9 yaşında almaya başladı. 11 yaşında Paris Konservatuvarına girdi, burada Marmontel'den (Mahmontel) piyano, Lavignac'tan (Lavinyak) solfej, Durand'dan (Dırand) armoni dersleri aldı. Romantik Dönem müziğinin armoni ve biçim kurallarının dışına çıkarak 20. yüzyıl müziğinin öncüsü oldu. 1880'de Rusya'ya giderek Borodin (Baradin) ve Mussorgsky'nin (Massorgski) eserlerini tanıdı. Mussorgsky'nin etkisiyle izlenimcilik akımı Debussy'nin müziğinin temelini oluşturdu.

Görsel 5.4: Claude Achille Debussy

1887 yılında Paris'e döndü ve kendini besteciliğe adadı. Müzisyenden çok ressam ve şair dostları vardır. Debussy'nin ilk orkestra yapıtı "Bir Kır Perisinin Öğleden Sonrasına Prelüde"de de görüldüğü gibi resim ve şiirin izlenimci stili eserlerinde belirgindir.

"Pélleas ile Melisande" (Pelias ile Melisand) operası; "İlk Yaz", "Deniz" orkestra eserleri; "Bulutlar", "Bayramlar" noktürnleri; "Yaylı Dörtlü", "Piyanolu Üçlü" oda müziği eserleri; "Bohem Dansı", "İki Arabesk", "Bergamo Suiti" piyano eserleri; "Oyunlar", "Oyuncak Kutusu" bale müzikleri bilinen eserlerindendir.

Claude Achille Debussy'ye ait "Bergamo Suiti"nin üçüncü bölümü "Clair De Lune" (Kler Dö Lün) dinletilir.

Arnold SCHOENBERG (1874-1951): 20. yüzyıl yenilikçilerinin en önemlilerinden Schoenberg (Görsel 5.5) Viyana'da doğdu. Çocukluğundan itibaren keman ve viyolonsel dersi alan Schoenberg, yaşamı boyunca ciddi bir müzik eğitimi almamasına rağmen 9 yaşında kendi kendine beste yapmaya başladı. Besteci Alexander von Zemlinsky'den (Aleksandı fon Zemlinski) çok kısa bir süre kontrpuan dersleri aldı. Besteci olmaya karar veren Schoenberg, Zemlinski ile Viyana'daki seçkin sanatçı ve aydınlardan oluşan grubun içinde yer aldı ve ''Yaratıcı Müzikçiler Derneği"ni kurdu. 1902'de geldiği Berlin'de Stern (Şitern) Konservatuvarında uzun yıllar kompozisyon öğretmenliği yaptı. 1933'te Amerika'ya yerleşerek bestecilik çalışmalarına burada devam etti ve çeşitli üniversitelerde ders verdi.

Görsel 5.5: Arnold Schoenberg

Schoenberg; resim, şiir ve heykelde görülen anlatımcılık (dışavurumculuk) akımından etkilenmiştir. Müzikte anlatımcılık, izlenimciliğe karşıt olarak doğadaki nesnelerin göründüğü gibi değil, bestecinin iç dünyasında algıladığı gibi ifade edilmesidir. İlk yapıtlarından sonra tonal sistem ile yeniliklerin yapılamayacağını düşündü ve atonal müzik ile çalışmalarına devam etti. Bu dönemde bestelediği on dört eser ton dışıdır. Bir süre beste yapmaya ara verdi, atonal müzikte yöntem araştırmaları yaptı. Tonalitenin sınırları içinde kalmadan ton dışı müzik yazma yöntemi geliştirerek "12 Ton Yöntemi''ni buldu.

"Op. 42 Piyano" ve "Op. 36 Keman" konçertoları; "Op. 9 1. Oda Senfonisi", "Op. 16 Beş Orkestra Parçası" orkestra eserleri; "Aydınlanan Gece", "Op. 24 Serenat", "1, 2, 3, 4. Yaylı Dörtlü" oda müziği eserleri; "Üç Piyano Parçası", "Op. 25 Suit" piyano eserleri; "Bugünden Yarına", "Beklenti" operaları bilinen eserlerindendir.

Arnold SCHOENBERG'in "Op. 24 Serenat" adlı eseri dinletilir.

Igor STRAVINSKY (1882-1971): Babası opera sanatçısı olan Stravinsky (Görsel 5.6), Rusya'nın Oranienbaum (Areniyinbaum) kentinde doğdu. Hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra 1902 yılında Nikolay Rimsky-Korsakov'dan (Nigoli Rimski Korsakı) özel ders almaya başladı. 1939'da Amerika'ya yerleşen besteci, Harvard Üniversitesindeki ders notlarını "Müzik Sanatı (1942)" adlı kitabında topladı. Ayrıca "Anılar (1936)" adlı iki ciltlik kitabı vardır.

Görsel 5.6: Igor Stravinsky

20. yüzyılın en yetenekli bestecilerinden Igor Stravinsky'nin müziği üç döneme ayrılır.

1. 1920 yılına kadar süren, Rus halk müziği ve kilise müziğinden yararlandığı "ilk dönem"
2. 1920-1950 yılları arasında tonal müziği kullandığı "yeni-klasikçi dönem"
3. 1950-1971 yılları arasında ton dışı çalıştığı, Schoenberg'in 12 nota sistemini kullandığı "geç dönem"

"Ateş Kuşu", "Petruşka", "Bahar Ayini" bale müzikleri; "Bülbül", "Kral Oedipus (Aydipus)" operaları; "Psalmen" (Pısalme) senfonisi; klarnet ve caz orkestrası için "Abanoz Konçertosu", oda orkestrası için "Mi Bemol Majör Konçertosu; piyano ve orkestra için "Devinimler" bilinen eserlerindendir.

Igor STRAVİNSKY'nin "Petruşka" adlı eseri dinletilir.

3. Etkinlik: Öğrenciler tarafından 20. yüzyıl müziğinin genel özellikleri, önemli bestecileri ile ilgili yapılan araştırmalar ve bestecilerin eserlerinden örneklerle hazırlanan dinleti sunulur.

4. Etkinlik: 20. yüzyıl bestecilerinden Ahmet Adnan Saygun'un "100. Yıl Atatürk Marşı" seslendirilir.

100. YIL ATATÜRK MARŞI

Söz : Fazıl Hüsnü DAĞLARCA
Müzik: Ahmet Adnan SAYGUN

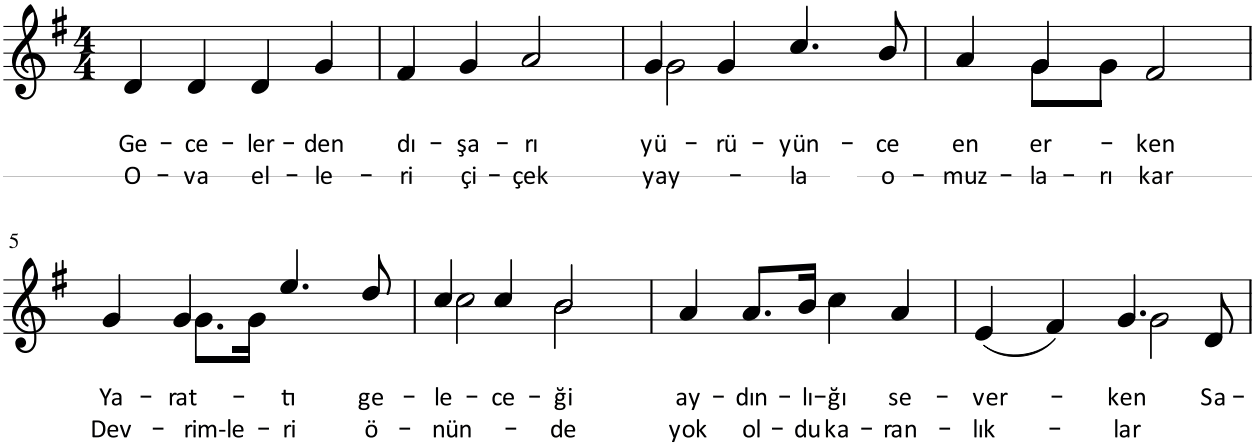

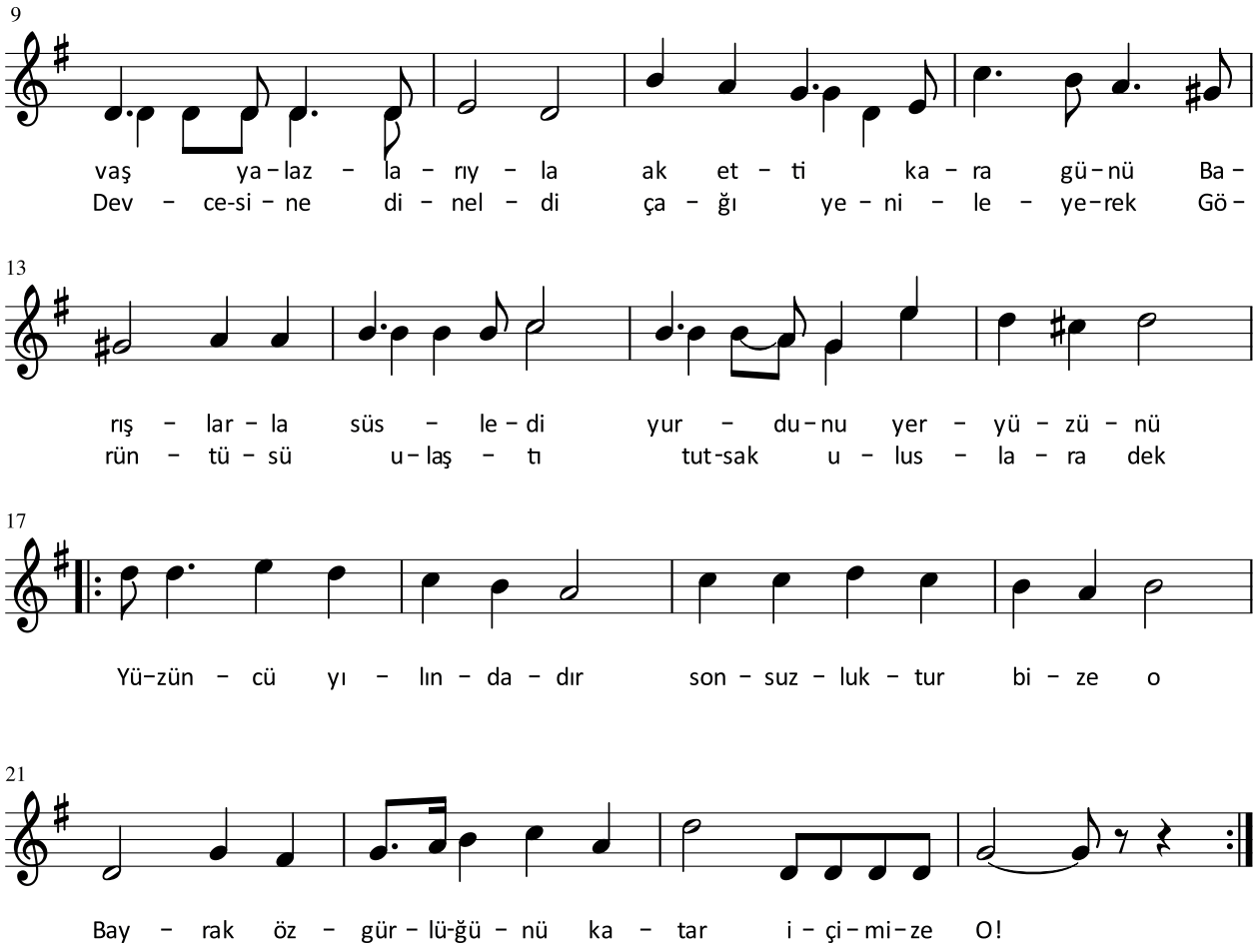
9
vaş ya-laz - la - rıy - la ak et - ti ka - ra gü-nü Ba-
Dev - ce-si - ne di - nel - di ça - ğı ye - ni - le - ye-rek Gö-
13
rış - lar - la süs - le - di yur - du-nu yer - yü - zü - nü
rün - tü - sü u-laş - tı tut-sak u - lus - la - ra dek
17
Yü-zün - cü yı - lın - da - dır son - suz - luk - tur bi - ze o
21
Bay - rak öz - gür - lü-ğü - nü ka - tar i - çi-mi-ze O!

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin genel özelliklerini kavradı.
2. 20. yüzyıldan günümüze Klasik Batı müziğinin önemli bestecilerini tanıdı.
3. Dönemin önemli bestecilerinden örnek eserler dinledi.
4. 20. yüzyıl Klasik Batı müziği bestecilerinin eserlerinden örnekler dinledi.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. Aşağıdakilerden hangisi 19. yüzyıl Türk müziği bestecilerinden biri değildir?

A) Şevki Bey B) II. Mahmut C) Zekai Dede Efendi D) Ali Ufkî Bey E) Hacı Ârif Bey

2. Şarkı biçimini kesin kurallara bağlayarak yeni bir kimlik kazandıran besteci aşağıdakilerden hangisidir?

A) V. Murad Han B) Hacı Ârif Bey C) Zekai Dede Efendi D) Hâşim Bey E) İsmail Dede Efendi

3. Aşağıdakilerden hangisi Romantik Dönem müziğinin özelliklerinden biri değildir?

A) Ritmik yapıda senkoplar kullanılmış, esneklik ve özgürlük esas alınmıştır.

B) Çalgılarda virtüözlük ön plana çıkmıştır.

C) Bu dönem müziğinde cümle ve temalar sade, orantılı ve açıktır.

D) Klasik Dönem'de kural ve kalıplarla bestelenen eserlerin yerini, ezginin ön plana çıktığı özgür eserler almıştır.

E) Armonide alterasyon, kromatizm ve uyumsuz aralıklar kullanılmaya başlanmıştır.

4. Aşağıdakilerden hangisi Romantik Dönem bestecilerinden biri değildir?

A) Paul Hindemith B) Felix Mendelsohn C) Franz Liszt

D) Fréderic Chopin E) Johannes Brahms

5. "Eserlerinin neredeyse tamamını piyano için yazan Polonyalı besteci ve piyano virtüözü .....' dir." **cümlesinde boşluğu uygun ifadeyle tamamlayınız.**

6. Aşağıdakilerden hangisi 20. yüzyıl Klasik Batı müziği bestecilerinden biridir?

A) Pyotr Ilyich Tchaikovsksy B) Igor Stravinsky C) Hector Berlioz

D) Robert Schumann E) Niccolò Paganini

7. Aşağıdakilerin hangisinde 20. yüzyıl Klasik Batı müziğinin genel özellikleri bir arada verilmiştir?

I. En önemli özelliği uyumsuz seslerin kullanılmasıdır.

II. Piyano, dönemin en çok kullanılan çalgısıdır.

III. Ritimde senkoplar, aksak tartımlar, ostinatolar kullanılmıştır.

IV. Çalgılarda virtüözlük ön plandadır.

V. Eserlerde çalgı sesleriyle birlikte elektronik cihazlar da kullanılmıştır.

A) I, II ve V B) II, IV ve V C) III ve IV D) I, III ve V E) II ve V

8. "..... tonalite kurallarının dışına çıkmış, ton dışı eserler yazmak için 12 ton yöntemini geliştirmiştir." **cümlesindeki boşluğu uygun ifadeyle tamamlayınız.**

MÜZİK KÜLTÜRÜ

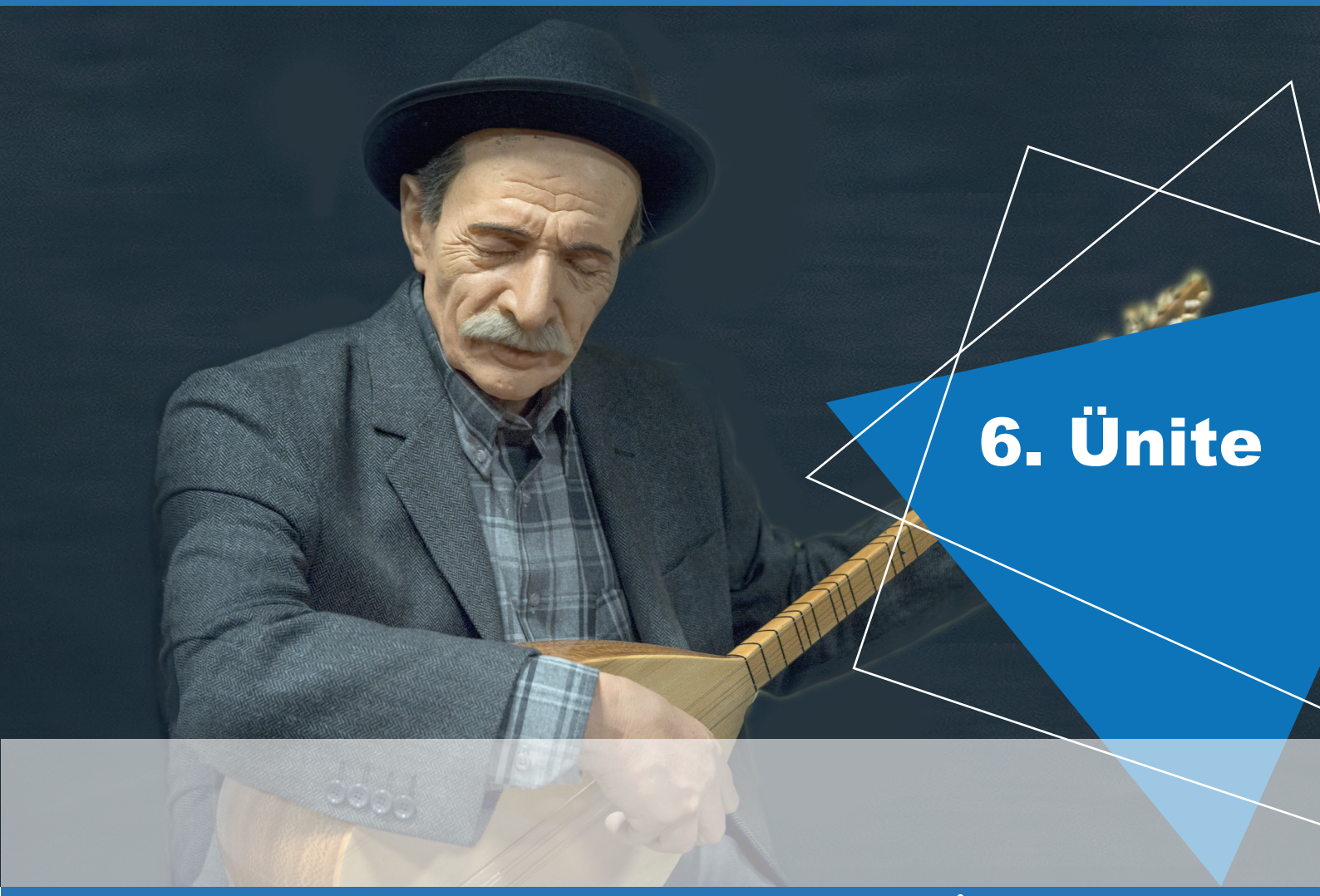

6. Ünite

6.1. OZANLAR VE ÂŞIKLAR
6.2. OZANLAR VE ÂŞIKLARIN ESERLERİ
6.3. DÜNYA MÜZİĞİ
6.4. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI

6.1. OZANLAR VE ÂŞIKLAR

Öğrenme Alanı	:	**11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	:	11.D.2. Ozanların ve âşıkların Türk halk müziğine katkılarını açıklar.
Süre	:	40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Ben Yürürüm Yane Yane"

1. Etkinlik: Ozanlar ve âşıklar hakkında bilgi verilir.

Orta Asya'da geniş bir coğrafyada yaşayan Türkler, zengin bir kültürün temelini oluşturmuştur. Ozanlık ve âşıklık geleneği, bu kültür içinde önemli bir yere sahiptir. Altaylardan günümüze değin Türk halk müziği içinde çok sayıda ozan ve âşık yetişmiştir.

Âşıklar, şiirlerini bağlama eşliğinde söylerler. Ozan ve âşıklar Anadolu'nun simgesi, saz ve sözleriyle halkın sesi olmuşlardır. Halkın yaşayışını yansıtan şiirleri köy köy, kasaba kasaba dolaşarak dilden dile aktarmışlardır. Ayrılık, gurbet, özlem vb. temaları işlemiş, kimi zaman da şiirlerinde kendi yörelerinin ezgilerine yer vermişlerdir. Günümüzde de ozanlık ve âşıklık geleneği devam ettirilmekte, farklı illerde her yıl Âşıklar Bayramı düzenlenmektedir.

Dede Korkut, Âşık Ömer, Âşık Dertli, Seyrani, Âşık Zülali, Âşık Çobanoğlu, Abdurrahim Karakoç, Dursun Cevlani, Çukurovalı Âşık Kara Mehmet, Pir Sultan Abdal, Âşık Kerem, Köroğlu, Karacaoğlan, Gevheri, Erzurumlu Emrah, Dadaloğlu, Sümmani, Âşık Veysel, Âşık Reyhani, Daimi, Âşık Şeref Taşlıova Türk halk müziği âşık ve ozanlarımızdandır.

Dadaloğlu (1785-1868): Toroslar bölgesinde yaşayan Türkmenlerin Avşar boyundandır. Asıl adı Veli olan 19. yüzyıl âşıklarından Dadaloğlu, "Kul Mustafa" mahlasını kullanan Âşık Musa'nın oğludur. Dadaloğlu; Dadal, Dadalı, Âşık Dadal, Dadanoğlu mahlaslarını da kullanmıştır.

Âşığın hece ölçüsüyle yazılmış 130 kadar şiiri sözlü gelenek içinde günümüze ulaşmıştır. Şiirlerinde çoğunlukla Avşar aşiretinin yaşamını; yurt sevgisi, göçebelik ve yiğitlik konularını işlemiştir. Dadaloğlu'nun eserlerinde sanat endişesi pek görülmez. Türkmen boylarının kullandığı halk Türkçesiyle şiir söyleyen sanatçı, yiğitlik türküleri ile ün salmıştır. Şiirlerinden bazıları karşılıklı konuşma şeklindedir. Koşmalarında Karacaoğlan'dan, koçaklamalarında ise Köroğlu'ndan etkilenmiştir.

"Biter Kırşehir'in Gülleri Biter", "Her Sabah Seyran Gezerken", "Avşar İçinde Bir Güzel Gördüm", "Şu Yalan Dünyaya Geldim Geleli" bilinen şiirlerindendir.

Dadaloğlu'na ait "Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri'' adlı eser dinletilir.

Erzurumlu Emrah (1775-1854): 19. yüzyıl halk ozanı ve saz şairi Erzurum'da doğdu. Sivas, Kastamonu, Sinop, İstanbul gibi Anadolu'nun birçok ilini gezdi. Medrese eğitimi alan Erzurumlu Emrah, divan şiirini iyi bildiği için şiirlerinde aruz veznini ustalıkla kullandı. Aşk, ayrılık, zamandan yakınma, gurbetin yanı sıra tasavvuf konularına da şiirlerinde yer verdi.

Divan şiirinden etkilendiği için diğer saz şairlerine göre dili daha ağırdır. Bununla birlikte sade bir dille yazdığı koşmaları da vardır. "Dedim-dedi" tarzında söylediği şiirleri yaygın olarak bilinen koşmalarıdır.

"Çığrışır Bülbüller", "Aşk-ı Ezeli Aşıka İlhamı Hüdadır", "Ey Sâki-i Sahip-Vefa", "Hazan ile Geçti Gülşen-i Bûstan" bilinen eserlerindendir.

Erzurumlu Emrah'a ait "Çığrışır Bülbüller" adlı eser dinletilir.

Âşık Veysel (1894-1973): Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde doğan Âşık Veysel, 20. yüzyılın en önemli saz şairi ve âşıklık geleneğinin son büyük temsilcilerindendir. Yedi yaşında geçirdiği çiçek hastalığı sebebiyle önce bir gözünü, ardından bir kaza sonucu ikinci gözünü kaybetti. Babasının aldığı bağlama ile müzikle

tanışan Veysel'in ilk ustası Çamşıhlı Ali Ağa'dır. Sivas'ta 1931 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in düzenlediği "Halk Şairleri Bayramı"na katıldı ve burada okuduğu türkü ve şiirleriyle tanındı. 1933'te Cumhuriyet'in onuncu yıl kutlamalarına katılmak için Ankara'ya geldi ve eserlerini burada seslendirdi. "Cumhuriyet Destanı" adlı şiiri ile ün kazandı. İstanbul ve Ankara radyolarında program yapmaya başladı, aynı dönemde Ülkü dergisinde 23 şiiri yayımlandı. 1942-1943 yıllarında Arifiye ve Hasanoğlan Köy Enstitülerinde öğretmenlik yaptı.

Âşık Veysel şiirlerinde aşk, doğa ve toplumsal konuların yanında tasavvuf temalarına yer vermiş; hece ölçüsünü kullanarak halk şiirinin dil, deyiş ve öz açısından zenginleşmesine katkı sağlamıştır.

"Benim Sadık Yârim Kara Topraktır", "Güzelliğin On Par' Etmez", "Uzun İnce Bir Yoldayım", "Anlatamam Derdimi Dertsiz İnsana", "Ben Gidersem Sazım Sen Kal Dünyada" bilinen eserlerindendir.

Aşık Veysel'e ait "Dost Dost Diye Nicesine Sarıldım" adlı eser dinletilir.

2. Etkinlik: Yunus Emre'ye ait "Ben Yürürüm Yane Yane" adlı eser seslendirilir.

BEN YÜRÜRÜM YANE YANE (*)

(İlahi)

Yöresi: Sivas

Söz : Yunus EMRE

Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

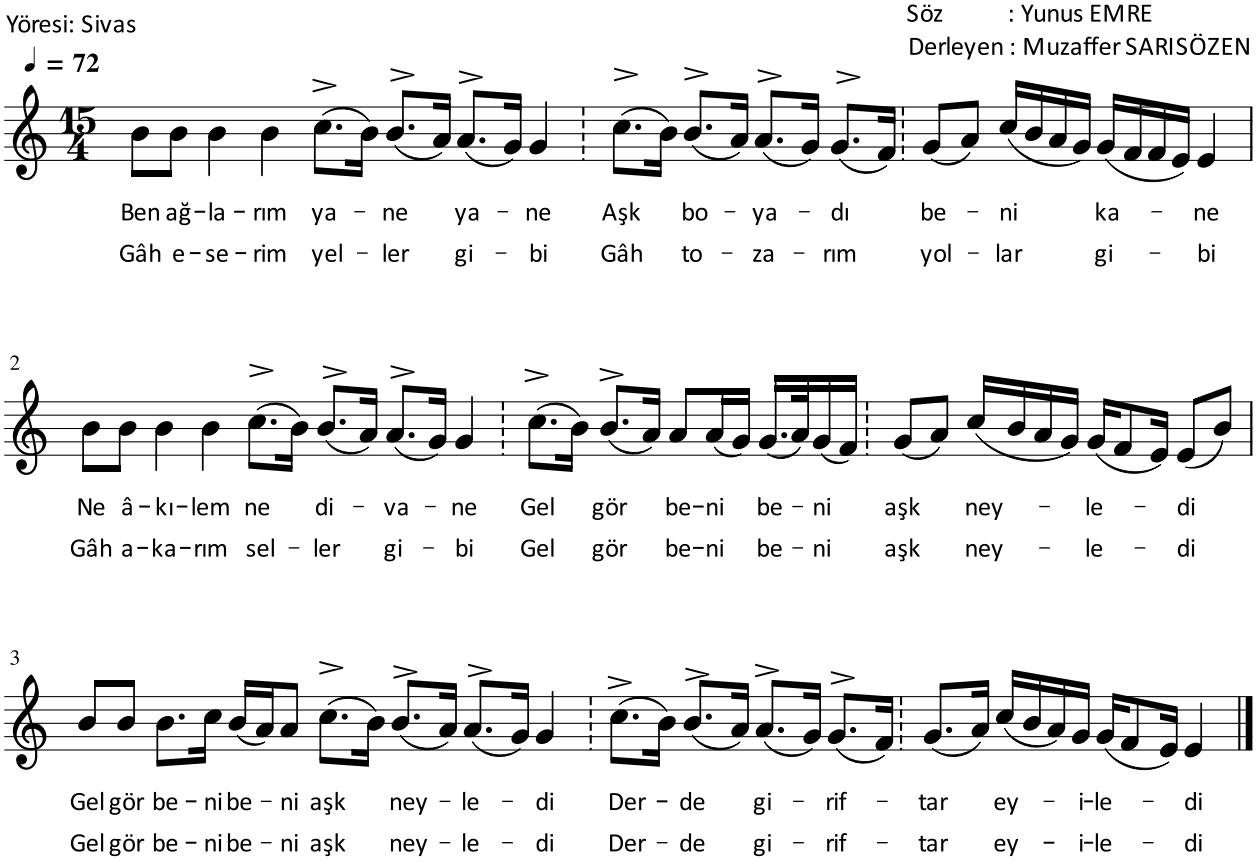

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Ozanların ve âşıkların Türk halk müziğine katkılarını kavradı.
2. Dadaloğlu, Erzurumlu Emrah ve Âşık Veysel'in hayatı, eserleri hakkında bilgi edindi.

NOTLAR

6.2. OZANLAR VE ÂŞIKLARIN ESERLERİ

Öğrenme Alanı	:	**11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	:	11.A.4. Dinlediği Türk halk müziği ozanlarının ve âşıklarının eserlerini tanır.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, ''Acem Kızı''

1. Etkinlik: Türk halk müziği ozan ve âşıklarından örnek eserler dinletilir.

Türk halk müziği eserleri, halkın içinde yetişmiş ve genellikle söyleyeni belli olmayan kişiler tarafından üretilir. Bu süreçte, üreten kişinin yaşadığı bölgedeki gelenek görenekler, coğrafi koşullar, sosyoekonomik durum ve iklimsel özellikler eserlere yansır. Türk halk müziği eserlerini dinlerken ve seslendirirken eserlerin yöresi, makamı, usulü ve hikâyesi gibi özellikleri bilmek türkülerdeki duyguların daha iyi anlaşılmasını sağlar.

NOT: Örnek eserler dinletilirken eserlerin özellikleri (yöresi, makamı, usulü vb.) vurgulanır.

Tablo 6.1: Eserler ve Özellikleri

Eserin Adı	Yöresi	Makamı	Usulü
Bana Kara Diyen Dilber/Karacaoğlan	Denizli/Çal	Hüseyni	8/8'lik
Ne Ağlarsın Benim Zülfü Siyahım/ Âşık Daimi	Erzincan/Tercan	Hüseyni	5/8'lik
İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım/ Âşık Mahsuni Şerif	Kahramanmaraş	Hüseyni	4/4'lük
Feracemin Ucu Sırma/Hisarlı Ahmet	Kütahya	Muhayyerkürdi	9/4'lük

2. Etkinlik: Çekiç Ali'ye ait "Acem Kızı" türküsünün hikâyesi anlatılır ve türkü seslendirilir.

OKUMA PARÇASI

ACEM KIZI

Acem kızının güzelliği, simsiyah saçları ve her daim gülen gözleri herkesin dilindedir. Ali de Acem kızına derin bir sevgi duyar. Geceler boyu uyumaz, ona kavuşacağı günü düşlerdi. Tarlaya çalışmaya gittiğinde bir yandan işini yapar bir yandan da Acem kızını izlerdi. Acem kızı da gülümser, utanarak başını çevirirdi.

Ali sevdiği kızla konuşmaya karar verir. Bir gün yalnız kaldıklarında Acem kızına gönlünü açar. Güzeller güzeli Acem kızı ağlayarak Ali'nin yanından uzaklaşır. Ali çok üzülür, neden ağladığını anlayamaz. Günler geçer, Acem kızı bir daha ovaya gelmez. Ali merak içindedir, tekrar görebilmek için bir yol arar ama ne sevdiği kızı görebilir ne de ondan bir haber alabilir. Sevdiği kızın başka bir köye gelin edildiğini uzun zaman sonra öğrenir. Ali, Acem kızının hayaliyle günlerce ovada dolanır ve bu türkü dökülür dudaklarından. Aldığı her nefeste Acem kızına duyduğu sevgiyi ve hasreti haykırır.

(Yazarlar tarafından düzenlenmiştir.)

ACEM KIZI(*)

Yöresi: Kırşehir

Derleyen : Osman ÖZDENKCİ
Kimden Alındığı: Çekiç Ali

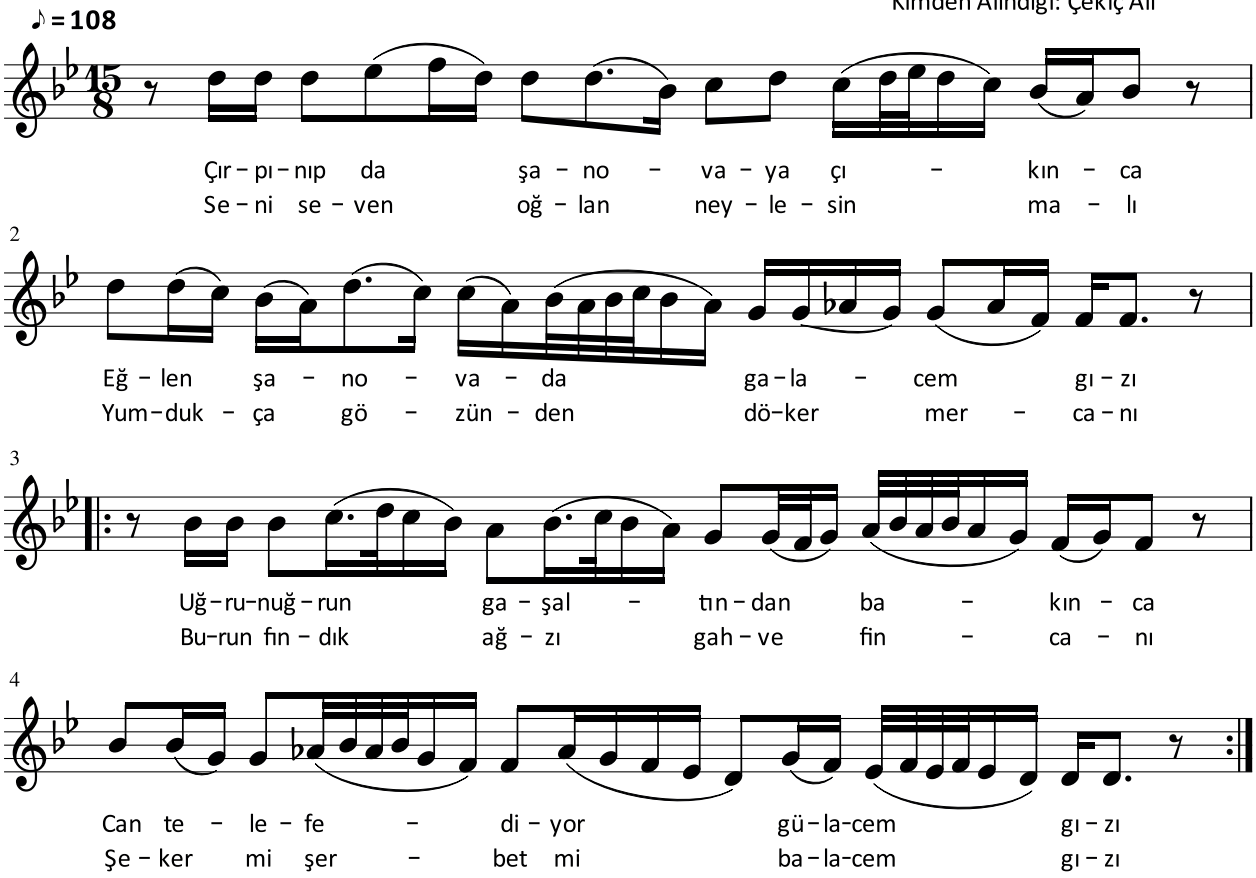

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

3. Etkinlik: Ozanların eserlerinde sevgi ve saygı kavramları vurgulanır.

Sanatın her dalında olduğu gibi ozanlar da şiirlerinde en çok sevgiyi ele almışlardır. Kimi zaman ilahi sevgiyi, kimi zaman doğa sevgisini, kimi zaman da vatan sevgisini sazla buluşturmuşlardır. Sevgi ve saygının ezgiyle ifadesi ozanların şiirlerinde değişmez değerlerdir.

Yunus Emre'nin şiirlerinin merkezinde Allah ve insan sevgisi vardır.

"Aşkın aldı benden beni, bana seni gerek seni
Ben yanarım dün ü günü, bana seni gerek seni
Ne varlığa sevinirim, ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum bana seni gerek seni"
…
Yunus Emre

Âşık Veysel ise varlığını sevgiyle ifade eder.

"Sen bir aşksın ben bir mecnun
Sen olmasan ben olmazdım
Sen bir gülsün ben bir bülbül
Sen olmasan ben olmazdım."
Âşık Veysel

Neşet Ertaş ise insanları sevgiye davet ederken sevginin bir hak ve mutluluğun kaynağı olduğunu ifade eder.

"Gel sevelim sevileni seveni
Sevgisiz suratlar gülmüyor canım
Nice gördüm dizlerini döveni
Giden ömür geri gelmiyor canım
…
Sevgi haktır seven alır bu hakkı
İçi güler dıştan görünür farkı
Sevmeyene akmaz sevginin arkı
Boş lafla oluklar dolmuyor canım"
…

Neşet Ertaş

Görsel 6.1: Neşet Ertaş

Âşık Daimi ise sabrı şu dizelerle ifade ediyor:

"Ne ağlarsın benim zülfü siyahim,
Bu da gelir bu da geçer ağlama.
Göklere erişti figanım ahım,
Bu da gelir bu da geçer ağlama.

Bir gülün çevresi dikendir hardır,
Bülbül har elinde ah ile zardır.
Ne olsa da kışın sonu bahardır,
Bu da gelir bu da geçer ağlama."
…

Âşık Daimi

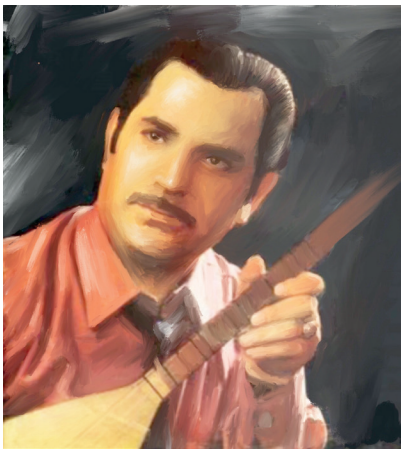

Görsel 6.2: Âşık Daimi

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Türk halk müziği ozan ve âşıklarının örnek eserlerini tanıdı.
2. "Acem Kızı" türküsünün hikâyesini öğrendi ve türküyü dinledi.
3. Ozanların eserlerinde sevgi ve saygının önemini kavradı.

NOTLAR

6.3. DÜNYA MÜZİĞİ

Öğrenme Alanı	:	**11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**
Kazanım	:	11.D.5. Dinlediği değişik türdeki müziklerden hem bireysel hem de ortak sınıf arşivini geliştirir.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, tartışma, araştırma-inceleme, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Cielito Lindo", "Que Sera-Sera", "Şu Karşıki Dağda Kar Var Duman Yok", "Gündüzüm Seninle Gecem Seninle",

1. Etkinlik: Dünya müziği eserlerinden örnekler dinletilir ve Meksika ezgisi "Cielito Lindo" (Sielito Lindo), İspanyol ezgisi "Que Sera-Sera" (Ke Sera-Sera) şarkıları seslendirilir.

- "Cielito Lindo" (Sielito Lindo)-Meksika halk ezgisi
- "Zorba The Greek" (Zorba dı Griik)-Yunan ezgisi
- "The Flowers Of War" (Dı Flavırs Of Vor) film müziği-Çin ezgisi vb.

CIELITO LINDO

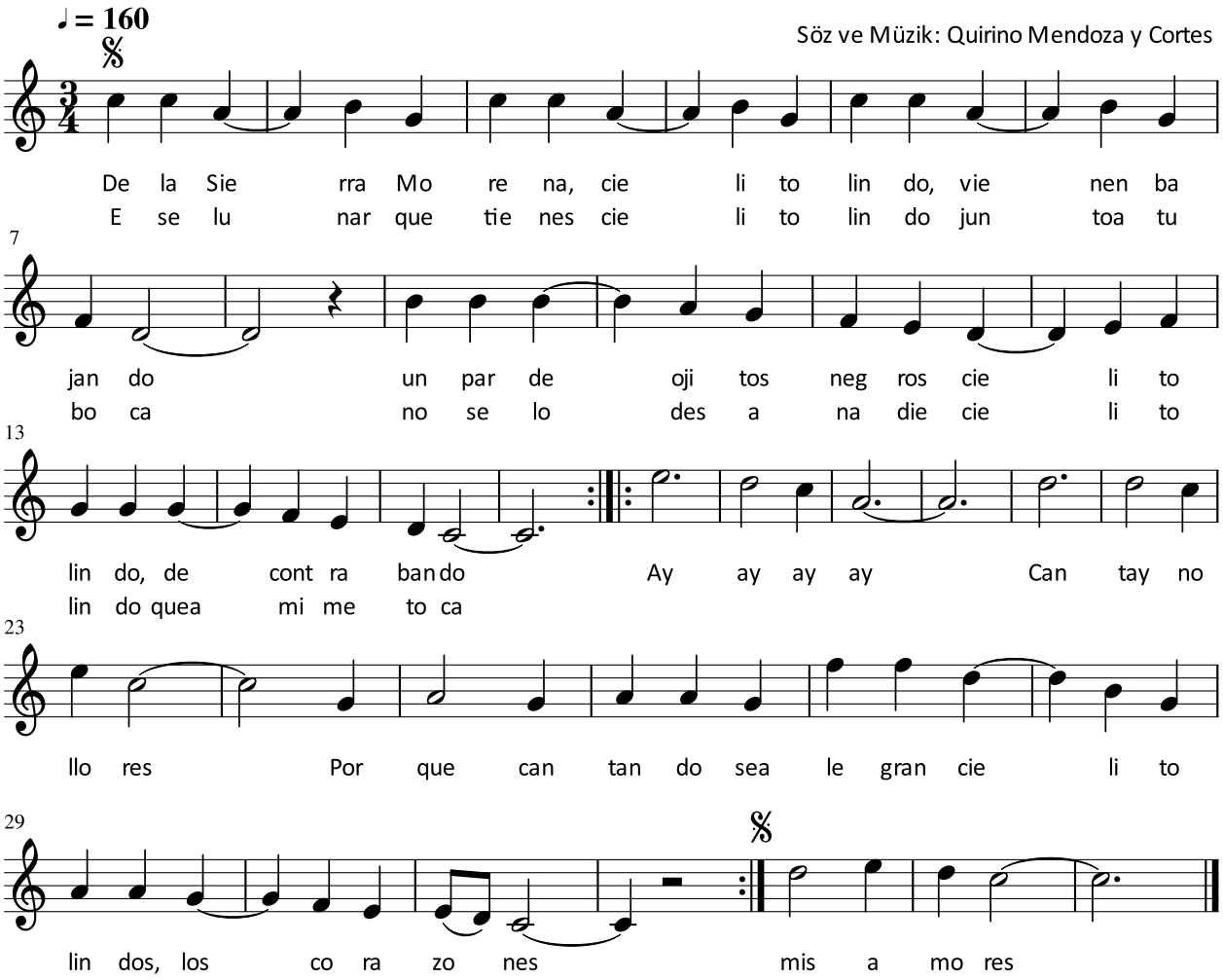

QUE SERA-SERA

Söz ve Müzik
Jay LIVINGSTON, Ray EVANS

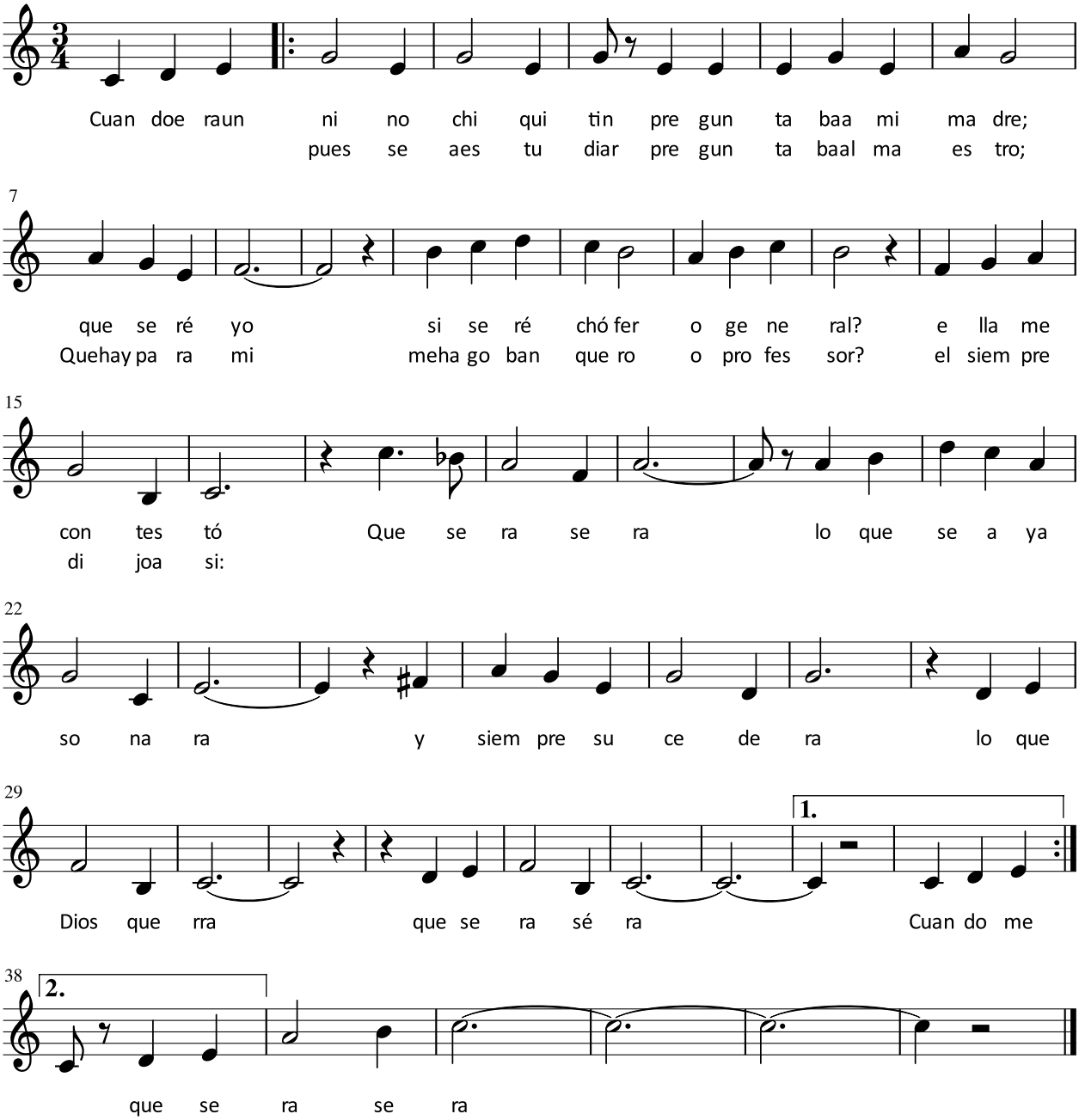

2. Etkinlik:Türk halk müziği eserlerinden örnekler dinletilir ve "Şu Karşıki Dağda Kar Var Duman Yok" türküsü seslendirilir.

- "Kınıfır Bed Renk Olur"
- "Sen Sen Sen"
- "Bir Fırtına Tuttu Bizi Deryaya Kardı" vb.

ŞU KARŞIKİ DAĞDA KAR VAR DUMAN YOK

Yöresi: Hatay

Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN

Kaynak Kişi : Emel AKÇAY-Halide ALKAN

♩= 116

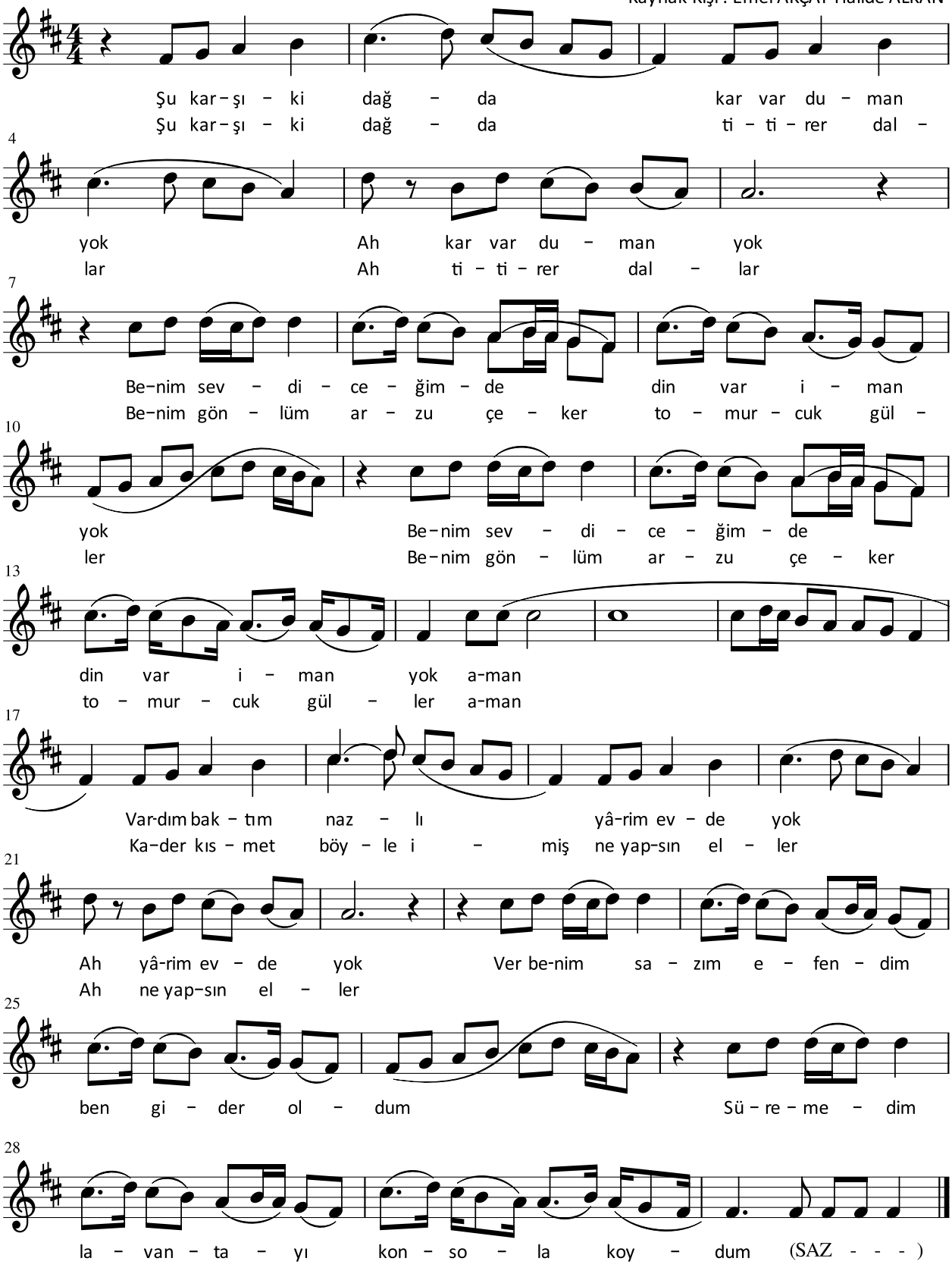

3. Etkinlik: Türk sanat müziği eserlerinden örnekler dinletilir ve "Gündüzüm Seninle Gecem Seninle" şarkısı seslendirilir.

- "Ankara Rüzgârı"
- "Endülüs'te Raks"
- "Ağla Gitar" vb.

GÜNDÜZÜM SENİNLE GECEM SENİNLE(*)

Usulü: Nim Sofyan
♩= 64

Söz : Bilinmiyor.
Müzik: Suat SAYIN

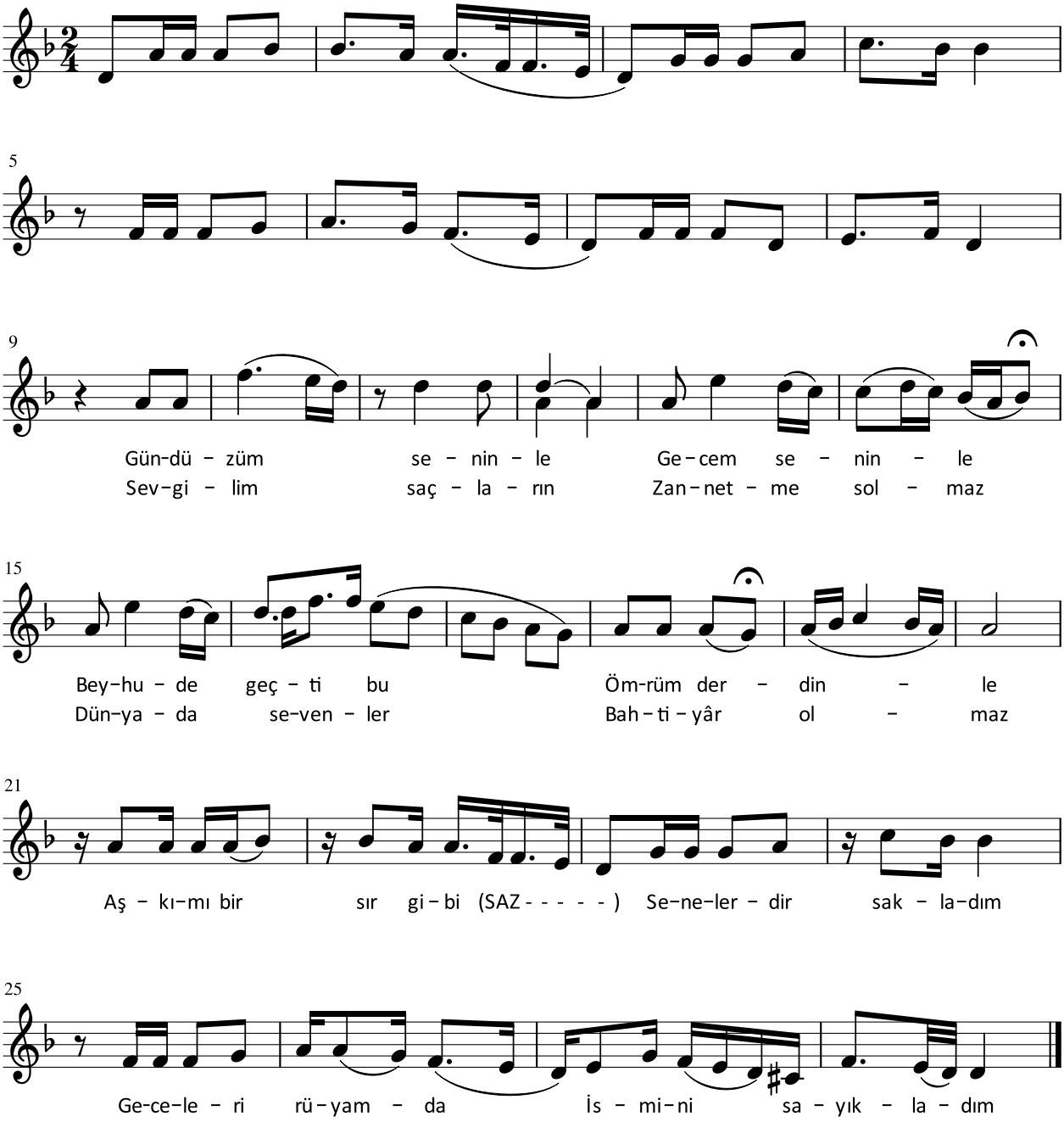

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

4. Etkinlik: Farklı kültürlere saygı duymanın gerekliliği vurgulanır.

Farklı dillere, dinlere, fikirlere, yaşam tarzlarına sahip insanların bir arada uyum içinde yaşaması kültürel zenginliğin ifadesidir. 20. yüzyılla birlikte iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesi, göçlerin artmasıyla farklı kültürlere sahip insanlar bir arada yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu durum farklı kültürlere saygı göstermeyi ve herkese eşit davranmayı gerekli kılmıştır.

Müzik, farklı kültürlere sahip kişilerin ortak olarak anlayabildiği yegâne evrensel dildir. Bu yönüyle müzik, kültürler arası etkileşimi geliştirme ve farklı kültürlere saygı duymada güçlü bir araçtır. Bu amaçla dünya müziği adı altında düzenlenen "WOMAD" (World of Music, Arts and Dance) gibi uluslararası müzik festivallerinde insanlar yerel müzikleri bir arada dinleme imkânı bulmaktadır. Dünyanın farklı bölgelerine ait yerel müzikleri seslendiren müzisyenler ve grupların sayısı da her geçen gün artmaktadır. İrlandalı "The Corrs" (Dı Kors), Hollandalı "Omnia" ve Alman "Faun" gibi müzik grupları, yaptıkları müzik türünü "dünya müziği" olarak adlandırmaktadır.

5. Etkinlik: Genel Ağ ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kurallara dikkat edilmesi gerekliliği hatırlatılır.

Genel Ağ'da müzik dinlerken veya Genel Ağ'dan müzik indirirken güvenli, yasal sitelerden ve uygulamalardan yararlanılmalıdır. Güvenli olmayan sitelerde dolandırıcılıkla ve genel ahlaka uymayan durumlarla karşılaşılabilir. Ayrıca kullanılan cihazlar, zararlı yazılımlar veya virüsler nedeniyle zarar görebilir. Bu yüzden siber güvenlik önem kazanmaktadır.

Sanatçıların emeklerinin karşılığını alabilmeleri ve yeni eserler üretebilmeleri için Genel Ağ ortamında müzik dinlerken etik kurallara dikkat edilmelidir. Korsan sitelerden müzik dinlememek ve indirmemek, sanatçıların eserlerini kişisel paylaşımlarda izinsiz kullanmamak gerekir. Devlet tarafından 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile de sanatçıların eserleri koruma altına alınmıştır.

6. Etkinlik: Öğrenciler tarafından müzikle ilgili edinilen veya üretilen her türlü çalışma (eser ses kayıtları, nota yazıları vb.) sınıflandırılarak bilgisayar, bellek birimleri aracılığıyla (yazılı ve dijital veri olarak) müzik arşivi oluşturulur.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Dünya müziklerinden örnek eserler dinledi ve eserleri seslendirdi.
2. Farklı kültürlere saygı duymada müziğin önemini kavradı.
3. Genel Ağ ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kurallara dikkat etmenin önemini kavradı.
4. Yazılı ve dijital veri olarak müzik arşivi oluşturdu.

NOTLAR

6.4. TÜRK VE BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI

Öğrenme Alanı : **11.D. MÜZİK KÜLTÜRÜ**

Kazanım : 11.D.8. Çalgı türlerini tanır.
Süre : 40+40
Yöntem ve Teknikler : Anlatım, soru-cevap
Araç Gereçler : Etkileşimli tahta, çalgı, EBA dokümanları

1. Etkinlik: Türk müziği çalgıları sınıflandırılır.

TÜRK SANAT MÜZİĞİ ÇALGILARI

VURMALI ÇALGILAR	TELLİ ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR
• Kös • Kudüm • Def (Tef) • Bendir • Daire • Zil vb.	**1. Mızraplı Çalgılar** • Ut • Kanun • Tambur • Lavta vb. **2. Yaylı Çalgılar** • Klasik kemençe • Yaylı tambur • Keman vb.	• Ney • Klarnet vb.

TÜRK HALK MÜZİĞİ ÇALGILARI

VURMALI ÇALGILAR	TELLİ ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR
• Davul • Çalpara • Tef (Def) • Nağara (Koltuk davulu) • Zilli Maşa vb.	**1. Tezeneli Çalgılar** a) Bağlama Ailesi • Divan Sazı • Tambura (Uzun sap) • Çöğür (Kısa sap) • Cura b) Tar vb. **2. Yaylı Çalgılar** • Kabak kemane • Karadeniz kemençesi vb.	• Kaval (Dilli-dilsiz) • Zurna • Mey • Tulum • Sipsi vb.

2. Etkinlik: Batı müziği çalgıları sınıflandırılarak çalgılar hakkında bilgi verilir.

BATI MÜZİĞİ ÇALGILARI

YAYLI ÇALGILAR	ÜFLEMELİ ÇALGILAR	VURMALI ÇALGILAR	TELLİ ÇALGILAR	KLAVYELİ ÇALGILAR
• Keman • Viyola • Viyolonsel (Çello) • Kontrbas vb.	a) Tahta Üflemeliler • Flüt • Klarnet • Obua • Saksafon • Fagot b) Bakır Üflemeliler • Trompet • Trombon • Korno • Tuba vb.	• Timpani • Trampet • Kastanyet • Tef • Zil • Üçgen • Çan vb.	• Gitar • Arp vb.	• Piyano • Akordeon • Org vb.

1. **Yaylı Çalgılar:** Keman (Görsel 6.3), viyola, viyolonsel [çello, (Görsel 6.4)], kontrbas vb.

Görsel 6.3: Keman

Görsel 6.4: Viyolonsel (Çello)

Keman: Dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak kullanılan keman, yaylılar grubunun en ince sesli ve en küçük çalgısıdır. Sol, re, la, mi seslerinden oluşan dört teli vardır ve omuzda tutularak çalınır. Gövdesinin üst kısmı çam ya da ladin ağacından; diğer bölümleri ise akçaağaç, çınar ya da çam ağacından yapılır. Ahşap kısmı pelesenk ağacından yapılan arşe (yay) ile çalınır. Yayın ses üreten kısmı at kuyruğundan yapılır. Oda müziği ve orkestraların önemli çalgılarından keman solo çalgı olarak da kullanılır.

Viyolonsel (Çello): Keman ailesi içinde viyoladan büyük, kontrbastan daha küçük bir çalgıdır. Ses tınısı ve genişliği bakımından insan sesinde tenora karşılık gelen viyolonselin alt kısmında bulunan "pik" adındaki metal çubuk yere dayanır ve çalgı oturularak çalınır. Do, sol, re, la seslerinden oluşan dört teli vardır.

2. **Üflemeli Çalgılar:** Üflemeli çalgılarda sınıflandırma yapılırken yapıldığı malzemenin türüyle birlikte ses üretme yöntemi de dikkate alınır. Üflemeli çalgılar tahta ve bakır üflemeliler olmak üzere ikiye ayrılır.

a)Tahta Üflemeli Çalgılar: Flüt, klarnet, obua (Görsel 6.5), korangle, saksafon, fagot (Görsel 6.6) vb.

Görsel 6.5: Obua

Görsel 6.6: Fagot

Obua: Üst, orta ve alt olmak üzere üç bölümden oluşur. Her bölümde ses farklı tınlar. Çalgının özgün ses rengini en iyi yansıtan bölüm orta bölgedir. Obuanın gövdesi grendiye, abanoz, şimşir gibi ağaçlardan yapılır. Gövde üzerindeki mekanizma gümüş kaplıdır. Obua, solo çalgı özelliğinin yanı sıra senfoni orkestralarının ve oda müziğinin de önemli bir çalgısıdır. Kendine özgü dokunaklı bir ses rengine sahip obuanın üç oktava yakın bir ses genişliği vardır.

Fagot: Kanat, çizme, baş ve kalak adı verilen dört parçanın birbirine eklenmesi ile oluşur. Genellikle akçaağaçtan yapılır. Fagot orkestra ve bandolarda kullanılır. Esprili ve neşeli bir ses rengine sahip fagotun solo çalındığında ise sesi daha duygulu ve etkilidir.

b) Bakır Üflemeli Çalgılar: Trompet (Görsel 6.7), kornet, trombon, korno, tuba (Görsel 6.8) vb.

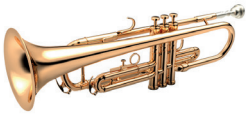

Görsel 6.7: Trompet

Görsel 6.8: Tuba

Trompet: Uzun silindir biçimindeki borunun son kısmı konik bir şekilde açılan trompet, ucuna takılan fincan biçimindeki ağızlıkla çalınır. Üç tane pistonu vardır. İki oktavı aşan bir ses genişliği ve görkemli bir ses gücü olan trompet; orkestralarda, bandolarda ve özellikle caz müziğinde kullanılır.

Tuba: Bakır üflemeli çalgılar içinde sesi en kalın olandır. Yaylı çalgılardaki kontrbas gibi üflemeli çalgılara bas sesi ile eşlik eder. Özellikle orkestra ve bandolarda kullanılır. Genellikle pirinç ve bakırdan yapılan tubanın ağızlık bölümü huni şeklindedir. Oldukça büyük bir çalgı olan tubanın üzerinde kangal adı verilen ek borular ve bunlara bağlı piston düzeneği vardır.

3. **Vurmalı Çalgılar:** Timpani (Görsel 6.9), trampet (Görsel 6.10), kastanyet, tef, zil, üçgen, silofon, çan vb.

Görsel 6.9: Timpani

Görsel 6.10: Trampet

Timpani: Senfoni orkestralarındaki en önemli vurmalı çalgıdır. Dört farklı boyutu olan timpaninin orkestrada genellikle büyük ve orta boyu kullanılır. Bakır ya da bakır alaşımından yarım küre şeklindeki gövdesi üzerine dana derisi gerilerek yapılır. Akordu metal çember üzerindeki burgular ve metal pedal mekanizması ile yapılır. Uçları yuvarlatılmış topuz şeklinde iki tokmakla çalınır.

Trampet: Davuldan daha küçük bir yapıya sahip trampetin gövdesi farklı boyutlardadır. Ahşap ya da pirinç kasnak üzerindeki derisi dış çeperdeki burgulu çember yardımı ile gerilerek akordu yapılır. Ahşap bagetlerle çalınır, çelik telli fırçalar da kullanılabilir. Kendine özgü cızırtılı sese sahip trampet, genellikle askeri bandolarda ve senfoni orkestralarında kullanılır.

4. **Telli Çalgılar:** Gitar (Görsel 6.11), arp (Görsel 6.12) vb.

Gitar: Altı teli bulunan klasik gitar parmakla veya penayla çalınır. Gövdesi genellikle ıhlamur veya kızılağaçtan; sapı ve klavyesi ise daha sert olan abanoz, maun veya gül ağacından yapılır. Hemen hemen bütün müzik türlerinde solo veya eşlik çalgısı olarak kullanılan gitarın akustik, perdesiz, elektro, bas, caz gitar gibi türleri vardır.

Arp: İnsanlık tarihinin en eski çalgılarından arp, üçgen gövdesine teller gerilerek yapılır. Kırk yedi teli ve sesleri değiştirmeye yarayan yedi pedalı vardır. İki elle teller çekilerek çalınır. Teller, notaları ayırt etmek için renkli yapılmıştır.

Görsel 6.11: Gitar

Görsel 6.12: Arp

5. **Klavyeli Çalgılar:** Piyano (Görsel 6.13), org, akordeon (Görsel 6.14) vb.

Görsel 6.13: Piyano

Görsel 6.14: Akordeon

Piyano: Dünyanın bilinen ilk piyanosu, İtalya'nın Floransa şehrinde yapılmıştır. Piyanoda elli iki beyaz ve otuz altı siyah olmak üzere toplam seksen sekiz tuş bulunur. Yedi oktavdan fazla ses alanı sayesinde diğer bütün çalgıların ses alanlarına sahip temel bir çalgıdır. Tuşlara bağlı mekanizmadaki keçe ile kaplı çekicin ait olduğu tele vurması sonucunda tel titreşerek ses oluşur. Üç pedalı vardır. Sağdaki pedal yastık pedalı adını alır ve pedala basıldığında teller serbestçe titreşir. Soldaki pedala yumuşak pedal denir ve pedal sesin şiddetini azaltır. Ortadaki pedal ise uzatma pedalı ismini alır, sadece basıldığı anda çalınan sesleri uzatır.

Akordeon: Körüklü, metal dilcikleri olan klavyeli bir çalgıdır. Akordeon çalınırken her iki elin uyum içinde hareket etmesi gerekir. Sol el körüğü açıp kapatırken bir yandan da ezgiye eşlik etmek için bas sesleri çıkarmaya yarayan düğmelere basar. Körüğün açılıp kapanmasıyla oluşan hava dalgalarının metal dilciklere çarpmasıyla ve sağ elin klavyedeki tuşlara (10-16 tuş) basmasıyla düzenli ses elde edilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Türk sanat müziği çalgılarını sınıflandırdı.
2. Türk halk müziği çalgılarını sınıflandırdı.
3. Batı müziği çalgılarını sınıflandırarak çalgılar hakkında bilgi edindi.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. “Halkın yaşayışını yansıtan şiirleri bağlama eşliğinde söyleyen kişilere…….. denir.” **cümlesindeki boşluğu uygun ifadeyle tamamlayınız.**

2. **Ülkemizdeki ozan ve âşıklardan beş tanesinin ismini yazınız.**

3. **Âşık Veysel’in bilinen eserlerinden üç örnek yazınız.**

4. **Türk halk, Türk sanat ve dünya müziğine örnek birer eser yazınız.**

5. **Aşağıdakilerden hangisi Türk sanat müziği vurmalı çalgılarından biri değildir?**

   A) Bendir B) Kudüm C) Daire D) Bateri E) Kös

6. **Aşağıdakilerden hangisi Türk halk müziği telli çalgılarından biridir?**

   A) Çalpara B) Tar C) Ut D) Tambur E) Klasik kemençe

7. **Aşağıdakilerden hangisi Batı müziği üflemeli çalgılarından biri değildir?**

   A) Trompet B) Klarnet C) Obua D) Fagot E) Trampet

MÜZİKSEL YARATICILIK

7. Ünite

7.1. RİTİM EŞLİĞİ OLUŞTURMA
7.2. EZGİ OLUŞTURMA
7.3. MÜZİK VE TEKNOLOJİ
7.4. MÜZİK ETKİNLİKLERİ
7.5. MÜZİK ETKİNLİKLERİ VE YÖNETME

7.1. RİTİM EŞLİĞİ OLUŞTURMA

Öğrenme Alanı	: **11.C. MÜZİKSEL YARATICILIK**
Kazanım	: 11.C.1. Var olan ezgiye uygun ritim eşliği düzenler.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, EBA dokümanları, "Bizim Eller", "Göçmen Kızı"

1. Etkinlik: 5/8'lik ve 7/8'lik aksak usuller hatırlatılır.

5/8'lik usulün vuruluşları aşağıdaki gibidir.

7/8'lik usulün vuruluşları aşağıdaki gibidir.

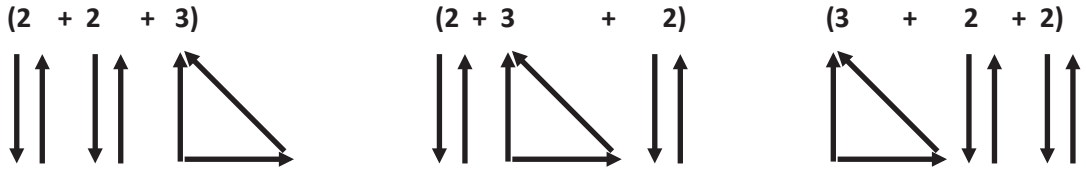

2. Etkinlik: 5/8'lik aksak usulle yazılmış "Bizim Eller" türküsüne uygun ritim eşliği yazılır.

a) "Bizim Eller" türküsünün bonası yaptırılır.
b) Kullanılan okul çalgıları yardımıyla türkünün solfeji yaptırılır ve türkü sözleriyle seslendirilir.
c) Sınıf üç gruba ayrılır. Birinci grup türküyü, ikinci grup vurmalı çalgılar eşliğini, üçüncü grup ise marakas eşliğini seslendirir.
d) Gruplar sırayla her bir partiyi seslendirir.

NOT: Sınıf imkânlarına ve öğrenci seviyesine göre eşlik çalgıları ile ritim eşlikleri farklılık gösterebilir.

BİZİM ELLER

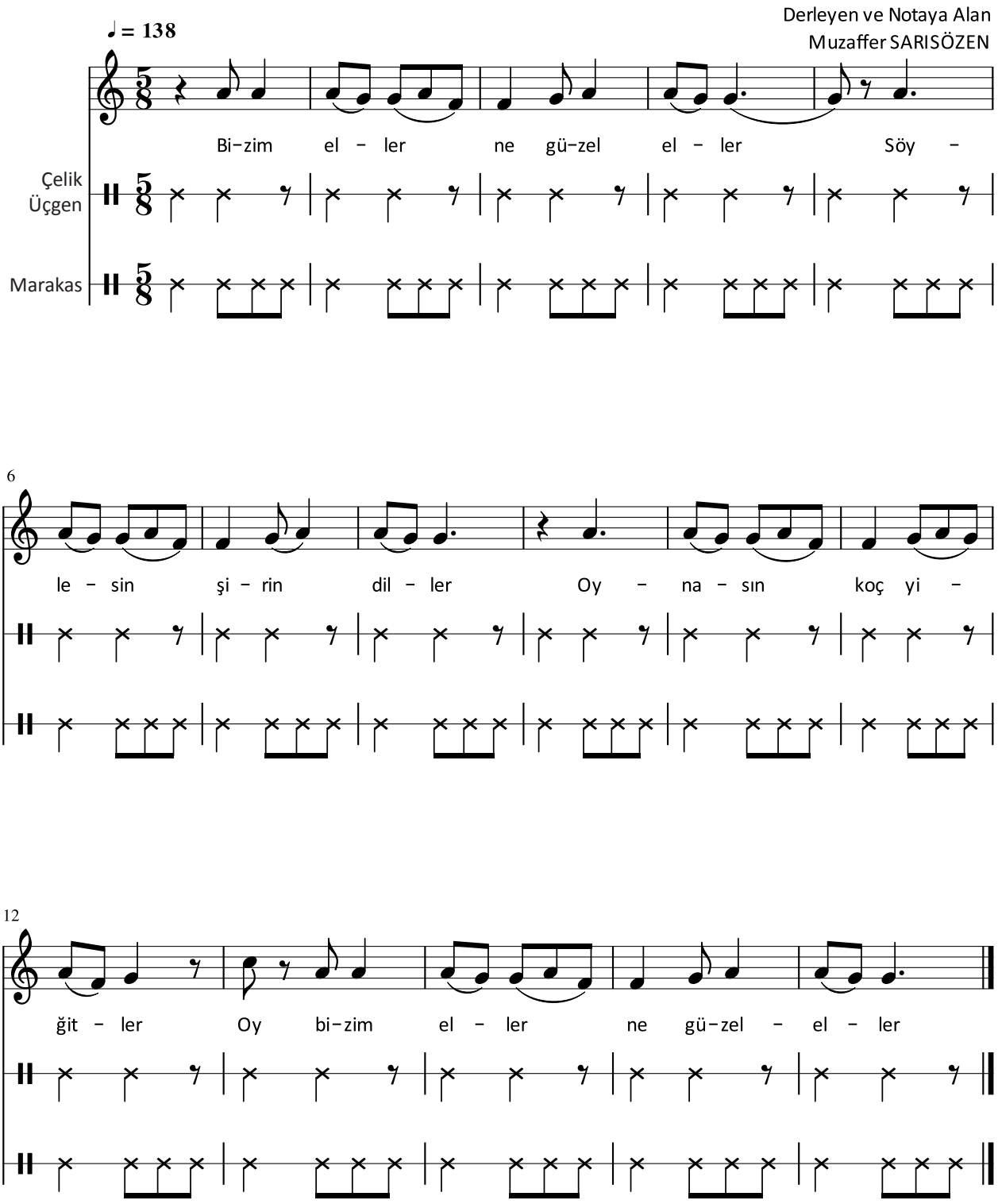
Derleyen ve Notaya Alan
Muzaffer SARISÖZEN
♩ = 138
Bi-zim el - ler ne gü-zel el - ler Söy -
Çelik Üçgen
Marakas
6
le - sin şi - rin dil - ler Oy - na - sın koç yi -
12
ğit - ler Oy bi-zim el - ler ne gü-zel - el - ler

3. Etkinlik: Öğrencilerden 7/8'lik aksak usulle yazılmış "Göçmen Kızı" türküsüne uygun ritim eşliği yazmaları istenir. İkinci etkinlikteki uygulamalar bu türküde de yaptırılır.

GÖÇMEN KIZI(*)

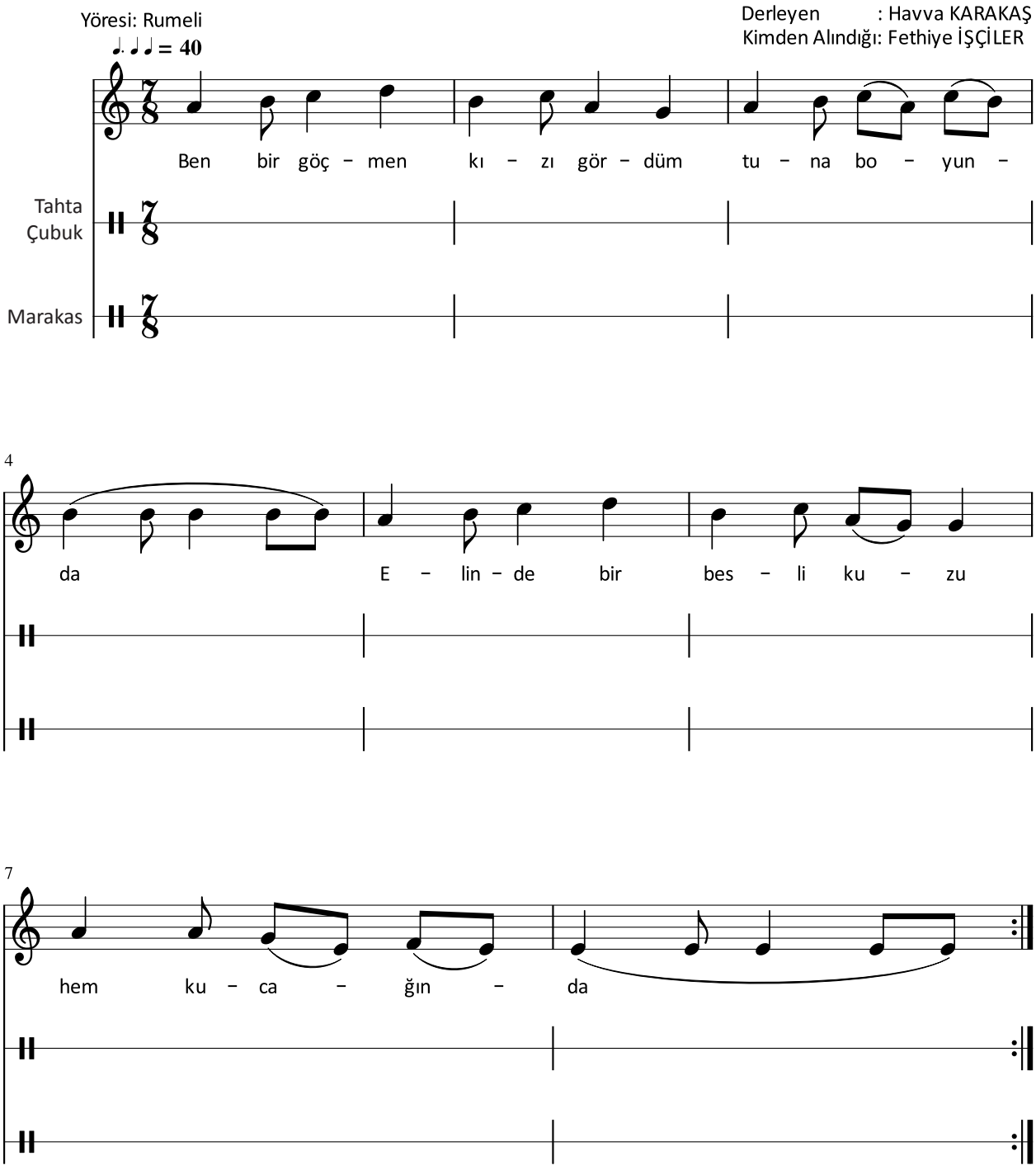

(*) Yukarıda verilen eser, öğrencilerin ses sınırları dikkate alınarak aktarılmıştır. Eserin yerinden (orijinal) notasına ünite kapağında yer alan karekoddan ulaşılabilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. "Göçmen Kızı" türküsüne uygun ritim eşliği yazdı.
2. Yazdığı eşliği ritim çalgısıyla seslendirdi.

NOTLAR

7.2. EZGİ OLUŞTURMA

Öğrenme Alanı	: **11.C. MÜZİKSEL YARATICILIK**
Kazanım	: 11.C.2. Kendi ezgisini oluşturur.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, tartışma
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, EBA dokümanları

1. Etkinlik: Ritim kalıpları hatırlatılarak ezgi oluşturma çalışmaları yapılır.

RİTİM KALIPLARI

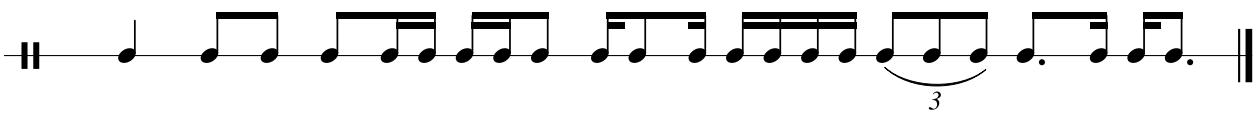

Van İz – mir An – ka–ra Ka–ra man Te–ra – zi Ge–li–bo–lu Pa – ti – ka Hay – di İ–çel

Etkinlik bir diyez, bir bemollü majör-minör tonaliteler ile "onaltılık", "sekizlik", "dörtlük" ve "ikilik" nota süre değerlerinden oluşacaktır. Kullanılacak seslerin sınırları do1 ve mi2 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerden çalışmalarda "onaltılık", "sekizlik", "dörtlük" ve "ikilik" nota süre değerleri ile yukarıda verilen ritim kalıplarını kullanmaları istenir.

NOT: Aşağıda verilen ezgi oluşturma çalışması, öğretmenin yönlendirmesiyle soru-cevap yöntemi kullanılarak yapılır.

Ezgi Oluşturma Çalışması

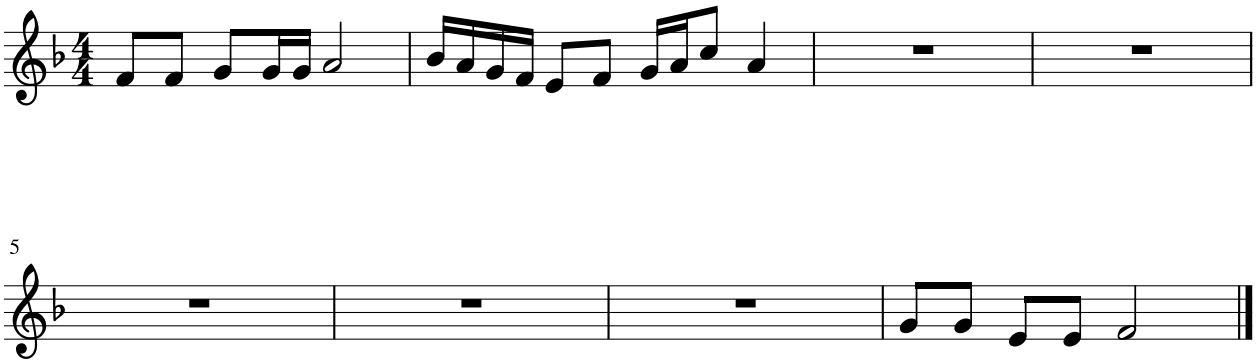

2. Etkinlik: Öğrencilerden yukarıda belirtilen sınırlamalara uygun ezgi oluşturmaları ve oluşturdukları ezgiyi seslendirmeleri istenir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Ritim kalıplarını pekiştirdi.
2. Öğrendiği tonaliteler, ritim kalıpları ve nota süre değerlerini kullanarak ezgi oluşturdu.

NOTLAR

7.3. MÜZİK VE TEKNOLOJİ

Öğrenme Alanı	:	**11.C. MÜZİKSEL YARATICILIK**
Kazanım	:	11.C.3. Müzikle ilgili araştırma ve çalışmalarında bilişim teknolojilerinden yararlanır.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, tartışma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Devlerin Aşkı"

1. Etkinlik: Nota yazım programında "Devlerin Aşkı" adlı eser ve eserin gitar eşliği öğretmenin yönlendirmesiyle yazılır.

DEVLERİN AŞKI

♩ = 120

Cahit BERKAY

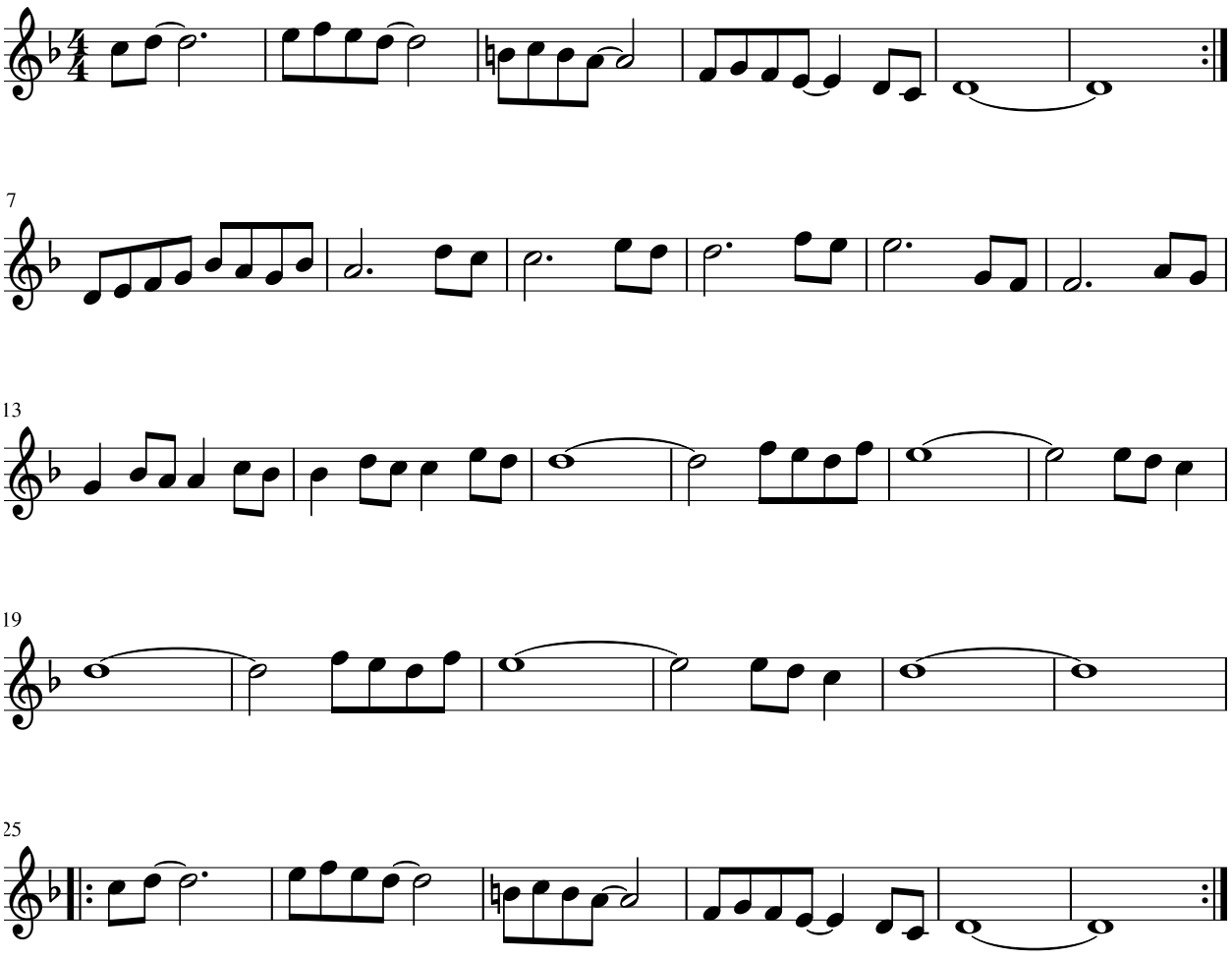

DEVLERİN AŞKI
(Gitar Eşliği)

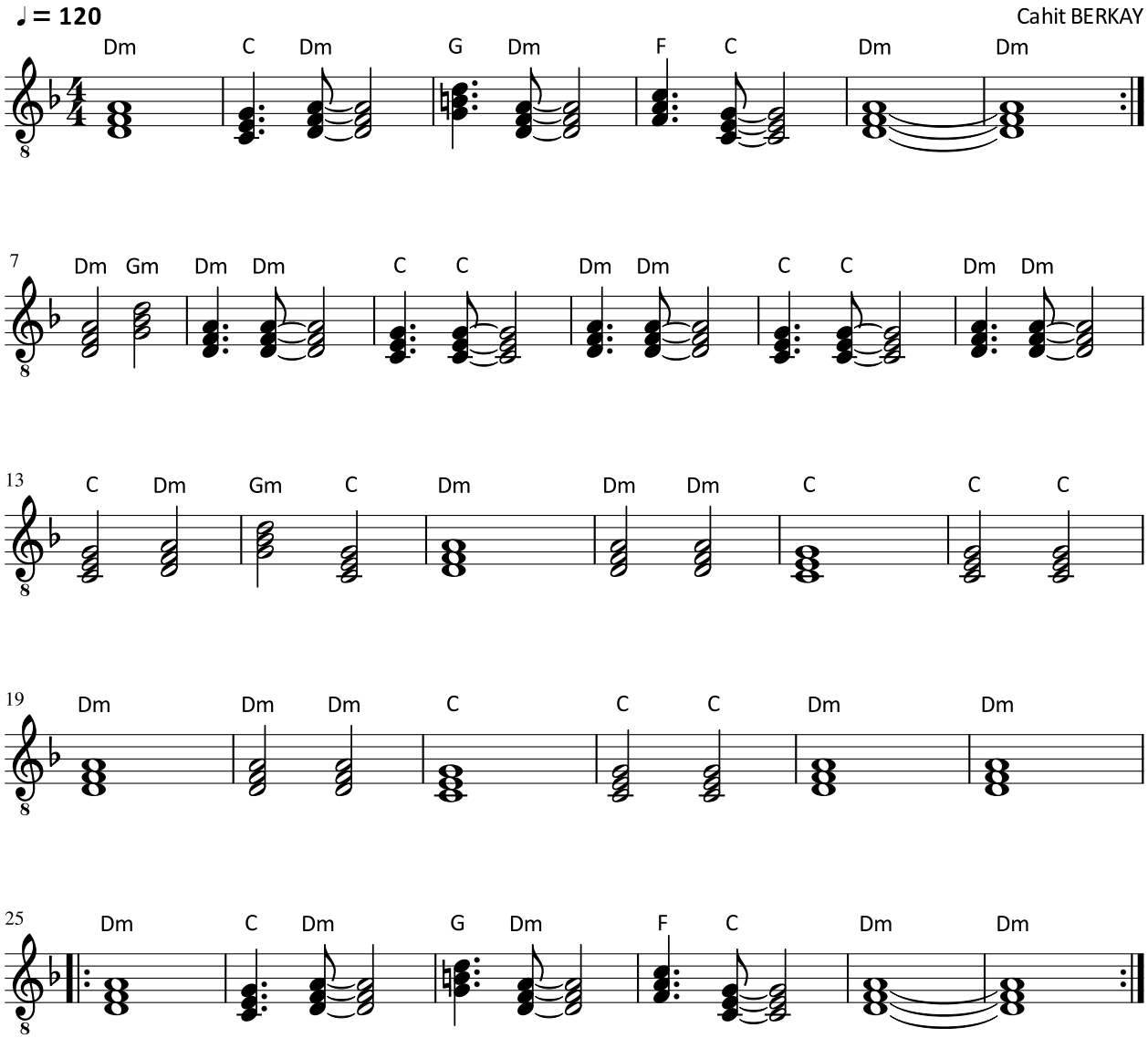

Nota yazım programında eser ve eserin gitar eşliğini yazma aşamaları aşağıda verilmiştir.

- Program açılarak yeni dosya oluşturulur. Eserin ismi yazıldıktan sonra eser için “obua”; gitar eşliği için “klasik gitar” çalgıları seçilir. Ardından eserin tonalitesi, ölçü göstergesi ve ölçü adedi belirlenir. Her iki nota için metronom ♩ = 120 olarak belirlenir.
- Eserin sayfa boyutu, yönlendirmesi, kenar boşlukları vb. ayarlamalar yapılır.
- Eserin yazımı tamamlandıktan sonra eser bilgisayarda oluşturulan bir klasör içerisine nota yazım formatında veya istenilen formatta (wav, mp3, mid, png, pdf vb.) kaydedilir.
- Ses kayıt ve düzenleme programında kullanılmak üzere eser ve eserin gitar eşliği ayrı ayrı “wav” veya “MP3” formatında kaydedilir.

2. Etkinlik: Ses kayıt ve düzenleme programı kullanılarak "Devlerin Aşkı" adlı eser ve eserin gitar eşliği üzerinde öğretmenin yönlendirmesiyle düzenlemeler yapılır.

- Ses kayıt ve düzenleme programında yeni dosya oluşturulur ve ses dosyası olarak kaydedilen "Devlerin Aşkı" adlı eser ve eserin gitar eşliği programda açılır.
- Oynatma seçeneğinden eser ve gitar eşliği dinlenerek senkron uyumsuzluğu veya herhangi bir hata olup olmadığı kontrol edilir.
- Ses dosyaları üzerinde gürültü azaltma, bas-tiz vb. ses ayarlamaları yapma işlemleri yapılarak daha temiz ve güzel bir ses elde edilir.
- Eserin hızı ve tonu seslendirme için uygun değilse (çok hızlı-çok tiz vb.), hızı ve tonu üzerinde düzenlemeler yapılarak eser seslendirmeye uygun hâle getirilir.
- Ses dosyalarına ses şiddetinin giderek azalması, yankı vb. efektler eklenebilir.
- Bütün düzenlemeler yapıldıktan sonra eser tekrar dinlenir ve belirlenen klasöre kaydedilir. Ayrıca müzik etkinliklerinde kullanılmak üzere ses dosyası (wav, MP3, mid vb.) olarak da kaydedilir.

3. Etkinlik: Öğrencilerden nota yazım, ses kayıt ve düzenleme programlarını kullanarak kendi müzik çalışmalarını veya millî birlik ve beraberliği konu alan eserleri notaya alma, çalma, kaydetme, düzenleme etkinlikleri yapmaları ve bu etkinlikleri sınıf ortamında paylaşmaları istenir.

4. Etkinlik: Genel Ağ ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kurallara dikkat edilmesi gerekliliği hatırlatılır (bkz. s. 121).

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Nota yazım programı ile "Devlerin Aşkı" adlı eseri ve eserin gitar eşliğini yazarak eser üzerinde düzenleme uygulamaları yaptı.
2. Ses kayıt ve düzenleme programını kullanarak ses dosyaları üzerinde düzenlemeler yaptı ve yaptığı çalışmaları kaydetti.
3. Genel Ağ ortamında müzik dinlerken siber güvenliğe ve etik kuralara dikkat etmenin önemini kavradı.

NOTLAR

7.4. MÜZİK ETKİNLİKLERİ

Öğrenme Alanı	: **11.C. MÜZİKSEL YARATICILIK**
Kazanım	: 11.C.4. Müziği diğer sanat dalları içinde kullanır.
Süre	: 40+40
Yöntem ve Teknikler	: Anlatım, soru-cevap, tartışma, araştırma-inceleme
Araç Gereçler	: Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları

Araştırma: Öğrencilerden sanat etkinliklerinde kullanılmak üzere müzik örnekleri araştırmaları istenir.

1. Etkinlik: Diğer disiplinlerin öğretmenleriyle iş birliği içinde, öğrencilerin hazırlamış oldukları müziklerin kullanıldığı şiir dinletisi, resim sergisi, tiyatro ve dans gösterisi vb. etkinlikler düzenlenir.

Şiir Dinletisi: Dinletilerde kullanılmak üzere şiir ve fon müziği örnekleri aşağıda verilmiştir.

- Ömer Faruk Tekbilek–"I Love You" (Ay Lav Yu)
- İncesaz–"Muhallebicinin Oğlu"
- Hüsnü Şenlendirici–"Gözüm"
- Evanthia Reboutsika–"Hard Times" (Hevantia Rebutsika–Hard Tayms)
- Ennio Morricone–"Le vent, le cri" (Enyo Morrikone–Lö von, lö kri)

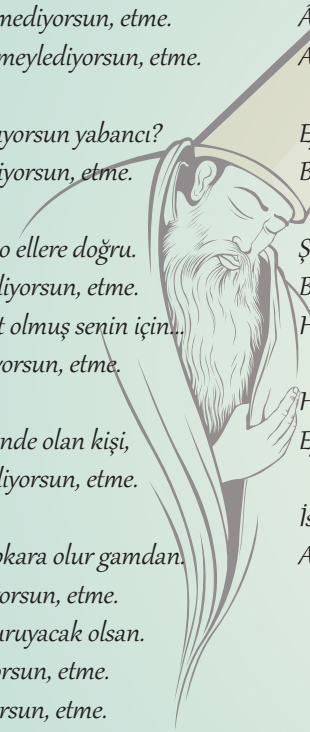

Duydum ki bizi bırakmaya azmediyorsun, etme.
Başka bir yar, başka bir dosta meylediyorsun, etme.

Sen yadeller dünyasında ne arıyorsun yabancı?
Hangi hasta gönüllüyü kastediyorsun, etme.

Çalma bizi, bizden bizi, gitme o ellere doğru.
Çalınmış başkalarına nazar ediyorsun, etme.
Ey ay, felek harab olmuş, altüst olmuş senin için...
Bizi öyle harab, öyle altüst ediyorsun, etme.

Ey, makamı var ve yokun üzerinde olan kişi,
Sen varlık sahasını öyle terk ediyorsun, etme.

Sen yüz çevirecek olsan, ay kapkara olur gamdan.
Ayın da evini yıkmayı kastediyorsun, etme.
Bizim dudağımız kurur sen kuruyacak olsan.
Gözlerimizi öyle yaş dolu ediyorsun, etme.
O zehiri o şekerle sen bir ediyorsun, etme.

Âşıklarla başa çıkacak gücün yoksa eğer;
Aşka öyleyse ne diye hayret ediyorsun, etme.

Ey, cennetin cehennemin elinde olduğu kişi,
Bize cenneti öyle cehennem ediyorsun, etme.

Şekerliğinin içinde zehir zarar vermez bize,
Bizi sevindiriyorsun, huzurumuz kaçar öyle.
Huzurumu bozuyorsun, sen mahvediyorsun, etme.

Harama bulaşan gözüm, güzelliğinin hırsızı.
Ey hırsızlığa da değen hırsızlık ediyorsun, etme.

İsyan et ey arkadaşım, söz söyleyecek an değil.
Aşkın baygınlığıyla ne meşk ediyorsun, etme.

Mevlana Celaleddin Rumi

YAŞAMAYA DAİR

Yaşamak şakaya gelmez,
büyük bir ciddiyetle yaşayacaksın
bir sincap gibi mesela,
yani yaşamanın dışında ve ötesinde hiçbir şey beklemeden,
yani bütün işin gücün yaşamak olacak.

Yaşamayı ciddiye alacaksın,
yani o derecede, öylesine ki,
mesela kolların bağlı arkadan, sırtın duvarda,
yahut kocaman gözlüklerin,
beyaz gömleğinle bir laboratuvarda
insanlar için ölebileceksin,
hem de yüzünü bile görmediğin insanlar için,
hem de hiç kimse seni buna zorlamamışken,
hem de en güzel en gerçek şeyin
yaşamak olduğunu bildiğin hâlde.

Yani, öylesine ciddiye alacaksın ki yaşamayı,
yetmişinde bile, mesela, zeytin dikeceksin,
hem de öyle çocuklara falan kalır diye değil,
ölmekten korktuğun halde ölüme inanmadığın için,
yaşamak yani ağır bastığından.
...

Nâzım Hikmet

Resim Sergisi: Resim sergilerinde kullanılmak üzere örnek müzikler aşağıda verilmiştir.

- Eleni Karaindrou–"Eternity and a Day" (Heleni Karendru–Etörnidi end e Dey)
- Franz Schubert–"Serenade"
- Gabriel Faure–"Pavane" (Gebriyıl Fore–Pavan)
- Johann Pachelbel–"Canon in D Major" (Yohan Pakılbel–Kanon in Di Meycır)
- Francisco Tarrega–"Recuerdos de la Alhambra" (Fransizko Tarrega–Rekuerdos de la Alhambra)

Tiyatro Gösterisi: Tiyatro gösterilerinde kullanılmak üzere oyunun tür (komedi, dram, trajedi vb.) ve içeriğine göre neşeli, duygusal, hüzünlü vb. müzikler seçilir.

Dans Gösterisi: Dans gösterilerinde kullanılmak üzere halk dansları (zeybek, horon, sirtaki, Flamenko vb.), Latin dansları [salsa, tango, bachata (başata) vb.], salon dansları (vals, rumba, pasodoble vb.) ve serbest stil danslarına [hip hop (hip hap), break dance (birek dens), rock'n roll (rakın rol) vb.] uygun müzikler seçilir.

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Çeşitli etkinlikler için uygun müzik örnekleri hazırladı.
2. Hazırladığı müzikleri kullanarak sanat etkinlikleri düzenledi.

NOTLAR

7.4. MÜZİK ETKİNLİKLERİ VE YÖNETME

Öğrenme Alanı	:	**11.A. DİNLEME-SÖYLEME**
Kazanım	:	11.A.7. Müzik çalışmalarını sergiler.
Süre	:	40+40+40+40
Yöntem ve Teknikler	:	Anlatım, soru-cevap, tartışma, gösterip yaptırma
Araç Gereçler	:	Etkileşimli tahta, çalgı, ses kayıtları (CD, MP3 vb.), EBA dokümanları, "Memleketim"

1. Etkinlik: Öğrencilere, yer aldıkları müzik etkinliklerinde beden dilini doğru kullanmanın, öz güven ve liderlik özelliklerine sahip olmanın gerekliliği açıklanır.

"SAĞ EL AKLIN, SOL EL KALBİN YOLUNU ÇİZER."[1]

Bir müzik topluluğunu yönetirken veya bir eseri seslendirirken beden dilini doğru kullanmak, öz güven ve liderlik özelliklerine sahip olmak önemlidir. Beden dilini doğru kullanmanın ilk basamağı duruştur. Yönetimde ve seslendirmede dengeli, rahat, güvenli, canlı ve kararlı bir duruş sergilenmelidir. El ve kollar göğüs hizasında, sağ el sol elden biraz daha üstte, parmaklar ve bilekler esnek olmalıdır. Yönetimde sağ el ritmi ve ölçü vuruşlarını, sol el nüansları ve giriş ataklarını belirtir. İki elin uyumlu kullanılması eserin yorumlanmasında önemlidir. Yönetim ve seslendirmede eserin türü ve anlamına uygun jest ve mimiklerin de etkin bir şekilde kullanılması gerekir. Ninni ve çocuk şarkılarında neşeli ve sakin; marşlarda ise kararlı, görkemli vb. bir yüz ifadesi kullanılmalıdır.

Bir müzik topluluğunu yöneten kişi etkin, güven verici ve liderlik özelliklerine sahip olmalıdır. Yöneticinin disiplinli ve sabırlı olmasının yanında anlayışlı ve saygılı davranışları, grubun kontrolünde ve motivasyonunun arttırılmasında etkili olur.

2. Etkinlik: Müzik topluluklarının yönetiminde kullanılan 2/4, 3/4 ve 4/4'lük ölçülerin vuruluşları[2] gösterilir.

Şekil 1: 2/4'lük Ölçü

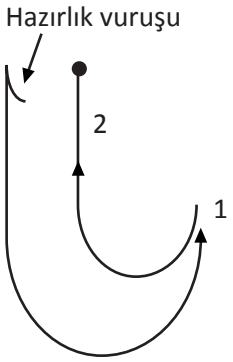

Şekil 2: 3/4'lük Ölçü

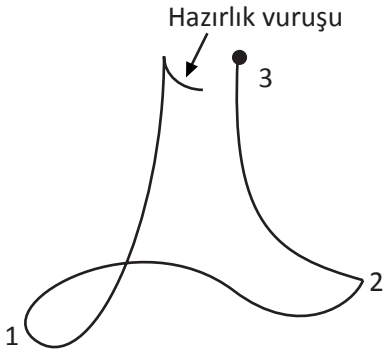

Şekil 3: 4/4'lük Ölçü

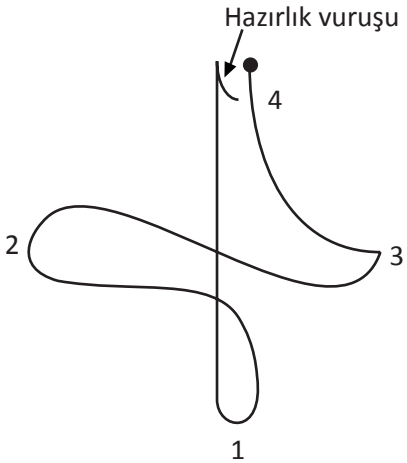

[1] *ÇEVİK, Suna, Koro Eğitimi, Yönetimi ve Teknikleri, s. 178*
[2] *age., s. 179*

3. Etkinlik: Öğrencilere 4/4'lük ölçüde yazılmış "Memleketim" adlı eseri yönetme çalışmaları yaptırılır.

NOT: Yönetme çalışmalarında eserin ses kaydından yararlanılır.

MEMLEKETİM

Söz : Fikret ŞENEŞ
Müzik: Romen Ezgisi

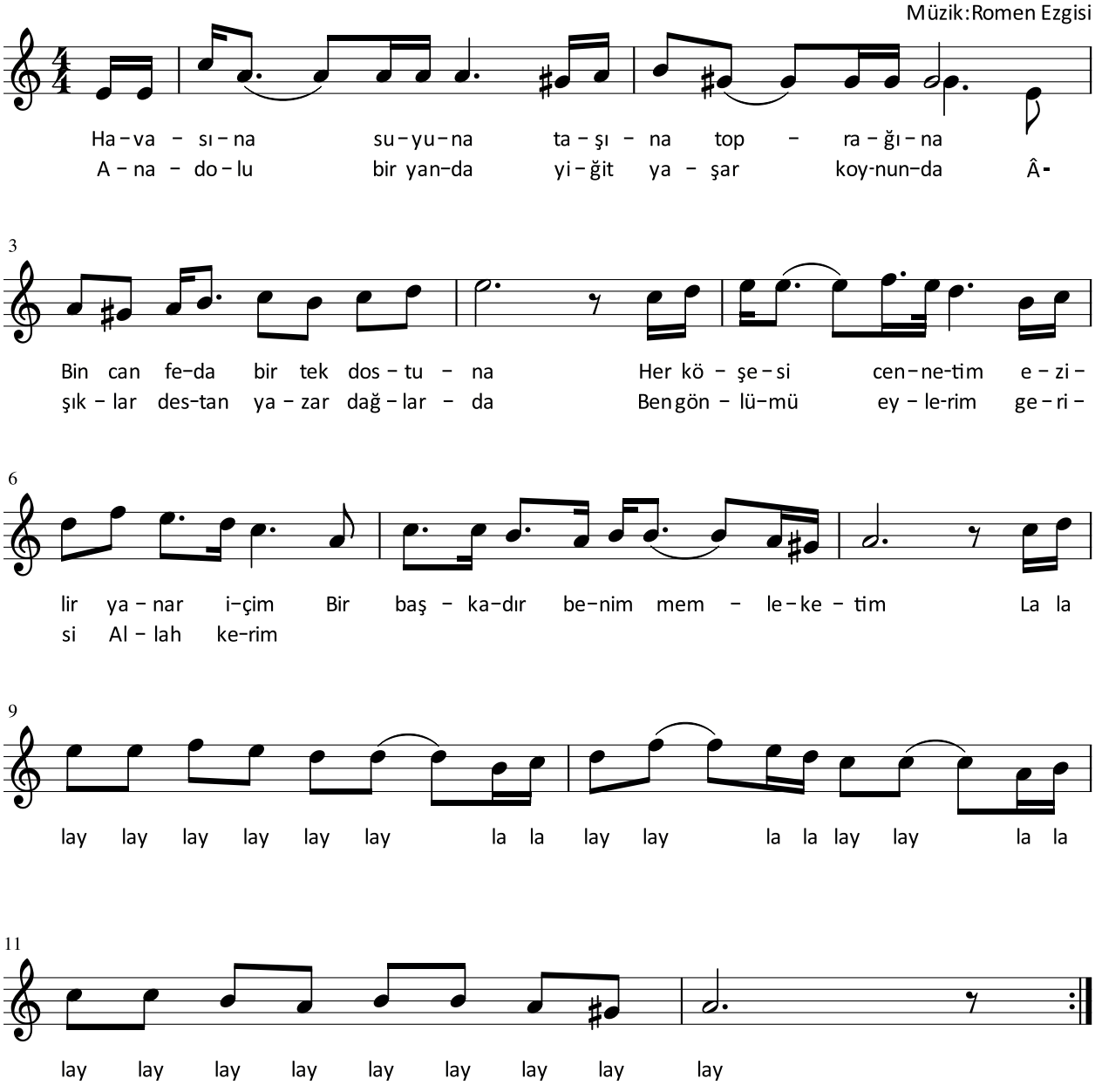

DEĞERLENDİRME

Öğrencilerin dersin işlenişi sırasında göstermiş oldukları performanslarını, aşağıdaki ölçütleri kullanarak değerlendiriniz.

Ölçütler

1. Yer aldıkları müzik etkinliklerinde beden dilini doğru kullanmanın, öz güven ve liderlik özelliklerine sahip olmanın gerekliliğini kavradı.
2. 2/4, 3/4 ve 4/4'lük ölçülerin vuruluşlarını öğrendi.
3. "Memleketim" adlı eseri yönetti.

NOTLAR

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖNERİLERİ

1. Şiir dinletisi ve resim sergisi müziklerine örnek ikişer eser yazınız.

2. Aşağıdakilerden hangisi koro, orkestra yöneticilerinde bulunması gereken özelliklerden biri değildir?

A) Kararlı B) Disiplinli C) Gergin D) Saygılı E) Rahat

DAĞARCIK

İSTİKLAL MARŞI

Söz : Mehmet Âkif ERSOY
Müzik : Osman Zeki ÜNGÖR
P.Eşlik : Eduard ZUCKMAYER

Orta

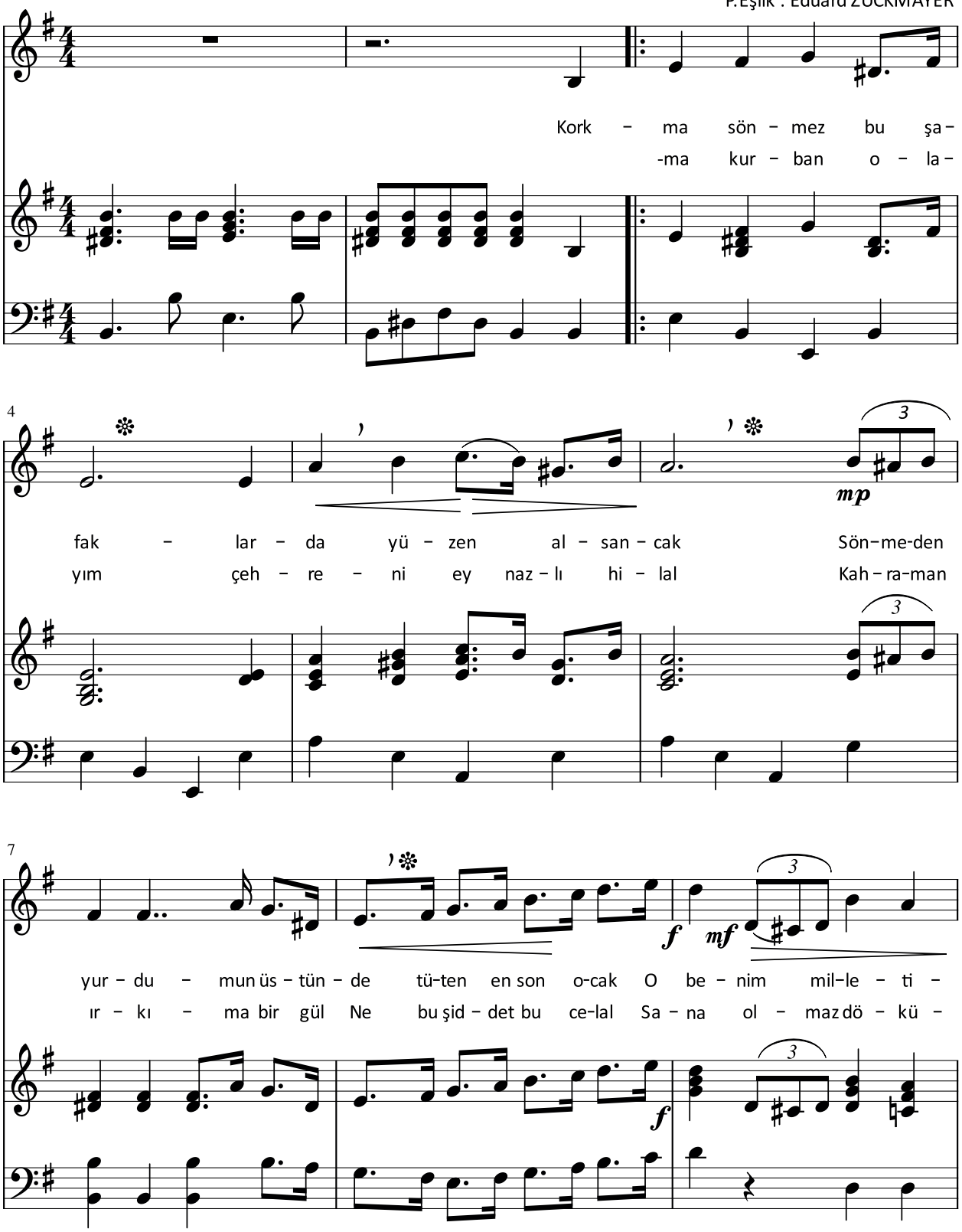

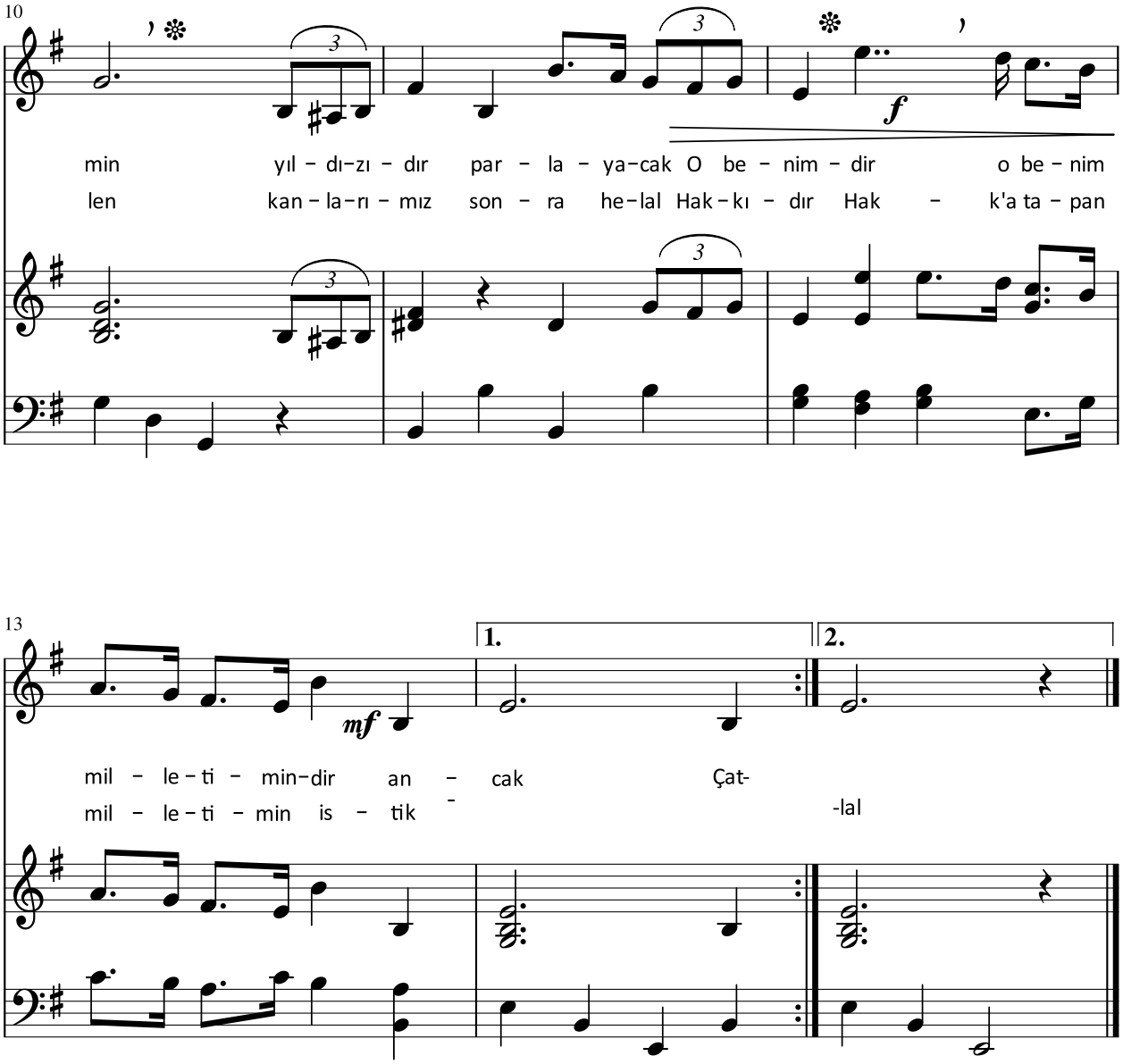
10
min yıl - dı-zı - dır par - la - ya-cak O be - nim - dir o be - nim
len kan - la-rı - mız son - ra he-lal Hak-kı - dır Hak - k'a ta - pan
13
1.
2.
mil - le - ti - min-dir an - cak Çat-
mil - le - ti - min is - tik -lal

ATATÜRK GENÇLİĞİ

Marş

Söz ve Müzik: Mustafa POLAT

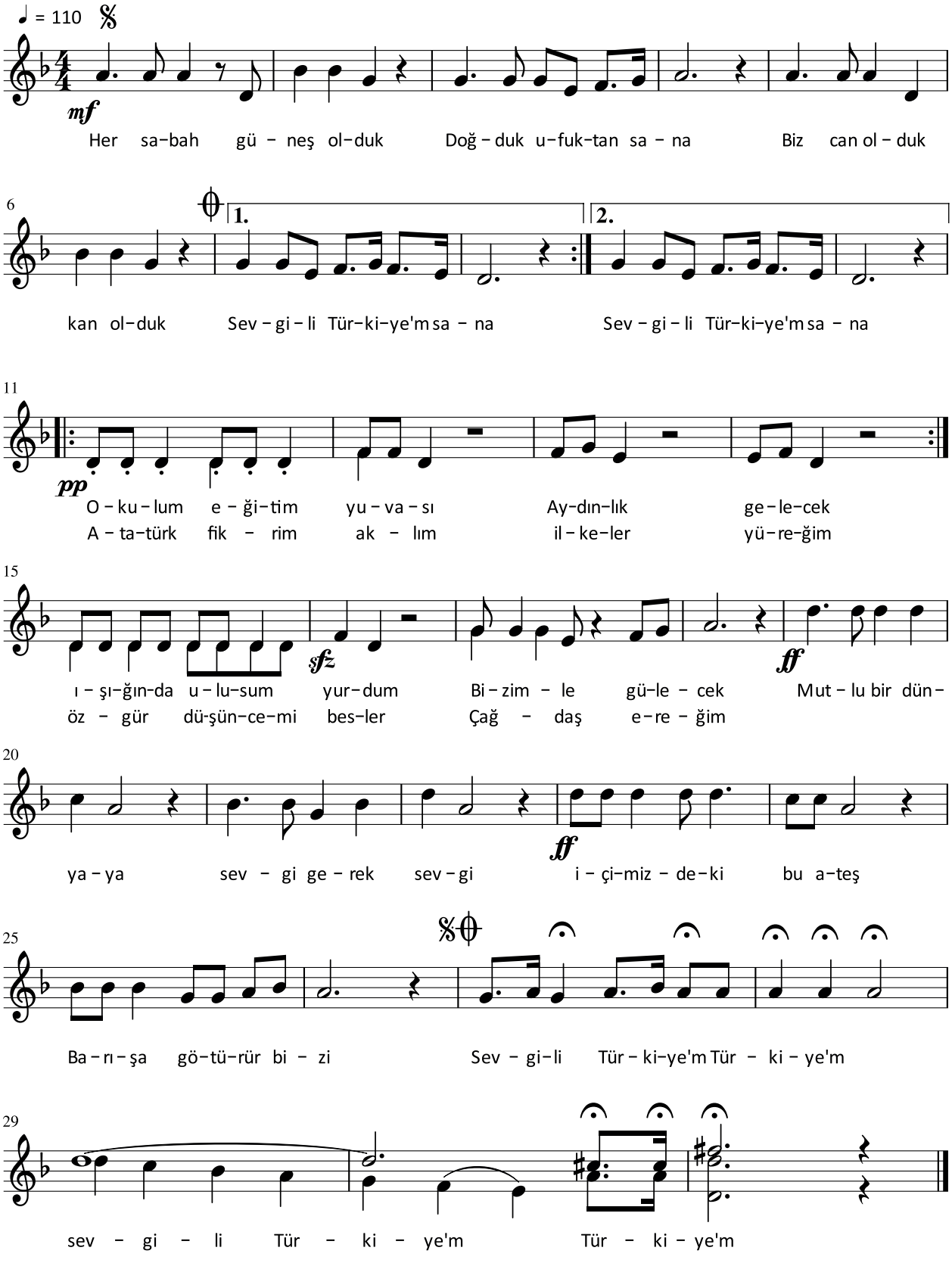

CUMHURİYET'İN 75. YIL MARŞI

Söz : Prof.Dr. İhsan ÖZKAYNAK
Müzik : Nejat BAŞEĞMEZLER

Moderato

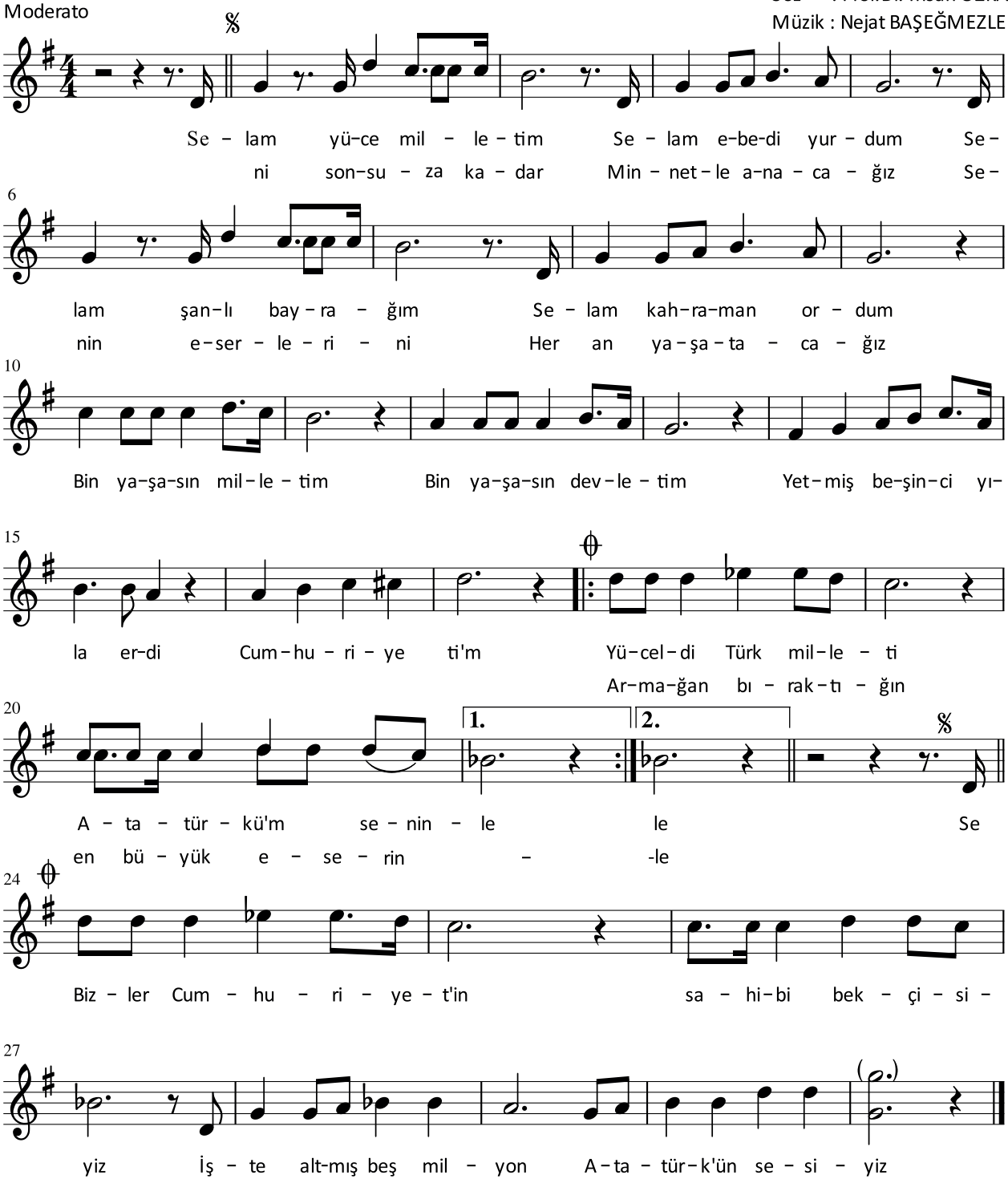

CENNETTİR KIBRIS'IM

Söz : Şirin ZAFERYILDIZI
Müzik: Ayhan ÖZTÜRK

Andante

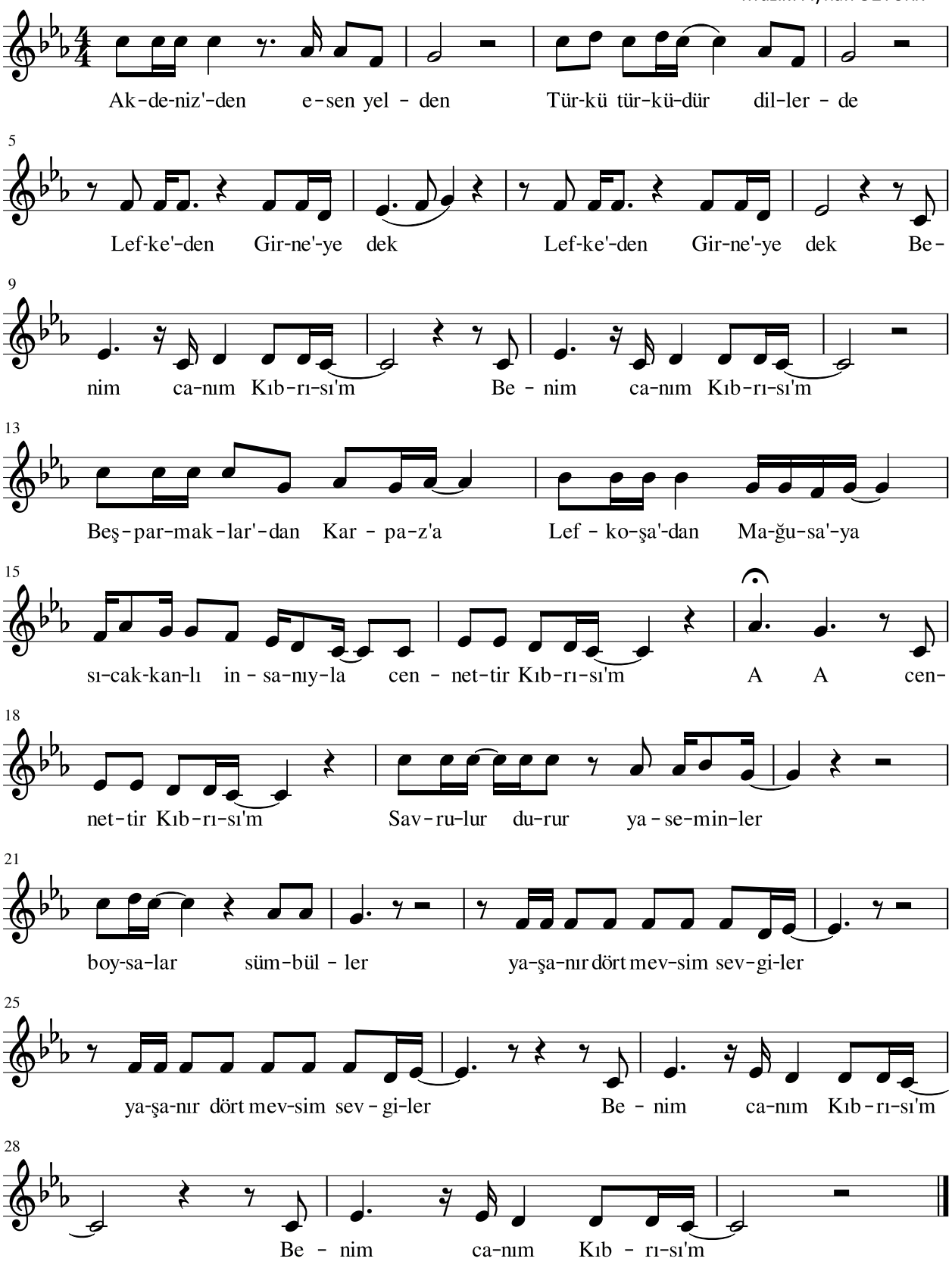

PERHAPS, PERHAPS, PERHAPS

Söz ve Müzik: Osvaldo FARRES

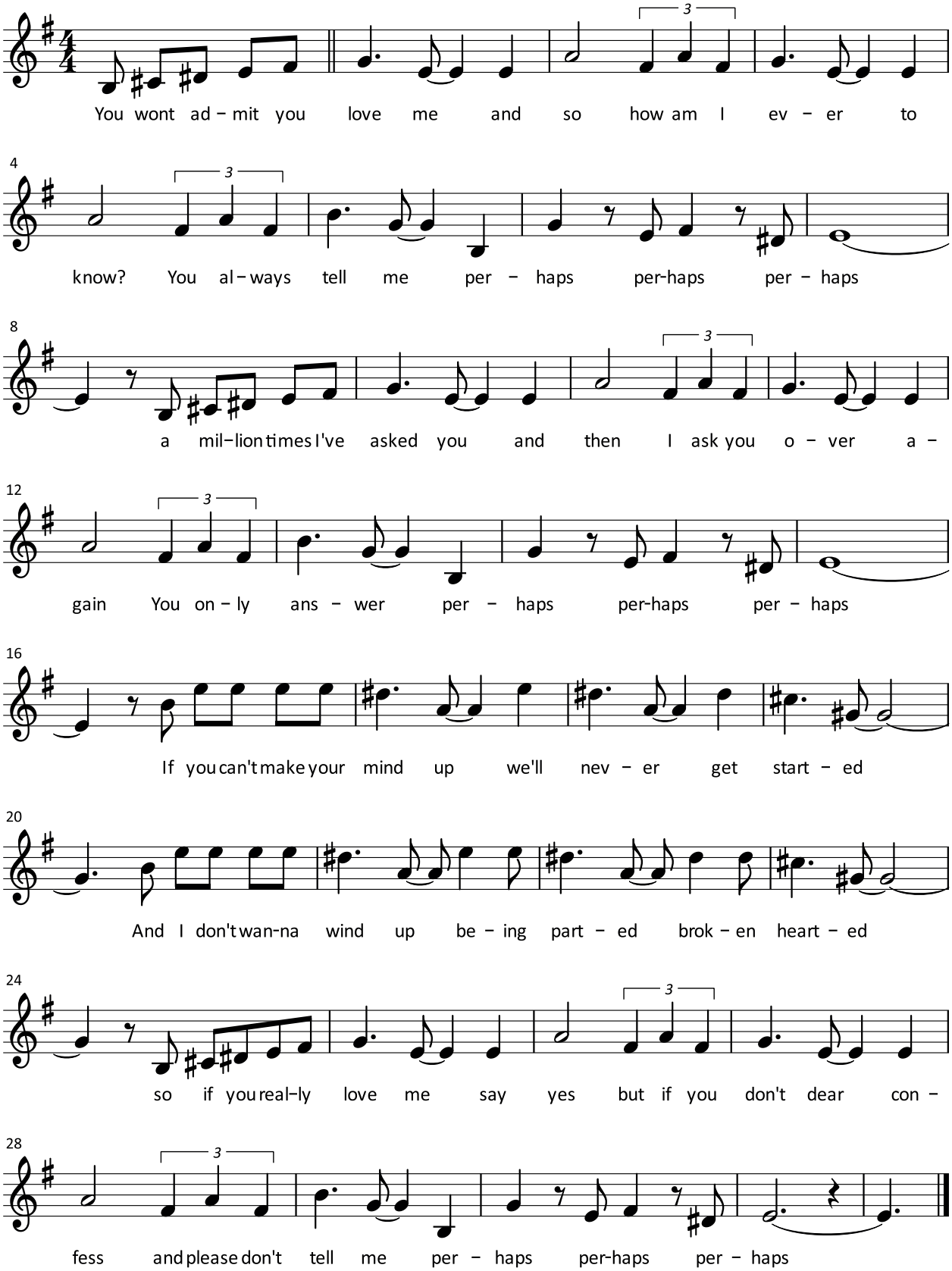

SARI ZEYBEK

Derleyen ve Notaya Alan
Muzaffer SARISÖZEN

♪ = 132

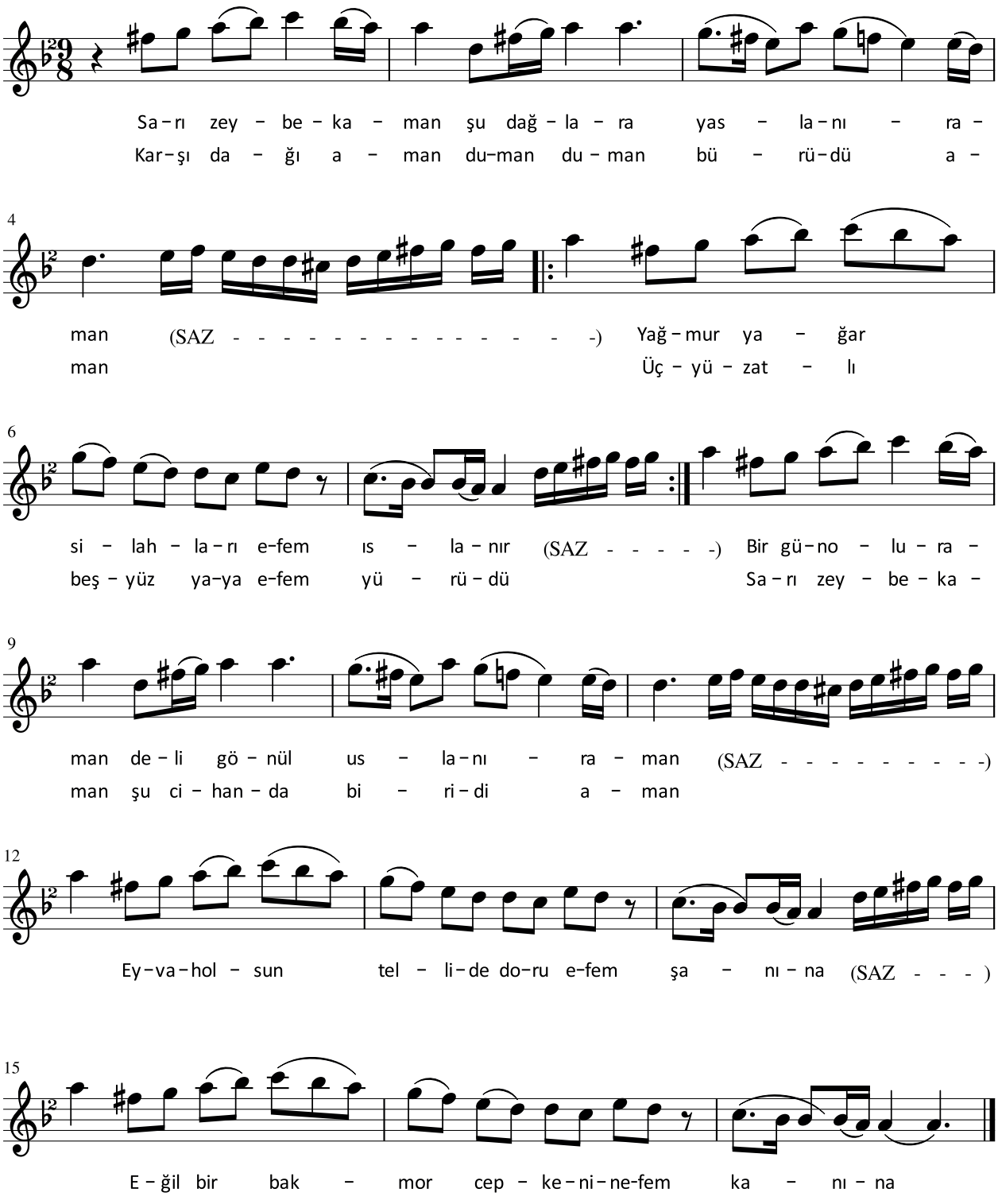

KARYOLAMIN DEMİRİ

Yöresi: Çanakkale

Kimden Alındığı: Saniye CAN
Notaya Alan : Muzaffer SARISÖZEN

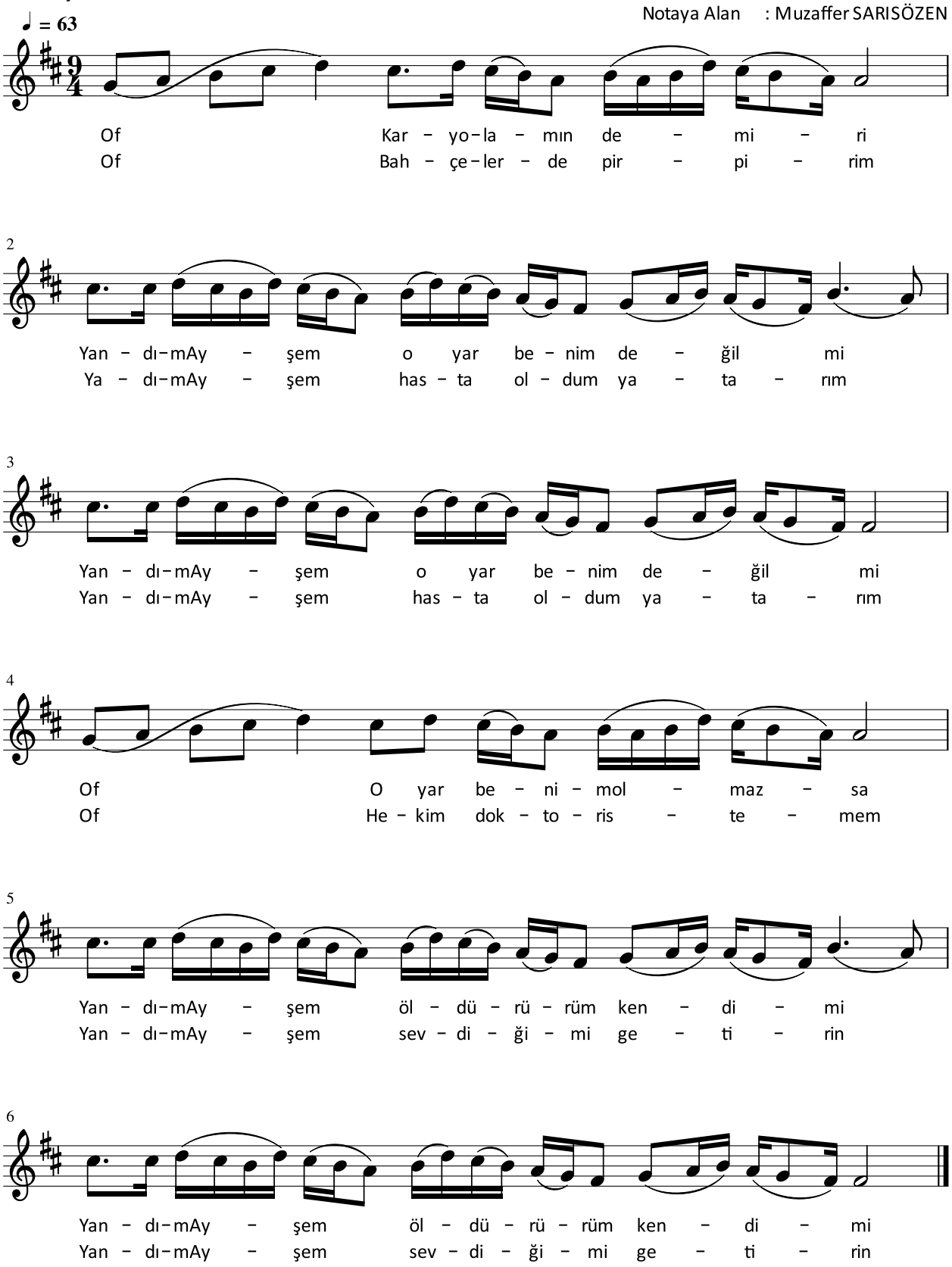

BAHÇADA YEŞİL ÇINAR

Derleyen : Muzaffer SARISÖZEN
Kimden Alındığı: Celal GÜZELSES

Yöresi: Diyarbakır

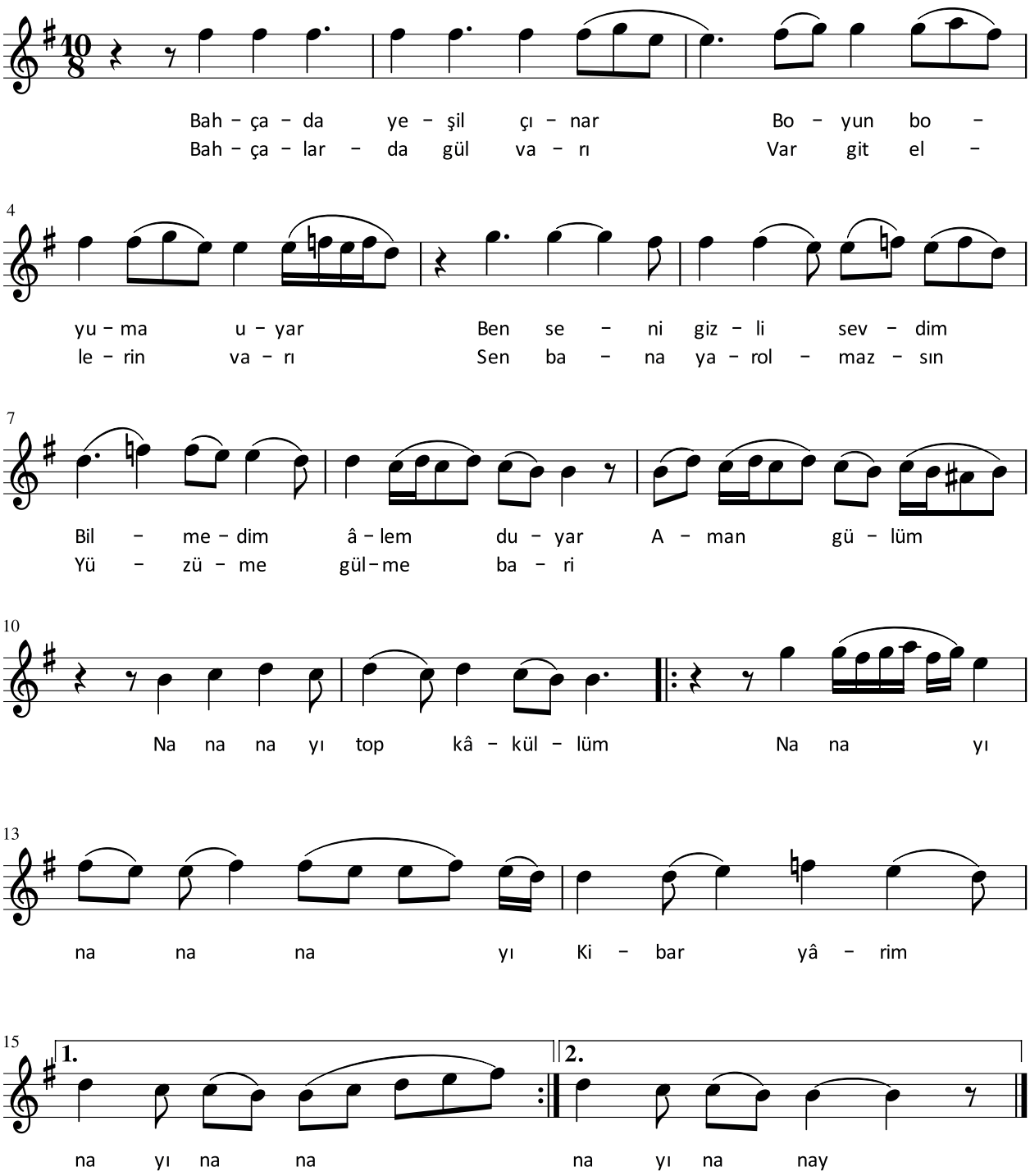

HİCAZ ŞARKI
(Değdi Saçlarıma Bahar Gülleri)

Usulü: Semai

Söz ve Müzik: BEKİROF

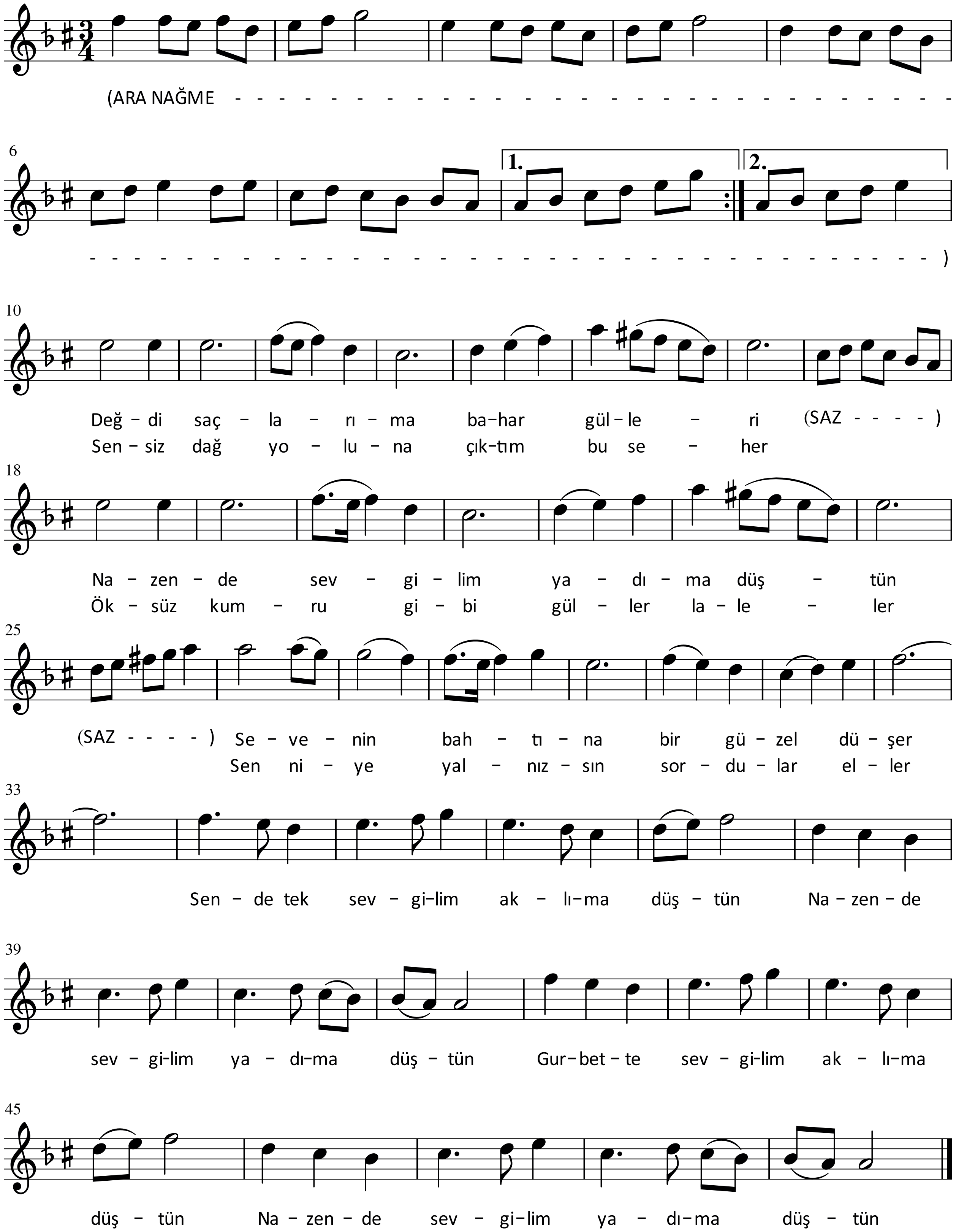

MUHAYYERKÜRDİ ŞARKI

(Yalnız Kalan Ruhumun Acısı Çok Derindir)

Usulü: Semai

Söz ve Müzik: Teoman ALPAY

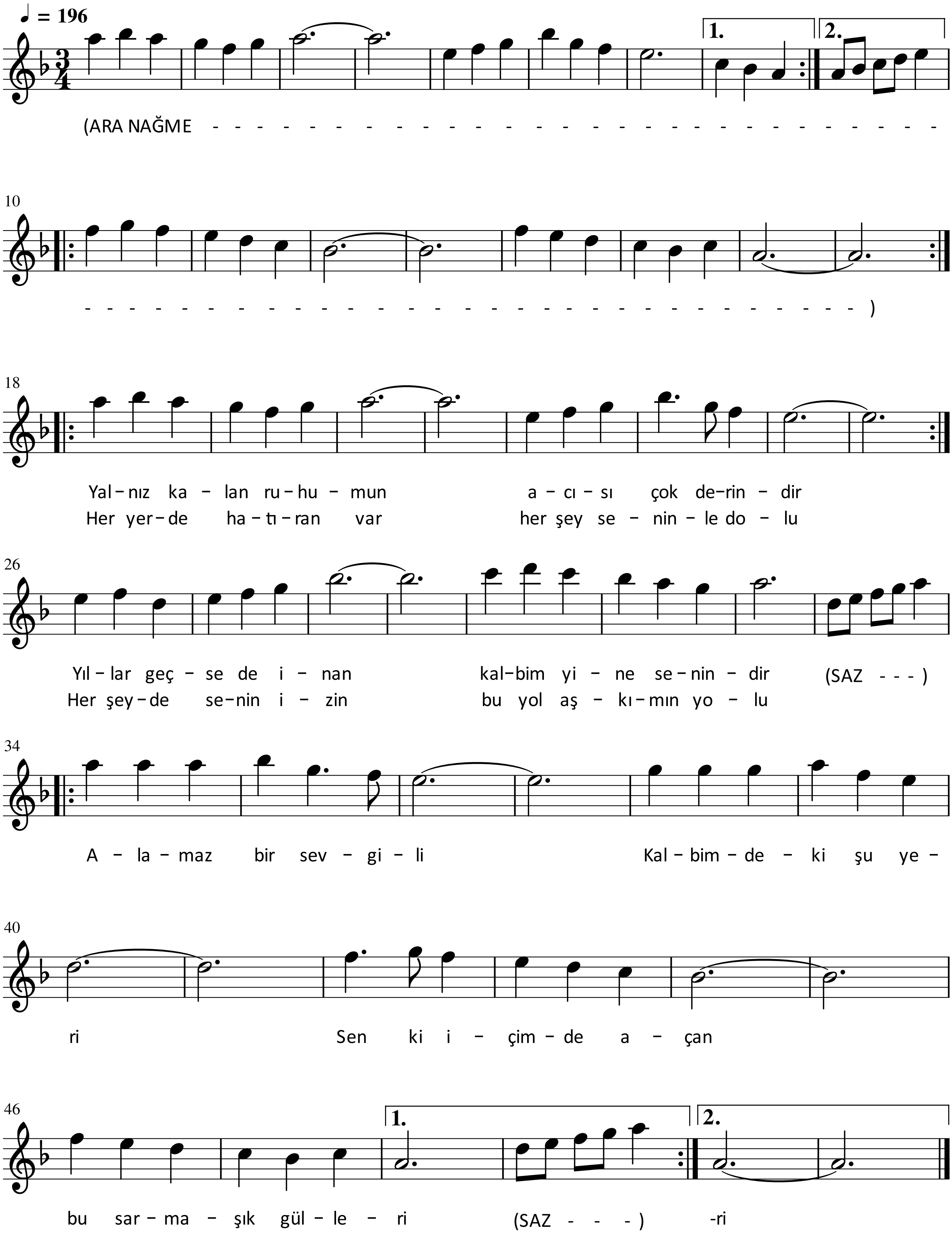

HİCAZ ŞARKI

(Kayboldum Kaybolan Yıllar İçinde)

Usulü: Semai

Söz ve Müzik: Metin ERYÜREK

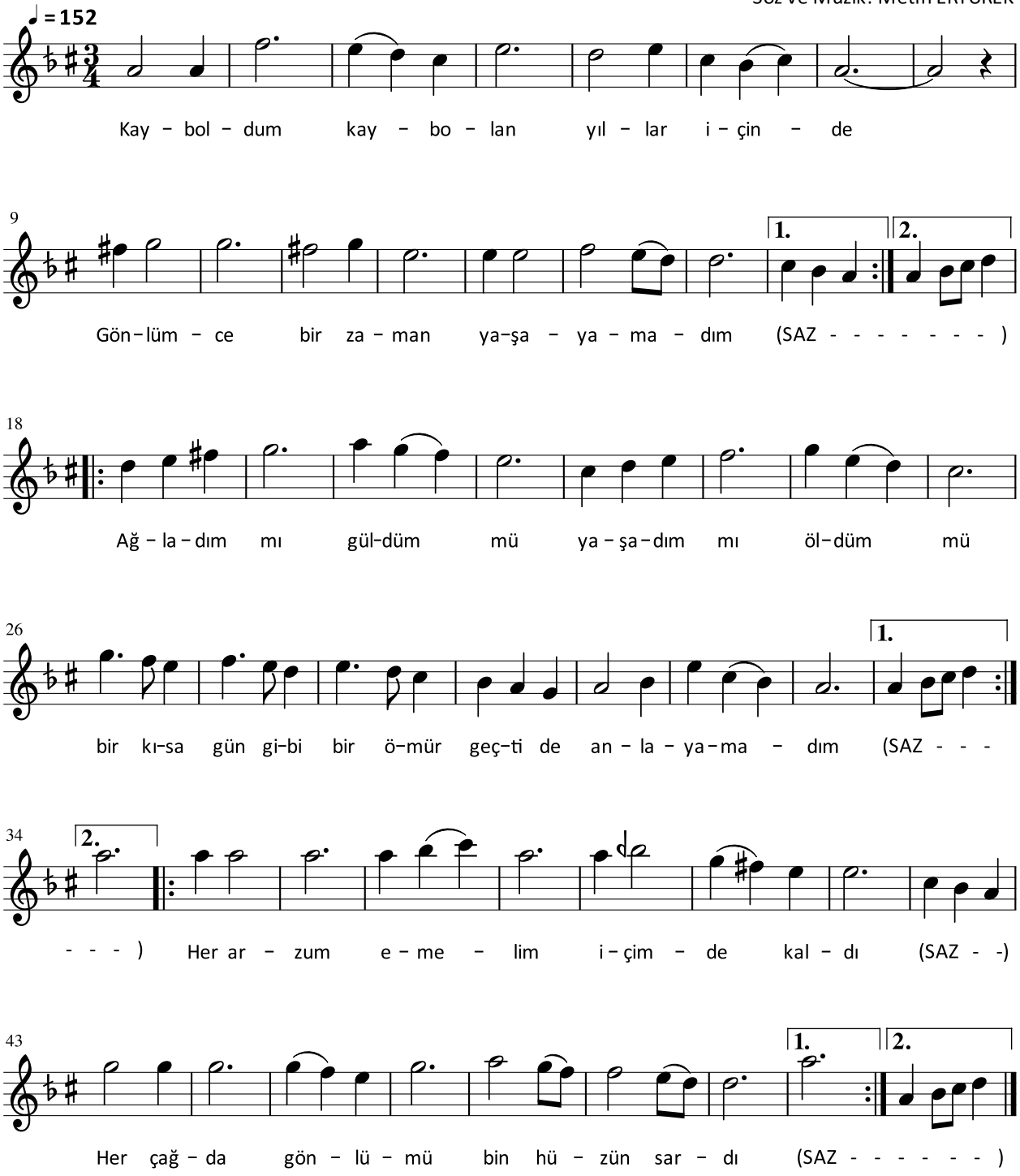

TOPRAĞIN ALTINA

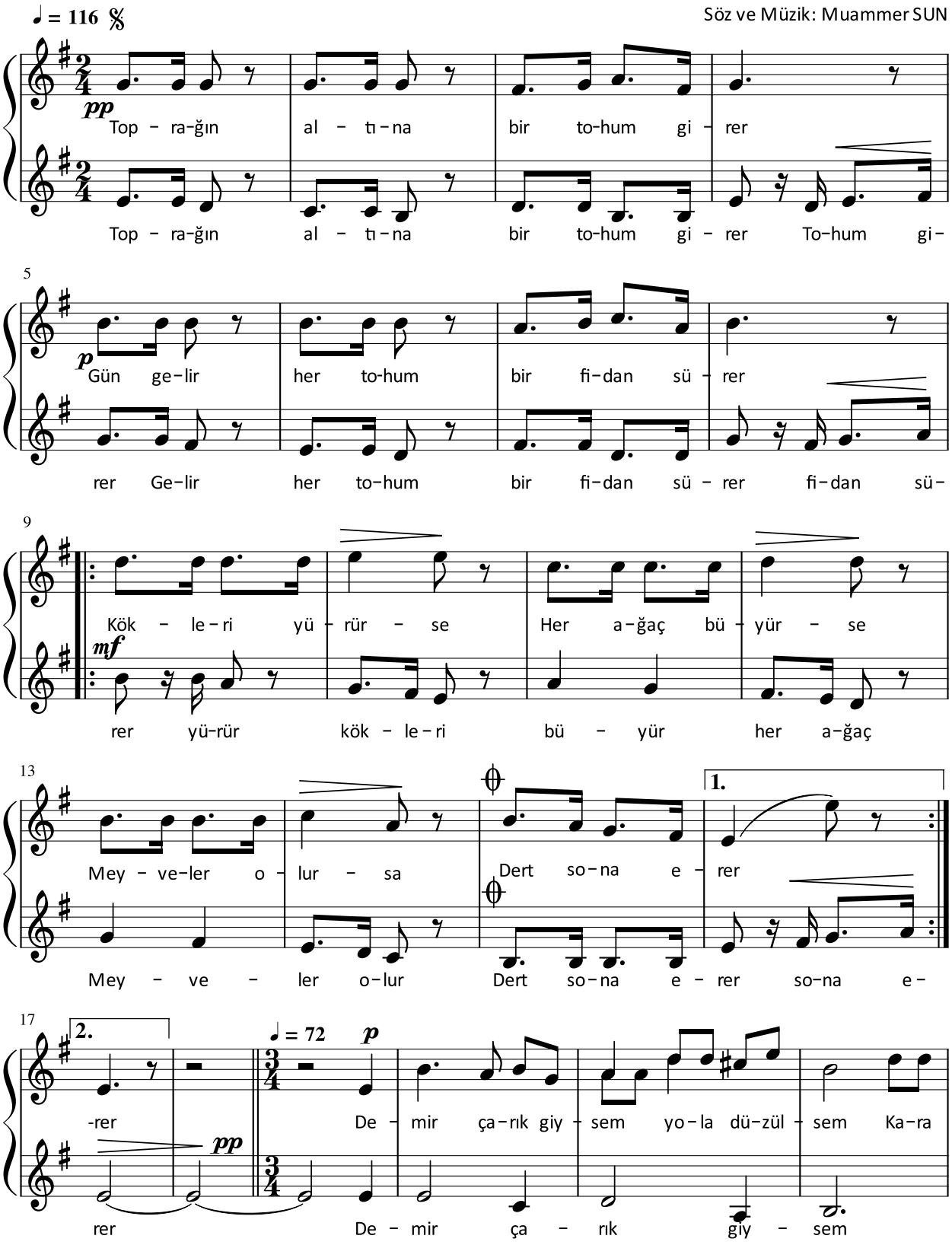

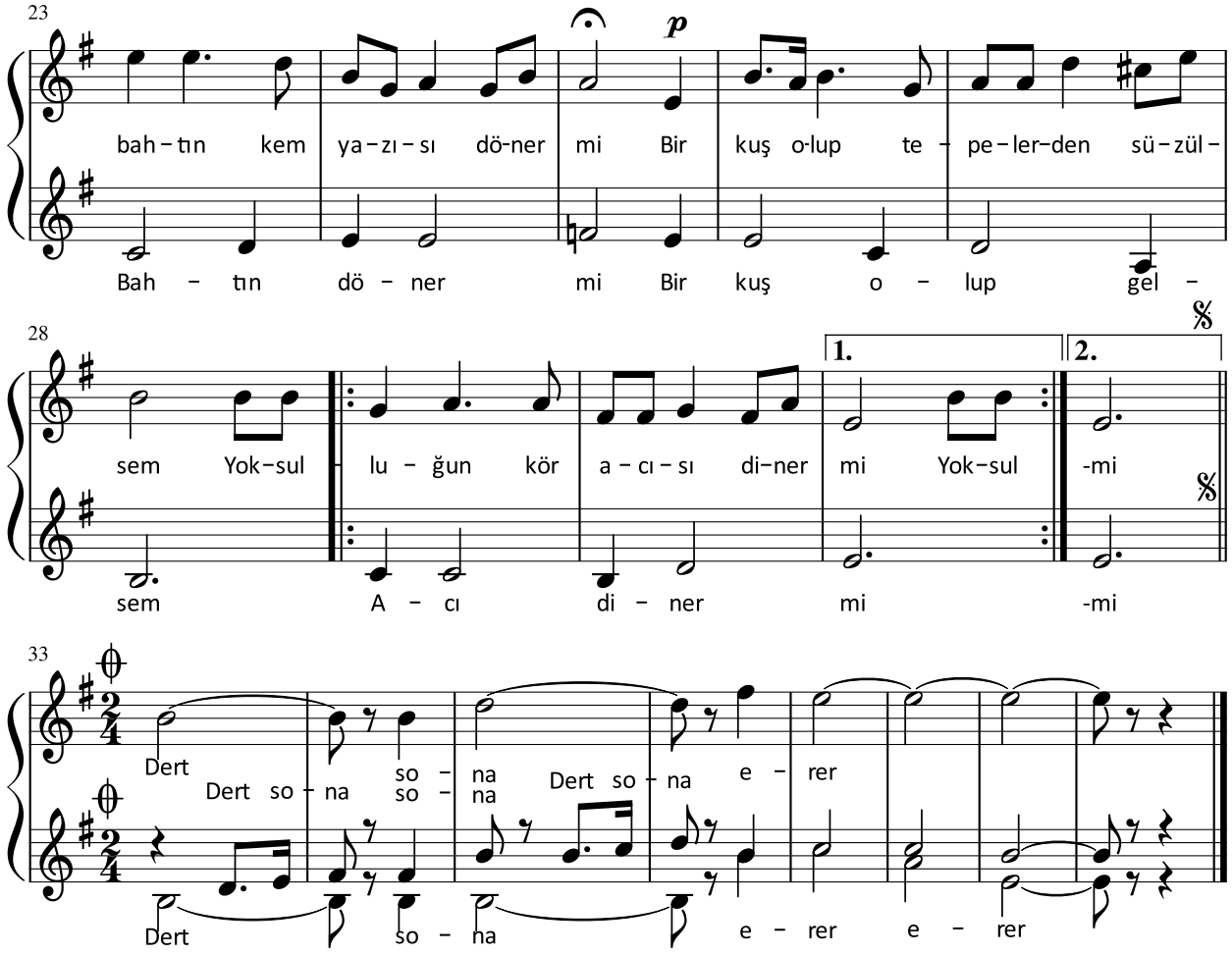

KUŞLAR

(İki Sesli Kanon)

Söz ve Müzik: Muammer SUN

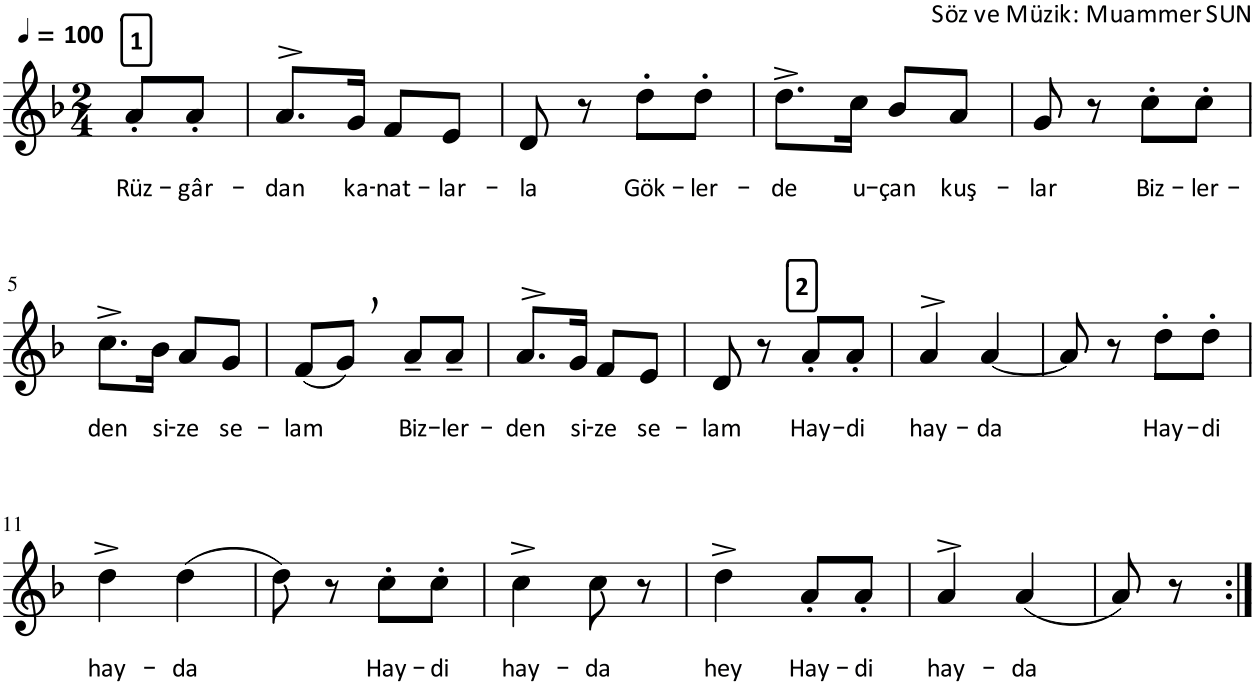

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE	2. ÜNİTE	3. ÜNİTE
1. C	**1.** D	**1.** C
2. marş	**2.** B	**2.** E
	3. Vardar Ovası, Fikrimin İnce Gülü, Çalın Davulları	**3.** A
		4. D
		5. D

4. ÜNİTE	5. ÜNİTE	6. ÜNİTE
1. 24, 25	**1.** D	**1.** âşık
2. D	**2.** B	**2.** Âşık Veysel, Karacaoğlan, Dadaloğlu, Âşık Kerem, Köroğlu
3. A	**3.** C	**3.** Uzun İnce Bir Yoldayım, Benim Sadık Yârim Kara Topraktır, Ben Gidersem Sazım Sen Kal Dünyada
4. Neva	**4.** A	
5. Fa majör, Sol minör, Mi minör, Re majör	**5.** Fréderic Chopin	**4.** Cielito Lindo, Sen Sen Sen, Ağla Gitar
6. C	**6. B**	**5.** D
	7. D	**6.** B
	8. Arnold Schoenberg	**7.** E

7. ÜNİTE
1. **Şiir Dinletisi:** Muhallebicinin Oğlu-İncesaz Gözüm-Hüsnü Şenlendirici **Resim Sergisi:** Serenade-Franz Schubert Pavane-Gabriel Faure
2. C

TERİMLER SÖZLÜĞÜ

A

aksak ritm : Zamanları eşit olmayan ölçüler.

akustik : Bir ortamın ses dağılım nitelikleri yankılanım.

alterasyon : Tonaliteye ait bir notanın ilgili değişim işareti ile kromatik değişimi.

armoni : Seslerin uyumu. Seslerin tonalite gibi kurallı ögeler çerçevesinde birbirine bağlanışı.

atonal : Ton dışı.

D

deyiş : Semahla birlikte yalnız bağlama eşliğinde ağır tempoda söylenen bir beste türü.

G

güfte : Sözlü müzik eserleri için bestelenmek üzere yazılmış şiir.

H

hanende : Şarkı söylemeyi meslek edinmiş kimse, şarkıcı.

K

kompozisyon : Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek müzik eseri oluşturma.

konturpuan : Birbirinden bağımsız iki ya da daha fazla ezginin karşılıklı uyumuyla oluşturulan çok sesli müzik biçimi.

körük : Bazı müzik araçlarında hava vermeye yarayan meşin veya kâğıt bölüm.

kromatik : Birbirini izleyen, yanaşık yarım perde aralıkların sırasıyla çıkarak ya da inerek ilerleyişi.

L

libretto : Bir opera ya da oratoryo eserinin sözleri.

O

ostinato : Bir müzik cümlesinin bütün bölüm boyunca ya da bölüm içi kesitlerin bazılarında aralıksız tekrarı.

P

pena : Gitar veya mandolin gibi telli çalgıları çalmaya yarayan, genellikle fil dişi, mika, kemik vb. malzemelerden yapılan çalma aracı.

pentatonik : Beş sesten oluşan dizi sistemi.

S

saz eseri : Türk müziğinde bir ya da daha fazla çalgı için bestelenmiş müzik eseri.

senkop : Ölçüde güçlü bir vuruş yerine zayıf vuruşun güçlü vuruş yerine devam etmesi.

V

virtüöz : Herhangi bir çalgıyı ustalıkla çalabilen sanatçı.

KAYNAKÇA

1. AK, A. Ş. (2003). **Türk Mûsikîsi Tarihi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
2. AKÇA, B. (2000). **Millî Mücadele Döneminde Yörük Ali Efe'nin Muğla ve Havalisindeki Faaliyetleri.** Muğla Üniversitesi SBE Dergisi (Cilt 1. Sayı 2).
3. AKDOĞU, O. (1991). **Türk Mûsikîsi Nazariyatı Dersleri**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
4. AKDOĞU, O. (1996). **Türk Müziğinde Türler ve Biçimler.** İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
5. ALTINKÖPRÜ, H. (2004). **Cumhuriyet Döneminde Türk Müziğinde Çağdaşlaşma Çalışmaları ve Hasan Ferid Alnar.** İzmir: T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Bilimler TSM Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
6. AYDIN, Y. (2003). **Türk Beşleri.** Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
7. AYDOĞAN, S. (2005). **Koro Şarkıları ve Türküleri**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
8. BİLGİN, A. (2009). **İstiklâl Marşı ve Üzerine Yapılan Çalışmalar**. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi.
9. BİLGİN, S. (2003). **Piyano Eşlikli Marşlar**. Ankara: Evrensel Müzikevi.
10. BORAN, İ. ve ŞENÜRKMEZ K. Y. (2002). **Kültürel Tarih Işığında Çok Sesli Batı Müziği.** İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
11. CANGAL, N. (2002). **Armoni**. Ankara: Arkadaş Yayınları.
12. CANGAL, N. (2004). **Müzik Formları**. Ankara: Arkadaş Yayınları.
13. COŞKUN, K. (1992). **Türk Halk Müziği Bilgileri.** İzmir: Ege Üniversitesi Ders Notları.
14. ÇEVİK, S. (1999). **Koro Eğitimi Yönetimi ve Teknikleri**, Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.
15. DELİORMAN, L. (1999). **Marşlarımız**. İstanbul: Millî Eğitim Yayınları.
16. EGÜZ, S. (1991). **Toplu Ses Eğitimi 1. Temel Konular**. Ankara: Ayyıldız Matbaası AŞ.
17. EVCİN, E. (2011). **Atatürk'ün Güzel Sanatlara ve Sanatçılara Bakışı.** Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi.
18. FERİDUNOĞLU, L. (2004). **Müziğe Giden Yol.** İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
19. GÜLDAŞ, T. (2012). **Bağlama Metodu Etütler-Pozisyonlar-Tavırlar**. İzmir: Ünal Ofset Matbaacılık.
20. GÜLER, G. (2010). **Cemal Reşit Rey'in Çağdaş Türk Müziğine Katkıları.** Adana: T.C. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi.
21. GÜNAY, U. (1993). **Âşık Veysel ve Âşık Tarzı Şiir Geleneği**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (Cilt 10. Sayı 1).
22. HOŞSU, M. (1997). **Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı**. İzmir: Peker Ambalaj.
23. İLİK, A. ve FARKAS, R. (2003). **Elektronik Org Eğitimi ve Popüler Müzikler.** Ankara: Arkadaş Yayınevi.
24. KAYA, G. E. (2011). **Bağlama Metodu**. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü.
25. OKYAY, E. (1969). **Okul Müzik Eğitimi**. Ankara: Üçer Yayınları.
26. ORTAKMAÇ, A. (2008). **Pratik Gitar Metodu**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
27. ÖZALP, M. N. (1986). **Türk Mûsikîsi Tarihi-Derleme (Cilt I-II)**. Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları.
28. ÖZBEK, M., SUN, M., TUĞCULAR, E. vd. (1989). **Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
29. ÖZGÜR, Ü. ve AYDOĞAN, S. (2015). **Gelenekten Geleceğe Makamsal Türk Müziği**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
30. ÖZGÜR, Ü. ve AYDOĞAN, S. (2002). **Müziksel İşitme Okuma**. Ankara: Sözkesen Matbaası.

31. ÖZGÜR, Ü. ve AYDOĞAN, S. (2015). **Müziksel İşitme Okuma Eğitimi ve Kuram**. Ankara: Arkadaş Yayınevi.

32. ÖZKAN, İ. H. (1984). **Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri**. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

33. ÖZTUNA, Y. (1990). **Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi (Cilt I-II)**. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

34. POLAT, M. (1994). **Ezgi Treni**. Ankara: Ezgi Yayıncılık.

35. PELİKOĞLU, M.C. ve ÖZŞEN, B. (2015). **Türk Müziği ve Batı Müziğinde Kullanılan Bazı Tür ve Biçimlerin Birbirlerine Benzerlikleri Üzerine Bir Değerlendirme.** Erzurum: İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi (Cilt 1. Sayı 2).

36. RAN, N. H. (2017). **Bütün Şiirleri**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

37. SAY, A. (1995). **Müzik Tarihi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

38. SAY, A. (1998). **Türkiye'nin Müzik Atlası**. İstanbul: Borusan Kültür Sanat Yayınları AŞ.

39. SAY, A. (2002). **Müzik Sözlüğü**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

40. SAY, A. (2005). **Müzik Ansiklopedisi**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.

41. SÖZER, V. (1964). **Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi**. İstanbul: Tan Gazetesi ve Matbaası.

42. SUN, M. ve SUN, İ. (1994). **50 Yılın En Güzel Okul Şarkıları**. Ankara: Önder Matbaası.

43. SUN, M. (2004). **Kır Çiçekleri**. Ankara: Sun Yayınevi.

44. SUN, M. (2004). **Solfej 1**. Ankara: Sun Yayınevi.

45. SUN, M. (2006). **Çocuklar ve Gençler İçin Şarkı Demeti**. Ankara: Sun Yayınları.

46. SUN, M., SUN, İ. ve KUTERDEM, L. (2014). **Seksen Yılın En Güzel Okul Şarkıları**. Ankara: Sun Yayınevi.

47. SÜER, R. (1975). **Millî Marşlarımızdan Bir Demet**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

48. TARMAN, S. ve DURAK, Y. (2006). **Yeni Nesil Çocuk Şarkıları**. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

49. **TDK Türkçe Sözlük**. (2012). Ankara: TDK Yayınları.

50. **TDK Yazım Kılavuzu**. (2012). Ankara: TDK Yayınları.

51. TEKİN, H. S. (2016). **Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Solfej 1**. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.

52. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı. (1998). **Türk Halk Müziğinden Seçmeler-1**. Ankara: TRT Müzik Dairesi Yayınları.

53. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı. (1998). **Türk Sanat Müziği Seçme Eserler I**. Ankara: Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları.

54. TRT Müzik Dairesi Başkanlığı. (1999). **Türk Sanat Müziği Seçme Eserler II**. Ankara: Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları.

55. TURHAN, S. (1999). **Anadolu Halk Türküleri ve Ezgileri**. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

56. UÇAN, A. (2015). **Türk Müzik Kültürü.** Ankara: Evrensel Müzik ve Yayınevi.

57. ULUÇ, M. Ö. (2002). **Müzik Sözlüğü**. Ankara: Yurtrenkleri Yayınevi.

58. USLU, M. (2013). **Türk Müzik Eğitiminde Çok Yönlü Bir Kişilik "Cemal Reşit Rey".** Akademik Bakış Dergisi.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

1. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=category&id=50 (10.01.2017-13.15)
2. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&view=gts (10.01.2017-15.30)
3. http://dergipark.ulakbim.gov.tr/adyusbd/article/viewFile/5000041795/5000039323 (19.12.2017-12.30)
4. http://earsiv.sehir.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11498/28808/001515788006.pdf?sequence=1 (19.12.2017-15.00)
5. https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/brosurler/m_akif.pdf (20.12.2017-09.00)
6. http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/TUN%C3%87DEM%C4%B0R-%C4%B0lknur-CUMHUR%C4%B0YET%E2%80%99%C4%B0N-KURULMASINDAN-SONRA-BESTELENEN-%C4%B0LK-T%C3%9CRK-OPERA.SI-%C3%96ZSOY-DESTANI.pdf (20.12.2017-10.15)
7. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/260971 (20.12.2017-14.30)
8. http://dergipark.gov.tr/download/article-file/28795 (04.12.2017-09.30)
9. http://www.islamansiklopedisi.info/dia/ayrmetin.php?idno=d090076 (29.12.2017 Saat: 15.00)

KAYNAKÇA (ŞARKI)

S.No.	ŞARKI ADI	KAYNAKÇA
1	100. Yıl Atatürk Marşı	Marşlarımız, s. 140
2	Acem Kızı	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1398
3	Atatürk Gençliği	Eser sahibinden izin alındı.
4	Bahçada Yeşil Çınar	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1769
5	Ben Yürürüm Yane Yane	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:667
6	Bir Yolcuya	Piyano Eşlikli Marşlar, s.65
7	Bizim Eller	Kır Çiçekleri, s.79
8	Bülbülüm Altın Kafeste	Türk Halk Müziğinden Seçmeler-1, s.128
9	Cennettir Kıbrıs'ım	Eser sahibinden izin alındı.
10	Cielito Lindo	Elektronik Org Eğitimi ve Popüler Müzikler, s.74
11	Cumhuriyet'imizin 50. Yıl Marşı	Piyano Eşlikli Marşlar, s.10
12	Cumhuriyet'in 75. Yıl Marşı	Piyano Eşlikli Marşlar, s.14
13	Değdi Saçlarıma Bahar Gülleri	TRT-TSM Repertuvarı, Sıra No:3187
14	Devlerin Aşkı	Pratik Gitar Metodu, s.138
15	Gençlik Marşı	Millî Marşlarımızdan Bir Demet, s.16
16	Gezdiğim Dikenli Aşk Yollarında	Türk Sanat Müziği Seçme Eserler-1, s.200

17	Gide Gide Yarelerim Dirildi	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1608
18	Göçmen Kızı	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:3105
19	Gurur Türküsü	Ezgi Treni, s.22
20	Gündüzüm Seninle Gecem Seninle	Türk Sanat Müziği Seçme Eserler-2, s.437
21	Issız Gece	Koro Şarkıları ve Türküleri, s.52
22	İndim Havuz Başına	Türk Sanat Müziğinden Seçme Eserler-2, s.258
23	Karyolamın Demiri	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1716
24	Kayboldum Kaybolan Yıllar İçinde	TRT-TSM Repertuvarı, Sıra No:7084
25	Köprüler Yaptırdım Gelip Geçmeye	Türk Sanat Müziği Seçme Eserler-2, s.520
26	Kuşlar (Kanon)	Çocuklar ve Gençler İçin Şarkı Demeti, s.83
27	Memleketim	Elektronik Org Eğitimi ve Popüler Müzikler, s.178
28	Menevşe Koymuşlar Gülün Adını	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1740
29	Ninni	Seksen Yılın En Güzel Okul Şarkıları, s.49
30	Olmaz İlaç Sine-i Sad-Pâreme	Türk Sanat Müziğinden Seçme Eserler-1, s.422
31	Pencere Açıldı Bilal Oğlan	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:4103
32	Pınar Baştan Bulanır	Türk Halk Müziğinden Seçmeler-1, s.370
33	Que Sera-Sera	Elektronik Org Eğitimi ve Popüler Müzikler, s.55
34	Perhaps, Perhaps, Perhaps	Elektronik Org Eğitimi ve Popüler Müzikler, s.122
35	Sabahın Seherinde Ötüyor Kuşlar	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1664
36	Sarı Zeybek	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:1652
37	Şu Dalma'dan Geçtin mi	TRT-THM Repertuvarı, Sıra No:801
38	Şu Karşıki Dağda Kar Var	Türk Halk Müziğinden Seçmeler-1, s.416
39	Toprağın Altına (İki sesli)	Çocuklar ve Gençler İçin Şarkı Demeti, s.102
40	Ulu Atatürk	Yeni Nesil Çocuk Şarkıları, s.62
41	Yalnız Kalan Ruhumun Acısı Çok Derindir	TRT-TSM Repertuvarı, Sıra No:11096

GÖRSEL KAYNAKÇA

1. Ünite

Ünite Kapak Görseli — Shutterstock ID: 214198690 ET: 20.01.2018
Görsel 1.1: — Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 1.2.: — Yörük Ali
http://www.sultanhisar.bel.tr/tarihce.html ET: 20.01.2018-15:15

2. Ünite

Ünite Kapak Görseli — Shutterstock ID: 163436381 ET: 20.01.2018
Görsel 2.1: — Cemal Reşiy Rey
Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 2.2: — Hasan Ferit Alnar
Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 2.3: — Ulvi Cemal Erkin
Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 2.4: — Ahmet Adnan Saygun
Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 2.5: — Necil Kâzım Akses
Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 2.6: — Atatürk Balkan Festivali'nde halay çekerken
http://www.ata.tsk.tr/content/media/07/ataturk_albumu_2.pdf
E.T:20.01.2018-15:50
Görsel 2.7: — Atatürk Balkan Festivali'ni izlerken
http://www.ata.tsk.tr/content/media/07/ataturk_albumu_2.pdf
E.T:20.01.2018-15.45
Görsel 2.8: — Atatürk dans ederken
http://www.meb.gov.tr/belirligunler/ataturk/Foto/004/Resimler/4007b.jpg
E.T:20.01.2018-15:17

3. Ünite

Ünite Kapak Görseli — Shutterstock ID: 114099406 ET: 20.01.2018-17.00

4. Ünite

Ünite Kapak Görseli — Shutterstock ID: 560280865 ET: 20.01.2018-17.17
Görsel 4.1: — Bağlamada 17'li perde dizgesi
Shutterstock ID: 780217084 ET: 20.01.2018-17.50

5. Ünite

Ünite Kapak Görseli — Shutterstock ID: 526402285 ET: 20.01.2018-13.45
Görsel 5.1: — Franz Lizst
Shutterstock ID: 252138283 ET: 20.01.2018-13.10
Görsel 5.2: — Frédeic Chopin
http-//koridor.yeditepe.edu.tr/05_kultur_sanat/Chopinic.jpg_Chopinic
ET: 20.01.2018-10.15
Görsel 5.3: — Johannes Brahms
Shutterstock ID: 92744431 ET: 20.01.2018-11.45
Görsel 5.4: — Claude Achille Debussy
https-//secure.dobgm.gov.tr/wp/sa/foto/sf6345s01.jpg_sf6345s01
ET: 20.01.2018-10.13
Görsel 5.5: — Arnold Schoenberg
Shutterstock ID: 215055700 ET: 20.01.2018-09.17

Görsel 5.6:	Igor Stravinsky https-//secure.dobgm.gov.tr/wp/sa/foto/sf5981s01.jpg_sf5981s01 ET: 20.01.2018

6. Ünite

Ünite Kapak Görseli	Shutterstock ID: 691473526 ET: 26.04.2018-12.07
Görsel 6.1:	Neşet Ertaş Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 6.2:	Âşık Daimi Görsel tasarım uzmanı tarafından bu kitap için hazırlandı.
Görsel 6.3:	Keman Shutterstock ID: 769466536 ET: 20.01.2018-12.00
Görsel 6.4:	Viyolonsel (çello) Shutterstock ID: 689581252 ET: 20.01.2018-12.10
Görsel 6.5:	Obua Shutterstock ID: 175503086 ET: 20.01.2018-12.20
Görsel 6.6:	Fagot Shutterstock ID: 37854250 ET: 20.01.2018-11.00
Görsel 6.7:	Trompet Shutterstock ID: 518082418 ET: 20.01.2018-11.12
Görsel 6.8:	Tuba Shutterstock ID: 196559183 ET: 20.01.2018-11.20
Görsel 6.9:	Timpani Shutterstock ID: 291950825 ET: 20.01.2018-11.30
Görsel 6.10:	Trampet Shutterstock ID: 19368865 ET: 20.01.2018-14.00
Görsel 6.11:	Gitar Shutterstock ID: 523575322 ET: 20.01.2018-14.15
Görsel 6.12:	Arp Shutterstock ID: 61785289 ET: 20.01.2018-14.18
Görsel 6.13:	Piyano Shutterstock ID: 92365309 ET: 20.01.2018-14.40
Görsel 6.14:	Akordeon Shutterstock ID: 535293199 ET: 20.01.2018-15.00

7. Ünite

Ünite Kapak Görseli	Shutterstock ID: 9276731 ET: 20.01.2018-15.10